

ΣΧΕΔΙΟ ΝΟΜΟΥ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ ΔΙΑΦΑΝΕΙΑΣ ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ

ΜΕ ΤΙΤΛΟ

«ΚΥΡΩΣΗ ΤΟΥ ΠΟΙΝΙΚΟΥ ΚΩΔΙΚΑ»

ΑΙΤΙΟΛΟΓΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ

Α. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

- I. Ο ισχύων Ποινικός Κώδικας υπήρξε προϊόν μακράς και παραγωγικής επεξεργασίας, αφού η πρώτη επιτροπή για τη σύνταξή του («καθολικής ανακαινίσεως του Ποινικού Νόμου» του 1824) ορίσθηκε το 1911 και η σύνταξη του πρώτου Σχεδίου αποπερατώθηκε το 1923. Ακολούθησε η σύνταξη δεύτερου Σχεδίου (1937), επακολούθησε το 1940 το τρίτο Σχέδιο και τελικά υποβλήθηκε στη Βουλή το τελικό Σχέδιο του 1948, το οποίο κυρώθηκε με τον ν. 1492/1950 και τέθηκε σε ισχύ την 1.1.1951.

- II. Στο Γενικό Μέρος του ισχύοντος Π.Κ. καταγράφονται οι βασικές αρχές ενός φιλελεύθερου ποινικού δικαίου, οι οποίες λόγω της σημασίας που έχουν, ως αξιόπιστη εγγύηση των ατομικών ελευθεριών, περιλαμβάνονται σε κείμενα αυξημένης τυπικής δύναμης. Βασική είναι η *δικαιοκρατική αρχή*, που ανέτρεψε την «αρχή του αστυνομικού κράτους». Ο Εισηγητής του Γενικού Μέρους Νικόλαος Χωραφάς επεσήμει, ότι *«δια τους λαούς, οι οποίοι πιστεύουν εις την ανθρωπίνην προσωπικότητα, ως ιδίαν αξίαν, η ποινική εξουσία της Πολιτείας δεν είναι δυνατόν να μετατραπεί εις θεραπευνίδα ταύτης ή εκείνης της τυραννίας»*. Ειδικότερη έκφραση της αρχής αυτής, αλλά και της δημοκρατικής αρχής, είναι εκείνη της νομιμότητας των εγκλημάτων και των ποινών, που τίθεται ως θεμέλιος λίθος στο άρθρο 1 Π.Κ. *«Η Magna Charta του Ποινικού Δικαίου ως Δικαίου»*, κατά τη διατύπωση του (Γ.-Α. Μαγκάκη). Όπως διευκρίνιζε ο Ν. Ανδρουλάκης *«η δημοκρατία είναι απαραίτητη προκειμένου το ποινικό δίκαιο, ο υπό μια έποψη κατ' εξοχήν υπηρέτης και εκφραστής της κρατικής ισχύος, να είναι όντως δίκαιο και όχι αυθαιρεσία»*. Ο Ι. Μανωλεδάκης επέγραφε, ότι η *«ανθρώπινη αξιοπρέπεια»* είναι *«μία απόλυτη δικαιοκή έννοια (του χώρου του δικαιοκού δέοντος) με απόλυτο δικαιοκό αίτημα τον καθολικό σεβασμό της, που θέτει έτσι ένα απόλυτο όριο στην άσκηση οποιασδήποτε εξουσίας, ως ηθικό αυτονόητο της «μετα-φιλελεύθερης» δημοκρατικής έννομης τάξης μετά τον Δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο»*. Η φιλελεύθερη και δημοκρατική φυσιογνωμία του Γενικού Μέρους το καθιστά πηγή έμπνευσης για την ανασύνταξη του Ποινικού Κώδικα ενός σύγχρονου Κράτους Δικαίου.

- III. Στη διάρκεια της εφαρμογής του ο Π.Κ. υπέστη αλλεπάλληλες τροποποιήσεις, προκειμένου είτε να ρυθμιστούν νέα δεδομένα, είτε να ασκηθεί αντεγκληματική πολιτική με βάση συγκυριακά περιστατικά. Ιδιαίτερα απασχόλησαν τη θεωρία ορισμένες μεταβολές που είχαν εμφανή τα ίχνη της επίκαιρης και εν θερμώ νομοθετικής παρέμβασης, χωρίς να εναρμονίζονται με τις γενικές αρχές του ΠΚ. Το ίδιο ισχύει και για τη θέσπιση, δια μέσου ειδικών νόμων, ανάλογων ρυθμίσεων. Ιδιαίτερα μετά την καθοριστική επίδραση που άσκησε στο δικαιοσύνη σύστημα το Σύνταγμα του 1975 ήταν φανερό, ότι ο ΠΚ είχε ανάγκη ενός ριζικού εκσυγχρονισμού, αλλά και «ιδεολογικού αποχρωματισμού», ώστε να ανταποκριθεί στις σύγχρονες αντιλήψεις τόσο για την αντεγκληματική πολιτική, όσο και για την προστασία του πολίτη από την κατάχρηση της ποινικής καταστολής και την εφαρμογή της αρχής του κράτους δικαίου.
- IV. Συνολικά αποτιμώμενος ο Ποινικός Κώδικας αποτέλεσε τη βάση της ποινικής δογματικής και γενικότερα της απονομής της ποινικής δικαιοσύνης στη Χώρα μας, μέσα στις δύσκολες μεταπολεμικές συνθήκες. Η ογκώδης νομολογία και βιβλιογραφία που έχει συγκεντρωθεί αποτελεί πολύτιμη παρακαταθήκη, η αξιοποίηση της οποίας επιβάλλεται όχι απλώς για λόγους νομοθετικής συνέχειας, αλλά και ως αφετηρία των μεταβολών που επιβάλλει η ραγδαίως μεταλλασσόμενη ιστορική πορεία και οι αντίστοιχα αναπροσαρμοζόμενες αντιλήψεις.
- V. Βεβαίως σε ορισμένες διατάξεις του Γενικού, ιδίως, όμως, του Ειδικού Μέρους αποκαλύπτεται το πνεύμα μιας άλλης, ριζικά διαφορετικής από τη σημερινή, εποχής. Παράλληλα, λοιπόν, με τη διατήρηση των δημοκρατικών και φιλελεύθερων χαρακτηριστικών του Π.Κ. ήταν αναγκαίος ο εξορθολογισμός και η ανανέωσή του, ώστε να ανταποκρίνεται στις ανάγκες του σύγχρονου κοινωνικού κράτους δικαίου και στις προκλήσεις που αντιμετωπίζει. Τούτο επέβαλε τη διαμόρφωση ενός συστήματος ποινικών κυρώσεων, που να ανταποκρίνεται στις σύγχρονες απόψεις για την ποινή, τη διαγραφή εγκλημάτων, που δεν προστατεύουν υπαρκτά και σημαντικά για το κοινωνικό σύνολο έννομα αγαθά, την αποκατάσταση της αναλογικότητας, που συχνά παραβιάστηκε με επί μέρους αποσπασματικές τροποποιήσεις, την ακρίβεια και σαφήνεια των διατάξεων και την κατά το δυνατόν νομοτεχνική αρτιότητά του.
- VI. Η επιτροπή σύνταξης του νέου Π.Κ. εκκίνησε από τις επεξεργασίες των προηγούμενων νομοπαρασκευαστικών επιτροπών υπό την Προεδρία των Καθηγητών Ν. Ανδρουλάκη και Χ. Μυλωνόπουλου και ιδίως εκείνες του Σχεδίου Π.Κ. που εκπόνησε η επιτροπή υπό την Προεδρία του Καθηγητή Ι. Μανωλεδάκη, το έργο της οποίας ολοκληρώθηκε υπό την Προεδρία της Καθηγήτριας Ε. Συμεωνίδου - Καστανίδου, μετά το θάνατο του αλησμόνητου Προέδρου της. Σημαντική είναι η εμπειριστατωμένη Εισηγητική Έκθεση που συνόδευσε το Σχέδιο εκείνο, το οποίο επεξεργάστηκαν στη συνέχεια άλλες δύο Επιτροπές υπό την Προεδρία του Αντεισαγγελέα του Αρείου Πάγου Β. Μαρκή.
- VII. Η νομοπαρασκευαστική επιτροπή που συστάθηκε με την απόφαση του Υπουργού Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων με αριθ. 38882 της

15.5.2015 (ΦΕΚ 375/26.5.2015, τεύχος Υπαλλήλων Ειδικών Θέσεων κλπ.), όπως αυτή τροποποιήθηκε με την απόφαση 80884/Φ.279/8.11.2018 (ΦΕΚ τ. ΥΟΔΔ 676/15.11.2018) και συμπληρώθηκε με διαδοχικές αποφάσεις του ίδιου Υπουργού, αποτελούνταν από τους: Χριστόφορο Αργυρόπουλο, δικηγόρο, ως Πρόεδρο, Σταύρο Μαντακιοζίδη, Αντεισαγγελέα Αρείου Πάγου ε.τ., Θεόδωρο Τζανάκη, Πρόεδρο Εφετών κατά τον ορισμό της επιτροπής και ήδη Αρεοπαγίτη, Δημοσθένη Στίγγα, Πρόεδρο Πρωτοδικών, κατά τον ορισμό του και ήδη Εφέτη, Ελισάβετ Συμεωνίδου – Καστανίδου, Καθηγήτρια Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, Στέφανο Παύλου, Καθηγητή Δημοκριτείου Πανεπιστημίου Θράκης, Ηλία Αναγνωστόπουλο, Καθηγητή Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών, Γεώργιο Δημήτρη, Επίκουρο Καθηγητή Δημοκριτείου Πανεπιστημίου Θράκης και Παναγιώτη – Κοσμά Βασιλακόπουλο, δικηγόρο. Ο κ. Βασιλακόπουλος δεν κατέστη δυνατό να μετάσχει, μετά τις αρχικές συνεδριάσεις και ορίσθηκε ως αντικαταστάτης του ο κ. Παναγιώτης Καζής, δικηγόρος, ο οποίος μετείχε ως το τέλος των εργασιών της επιτροπής. Στις συνεδριάσεις της επιτροπής μετείχαν συμβουλευτικά για τα ζητήματα των ποινών η Τ. Τζαννετάκη και γι' αυτά του κυβερνοχώρου ο Δ. Κιούπης, Καθηγητές του Ε.Κ.Π.Α., οι οποίοι ανταποκρίθηκαν στην πρόσκληση που τους απηύθυνε η επιτροπή με σύμφωνη γνώμη του Υπουργού Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρώπινων Δικαιωμάτων κ. Ν. Παρασκευόπουλου.

- VIII. Η Επιτροπή σύνταξης του Σχεδίου Π.Κ. είχε στη διάθεσή της το υλικό της ερμηνείας των διατάξεων του ισχύοντος Κώδικα από τα δικαστήρια και την επιστήμη, αλλά και αυτό των προηγούμενων Σχεδίων. Η διεξοδική ανταλλαγή γνώμων κατά τις συνεδριάσεις της επιτροπής επέτρεψε την αποσαφήνιση ζητημάτων που προέκυπταν από τις επεξεργασίες που είχαν διαμορφώσει τα προηγούμενα σχέδια Π.Κ. και κατέληξε σε αποφάσεις με πλήρη σεβασμό σε όλες τις απόψεις που αναπτύχθηκαν και την επιχειρηματολογία τους. Το Σχέδιο Π.Κ. που υποβάλλεται ακολούθησε βασικά το Σχέδιο της επιτροπής Μανωλεδάκη/Συμεωνίδου – Καστανίδου, με επιμέρους διαφοροποιήσεις, σύμφωνα με τις απόψεις που κάθε φορά πλειοψηφούσαν. Στην παρούσα αιτιολογική έκθεση γίνεται μεθοδικά παραπομπή στο σκεπτικό της Εισηγητικής Έκθεσης του Σχεδίου αυτού, που διακρίνεται για την πληρότητα και τη σαφήνεια, με τις οποίες θεμελιώνει τις επιλογές της, αφού οι περισσότερες από αυτές έγιναν δεκτές από το τελικό Σχέδιο που εκπόνησε η επιτροπή.
- IX. Η επιτροπή συζήτησε κατ' αρχάς σε έκταση ορισμένες συστηματικές μεταβολές στην ένταξη των εγκλημάτων που τυποποιούνται στο Ειδικό Μέρος, από τις οποίες ορισμένες υιοθέτησε, ενώ για τις λοιπές ακολούθησε τη δομή του ισχύοντος Π.Κ. Η επιλογή αυτή οφείλεται κυρίως στη μέριμνα να διατηρηθεί, στο μέτρο του εφικτού, η αρίθμηση του ισχύοντος Π.Κ. ώστε να παραμείνει ευχερής η πρόσβαση στον πλούτο της νομολογίας και θεωρίας εξήντα έξι ετών. Η ηλεκτρονική πρόοδος καθιστούσε επιτακτική την ανάγκη αυτή, διότι μια διαφορετική απ' αρχής αρίθμηση δεν θα ανταποκρινόταν στις βάσεις δεδομένων και θα δυσχέραινε σοβαρά την πρόσβαση σ' αυτές όσων ασχολούνται με την επιστήμη, τη διδασκαλία, τη σπουδή και ιδίως την εφαρμογή των διατάξεων του Π.Κ. Το νομολογικό και θεωρητικό υλικό σχετικά με τον ισχύοντα Ποινικό

Κώδικα, όπως ήδη σημειώθηκε, είναι πολιτισμικό κεκτημένο, προϊόν της συνεισφοράς της δικανικής πράξης και της επιστημονικής μελέτης γενεών δικαστών και συγγραφέων, το οποίο οι νεότερες καλούνται να αξιοποιήσουν τόσο στο πλαίσιο εφαρμογής του νέου Π.Κ., αλλά και προκειμένου να ερευνήσουν και να αντιμετωπίσουν άγνωστες ακόμα ή ατελώς προοιωνιζόμενες πραγματικές και δικαιοϊκές συνθήκες.

- X. Η επιτροπή συζήτησε επίσης την πρόταση για την ένταξη κεφαλαίου με τα εγκλήματα κατά του περιβάλλοντος. Όπως, όμως, είχε γίνει δεκτό από την Αιτιολογική Έκθεση του Σχεδίου Μανωλεδάκη (σελ. 90-91) «δεν θα πρέπει να ενταχθούν στον Ποινικό Κώδικα κυρωτικοί κανόνες για συμπεριφορές για την αντιμετώπιση των οποίων έχει διαμορφωθεί ένα ολοκληρωμένο κανονιστικό πλαίσιο και έχει προβλεφθεί η δημιουργία εποπτικών αρχών για τη διασφάλιση της τήρησής του, πολύ περισσότερο μάλιστα όταν το κανονιστικό αυτό πλαίσιο συχνά τροποποιείται για να προσαρμόζεται στις υπάρχουσες οικονομικές και πολιτικές ανάγκες». Οι σκέψεις αυτές της Αιτιολογικής εκείνης Έκθεσης, ισχύουν, κατά τη γνώμη που επικράτησε, και για τα εγκλήματα κατά του περιβάλλοντος, ενώ η ένταξη ορισμένων μόνο από αυτά (βασικών εγκλημάτων) θα δημιουργούσε συρροή διατάξεων και δυσχέρειες εφαρμογής τους. Σε καμία περίπτωση η επιλογή αυτή δεν παραγνωρίζει τη θεμελιώδη σημασία της προστασίας του περιβάλλοντος. Κρίθηκε όμως ότι το υφιστάμενο κανονιστικό πλαίσιο επιτρέπει τη συνεχή βελτίωση και προσαρμογή σε διεθνείς συμβάσεις και σε νομοθετικές πράξεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ώστε να μην είναι σκόπιμη η ένταξη της προστασίας του έννομου αυτού αγαθού στον Ποινικό Κώδικα.
- XI. Εφόσον βάση σύνταξης του νέου Κώδικα αποτελούσε ο ισχύων Ποινικός Κώδικας, το έργο της νομοπαρασκευαστικής επιτροπής που διαμόρφωσε το τελικό Σχέδιο, ήταν σαφώς οριοθετημένο. Ήταν κατ' αρχήν ο εξορθολογισμός και εκσυγχρονισμός του συστήματος ποινικών κυρώσεων, η «ανακαίνιση» διατάξεων του Ειδικού Μέρους που με την πάροδο του χρόνου έχουν χάσει τη σημασία και τη ρυθμιστική τους εμβέλεια και η αντιμετώπιση ζητημάτων, που επηρεάζονται από την αληθώς επαναστατική τεχνολογική πρόοδο και τις κοινωνικές, πολιτικές και οικονομικές αλλαγές σε εθνικό και οικουμενικό επίπεδο. Τα εγκλήματα που τελούνται στο Διαδίκτυο, το διασυνοριακό οργανωμένο έγκλημα, οι νεοφανείς μορφές εγκλημάτων ασύμμετρης βίας, επέβαλαν τη νομοθετική αλλαγή. Εξ άλλου η ανάγκη τήρησης της αρχής της αναλογικότητας (εγκλήματος και ποινής) που παραβιάστηκε, είτε με ειδικούς νόμους, είτε με τροποποιήσεις του Π.Κ., επέβαλαν να διατηρηθεί, στο μέτρο του δυνατού, το δικαιοκρατικό και ανθρωποκεντρικό πνεύμα, αλλά και η συστηματική δομή του Π.Κ., επάνω στην οποία στηρίχθηκε η νομολογική και θεωρητική επεξεργασία του Ποινικού Δικαίου.

Ενόψει αυτών, το Σχέδιο Π.Κ. τήρησε τη σειρά αρίθμησης των άρθρων, παρ' ότι καταργήθηκαν ή ενοποιήθηκαν αρκετές διατάξεις ή οι τίτλοι ορισμένων άρθρων, αλλά και το περιεχόμενο ορισμένων κεφαλαίων, λόγω μεταφοράς διατάξεων από ένα κεφάλαιο σε άλλο. Ο αριθμός κάθε άρθρου που καταργήθηκε, δεν αναφέρεται πλέον στο κείμενο του νέου ΠΚ, ούτε

καλύπτεται από άλλο άρθρο με διαφορετικό περιεχόμενο (εκτός ελαχίστων περιπτώσεων), διότι, διαφορετικά, αυτό θα οδηγούσε σε νέα αρίθμηση.

Όσα κεφάλαια καταργήθηκαν δεν υπολογίζονται κατά την αρίθμηση των κεφαλαίων του Γενικού και του Ειδικού Μέρους του Σχεδίου, διότι οι αναφορές της νομολογίας και της θεωρίας γίνονται κατά κανόνα στα επί μέρους άρθρα ή πλέγματα διατάξεων και όχι στα κεφάλαια. Χωρίς τη διατήρηση της δομής του Π.Κ. σε κεφάλαια, πάντως, θα ήταν αδύνατη η ίδια αρίθμηση των άρθρων του Σχεδίου, η οποία επιτεύχθηκε σε μέγιστο ποσοστό και πάντως σε όλες τις βασικές διατάξεις.

B. ΒΑΣΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ

Το σύγχρονο Ποινικό Δίκαιο επιδιώκει την αποτελεσματική προστασία των έννομων αγαθών και την ουσιαστική εξασφάλιση του προσώπου από τις παραδοσιακές καταχρήσεις της ποινικής καταστολής. Η συνταγματική, διεθνοσυμβατική και η ευρωπαϊκή έννομη τάξη κατοχυρώνουν ως ουσιώδεις ατομικές ελευθερίες τα δικαιώματα του ανθρώπου, όταν *«ανθρώπινα πάθη και αδυναμίες, αντίξοοι του βίου περιστάσεις ή και η ειλικρινής και ανιδιοτελής πίστις εις ταύτην ή εκείνην την ηθικήν, θρησκευτικήν ή πολιτικήν ιδεολογίαν άγουν τους ανθρώπους εις συμπεριφοράν αντίθετον προς την υπό του δικαίου ειρηνικήν τάξιν της κοινωνικής ζωής»*, όπως έγραφε επίσης με στοχαστική νηφαλιότητα ο Εισηγητής του Γενικού Μέρους του Π.Κ. μέσα στο κλίμα δοκιμασίας του νομικού πολιτισμού, στο οποίο άρχισε να εφαρμόζεται ο ισχύων Κώδικας.

Οι Κώδικες της βασικής νομοθεσίας φιλοδοξούν να συναρμόσουν σε ενιαίο σύνολο κανόνες, η συνοχή των οποίων επιτρέπει τη σταθερότητα και την ασφάλεια του οικείου κλάδου δικαίου, στο πλαίσιο της τελεολογικής ενότητας της έννομης τάξης. Καθήκον ειδικότερα του ποινικού νομοθέτη στο πλαίσιο ενός Ποινικού Κώδικα είναι να αξιολογήσει το κανονιστικό παρόν, με κριτήριο τις υπάρχουσες, αλλά και τις διαφαινόμενες ανάγκες, ώστε να ορίσει ένα σύνολο ρυθμίσεων, με σταθερά ενοποιητικά στοιχεία, που θα καταστήσουν αποτελεσματική την άσκηση της αντεγκληματικής πολιτικής, που οργανώνει ο Κώδικας και την προστασία της ελευθερίας των κοινωνιών, την οποία εγγυάται το Σύνταγμα.

Η εκπλήρωση του καθήκοντος αυτού εξαρτάται από τις *βασικές αρχές*, που προσδιορίζουν το πνεύμα του Κώδικα και επιτρέπουν στους εφαρμοστές του δικαίου, με την αρωγή της επιστήμης, την ορθή ερμηνεία των διατάξεών του και την εφαρμογή τους στις ιδιαιτερότητες κάθε περίπτωσης. Υπό την ισχύ της αρχής – κρηπίδος του Π.Κ., *nullum crimen, nulla poena sine lege*, η σημασία της προσαρμογής της ποινικής κύρωσης *in concreto* έχει κανονιστικό χαρακτήρα. Η δικαστική απόφαση *«απεικονίζει, εξατομικεύει και υλοποιεί»* την έννομη αντίδραση στην προσβολή του εννόμου αγαθού.

Οι βασικές αρχές που διέπουν το παρόν Σχέδιο του Π.Κ. είναι οι ακόλουθες:

- i. *Η αρχή της νομιμότητας του εγκλήματος και της ποινής, που καθιερώνει το άρθρο 7 παρ. 1 του Συντάγματος (βλ. ιδίως άρθρα 1 και 2 ΠΚ).*
- ii. *Ο σεβασμός και η προστασία της αξίας του ανθρώπου, που επιβάλλει το Σύνταγμα στο άρθρο 2 παρ. 1 και εξειδικεύει στο άρθρο 7 παρ. 2, 3 και 4 (βλ. ιδίως άρθρο 239Α ΠΚ και τα κεφάλαια για την προστασία της ελευθερίας, της αξιοπρέπειας, του ιδιωτικού απορρήτου κλπ).*
- iii. *Η αρχή της αναλογικότητας, όπως ορίζεται στο Σύνταγμα στο άρθρο 25 παρ. 1 εδ. 4 τόσο για την *in abstracto* ποινική προστασία των εννόμων αγαθών, όσο και την *in concreto* εξειδίκευσή της (βλ. ιδίως άρθρα 79 επ. ΠΚ για την «ανάλογη και δίκαιη τιμωρία του εγκλήματος»).*
- iv. *Η αρχή της ενοχής, με βάση την οποία η καταδίκη για αξιόποινη πράξη προϋποθέτει δόλο ή αμέλεια του δράστη (άρθρο 26 ΠΚ) και αποκλείει την αντικειμενική ευθύνη. Η ποινική ευθύνη προκύπτει από το ενέργημα του δράστη, ο οποίος, όμως, νοείται ως «ελεύθερος και υπεύθυνος» άνθρωπος, ως φορέας «ελευθερίας βούλησης» και επομένως υπόλογος για τα αποτελέσματα της δραστηριότητας, την οποία απαγορεύει ο νόμος. Ο νόμος, έκφραση της «γενικής βούλησης» στη δημοκρατική Πολιτεία, δεν περιορίζει την ατομική ελευθερία, αλλά την συναρμόζει με την κοινωνική ευθύνη, ως «δικαιοσύνη προς έτερον».*
- v. *Η δημοκρατική αρχή, η οποία εξασφαλίζεται με την αρχή της νομιμότητας (άρθρο 1 ΠΚ), με την προστασία του δημοκρατικού πολιτεύματος, την προστασία της ελεύθερης και αβίαστης άσκησης του εκλογικού δικαιώματος κλπ.*
- vi. *Η φιλελεύθερη αρχή ή αρχή της προσωπικής αυτονομίας (όπως εξειδικεύεται ιδίως στα εγκλήματα κατά της προσωπικής επικοινωνιακής ή γενετήσιας ελευθερίας και της ποινικής προστασίας της ιδιωτικής ζωής), καθώς και τον κανόνα «εν αμφιβολία υπέρ της ελευθερίας (*in dubio pro libertate*). Με το κριτήριο αυτό οριοθετούνται νομοθετικά τα εγκλήματα, ώστε να αποβαίνει το Ποινικό Δίκαιο, όχι μόνο μέσο προστασίας των εννόμων αγαθών, αλλά και μέτρο ελευθερίας των πολιτών.*
- vii. *Η αρχή της ισότητας, η οποία, εκτός από την τυπική ισότητα «ενώπιον του νόμου» και «εντός του νόμου», κατοχυρώνεται και ως αναλογική ισότητα στο άρθρο 4 του Συντάγματος. Με βάση την τυπική ισότητα οι φορείς πολιτικών αξιωμάτων που έχουν προσωπικά την προστασία κάθε πολίτη. Με βάση την αναλογική ισότητα η χρηματική ποινή προσδιορίζεται με βάση την πραγματική οικονομική δυνατότητα του υπαιτίου.*
- viii. *Η αρχή του κοινωνικού κράτους και ειδικότερα οι κρατικές υποχρεώσεις για την προστασία της οικογένειας, της παιδικής ηλικίας και της συνδικαλιστικής ελευθερίας. Με βάση την αρχή αυτή στον Κώδικα εντάχθηκαν διατάξεις που*

συνιστούν την ποινική προστασία των ανηλίκων, αλλά και την ποινική μεταχείρισή τους με κριτήριο, όχι την τιμωρία, αλλά την αναμόρφωση και τη θεραπεία, που θα επιτρέψει την κοινωνική ένταξή τους. Πέραν αυτών πρέπει να αναφερθεί η ποινική προστασία των εργαζομένων από καταχρήσεις της εργασιακής εξάρτησής τους, καθώς και η κατάργηση του άρθρου 247 του ισχύοντος ΠΚ για την απεργία των δημοσίων υπαλλήλων, η οποία έθιγε τη συνδικαλιστική ελευθερία.

- ix. *Η αρχή της επιείκειας.* Η αρχή αυτή εκφράζεται στον Κώδικα με επιεικείς θεσμούς (όπως είναι οι περιπτώσεις δικαστικής άφεσης της ποινής και το αξίωμα *in dubio pro mitiore*) και έχει ως σκοπό να προσαρμόσει τον κανόνα ουσιαστικού ποινικού δικαίου στις ιδιομορφίες της συγκεκριμένης περίπτωσης. Η αρχή της επιείκειας αντιμετωπίζει τις *in concreto* ιδιαιτερότητες με ηπιότητα, όχι δηλαδή εις βάρος του κατηγορουμένου (που σημαίνει υπέρ της ελευθερίας και της ανθρωπίνης προσωπικότητας, ως αυταξίας). Η ηπιότητα και η επιείκεια δεν αποτελεί ρήτρα που διασφαλίζει άνιση (χαριστική ή προνομιακή) μεταχείριση, αλλά πολιτισμικό μόρφωμα, που ανατρέχει στην αρχαιοελληνική σκέψη («ταυτόν άρα δίκαιον και επιεικές» κατά τον Αριστοτέλη), το πλαίσιο διαμόρφωσης του οποίου είναι η «πόλις» και τελικά η δημοκρατία (Ν. Παρασκευόπουλος, Τα θεμέλια του Ποινικού Δικαίου, 2008, σελ. 35-37).
- x. *Η αρχή της επικουρικότητας του ποινικού δικαίου.* «Η ποινή αποτελούσα την ενεργότεραν και βαθύτερον εν τη προσβολή των εννόμων αγαθών του ατόμου, χωρούσαν έννομον βίαν αφ' ενός μεν αναδεικνύεται πρόσφορος, όπως παράσχη προστασίαν της εννόμου τάξεως μη δυναμένην να παρασχεθί υπό των άλλων νομικών κυρώσεων, αφ' ετέρου δε πάλιν και επιβάλλει εις τον νομοθέτην μείζονα περίσκεψιν και μέριμναν προς εξασφάλισιν ορθού χειρισμού της ποινικής εξουσίας της πολιτείας υπό των οικείων κρατικών οργάνων» (Ν. Χωραφάς, Ποινικόν Δίκαιον, 1978, σελ. 5-6).
- xi. Τέλος η αρχή του κράτους δικαίου, η οποία κατοχυρώνεται στο Σύνταγμα ως «αρχή του κοινωνικού κράτους δικαίου», ώστε να αναδεικνύει τη διαλεκτική σχέση, το αδιαίρετο της προσωπικής ελευθερίας και της κοινωνικής δικαιοσύνης. Η δικαιοκρατική αρχή, με την ουσιαστική έννοιά της, είναι η «ελευθερία με ισότητα». Πρόκειται για ένα πλέγμα αρχών και αξιών του Συντάγματος που δεσμεύει όχι μόνο την εκτελεστική, αλλά και τη νομοθετική εξουσία και συναρτάται με την ανεξαρτησία των δικαστών, που είναι «συνειδητά δεσμευμένοι στο νόμο».

Γ. ΟΥΣΙΩΔΕΙΣ ΑΛΛΑΓΕΣ

Ι. Διατάξεις του Γενικού Μέρους

1. Στο άρθρο 1 εξειδικεύεται η αρχή της νομιμότητας, η οποία προκύπτει από κείμενα αυξημένης τυπικής ισχύος που δεσμεύουν σε κάθε περίπτωση τον ποινικό νομοθέτη. Ορίζεται ειδικότερα ότι έγκλημα δεν υπάρχει χωρίς νόμο που πρέπει να ισχύει πριν από την τέλεση της πράξης και ορίζει τα στοιχεία της, καθώς και την επιβλητέα γι' αυτή ποινή. Από τη διάταξη αυτή συνάγονται επομένως οι ακόλουθες θεμελιώδεις για το ποινικό δίκαιο αρχές: (α) Το έγκλημα προϋποθέτει σε κάθε περίπτωση «πράξη». Δεν μπορούν επομένως να τιμωρούνται απλές εκδηλώσεις του φρονήματος, δηλαδή πράξεις οι οποίες δεν προσβάλλουν κανένα έννομο αγαθό. (β) Η πράξη πρέπει να περιγράφεται σε τυπικό νόμο, έτσι ώστε να υπάρχει η μεγαλύτερη δυνατή διαφάνεια ως προς το περιεχόμενο του δικαιοϋκτικού κανόνα και να εξασφαλίζεται η τήρηση της δημοκρατικής αρχής. (γ) Η πράξη πρέπει να είναι με ακρίβεια ορισμένη, πρέπει, δηλαδή, να περιγράφονται στο νόμο τα στοιχεία της έτσι ώστε να μπορεί ο καθένας να γνωρίζει τότε μια συμπεριφορά μπορεί να συνεπάγεται γι' αυτόν ποινικές κυρώσεις. (δ) Επιπλέον και η ποινή πρέπει να ορίζεται ρητά για συγκεκριμένη πράξη. Απαγορεύεται επομένως η απειλή αόριστων ποινών ή η απειλή ποινών με εξαιρετικά ευρέα πλαίσια.

2. Τροποποιείται ουσιαστικά η διάταξη του άρθρου 2 Π.Κ., όπου περιγράφεται η αρχή της αναδρομικής ισχύος του επεικέστερου νόμου, έτσι ώστε να είναι σαφές ότι εφαρμόζεται πάντα η επεικέστερη διάταξη και όχι ο νόμος ως ενιαίο «όλον».

3. Καταργείται η διάταξη του άρθρου 3 για τους νόμους με προσωρινή ισχύ. Όπως, έγινε δεκτό, η διάταξη αυτή είναι ευθέως αντίθετη στον υπέρτερης τυπικής ισχύος κανόνα του άρθρου 15 του Διεθνούς Συμφώνου για τα ατομικά δικαιώματα, που επιβάλλει σε κάθε περίπτωση την αναδρομική ισχύ του ηπιότερου νόμου.

4. Καταργείται η διάταξη του άρθρου 4 για την μη εφαρμογή της αρχής του ηπιότερου νόμου (άρθρο 2) κατά την επιβολή μέτρων ασφαλείας. Όπως έγινε δεκτό η διάταξη αυτή είναι αντισυνταγματική και συνιστά ξένο σώμα στο σύστημα του ποινικού μας δικαίου.

5. Καταργείται η διάταξη του άρθρου 5 παρ. 3 ΠΚ, η οποία προστέθηκε με τον ν. 4267/2014. Η επέκταση της αρχής της εδαφικότητας σε πράξη που τελείται μέσω διαδικτύου ή άλλου μέσου επικοινωνίας είναι αδικαιολόγητη. Αν, όμως, στρέφεται κατά ημεδαπού διώκεται σύμφωνα με τους όρους των άρθρων 6 και 7 και σε κάθε περίπτωση οι ελληνικοί ποινικοί νόμοι εφαρμόζονται σε ημεδαπούς ή αλλοδαπούς, ανεξάρτητα του τόπου τελέσεως, μεταξύ άλλων περιπτώσεων, σε βαριές μορφές κατάχρησης του διαδικτύου (άρθρα 348^{Α'}, 348^{Γ'}) σύμφωνα με το άρθρο 9 στ. θ'.

6. Προστίθεται στο άρθρο 7, ότι ως Έλληνας πολίτης λογίζεται και το κυοφορούμενο που θα αποκτήσει με τη γέννησή του την ελληνική ιθαγένεια, καθώς και τα νομικά πρόσωπα που εδρεύουν στην ημεδαπή, περιλαμβανομένου βεβαίως και του νομικού προσώπου του Δημοσίου, των Ν.Π.Δ.Δ. και των Ο.Τ.Α.

7. Από τη διάταξη του άρθρου 8 καταργήθηκαν από το στ. η' η πράξη του δουλεμπορίου, αφού καταργείται η σχετική διάταξη του άρθρου 323, η οποία καλύπτεται από εκείνη του άρθρου 323Α' (εμπορία ανθρώπων), καθώς και η πράξη του στοιχείου α' (παράνομη κυκλοφορία και εμπόριο ασέμνων δημοσιευμάτων). Η τελευταία καταργείται, διότι δεν έχει σημαντική απαξία στη σύγχρονη εποχή και πάντως αρκεί η πρόβλεψη της ακροτελεύτιας περίπτωσης ιβ' του άρθρου 8.

8. Διευρύνεται σημαντικά η έννοια των «οικείων» στο πλαίσιο του Ποινικού Κώδικα, ώστε να περιλαμβάνει πλέον και τα μέλη της λεγόμενης «κοινωνικής» οικογένειας, στην οποία η σύγχρονη κοινωνία έχει αναγνωρίσει ρόλο αντίστοιχο με εκείνον της οικογένειας που στηρίζεται σε γάμο (άρθρο 13 στ. β').

9. Καταργείται το κατά συνήθεια τελούμενο έγκλημα ως διακεκριμένη μορφή αξιόποινης πράξης, καθώς έγινε δεκτό ότι η ύπαρξη «σταθερής ροπής» στην τέλεση ενός εγκλήματος υποδεικνύει μείωση των δυνατοτήτων του δράστη να αντισταθεί στην τέλεση της αξιόποινης πράξης, που θα έπρεπε να οδηγεί σε μείωση και όχι σε επαύξηση της ποινικής κύρωσης (άρθρο 13 στ. ε').

10. Αναγνωρίζεται για πρώτη φορά ότι η παράλειψη μπορεί κάποτε να έχει μικρότερη απαξία από την πράξη και για τον λόγο αυτό προσφέρεται στον δικαστή η δυνατότητα να επιβάλει μειωμένη ποινή στα μη γνήσια εγκλήματα παράλειψης (άρθρο 15 παρ. 2).

11. Καταργούνται τα πταίσματα από την κατηγορία των εγκλημάτων, τα οποία πλέον διακρίνονται μόνο σε κακουργήματα και πλημμελήματα, ανάλογα με την απειλούμενη γι' αυτά ποινή (άρθρο 18). Τα πταίσματα ισχύουν πλέον ως διοικητικά αδικήματα, με βάση τις οικείες διατάξεις ειδικών νόμων.

12. Διευρύνεται το περιεχόμενο της ευθύνης από το αποτέλεσμα. Η ισχύουσα διάταξη αναφέρεται μόνο στον φυσικό αυτουργό της πράξης και όχι στους συμμετόχους. Εφόσον οι συμμετοχοί πρέπει να καλύπτουν με δόλο την πράξη του αυτουργού, ενώ το εκ του αποτελέσματος έγκλημα προϋποθέτει αμέλεια ως προς αυτό, είχε υποστηριχθεί σθεναρά στη θεωρία η άποψη ότι η συμμετοχή δεν είναι νοητή στο εκ του αποτελέσματος έγκλημα. Τούτο, όμως, οδηγούσε σε παραβίαση της αρχής της αναλογικότητας σε ό, τι αφορά την ευθύνη των συμμετόχων που καλύπτουν με αμέλεια την πρόκληση του βαρύτερου αποτελέσματος. Για την αντιμετώπιση του προβλήματος αυτού, στο άρθρο 29 του Σχεδίου ορίζεται ρητά, ότι η αυξημένη ποινή επιβάλλεται και στους συμμετόχους, όταν αυτοί καλύπτουν με αμέλεια το περαιτέρω αποτέλεσμα. Το ίδιο ασφαλώς ισχύει και όταν καλύπτουν με δόλο το αποτέλεσμα αυτό, εφόσον οι κανόνες της συρροής δεν αποδίδουν μεγαλύτερη ποινή.

13. Εντάσσεται στον ΠΚ, ως αυτοτελής λόγος άρσης του καταλογισμού, το λεγόμενο «τραγικό ηθικό δίλημμα» και προσδιορίζονται οι προϋποθέσεις υπό τις οποίες μπορεί αυτό να λειτουργήσει (άρθρο 33).

14. Προσδιορίζεται το περιεχόμενο της αρχής εκτέλεσης του εγκλήματος στο πλαίσιο της απόπειρας, ώστε να είναι σαφές ότι για να θεμελιωθεί αξιόποινο πρέπει να έχει αρχίσει να πραγματώνεται ένα μέρος της αντικειμενικής υπόστασης του εγκλήματος (άρθρο 42 παρ. 1).

15. Καταργείται η διάταξη για την απρόσφορη απόπειρα, η οποία αποτελεί επιβίωση υποκειμενικών αντιλήψεων σχετικά με το άδικο.

16. Παρέχεται στο δικαστήριο η δυνατότητα να αφήσει ατιμώρητο τον δράστη στην περίπτωση της υπαναχώρησης από πεπερασμένη απόπειρα (άρθρο 44 παρ. 3).

17. Καταργείται η διάκριση μεταξύ άμεσου και απλού συνεργού και προβλέπεται ότι στον συνεργό επιβάλλεται καταρχήν μειωμένη ποινή. Παρέχεται όμως στο δικαστήριο η δυνατότητα να επιβάλει πλήρη ποινή αν ο υπαίτιος προσφέρει τη συνδρομή του κατά την τέλεση της πράξης και θέτει με αυτήν το αντικείμενο της προσβολής στη διάθεση του φυσικού αυτουργού (άρθρο 47).

18. Το σύστημα ποινών αναμορφώνεται πλήρως. Ειδικότερα:

- I. Στις κύριες ποινές (στερητικές της ελευθερίας και χρηματικές) προστίθεται η προσφορά κοινωφελούς εργασίας. Είναι προφανείς οι λόγοι που ευνοούν την προσφυγή στην ποινή αυτή, όταν συντρέχουν οι προϋποθέσεις επιλογής της, αφού αντί της αδράνειας που συνεπάγεται η κράτηση του καταδικαζόμενου, προσφέρεται από αυτόν κοινωνικά χρήσιμο έργο, χωρίς ο καταδικασθείς να στερείται του οικογενειακού και κοινωνικού περιβάλλοντός του.
- II. Τα όρια των στερητικών της ελευθερίας ποινών παραμένουν τα ίδια για τη φυλάκιση, αλλά μειώνεται το ανώτατο όριο πρόσκαιρης κάθειρξης σε δέκα πέντε έτη. Η ποινή της ισόβιας κάθειρξης προβλέπεται, εναλλακτικά με κάθειρξη τουλάχιστον δέκα ετών, μόνο για τα εγκλήματα που προσβάλλουν τα σημαντικότερα έννομα αγαθά για τα οποία προσηκεί η αυστηρότατη τιμωρία, όπως είναι η εσχάτη προδοσία, η επιβουλή της ακεραιότητας της Χώρας και η ανθρωποκτονία με πρόθεση ή όταν προκαλείται θάνατος πολλών ανθρώπων, ως αποτέλεσμα άλλης αξιόποινης πράξης.
- III. Η χρηματική ποινή, για λόγους αναλογικότητας, αλλά και κοινωνικής δικαιοσύνης αφενός προσδιορίζεται από το δικαστήριο, εντός του πλαισίου που ορίζει ο Κώδικας, με ιδιαίτερη εκτίμηση της οικονομικής δυνατότητας του καταδικαζόμενου και των μελών της οικογενείας του, αφετέρου εκτιέται με ανάλογο πνεύμα, αφού προβλέπεται η καταβολή της χρηματικής ποινής με δόσεις, που μπορούν να κλιμακωθούν έως πέντε έτη.
- IV. Εκσυγχρονίζεται ο θεσμός της αναστολής εκτέλεσης της ποινής, καθώς έχει αποδειχθεί ότι όχι μόνο για τους πρωτόπαιρους εγκληματίες, αλλά ακόμη και για ανθρώπους που έχουν καταδικασθεί στο παρελθόν, η απειλή εκτέλεσης μιας σχετικά μικρής ποινής φυλάκισης, συνοδευόμενη από εναλλακτικά της ποινής μέτρα – στα οποία συμπεριλαμβάνεται και η κοινωφελής εργασία – είναι πολύ πιο αποτελεσματική από την ίδια την έκτισή της στη φυλακή. Στις περισσότερες ξένες νομοθεσίες η ποινή αυτή είναι φυλάκιση ως δύο έτη. Η ρύθμιση καλύπτει ποινές ως τρία έτη (άρθρα 99 επ.). Η αναστολή μπορεί να αποφασιστεί υπό τους όρους, διαζευκτικά ή σωρευτικά, της παρ. 2 του άρθρου 99, με δυνατότητα άρσης ή μετατροπής τους, αλλά και να είναι μερική (άρθρο 100 παρ. 1).
- V. Η μετατροπή της στερητικής της ελευθερίας ποινής σε χρηματική καταργείται, διότι, δεν είχε κανένα νομιμοποιητικό θεμέλιο και αγνοείται από όλες τις σύγχρονες νομοθεσίες. Προβλέπεται η ολική ή μερική μετατροπή της στερητικής της ελευθερίας ποινής σε παροχή κοινωφελούς εργασίας (άρθρο 104^A και 105^A).
- VI. Αναβαθμίζεται ο θεσμός της επιμέτρησης της ποινής, ώστε η ποινή, ενώ παραμένει «κολασμός», δηλαδή έννομη αποδοκιμασία του δράστη ενός

εγκλήματος, βελτιώνεται ως μέσο που δεν αποξενώνει οριστικά τον καταδικαζόμενο από το κοινωνικό περιβάλλον, αλλά προετοιμάζει, στο μέτρο και της προσωπικής του συμβολής, την ομαλή και αμφιμερώς ωφέλιμη επανένταξη σ' αυτό.

- VII. Περιορίζονται κατ' αντικείμενο και περιεχόμενο οι παρεπόμενες ποινές. Χαρακτηριστική είναι η απαγόρευση άσκησης επαγγέλματος, ως όριο της οποίας τίθενται ένας μήνας έως δύο έτη, αντί του ισχύοντος ενός έως πέντε ετών, ώστε να μην οδηγείται ο απολυόμενος από κατάσταση κράτησης σε πλήρη απορία και συνακόλουθη κοινωνική περιθωριοποίηση.

19. Με βάση τις σύγχρονες αντιλήψεις τα στοιχεία που το δικαστήριο συνεκτιμά κατά την επιμέτρηση της ποινής ορίζονται μεν κατ' αρχήν με γενικούς όρους στο άρθρο 79, στη συνέχεια όμως προσδιορίζονται ενδεικτικά τόσο τα στοιχεία που πρέπει να αξιολογηθούν υπέρ του κατηγορουμένου, όσο και εκείνα που λειτουργούν σε βάρος του.

20. Αλλάζει ριζικά ο τρόπος προσδιορισμού των χρηματικών ποινών, για τον υπολογισμό των οποίων ως μονάδα μέτρησης ορίζεται η ημερήσια μονάδα, κατά το πρότυπο του ελβετικού Ποινικού Κώδικα. Ανώτερο όριο ορίζονται οι 360 μονάδες, δηλαδή αντίστοιχες με τη διάρκεια ενός έτους, υπολογιζόμενης της διάρκειας κάθε μήνα σε 30 ημέρες. Προβλέπεται ειδικότερα ότι κατά τον προσδιορισμό του αριθμού των ημερήσιων μονάδων, το δικαστήριο λαμβάνει υπόψη του μόνο τη βαρύτητα της πράξης και την ενοχή του δράστη γι' αυτή, ενώ στη συνέχεια καθορίζει το ύψος κάθε ημερήσιας μονάδας με βάση την προσωπική, οικογενειακή και οικονομική κατάσταση του δράστη. Μέριμνα λαμβάνεται για τις περιπτώσεις που ο καταδικασθείς αδυνατεί να καταβάλει αμέσως το σύνολο της χρηματικής ποινής ή η καταβολή της θα συνεπαγόταν την αδυναμία καταβολής της αποζημίωσης στο θύμα, όπως και για τις περιπτώσεις που η αδυναμία καταβολής των δόσεων της χρηματικής ποινής οφείλεται σε ουσιώδη αλλαγή των όρων της προσωπικής και οικονομικής κατάστασης του δράστη μετά την επιμέτρηση της ποινής (άρθρο 80).

21. Προβλέπεται η περαιτέρω μείωση της μειωμένης ήδη ποινής στις περιπτώσεις που στο πρόσωπο του υπαιτίου συντρέχουν περισσότεροι λόγοι μείωσης της ποινής ή συντρέχουν ένας ή περισσότεροι τέτοιοι λόγοι μαζί με ελαφρυντικές περιστάσεις ή περισσότερες ελαφρυντικές περιστάσεις (άρθρο 85). Η ρύθμιση αυτή αποδίδει με ακρίβεια τη σημασία που έχει αυτοτελώς κάθε λόγος μείωσης της ποινής και κάθε ελαφρυντική περίπτωση, που αναγνωρίζει το δικαστήριο, ώστε να είναι ασυνεπής η μείωση της ποινής μία φορά, όπως ορίζει η ισχύουσα διάταξη του άρθρου 85.

22. Στις διατάξεις των άρθρων 84 και 85 για τις ελαφρυντικές περιστάσεις και την επιρροή τους στην επιμέτρηση της ποινής επήλθαν οι ακόλουθες μεταβολές, προς άρση των αμφιλογιών που προκάλεσε η ερμηνεία και η εφαρμογή των αντίστοιχων διατάξεων του ισχύοντος ΠΚ: (α) Αντί του κριτηρίου της προηγούμενης «έντιμης» ζωής τίθεται το ορθολογικότερο της «νόμιμης», ώστε να διασφαλίζεται η αντικειμενικότητα και η ασφαλής διαπίστωση εκείνου, το οποίο είναι νομικώς κρίσιμο στο κράτος δικαίου, στο οποίο ο ελεύθερος και υπεύθυνος πολίτης οφείλει τούτο μόνο, να συμμορφώνεται στο νόμο. Η εκπλήρωση απροσδιόριστων «ηθικών καθηκόντων» έχει φυσικοδικαικικό χαρακτήρα, ασυμβίβαστο με τη θετικότητα του ποινικού δικαίου. (β) Η καλή

συμπεριφορά του υπαιτίου για σχετικά μεγάλο διάστημα μετά την πράξη του κρίνεται κατά και μετά την κράτησή του, ως δείγμα της αντικειμενικά αξιολογούμενης υποχρέωσής του να συμπεριφέρεται «καλά», δηλαδή νόμιμα. (γ) Ως ελαφρυντική περίπτωση λογίζεται και η μη εύλογη διάρκεια της ποινικής διαδικασίας, που δεν οφείλεται σε υπαιτιότητα του κατηγορουμένου. Η ρύθμιση αξιολογεί ως ουσιώδες στοιχείο της δίκαιης ποινικής δίκης την εύλογη διάρκεια της και επομένως αναγνωρίζει, ότι ο κατηγορούμενος, ο οποίος, χωρίς υπαιτιότητά του, εκτέθηκε για αδικαιολόγητα μεγάλη χρονική περίοδο στις στιγματιστικές συνέπειες που επάγεται καθ' εαυτήν η ποινική δίωξη ενός προσώπου, πρέπει να τύχει επιεικέστερης μεταχείρισης. (δ) Το δικαστήριο ελαττώνει περαιτέρω το κατώτατο όριο της ποινής όταν στο πρόσωπο του υπαιτίου συντρέχουν περισσότεροι λόγοι μείωσης της ποινής ή ένας ή περισσότεροι τέτοιοι λόγοι μαζί με ελαφρυντικές περιστάσεις.

23. Καταργείται από τις παρεπόμενες ποινές η απαρχαιωμένη αποστέρηση των πολιτικών δικαιωμάτων και παραμένει η αποστέρηση θέσεων και αξιωματών, η απαγόρευση άσκησης επαγγέλματος, η δημοσίευση καταδικαστικής απόφασης και η δήμευση, ενώ προστίθεται ως παρεπόμενη ποινή και η αφαίρεση άδειας οδήγησης ή εκμετάλλευσης μεταφορικού μέσου (άρθρο 59 επ.).

24. Η δήμευση προβλέπεται χωριστά ως παρεπόμενη ποινή (άρθρο 68) και ως μέτρο ασφαλείας (άρθρο 76 παρ. 1), με κριτήριο την υπαιτιότητα του δράστη ή τον κίνδυνο που προκύπτει για τη δημόσια τάξη αντίστοιχα. Στην πρώτη περίπτωση διευρύνεται το περιεχόμενο της δήμευσης αν τα αντικείμενα που υπόκεινται σε δήμευση έχουν αναμιχθεί με περιουσία που αποκτήθηκε από νόμιμες πηγές, χωρίς να εκτείνεται στην τελευταία, και προβλέπεται δυνητικά η επιβολή χρηματικής ποινής ίσης αξίας με τα αντικείμενα (παρ. 2 και 3 άρθρου 68).

25. Ως μέτρα ασφαλείας ορίζονται η δήμευση (άρθρο 76) και η φύλαξη ατόμων με ψυχική ή διανοητική διαταραχή (άρθρο 70). Καταργούνται απαρχαιωμένα μέτρα ασφαλείας, όπως η παραπομπή σε κατάσταση εργασίας, η φύλαξη ατόμων εξαρτημένων από ναρκωτικά ή αλκοόλ και η απαγόρευση διαμονής, ενώ προβλέπεται ότι μέτρα ασφαλείας δεν μπορούν να επιβληθούν όταν η επιβολή τους παραβιάζει την αρχή της αναλογικότητας.

26. Καταργείται από τα μέτρα ασφαλείας η απέλαση, η οποία διατηρείται πλέον μόνο ως διοικητικής φύσης μέτρο, όπως στα περισσότερα σύγχρονα ευρωπαϊκά κράτη.

27. Η ειδική ποινική μεταχείριση των ανηλίκων βελτιώνεται ως προς τα εξής σημεία: (α) Ως ανήλικοι θεωρούνται πλέον όσοι συμπλήρωσαν το δωδέκατο έτος της ηλικίας τους, αντί του ισχύοντος ογδού. (β) Οι ανήλικοι υποβάλλονται μόνο σε αναμορφωτικά ή θεραπευτικά μέτρα, ενώ ο περιορισμός σε ειδικό κατάστημα κράτησης νέων επιβάλλεται μόνο σε όσους έχουν συμπληρώσει το δέκατο πέμπτο έτος. (γ) Τα αναμορφωτικά μέτρα διασφαλίζουν την παραμονή του ανηλίκου στο οικογενειακό, σχολικό και κοινωνικό περιβάλλον, ενώ το έσχατο από αυτά (τοποθέτηση σε ίδρυμα αγωγής ανηλίκων) επιβάλλεται μόνο όταν όλα τα ηπιότερα μέτρα απέτυχαν να τον αποτρέψουν από την τέλεση άλλων αξιόποινων πράξεων. (δ) Νεαροί ενήλικες θεωρούνται άτομα από 18 έως 25 ετών, στους οποίους τα δικαστήρια μπορεί είτε να διατάξει τον περιορισμό σε ειδικό κατάστημα κράτησης, είτε να επιβάλει μειωμένη ποινή (άρθρο 83).

II. Διατάξεις του Ειδικού Μέρους

Οι βασικές μεταβολές που επήλθαν σε διατάξεις του *Ειδικού Μέρους* είναι οι ακόλουθες:

1. Οι διατάξεις για την τιμώρηση των βασανιστηρίων μεταφέρονται από το κεφάλαιο για την προστασία του πολιτεύματος, στο κεφάλαιο για την προστασία της υπηρεσίας, καθώς κρίθηκε ότι τα βασανιστήρια ως μεμονωμένες πράξεις συγκεκριμένων υπαλλήλων δεν θίγουν το πολίτευμα.
2. Καταργούνται πολλές από τις διατάξεις που περιλαμβάνονται στα 5ο και 6ο Κεφάλαια όπου προστατεύεται η πολιτειακή εξουσία και η δημόσια τάξη, καθώς κρίθηκε ότι οι διατάξεις αυτές αποδίδουν κατά βάση την προσπάθεια του νομοθέτη να εξασφαλίσει την τήρηση των νόμων, χωρίς να εμπεριέχουν αυτοτελές άδικο. Καταργήθηκαν λ.χ. τα εγκλήματα των άρθρων 171, 176, 177, 182, 182^Α, 185, 188, και 192 – 197.
3. Καταργούνται πολλές από τις διατάξεις του 7^{ου} κεφαλαίου για την επιβουλή της θρησκευτικής ειρήνης, και ειδικότερα τα άρθρα 198, 199 και 201.
4. Καταργείται ολόκληρο το 8ο κεφάλαιο, όπου περιλαμβάνονται τα εγκλήματα κατά της στρατιωτικής υπηρεσίας, το οποίο δεν συναντάται σε κανένα από τους σύγχρονους Ποινικούς Κώδικες.
5. Στο 9ο Κεφάλαιο του Ειδικού Μέρους του Σχ.Π.Κ. διευρύνεται το αξιόποινο ώστε να περιλάβει και τις πράξεις που θίγουν άλλα αντίστοιχης σημασίας για τη σύγχρονη οικονομική ζωή μέσα, όπως πιστωτικές κάρτες, κάρτες των ευρωεπιταγών, λοιπές κάρτες εκδιδόμενες από χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, ταξιδιωτικές επιταγές, ευρωεπιταγές, λοιπές επιταγές και συναλλαγματικές.
6. Στο 14ο Κεφάλαιο, όπου τυποποιούνται τα εγκλήματα κατά των συγκοινωνιών, των τηλεπικοινωνιών και άλλων κοινωφελών εγκαταστάσεων επιχειρείται μια σαφέστερη περιγραφή των αξιόποινων συμπεριφορών, στο πρότυπο που έχει υιοθετήσει κατά βάση και ο γερμανικός Ποινικός Κώδικας.
7. Το 15ο Κεφάλαιο του Ειδικού Μέρους του Σχ.Π.Κ. διακρίνεται πλέον σε τρία μέρη, από τα οποία στο πρώτο περιγράφονται πράξεις βλάβης της ανθρώπινης ζωής, στο δεύτερο πράξεις προσβολής του εμβρύου και στο τρίτο εγκλήματα διακινδύνευσης της ζωής.
8. Από τις διατάξεις του 18ου Κεφαλαίου του Ειδικού Μέρους του Σχ.Π.Κ., όπου περιγράφονται τα εγκλήματα κατά της προσωπικής ελευθερίας, διαγράφονται ως απαρχαιωμένες οι διατάξεις των άρθρων 323 (εμπόριο δούλων), 327 (ακούσια απαγωγή γυναίκας), 328 (εκούσια απαγωγή ανήλικης γυναίκας) και 335 ΠΚ (απατηλή διέγερση σε μετανάστευση). Επίσης καταργείται η διάταξη του άρθρου 332 ΠΚ (εξαναγκασμός σε παύση εργασίας), διότι κρίθηκε ότι επαρκώς αντιμετωπίζεται η πράξη με τη διάταξη για την παράνομη βία. Καταργούνται τέλος οι διατάξεις των άρθρων 322^Α – 322Γ (αναγκαστική εξαφάνιση), το περιεχόμενο των οποίων εντάσσεται στο έγκλημα της αρπαγής.

9. Ενοποιούνται σε μία διάταξη τα άρθρα 323Α και 351 του Ποινικού Κώδικα, όπου τυποποιούνται τα εγκλήματα της εμπορίας ανθρώπων και της σωματεμπορίας, ώστε να είναι σαφές πως το κοινά προσβαλλόμενο από τις πράξεις αγαθό είναι η ελευθερία. Ταυτόχρονα διευρύνεται το περιεχόμενο του εγκλήματος, ώστε ως μορφή εκμετάλλευσης να θεωρείται και ο πορισμός οικονομικού οφέλους από την εγκληματική δραστηριότητα του θύματος.

10. Σοβαρές αλλαγές επέρχονται στο 19ο Κεφάλαιο του Ειδικού Μέρους του Σχ.Π.Κ., όπου εντάσσονται τα εγκλήματα κατά της γενετήσιας ελευθερίας και της ανηλικότητας. Αρχικά τυποποιείται για πρώτη φορά στο άρθρο 343 ο εξαναγκασμός σε τέλεση ασελών πράξεων, όταν πραγματοποιείται χωρίς τη χρήση βίας ή απειλής εναντίον σημαντικών αγαθών του θύματος. Διευρύνεται επίσης το περιεχόμενο του συγκεκριμένου άρθρου, ώστε να περιλαμβάνει πλέον κάθε μορφή κατάχρησης μιας σχέσης εργασιακής εξάρτησης μέσω της οποίας επιτυγχάνεται η τέλεση σεξουαλικών πράξεων. Τέλος, διαγράφονται άρθρα που αποδίδουν κατά βάση την ιδεολογική τοποθέτηση του Έλληνα νομοθέτη έναντι συγκεκριμένων τρόπων συμπεριφοράς. Διαγράφονται έτσι οι διατάξεις των άρθρων 348 παρ. 1 (διευκόλυνση ακολασίας άλλων) και 350 ΠΚ (εκμετάλλευση πόρνης). Τέλος, καταργείται ως απαρχαιωμένη η διάταξη του άρθρου 341 ΠΚ (απατηλή επίτευξη συνουσίας).

11. Αλλαγές γίνονται και στο 20ο Κεφάλαιο του Ειδικού Μέρους του Σχ.Π.Κ., από το οποίο διαγράφεται ως απαρχαιωμένη η διάταξη του άρθρου 355 (απάτη σχετικά με το γάμο).

12. Σημαντικές είναι οι επεμβάσεις και στο 22^ο Κεφάλαιο, κυρίως σε ό,τι αφορά τον εξορθολογισμό των ποινών, όπως και στο 23^ο Κεφάλαιο, όπου επιχειρείται η αποσαφήνιση των στοιχείων της αξιόποινης πράξης, καθώς η γενική αναφορά του νομοθέτη στην «ασφάλεια των συγκοινωνιών» κρίθηκε αρκετά ασαφής.

13. Τέλος, αλλαγές επιχειρούνται και στα 23ο και 24^ο Κεφάλαια του Ειδικού Μέρους του Σχ.Π.Κ., τα οποία ενοποιούνται σε ένα ενιαίο Κεφάλαιο, ώστε να είναι σαφές ότι ιδιοκτησία και περιουσία αποτελούν τις δύο όψεις ενός έννομου αγαθού. Στο ενιαίο αυτό Κεφάλαιο, δεν υπάρχουν πλέον, επειδή κρίθηκε ότι δεν περιέχουν εγκληματικό άδικο, τα εγκλήματα των άρθρων 373 (τυμβωρυχία), 376 (παρασιώπηση ανεύρεσης), 391 (αποφυγή πληρωμής εισιτηρίου), 392 (δόλια αποδοχή παροχών) κ.ά.. Οι πιο σημαντικές όμως αλλαγές είναι δύο: (α) Διαμορφώνονται διακεκριμένες μορφές των εγκλημάτων όταν αυτά στρέφονται κατά της περιουσίας του Δημοσίου, νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου ή οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης και η αξία του αντικειμένου της υπερβαίνει συνολικά το ποσό των 120.000 ευρώ, οπότε επιβάλλεται κάθειρξη τουλάχιστον δέκα ετών και χρηματική ποινή έως χίλιες ημερήσιες μονάδες. Η επιλογή αυτή συναρτάται με το περιεχόμενο της διάταξης του άρθρου 492 του Σχ.Π.Κ., βάσει της οποίας, από την έναρξη ισχύος νέου Κώδικα, καταργείται ο Νόμος 1608/1950 που ισχύει από την 1^η Ιανουαρίου 1951, καθώς και κάθε διάταξη που τροποποιούσε το νόμο αυτό. (β) Διαμορφώνεται, για όλα τα εγκλήματα που δεν εμπεριέχουν χρήση βίας, ένας ευρύτατος λόγος απαλλαγής από την ποινή, εφόσον ο υπαίτιος μέχρι την αμετάκλητη παραπομπή του στο ακροατήριο ικανοποιήσει εντελώς τον ζημιωθέντα, καταβάλλοντας αποδεδειγμένα το κεφάλαιο και τους τόκους υπερημερίας, από την ημέρα τέλεσης του

εγκλήματος. Κατά την επικρατήσασα άποψη, η διάταξη αυτή είναι αναγκαία προκειμένου να μην ασκείται εκβιαστική πίεση από το θύμα επάνω στον κατηγορούμενο.

Οι μεταβολές αυτές συστοιχούνται με τη γενικότερη μέριμνα να εναρμονιστούν τα θετικά στοιχεία του ισχύοντος Κώδικα με τον αναγκαίο εξορθολογισμό και εκσυγχρονισμό των διατάξεών του. Οι κανόνες του δικαίου κατατείνουν στην πραγμάτωση ενός δέοντος. Ανταποκρίνονται σε ορισμένες θεμελιώδεις αρχές, σε αξίες αντικειμενικοποιημένες, δεσμευτικές για τη νομοθετική, τη δικαστική και κάθε κρατική εξουσία: αυτές που θετικοποιούνται στο Σύνταγμα. Το ουσιαστικό ποινικό δίκαιο τιμωρεί ορισμένη συμπεριφορά, διότι αυτή αντίκειται στον τελικό σκοπό της έννομης τάξης, να οργανώσει την κοινωνική συμβίωση με τρόπο ασφαλή και δίκαιο.

Το έγκλημα και η ποινή είναι αρνητικά μεγέθη. Η εγκληματική συμπεριφορά είναι όχι μόνο δικαϊκά, αλλά και ηθικοκοινωνικά ιδιαίτερα επιλήψιμη, διαταράσσει τους βασικούς όρους της ειρηνικής κοινωνικής ζωής. Ο νόμος την τιμωρεί με ανάλογο τρόπο, με τη «στιγματιστική σκληρότητα» της ποινής. Η ποινή αποτελεί ακραίο, το μοναδικό στο χώρο της κρατικής καταστολής και γενικότερα του κρατικού καταναγκασμού, μέσο, που προσβάλλει καίρια τα έννομα αγαθά του υπαίτιου. Δεν θα ήταν, λοιπόν, δικαϊκά και λογικά, ανεκτή χωρίς την αναγωγή της σε ένα αντικειμενικά υποστηρίξιμο και οριακό ηθικοκοινωνικό δέον: την αποκατάσταση της διαταραχής που προκάλεσε το έγκλημα στον κοινωνικό οργανισμό. Τούτο ανταποκρίνεται στο συμφέρον της έννομης τάξης και το γενικό συμφέρον της πολιτικά οργανωμένης κοινωνίας.

Δ. ΑΙΤΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΩΝ ΔΙΑΤΑΞΕΩΝ ΤΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ

Το Σχέδιο περιέχει τρία βιβλία, όπως άλλωστε και ο ισχύων Ποινικός Κώδικας. Στο πρώτο έχουν ενταχθεί οι διατάξεις του Γενικού Μέρους, οι οποίες ισχύουν για το σύνολο των εγκλημάτων όχι μόνο του Ποινικού Κώδικα αλλά και των Ειδικών Ποινικών Νόμων, αν δεν προβλέπεται διαφορετικά. Στο δεύτερο βιβλίο έχει ενταχθεί το Ειδικό Μέρος, όπου περιγράφονται τα εγκλήματα και προσδιορίζονται οι ποινικές κυρώσεις. Τέλος, στο τρίτο βιβλίο περιλαμβάνονται οι μεταβατικές διατάξεις

ΒΙΒΛΙΟ ΠΡΩΤΟ Ι. ΓΕΝΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

Το πρώτο βιβλίο χωρίζεται σε οκτώ Κεφάλαια, στα οποία κατά βάση τηρείται η δομή του ισχύοντος Ποινικού Κώδικα. Προσδιορίζονται, δηλαδή, αρχικά οι γενικοί κανόνες και ακολουθεί η ανάλυση των βασικών για την κατάφαση του αρχικού αξιοποίνου στοιχείων (αρχικό άδικο, υπαιτιότητα, τελικό άδικο και ενοχή), οι διατάξεις διεύρυνσης του αξιοποίνου (απόπειρα – συμμετοχή) και στη συνέχεια οι διατάξεις για τις ποινές, οι οποίες αντίστοιχα ταξινομούνται σε εκείνες που αναφέρονται στην απειλή των ποινών, σε εκείνες που ρυθμίζουν την επιμέτρηση και σε εκείνες που προσδιορίζουν τον τρόπο έκτισης των ποινικών κυρώσεων. Στο τέλος έχουν τοποθετηθεί οι διατάξεις σχετικά με την εξάλειψη του αξιοποίνου και την ποινική μεταχείριση των ανήλικων δραστών αξιόποινων πράξεων.

ΠΡΩΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Ο ποινικός νόμος

Στο πρώτο Κεφάλαιο του Γενικού Μέρους του Σχεδίου, με τίτλο «Ο Ποινικός Νόμος» περιλαμβάνονται οι βασικοί κανόνες του ποινικού δικαίου. Το Κεφάλαιο αυτό διακρίνεται σε τρεις ενότητες.

I. Βασικές αρχές

Άρθρο 1

Η πρώτη διάταξη αυτής της ενότητας είναι κατά βάση συμβολικής σημασίας, καθώς επαναλαμβάνει τη διάταξη του άρθρου 7 παρ. 1 Συντάγματος, ορίζοντας ότι έγκλημα δεν υπάρχει χωρίς νόμο που να ισχύει πριν από την τέλεση της πράξης και να ορίζει τα στοιχεία της, καθώς και την επιβλητέα γι' αυτή ποινή. Από τη διάταξη αυτή συνάγονται οι ακόλουθες θεμελιώδεις για το ποινικό δίκαιο αρχές: (α) Το έγκλημα προϋποθέτει σε κάθε περίπτωση «πράξη προσβολής». Δεν μπορούν επομένως να τιμωρούνται απλές εκδηλώσεις του φρονήματος, δηλαδή πράξεις οι οποίες δεν προσβάλλουν κανένα έννομο αγαθό. (β) Η πράξη πρέπει να περιγράφεται σε τυπικό νόμο, έτσι ώστε να υπάρχει η μεγαλύτερη δυνατή διαφάνεια ως προς το περιεχόμενο του δικαιοτικού κανόνα και να εξασφαλίζεται η τήρηση της δημοκρατικής αρχής. (γ) Η πράξη πρέπει να είναι με ακρίβεια ορισμένη, πρέπει, δηλαδή, να περιγράφονται στο νόμο τα στοιχεία της έτσι ώστε να μπορεί ο καθένας να γνωρίζει πότε μια συμπεριφορά μπορεί να συνεπάγεται γι' αυτόν ποινικές κυρώσεις. (δ) Επιπλέον και η ποινή πρέπει να ορίζεται ρητά για συγκεκριμένη πράξη. Απαγορεύεται επομένως η απειλή αόριστων ποινών ή η απειλή ποινών με εξαιρετικά ευρέα πλαίσια. Η μεγάλη σημασία της αρχών αυτών επιβεβαιώνεται και από το γεγονός της κατοχύρωσής τους τόσο στο άρθρο 7 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου όσο και στον Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Άρθρο 2

Στο άρθρο 2 επαναλαμβάνεται η ισχύουσα και σήμερα διάταξη σχετικά με την αναδρομική εφαρμογή του ευμενέστερου για τον κατηγορούμενο νόμου. Τα νέα στοιχεία που εισάγει η διάταξη είναι τρία: (α) Διευκρινίζεται ότι επικέστερος είναι ο νόμος που στη συγκεκριμένη περίπτωση οδηγεί στην ευμενέστερη μεταχείριση του κατηγορουμένου. Με τον τρόπο αυτό υιοθετείται πλέον νομοθετικά η άποψη που επικρατεί τόσο στη θεωρία όσο και στη νομολογία σχετικά με το περιεχόμενο που έχει η αρχή αυτή στο ποινικό δίκαιο. (β) Διευκρινίζεται επίσης ότι αυτό που ενδιαφέρει δεν είναι αν ο νόμος στο σύνολό του είναι επικέστερος για τον κατηγορούμενο, αλλά αν περιέχει διατάξεις που είναι επικέστερες γι' αυτόν. Έτσι, είναι πιθανό να εφαρμόζονται σε συγκεκριμένη περίπτωση διατάξεις διαφορετικών νόμων. Μπορεί λ.χ. να εφαρμόζεται νεότερη διάταξη που προβλέπει μικρότερη απειλούμενη ποινή, μαζί με διάταξη παλαιότερου νόμου που πρόβλεπε μετατροπή της μεγαλύτερης ποινής. (γ) Τέλος, στην ίδια διάταξη προβλέπεται ότι αν μεταγενέστερος νόμος χαρακτήρισε την πράξη μη αξιόποινη, παύει η εκτέλεση της ποινής που επιβλήθηκε καθώς και τα ποινικά επακόλουθά της, όπως και η εκτέλεση των μέτρων ασφαλείας. Η προσθήκη στη διάταξη αυτή και των μέτρων ασφαλείας, εκτός από τις παρεπόμενες ποινές, στηρίχθηκε στη σκέψη ότι τα μέτρα ασφαλείας δεν παύουν να είναι μέτρα του ποινικού δικαίου. Όταν

επομένως μια πράξη χαρακτηρίζεται πλέον ως ανέγκλητη και επομένως κανένα ποινικής φύσης μέτρο δεν μπορεί να επιβληθεί γι' αυτήν, δεν θα πρέπει επίσης να εκτελούνται και τα μέτρα ασφαλείας.

Άρθρο 3

Η διάταξη αυτή καταργείται, διότι είναι ευθέως αντίθετη στους υπέρτερης τυπικής ισχύος κανόνες των άρθρων 15 του Διεθνούς Συμφώνου για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα του Ο.Η.Ε. και 49 του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, που επιβάλλουν σε κάθε περίπτωση την αναδρομική εφαρμογή του ηπιότερου νόμου.

Άρθρο 4

Η διάταξη καταργείται, διότι κρίθηκε ότι το δικαστήριο είναι υποχρεωμένο σε κάθε περίπτωση να εφαρμόσει τον ευμενέστερο για τον κατηγορούμενο νόμο στην περίπτωση που υπάρχει διαφοροποίηση ως προς το είδος ή τη χρονική διάρκεια ενός μέτρου ασφαλείας. Η επιλογή αυτή στηρίχθηκε κατά βάση στην πάγια νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, που δέχεται ότι όχι μόνον οι ποινές, αλλά οποιοδήποτε μέτρο περιοριστικό των ατομικών ελευθεριών, πρέπει να προβλέπεται ρητά σε διάταξη νόμου (αρχή νομιμότητας), να είναι απολύτως αναγκαίο σε μια δημοκρατική κοινωνία (αρχή αναγκαιότητας) και να προβλέπεται με τρόπο σαφή (αρχή της προβλεψιμότητας) έτσι ώστε να μπορεί ο πολίτης, με βάση το γράμμα του νόμου και ενδεχομένως βοηθούμενος και από την ερμηνεία που υιοθετούν τα δικαστήρια, να γνωρίζει, την ώρα που ενεργεί, τις συνέπειες που μπορεί να έχει για τα δικαιώματά του μία συγκεκριμένη πράξη του. Από τη σχετική νομολογία συνάγεται ευχερώς ότι δεν νοείται η επιβολή μέτρων ασφαλείας δυσμενέστερων για τον κατηγορούμενο από εκείνα που ίσχυαν κατά την τέλεση της πράξης. Αντίθετα η επιτροπή έκρινε ότι στις περιπτώσεις που νεότεροι νόμοι προβλέπουν μικρότερης έντασης μέτρα ασφαλείας, θα πρέπει αυτοί να εφαρμόζονται αναδρομικά, όχι μόνο γιατί αυτό επιβάλλεται από το άρθρο 15 του Διεθνούς Συμφώνου για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα, καθώς και από το άρθρο 49 του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αλλά και γιατί επιπλέον ο νεότερος νόμος απηχεί πάντα τις πιο σύγχρονες επιστημονικές αντιλήψεις για τα μέτρα που πρέπει να εφαρμόζονται σε κάθε περίπτωση.

II. Τοπικά όρια ισχύος των ποινικών νόμων

Άρθρο 5

Στο άρθρο 5 του Σχεδίου, διατηρείται η αρχή της εδαφικότητας, όπως κατοχυρώνεται και στο ισχύον άρθρο του Ποινικού Κώδικα, διευκρινίζεται όμως παράλληλα ότι οι ελληνικοί ποινικοί νόμοι εφαρμόζονται και στις πράξεις συμμετοχής που τελέστηκαν στο έδαφος της ελληνικής επικράτειας, αν η κύρια πράξη, για την οποία δεν υπάρχει δικαιοδοσία των ελληνικών ποινικών δικαστηρίων, είναι αξιόποινη και κατά τους ελληνικούς ποινικούς νόμους. Διατηρείται επίσης η ισχύουσα ρύθμιση, σύμφωνα με την οποία πλοία ή αεροσκάφη ελληνικά θεωρούνται έδαφος της επικράτειας οπουδήποτε και αν βρίσκονται, εκτός αν σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο υπόκεινται σε αλλοδαπό νόμο.

Άρθρο 6

Στο άρθρο 6 διατηρείται κατά βάση η ισχύουσα διάταξη σχετικά με την εφαρμογή των ελληνικών ποινικών νόμων στις περιπτώσεις που ημεδαπός τελεί έγκλημα στην αλλοδαπή (αρχή του υποκειμενικού ενδιαφέροντος). Στην προτεινόμενη ωστόσο διάταξη προβλέπεται επιπλέον ρητά ότι για να κριθεί αν η πράξη είναι αξιόποινη στην αλλοδαπή ερευνώνται τα συγκεκριμένα σε κάθε περίπτωση χαρακτηριστικά της και όχι η πιθανή γενική τυποποίησή της.

Άρθρο 7

Στο άρθρο 7, ορίζονται οι προϋποθέσεις υπό τις οποίες οι ελληνικοί ποινικοί νόμοι εφαρμόζονται όταν το έγκλημα τελείται στην αλλοδαπή από ημεδαπό (αρχή του αντικειμενικού ενδιαφέροντος). Διευκρινίζεται ειδικότερα ότι το διττό αξιόποινο δεν κρίνεται αφηρημένα αλλά με βάση τα συγκεκριμένα χαρακτηριστικά της πράξης, ενώ για την επίλυση ερμηνευτικών προβλημάτων που είχαν ανακύψει στο παρελθόν, ορίζεται επιπλέον ρητά ότι ως Έλληνας πολίτης για την εφαρμογή της συγκεκριμένης διάταξης λογίζεται και το κυοφορούμενο που θα αποκτήσει με τη γέννησή του την ελληνική ιθαγένεια, καθώς και όλα τα νομικά πρόσωπα που εδρεύουν στην ημεδαπή. Με τη διατύπωση αυτή είναι προφανές ότι οι ελληνικοί ποινικοί νόμοι εφαρμόζονται και στις περιπτώσεις που ένα έγκλημα στρέφεται κατά του ελληνικού Δημοσίου, όταν αυτό εμφανίζεται ως *fiscus*, με τη μορφή νομικού προσώπου Δημοσίου Δικαίου.

Άρθρο 8

Στο άρθρο 8 του Σχεδίου, όπου διατηρείται η αρχή της παγκόσμιας δικαιοσύνης, έγιναν αλλαγές στον κατάλογο των εγκλημάτων για τα οποία μπορούν να εφαρμόζονται οι ελληνικοί νόμοι. Διατηρήθηκαν βεβαίως αμετάβλητα τα εγκλήματα που στρέφονται κατά του ελληνικού κράτους (όπου εντάσσονται η εσχάτη προδοσία, η προδοσία της χώρας, εγκλήματα που αφορούν τη στρατιωτική υπηρεσία και την υποχρέωση στράτευσης στην Ελλάδα, αξιόποινες πράξεις που τέλεσαν υπάλληλοι του ελληνικού κράτους ή οργάνου ή οργανισμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης που έχει την έδρα του στην Ελλάδα, πράξεις εναντίον Έλληνα υπαλλήλου του ελληνικού κράτους ή οργάνου ή οργανισμού της Ε.Ε. κατά την άσκηση της υπηρεσίας του ή σχετικά με αυτήν, καθώς και η ψευδορκία σε διαδικασία που εκκρεμεί στις ελληνικές αρχές), διαφοροποιήθηκαν όμως σε αξιοσημείωτο βαθμό τα λεγόμενα διεθνή εγκλήματα.

Από τον κατάλογο των εγκλημάτων αυτών διαγράφηκε αρχικά η πράξη του δουλεμπορίου. Βεβαίως η υποχρέωση θεμελίωσης της αρχής της παγκόσμιας δικαιοσύνης για τη δίωξη του εγκλήματος αυτού προκύπτει ήδη από τη Σύμβαση «περί δουλείας» που υπογράφηκε στη Γενεύη στις 15.9.1926 και κυρώθηκε με το ν. 4473/1930. Ωστόσο, το φαινόμενο που ήθελε να αντιμετωπίσει ο νομοθέτης με τη διαμόρφωση του συγκεκριμένου εγκλήματος δύσκολα μπορεί να ανιχνευθεί στη σύγχρονη εποχή. Η χρήση του όρου «δούλος» έχει ουσιαστικά εκμηδενίσει τη σημασία του. Αξίζει να αναφέρουμε ότι από τη θέσπιση του Ποινικού Κώδικα μέχρι σήμερα, δηλαδή επί 70 σχεδόν χρόνια, δεν υπάρχει καμία, δημοσιευμένη τουλάχιστον, δικαστική απόφαση που να εφαρμόζει τη διάταξη του άρθρου 323 Ποινικού Κώδικα. Για την αντιμετώπιση των φαινομένων αυτών έχει ήδη διαμορφωθεί η διάταξη για την εμπορία ανθρώπων, η οποία, έχοντας

ευρύτερο περιεχόμενο, καταλαμβάνει ασφαλώς και τις περιπτώσεις του δουλεμπορίου, στο μέτρο που θα ανιχνευθούν.

Εκτός από το δουλεμπόριο, καταργήθηκε από τον κατάλογο των εγκλημάτων του άρθρου 8 η πράξη της παράνομης κυκλοφορίας και εμπορίου άσεμνων δημοσιευμάτων. Βεβαίως, με βάση τη διεθνή σύμβαση της Γενεύης της 12.9.1923 «για την καταστολή της κυκλοφορίας και εμπορίας ασέμνων δημοσιευμάτων», που η χώρα μας υπέγραψε στις 9.10.1929, η Ελλάδα οφείλει να εφαρμόζει τους ποινικούς της νόμους για τη δίωξη όλων των σχετικών εγκλημάτων, μολονότι το περιεχόμενο του «άσεμνου» δημοσιεύματος δεν προσδιορίζεται στην ίδια τη σύμβαση. Ωστόσο η ρητή αναφορά στα άσεμνα είναι πλέον περιττή, διότι το αδίκημα αυτό δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι έχει τέτοια ιδιαίτερη απαξία στη σύγχρονη εποχή ώστε να δικαιολογείται η ειδική αναφορά του ποινικού νομοθέτη σε αυτό. Κρίθηκε επομένως ότι αρκεί για αυτό, όπως και για πολλές άλλες κατηγορίες εγκλημάτων, η πρόβλεψη της τελευταίας περίπτωσης (ια') του άρθρου 8.

Αντιθέτως στον κατάλογο των εγκλημάτων για τα οποία ισχύει η αρχή της παγκόσμιας δικαιοσύνης αναφέρονται οι τρομοκρατικές πράξεις, η πειρατεία, τα εγκλήματα σχετικά με το νόμισμα και η παράνομη εμπορία ναρκωτικών.

Άρθρο 9

Η διάταξη ακολουθεί τη ρύθμιση της ισχύουσας διάταξης για το ακαταδίωκτο εγκλημάτων που τελέστηκαν στην αλλοδαπή (παρ. 1) ενώ στην παρ. 2 ορίζεται, ότι η παρ. 1 δεν ισχύει για τις πράξεις του άρθρου 8. Προστέθηκε ωστόσο στη διάταξη και νέα, τρίτη παράγραφος, με την οποία ενσωματώνεται στον Ποινικό μας Κώδικα η αρχή *ne bis in idem* που ισχύει στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Στην παρ. 3 ορίζεται, ειδικότερα, ότι η ποινική δίωξη αποκλείεται αν έχει εκδοθεί οριστική απόφαση για την ίδια πράξη από δικαστήριο κράτους μέλους της Ε.Ε. Ως «οριστική» απόφαση νοείται αυτή που πληροί τα κριτήρια που έχει διαμορφώσει σχετικά η νομολογία του ΔΕΕ (πρώην ΔΕΚ) κατά την ερμηνεία των άρθρων 54 της Σύμβασης Σένγκεν και 50 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ.

Άρθρο 10

Η διάταξη ακολουθεί τη ρύθμιση της ισχύουσας διάταξης, σύμφωνα με την οποία η ποινή που εκτίθηκε στην αλλοδαπή, ολικά ή μερικά, αφαιρείται από την ποινή που επέβαλαν τα ελληνικά δικαστήρια.

Άρθρο 11

Η διάταξη ακολουθεί τη ρύθμιση της ισχύουσας διάταξης για την αναγνώριση αλλοδαπών αποφάσεων, που παρέχει τη δυνατότητα στο αρμόδιο εθνικό δικαστήριο (πλημμελειοδικών) να επιβάλει στον Έλληνα που καταδικάστηκε στην αλλοδαπή τις προβλεπόμενες από τους ημεδαπούς νόμους παρεπόμενες ποινές (παρ. 1). Η ίδια ρύθμιση επεκτείνεται με την παρ. 2 στα μέτρα ασφαλείας, ενώ στην παρ. 3 διευκρινίζεται ότι παρεπόμενες ποινές και μέτρα ασφαλείας δεν μπορούν να επιβληθούν στις περιπτώσεις του άρθρου 9 παρ. 3.

III. Σχέση του Κώδικα με ειδικούς νόμους και επεξήγηση όρων

Άρθρο 12

Η διάταξη αυτή ορίζει ότι οι διατάξεις του Γενικού Μέρους του Π.Κ. εφαρμόζονται και σε αξιόποινες πράξεις που προβλέπονται σε ειδικούς νόμους, αν αυτοί, με ρητή διάταξη, δεν ορίζουν διαφορετικά. Είναι φανερό, ότι η ανάγκη ενότητας των ποινικών νόμων στο σύνολό τους ανταποκρίνεται στην αρχή της ασφάλειας δικαίου, της δικαιοκρατικής, δηλαδή, εγγύησης της προσωπικής ελευθερίας και ασφάλειας.

Άρθρο 13

Με τη διάταξη αυτή επήλθαν οι ακόλουθες αλλαγές στους ορισμούς της ισχύουσας διάταξης:

α. Στην έννοια του «οικείου» κρίθηκε αναγκαίο ο νέος ορισμός να περιλαμβάνει πλέον και τα μέλη της λεγόμενης «κοινωνικής» οικογένειας, στην οποία η σύγχρονη κοινωνία έχει αναγνωρίσει ρόλο αντίστοιχο με εκείνον της παραδοσιακής οικογένειας που στηρίζεται σε δεσμούς αίματος. Η έννοια του «οικείου» επεκτείνεται έτσι σε όλους όσοι συνδέονται με δεσμό νόμιμης συγγένειας σε ευθεία γραμμή, τους θετούς γονείς και τα θετά τέκνα, τους ανάδοχους γονείς και τα ανάδοχα τέκνα, τους επιτρόπους ή επιμελητές του υπαίτιου και όσους βρίσκονται υπό την επιτροπεία ή επιμέλεια του υπαίτιου, τους συζύγους, τους συμβιούντες με σταθερή συμβίωση ή με σύμφωνο συμβίωσης, τους μνηστευμένους, τους αδερφούς και τους συζύγους τους ή τους συμβιούντες ως ανωτέρω με αυτούς και τους μνηστήρες των αδερφών, ακόμη κι αν ο γάμος, η συμβίωση ή η μνηστεία έχουν λυθεί.

β. Καταργήθηκε η αναφορά στην «κατά συνήθεια» τέλεση εγκλήματος, διότι η ύπαρξη «σταθερής ροπής» στην τέλεση ενός εγκλήματος υποδεικνύει μείωση των δυνατοτήτων του δράστη να αντισταθεί στην τέλεση της αξιόποινης πράξης, που θα έπρεπε να οδηγεί σε μείωση και όχι σε επαύξηση της ποινικής κύρωσης.

γ. Καταργήθηκε η έννοια του «ιδιαίτερα επικίνδυνου δράστη», καθώς η ιδιαίτερη επικινδυνότητα συναρτάται κατ' ανάγκη με μια προγνωστική κρίση για τον τρόπο που πρόκειται να συμπεριφερθεί ο δράστης στο μέλλον. Στο μέτρο όμως που η ποινή πρέπει κατά το Σύνταγμα να συνδέεται με την «πράξη», δηλαδή με όσα έκανε ο δράστης, η αναφορά στην επικινδυνότητά του για τη θεμελίωση ή επαύξηση του αξιοποίνου δε φαίνεται νοητή.

δ. Καταργήθηκε τέλος η διάταξη για την έννοια του «Στρατού», μετά την κατάργηση του ογδού κεφαλαίου του Ειδικού Μέρους για τα εγκλήματα που ανάγονται στη στρατιωτική υπηρεσία και στην υποχρέωση στράτευσης (άρθρα 202-206) .

ΔΕΥΤΕΡΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Το έγκλημα

Το δεύτερο Κεφάλαιο του Γενικού Μέρους του Σχεδίου, που αναφέρεται στο έγκλημα χωρίζεται σε πέντε ενότητες: Η πράξη – Ο άδικος χαρακτήρας της πράξης – Η υπαιτιότητα – Λόγοι άρσης του καταλογισμού – Μειωμένος καταλογισμός. Με τη διάταξη αυτή αποτυπώνονται στο επίπεδο του Ποινικού Κώδικα, οι αναγκαίοι για την κατάφαση του αρχικού αξιοποίνου όροι: το αρχικό άδικο, δηλαδή η πράξη και η παράλειψη ως αμιγώς αντικειμενικά μεγέθη (πρώτη ενότητα), το τελικό άδικο ως αμιγώς επίσης αντικειμενικό μέγεθος, μέσω του οποίου αξιολογείται το αρχικό άδικο (δεύτερη ενότητα), η υπαιτιότητα, δηλαδή ο δόλος και η αμέλεια, ως αμιγώς υποκειμενικά μεγέθη (τρίτη ενότητα) και ο τελικός καταλογισμός, ως αμιγώς επίσης υποκειμενικό μέγεθος, μέσω του

οποίου αξιολογείται η υποκειμενική σχέση του δράστη με την πράξη του (τέταρτη ενότητα). Στην τελευταία πέμπτη ενότητα περιλαμβάνονται οι διατάξεις για τον μειωμένο καταλογισμό.

Ι. Η πράξη

Άρθρο 14

Στην πρώτη ενότητα, με τίτλο «πράξη» περιγράφονται τα στοιχεία που συγκροτούν το αρχικό άδικο. Το άρθρο 14 αναφέρεται ειδικότερα στην έννοια της πράξης, για τον προσδιορισμό των στοιχείων της οποίας διατηρήθηκε αμετάβλητος ο ορισμός που δίδεται και σήμερα στο άρθρο 14 του Ποινικού Κώδικα, αφού το περιεχόμενο της έννοιας αυτής - ως ανθρώπινης αυτοκυβερνούμενης και κοινωνικά αντιληπτής ενέργειας που απευθύνεται σε άλλον - έχει πλέον οριοθετηθεί με απόλυτη σαφήνεια από τη θεωρία και τη νομολογία.

Άρθρο 15

Σε ό,τι αφορά την έννοια της παράλειψης στην παράγραφο 1 του άρθρου 15 προσδιορίζονται επακριβώς οι πηγές της ιδιαίτερης νομικής υποχρέωσης και ως τέτοιες κατονομάζονται ο νόμος, η σύμβαση (δηλαδή η σύμπτωση βουλήσεων σχετικά με την ανάληψη ευθύνης έναντι άλλου, ασχέτως αν η συμφωνία έχει τυπικό ή μη χαρακτήρα) και η προηγούμενη επικίνδυνη ενέργεια του υπαιτίου.

Στην παρ. 2 του άρθρου 15 προβλέπεται ότι, στις περιπτώσεις των εγκλημάτων που τελούνται με παράλειψη, ο δικαστής μπορεί να επιβάλλει μειωμένη ποινή. Η αναγνώριση της δυνατότητας επιβολής μειωμένης ποινής στηρίχθηκε στη σκέψη ότι συχνά η «μη δράση» εμπεριέχει λιγότερο άδικο ή λιγότερη ενοχή σε σχέση με την προσβολή που προκαλεί κάποιος με ενέργεια. Θα πρέπει επομένως ο δικαστής να έχει την ευχέρεια, όταν πράγματι διαγιγνώσκει μειωμένο άδικο ή ενοχή, να επιβάλλει και μειωμένη ποινή.

Άρθρο 16

Το άρθρο 16 ακολουθεί τη ρύθμιση της ισχύουσας διάταξης, ότι τόπος εκτέλεσης της πράξης είναι ο τόπος όπου ο δράστης διέπραξε, ολικά ή μερικά, την αξιόποινη ενέργεια ή παράλειψη, καθώς και ο τόπος όπου επήλθε, ή σε περίπτωση απόπειρας, έπρεπε να επέλθει σύμφωνα με την πρόθεση του το αποτέλεσμα.

Άρθρο 17

Το άρθρο 17 ακολουθεί τη ρύθμιση της ισχύουσας διάταξης, ότι χρόνος τέλεσης της πράξης θεωρείται ο χρόνος κατά τον οποίο ο υπαίτιος ενέργησε ή όφειλε να ενεργήσει. Η ρύθμιση αυτή βασίζεται στην παραδοχή, ότι στοιχεία όπως το τελικό άδικο ή ο καταλογισμός δεν μπορούν παρά να κρίνονται με σημείο αναφοράς το χρόνο της ενέργειας ή παράλειψης του υπαιτίου και όχι της επέλευσης του αποτελέσματος. Το πρόβλημα της παραγραφής μπορεί να αντιμετωπιστεί κάθε φορά με ειδική ρύθμιση, που θα περιορίζεται στο χώρο της παραγραφής, επιλογή που έχει υιοθετηθεί και από τον γερμανικό Ποινικό Κώδικα.

Άρθρο 18

Στο άρθρο 18 ορίζονται οι κατηγορίες των αξιόποινων πράξεων, οι οποίες περιορίζονται μόνο σε δύο: κακουργήματα και πλημμελήματα. Τα πταίσματα δεν θεωρούνται πλέον αξιόποινες πράξεις, αλλά αντιμετωπίζονται μόνο ως διοικητικές παραβάσεις. Ως κακουργήματα ορίζονται, πιο συγκεκριμένα, οι πράξεις που τιμωρούνται με κάθειρξη ισόβια ή πρόσκαιρη, ενώ ως πλημμελήματα οι πράξεις που τιμωρούνται με φυλάκιση, περιορισμό σε ειδικό κατάστημα κράτησης, μόνο με χρηματική ποινή ή με παροχή κοινωφελούς εργασίας. Έτσι, η κοινωφελής εργασία εντάσσεται στο ποινικό δίκαιο ως αυτοτελής πια ποινική κύρωση.

Άρθρο 19

Στο άρθρο αυτό επαναλαμβάνεται η ισχύουσα διάταξη, βάσει της οποίας ο ποινικός χαρακτήρας της πράξης ως κακουργήματος ή πλημμελήματος κρίνεται με βάση τη βαρύτερη ποινή που καθορίζεται στο νόμο και όχι με την τυχόν ελαφρότερη ποινή που επέβαλε το δικαστήριο λόγω ελαφρυντικών περιστάσεων ή για οποιοδήποτε άλλο λόγο μείωσης της ποινής σύμφωνα με το άρθρο 83.

II. Ο άδικος χαρακτήρας της πράξης

Στην δεύτερη αυτή ενότητα περιγράφονται οι προϋποθέσεις θεμελίωσης του τελικώς άδικου χαρακτήρα της πράξης: η αρχικώς άδικη πράξη είναι και τελικώς άδικη όταν δεν συντρέχουν οι περιγραφόμενοι στον νόμο λόγοι άρσης του αδικού. Το τελικό άδικο, όπως και το αρχικό, περιγράφεται στο Σχέδιο με αμιγώς αντικειμενικά στοιχεία, όπως ακριβώς και στον ισχύοντα Ποινικό Κώδικα.

Άρθρο 20

Στο άρθρο 20 αποτυπώνεται η ισχύουσα και σήμερα ρύθμιση σχετικά με τους λόγους άρσης του αδικού που περιγράφονται στον Ποινικό μας Κώδικα.

Άρθρο 21

Ο λόγος άρσης του αδικού εξ αιτίας προσταγής απαιτεί η τελευταία να δόθηκε σύμφωνα με τους νόμιμους τύπους από την αρμόδια αρχή, αν ο νόμος δεν επιτρέπει στον προτασσόμενο να εξετάσει αν η προσταγή είναι νόμιμη ή όχι (παρ. 1 εδ. α'). Ο άδικος χαρακτήρας της πράξης δεν αίρεται όταν η προσταγή είναι προδήλως αντισυνταγματική ή παράνομη. Βεβαίως ο περιορισμός αυτός συνάγεται και σήμερα ερμηνευτικά, ωστόσο κρίθηκε ότι θα πρέπει να οριστεί με απόλυτη σαφήνεια στον Ποινικό Κώδικα, ώστε κάθε υπάλληλος να γνωρίζει πως δεν δεσμεύεται να εφαρμόζει διαταγές που αντιβαίνουν προδήλως στο Σύνταγμα ή στους νόμους. Ως τέτοιες θα πρέπει βέβαια να θεωρούνται εκείνες που έρχονται σε *ευθεία* αντίθεση προς το γράμμα ενός κανόνα δικαίου και όχι εκείνες τις οποίες κάποιος θεωρεί παράνομες, στηριζόμενος σε ερμηνεία ενός δικαιοκικού κανόνα.

Σε περίπτωση δεσμευτικής προσταγής, η οποία δεν είναι προδήλως αντισυνταγματική ή παράνομη, ως αυτουργός τιμωρείται εκείνος ο οποίος έδωσε την προσταγή (έμμεση αυτουργία).

Άρθρο 22

Το άρθρο 22 για την άμυνα ακολουθεί τις ρυθμίσεις της ισχύουσας διάταξης, με τη διαφορά, ότι στην παρ. 3 ο όρος «βλάβη» αντικαταστάθηκε με τον όρο «προσβολή» προκειμένου να καλυφθούν και οι περιπτώσεις, που η άμυνα ασκείται για την εξουδετέρωση επίθεσης η οποία δεν οδηγεί σε βλάβη, αλλά διακινδύνευση των έννομων αγαθών. Κατά τα λοιπά η άμυνα, η στοιχειώδης μορφή αυθυπεράσπισης όποιου δέχεται άδικη επίθεση (ή υπερασπίζεται από αυτήν άλλον) τείνει σε άμεση αποκατάσταση της έννομης τάξης, γι' αυτό πρέπει να είναι εύλογη, ώστε να μην παίρνει τα χαρακτηριστικά της αυτοδικίας.

Άρθρο 23

Η ποινική κύρωση της υπέρβασης του αναγκαίου ορίου της άμυνας, βάσει των κριτηρίων που περιγράφονται στην παρ. 3 του άρθρου 22, καθορίζεται ανάλογα με την ψυχική αντίδραση του αμυνομένου α) αν έγινε με πρόθεση επιβάλλεται ποινή ελαττωμένη, β) αν έγινε από αμέλεια τιμωρείται με τις σχετικές γι' αυτήν διατάξεις και γ) αν αυτός ενέργησε με αυτόν τον τρόπο εξ αιτίας του φόβου ή της ταραχής που του προκάλεσε η επίθεση, η υπέρβαση δεν καταλογίζεται στον αμυνόμενο που μένει ατιμώρητος.

Άρθρο 24

Η ρύθμιση ακολουθεί την ισχύουσα και ορίζει, ότι όποιος με πρόθεση προκάλεσε την επίθεση άλλου για να διαπράξει εναντίον του αξιόποινη πράξη με το πρόσχημα άμυνας (υπαίτια κατάσταση άμυνας), δεν απαλλάσσεται από την ποινή.

Άρθρο 25

Το άρθρο 25 για την κατάσταση ανάγκης επαναλαμβάνει και αυτό την ισχύουσα ρύθμιση, διευκρινίζοντας ότι ο άδικος χαρακτήρας μιας πράξης που εκτελείται σε κατάσταση ανάγκης αίρεται μόνο όταν η προσβολή (και όχι η βλάβη) που προκαλείται είναι κατά το είδος και τη σπουδαιότητα σημαντικά κατώτερη από εκείνη που απειλήθηκε. Πρόκειται για «θεμελιώδες σταθμιστικό ενέργημα» ανάμεσα σε δύο προσβολές, με ένα ποιοτικό (είδος) και ένα ποσοτικό (σπουδαιότητα) κριτήριο. Το πρώτο προσδιορίζεται από την αξιολογική (ιεραρχική) τάξη των έννομων αγαθών, από την οποία προκύπτει η υπεροχή των προσωποπαγών αγαθών (ζωή, ανθρώπινη αξιοπρέπεια) έναντι των περιουσιακών. Το δεύτερο ανάγεται στην ένταση της προσβολής.

III. Η υπαιτιότητα

Η τρίτη ενότητα του Κεφαλαίου αυτού (άρθρα 26 – 30) αναφέρεται στην υπαιτιότητα η οποία διαχωρίζεται πλέον από τον τελικό καταλογισμό. Με το διαχωρισμό αυτό αποτυπώνεται στον Ποινικό Κώδικα η διαφορετική ποιότητα της υπαιτιότητας, ως στοιχείου της νομοτυπικής μορφής του εγκλήματος, από τα στοιχεία του τελικού καταλογισμού, τα οποία λαμβάνονται υπόψη και εκτιμώνται από το δικαστήριο μετά την πλήρωση της νομοτυπικής μορφής. Στην ενότητα αυτή περιλαμβάνονται οι ισχύουσες διατάξεις των άρθρων 26 – 30 του Ποινικού Κώδικα σχετικά με την υπαιτιότητα στα κακουργήματα και τα πλημμελήματα (άρθρο 26 ΠΚ), το περιεχόμενο του δόλου (άρθρο 27 ΠΚ), το περιεχόμενο της αμέλειας (άρθρο 28 ΠΚ), τα εκ του αποτελέσματος εγκλήματα (άρθρο 29 ΠΚ) και την πραγματική πλάνη (άρθρο 30 ΠΚ).

Άρθρο 26

Τα κακουργήματα και τα πλημμελήματα τιμωρούνται μόνο όταν τελούνται με δόλο και μόνο στις περιπτώσεις που ορίζει ειδικά ο νόμος τα πλημμελήματα τιμωρούνται και όταν τελούνται από αμέλεια. Ο λόγος της διάκρισης των βαθμίδων υπαιτιότητας (δόλος – αμέλεια) είναι αποτέλεσμα της αρχής της αναλογικότητας μεταξύ ευθύνης και κύρωσης, διότι και οι δύο μορφές της υπαιτιότητας εκδηλώνουν επιθετικότητα απέναντι στα έννομα αγαθά, αλλά ο δόλος εκφράζει την επιδίωξη ή την αποδοχή της προσβολής μιας κοινωνικής αξίας.

Άρθρο 27

Στο άρθρο 27 επαναλαμβάνεται η ισχύουσα διάταξη. Ο δόλος, ως αμιγώς υποκειμενικό μέγεθος, συντίθεται από το γνωστικό και το βουλητικό στοιχείο. Διακρίνεται σε άμεσο δόλο πρώτου βαθμού, όταν ο δράστης γνωρίζει ως βέβαιη ή ενδεχόμενη την παραγωγή των περιστατικών που απαρτίζουν κατά νόμο την έννοια μιας αξιόποινης πράξης, και επιδιώκει την παραγωγή τους, σε άμεσο δόλο δευτέρου βαθμού, όταν γνωρίζει ως βέβαιη την παραγωγή των πιο πάνω περιστατικών και αποδέχεται την παραγωγή τους και σε ενδεχόμενο δόλο, όταν γνωρίζει ως πιθανή την παραγωγή των πιο πάνω περιστατικών και αποδέχεται επίσης την παραγωγή τους. Επομένως δεν μπορεί να θεμελιωθεί δόλος όταν ο υπαίτιος δεν επιδιώκει ή δεν αποδέχεται πάντως να πραγματώσει τα στοιχεία που συγκροτούν τη νομοτυπική μορφή κάποιου εγκλήματος. Η αδιαφορία για την τήρηση των όρων του νόμου δεν σημαίνει και αποδοχή της προσβολής κάποιου έννομου αγαθού. Κατά κανόνα συνοδεύεται από την προσδοκία ότι, παρά την παραβίαση των κανόνων, η προσβολή τελικώς θα αποφευχθεί.

Στην παράγραφο 2 προσδιορίζονται, όπως ακριβώς και στην ισχύουσα διάταξη, οι όροι που χρησιμοποιούνται προκειμένου να υποδηλωθεί το απαιτούμενο σε κάθε περίπτωση είδος δόλου.

Άρθρο 28

Στο άρθρο 28 περιγράφεται το περιεχόμενο της αμέλειας, η οποία, όπως και στον ισχύοντα Κώδικα, εκλαμβάνεται ως ένα αμιγώς υποκειμενικό μέγεθος. Ειδικότερα, στη διάταξη αυτή περιγράφονται αρχικά τα οντολογικά στοιχεία της αμέλειας: ο υπαίτιος είτε δεν προβλέπει το αποτέλεσμα που προκαλεί η πράξη του (ασυνείδητη αμέλεια) είτε το προβλέπει μεν ως πιθανό, πιστεύει όμως ότι τελικά δεν θα επέλθει (ασυνείδητη αμέλεια). Επιπλέον, περιγράφονται τα αξιολογικά στοιχεία της αμέλειας, για τη συγκρότηση της οποίας είναι αναγκαίο ο υπαίτιος να έχει πραγματώσει την αντικειμενική υπόσταση ενός εγκλήματος λόγω έλλειψης της προσοχής που όφειλε κατά τις περιστάσεις και μπορούσε να καταβάλει.

Άρθρο 29

Στο άρθρο 29 περιγράφεται το εκ του αποτελέσματος έγκλημα. Στην επιτροπή συζητήθηκε το ενδεχόμενο κατάργησης του εκ του αποτελέσματος εγκλήματος, ώστε να λειτουργούν σε κάθε περίπτωση οι κανόνες της συρροής όταν μία πράξη επιφέρει ορισμένο αποτέλεσμα. Η εκδοχή αυτή δεν υιοθετήθηκε όμως τελικά, διότι η κατάργηση δεν θα επέτρεπε την αξιολόγηση της ιδιαίτερης επικινδυνότητας μιας πράξης που έχει παραγάγει ορισμένο αποτέλεσμα. Για τον λόγο αυτό αποφασίστηκε να διατηρηθεί το

συγκεκριμένο είδος εγκλήματος και επιχειρήθηκε να αντιμετωπιστούν στο κείμενο του νόμου τα προβλήματα που δημιουργεί η ισχύουσα διάταξη του άρθρου 29.

Ορίστηκε ειδικότερα αρχικά ότι το αποτέλεσμα που προκαλείται από την πράξη θα πρέπει να είναι αυτοτελώς τυποποιημένο στο νόμο ως έγκλημα αμέλειας. Έτσι μπορεί να θεωρείται έγκλημα εκ του αποτελέσματος λ.χ. η θανατηφόρα έκθεση ή η θανατηφόρα ληστεία, όχι όμως και το έγκλημα της διάδοσης ασθένειας ζώων (άρθρο 283 Π.Κ.) που έχει ως αποτέλεσμα την θανάτωση ή διαρκή βλάβη των ζώων άλλου. Η οριοθέτηση στηρίχθηκε στη σκέψη ότι μια πράξη – όπως εν προκειμένω η φθορά ξένης ιδιοκτησίας – η οποία δεν θεωρείται ότι δικαιολογεί την επιβολή ποινής όταν οφείλεται σε αμέλεια, δε δικαιολογεί ούτε την επαύξηση της ποινής στις περιπτώσεις που αποτελεί συνέπεια μιας ορισμένης μυϊκής ενέργειας.

Μια δεύτερη αλλαγή αναφέρεται στην υποκειμενική κάλυψη του αποτελέσματος από τον δράστη. Σύμφωνα με το γράμμα της ισχύουσας διάταξης του άρθρου 29 Π.Κ., το αποτέλεσμα της πράξης πρέπει να καλύπτεται από αμέλεια του υπαιτίου. Με τον περιορισμό αυτό αποκλείεται η επιβολή της αυξημένης ποινής του εκ του αποτελέσματος εγκλήματος στις περιπτώσεις που ο δράστης του βασικού εγκλήματος δεν έχει υπαιτιότητα για την πρόκληση του περαιτέρω αποτελέσματος. Από την άλλη όμως πλευρά, με τον περιορισμό αυτό δημιουργούνται σοβαρά προβλήματα παραβίασης της αρχής της αναλογικότητας στις περιπτώσεις που ο δράστης καλύπτει με δόλο το αποτέλεσμα της πράξης του και η αληθινή συρροή των δύο εγκλημάτων δόλου αποδίδει ποινική κύρωση μικρότερη από εκείνη του εκ του αποτελέσματος εγκλήματος. Για την αντιμετώπιση του προβλήματος υιοθετήθηκε η λύση της διεύρυνσης του περιεχομένου του εκ του αποτελέσματος εγκλήματος. Ορίζεται ειδικότερα ότι η αυξημένη ποινή του εγκλήματος αυτού επιβάλλεται όταν το αποτέλεσμα μπορεί να αποδοθεί *τουλάχιστον* σε αμέλεια του υπαιτίου – καλύπτοντας έτσι και τις περιπτώσεις που το αποτέλεσμα καλύπτεται από δόλο – διευκρινίζοντας όμως παράλληλα ότι τούτο είναι δυνατό μόνο όταν η πράξη δεν τιμωρείται βαρύτερα κατ' άλλη διάταξη.

Τέλος, η τρίτη επέμβαση που επιχειρήθηκε στο άρθρο 29 ΠΚ αναφέρεται στη δυνατότητα επιβολής της αυξημένης ποινής του εκ του αποτελέσματος εγκλήματος στους συμμετόχους. Η ισχύουσα διάταξη αναφέρεται μόνο στον φυσικό αυτουργό της πράξης και όχι στους συμμετόχους. Με δεδομένο άλλωστε ότι οι συμμετοχοί πρέπει να καλύπτουν με δόλο την πράξη του φυσικού αυτουργού, ενώ το εκ του αποτελέσματος έγκλημα προϋποθέτει αμέλεια ως προς το αποτέλεσμα, υποστηρίζεται σθεναρά στη θεωρία η άποψη ότι συμμετοχή δεν είναι νοητή στο εκ του αποτελέσματος έγκλημα. Βεβαίως η θέση αυτή οδηγεί σε παραβίαση της αρχής της αναλογικότητας σε ό, τι αφορά την ποινική ευθύνη των συμμετόχων, στις περιπτώσεις που καλύπτουν με αμέλεια την πρόκληση του βαρύτερου αποτελέσματος. Για την αντιμετώπιση του προβλήματος αυτού, στη διάταξη του άρθρου 29 ορίζεται ρητά ότι η αυξημένη ποινή του εκ του αποτελέσματος εγκλήματος επιβάλλεται όχι μόνο στον φυσικό αυτουργό, αλλά και στους συμμετόχους όταν και αυτοί καλύπτουν με αμέλεια το περαιτέρω αποτέλεσμα. Το ίδιο ισχύει ασφαλώς και όταν καλύπτουν με δόλο το αποτέλεσμα αυτό, εφόσον οι κανόνες της συρροής δεν αποδίδουν μεγαλύτερη ποινή.

Στην παρ. 1 ορίζεται, ότι δεν πράττει με δόλο όποιος κατά τον χρόνο τέλεσης της αξιόποινης πράξης αγνοεί τα περιστατικά που τη συνιστούν (πραγματική πλάνη). Αν όμως η άγνοια μπορεί να αποδοθεί σε αμέλεια του υπαιτίου η πράξη του καταλογίζεται ως έγκλημα αμέλειας. Στην παρ. 2 επαναλαμβάνεται η ισχύουσα διάταξη, βάσει της οποίας, στον υπαίτιο δεν μπορούν να καταλογιστούν περιστατικά τα οποία επαυξάνουν την ποινή, εφόσον αυτός, κατά την τέλεση της πράξης, τα αγνοούσε.

IV. Λόγοι άρσης του καταλογισμού

Στην τέταρτη ενότητα του δεύτερου Κεφαλαίου περιλαμβάνονται οι λόγοι άρσης του καταλογισμού, οι οποίοι διαχωρίστηκαν από την υπαιτιότητα.

Άρθρο 31

Στους λόγους άρσης του καταλογισμού περιλαμβάνεται αρχικά η νομική πλάνη. Στη διάταξη του άρθρου 31 διευκρινίζεται, όπως και στην ισχύουσα, ότι μόνη η άγνοια του αξιολογούντος δεν αρκεί για να αποκλείσει τον καταλογισμό (παρ. 1).

Στη συνέχεια όμως περιγράφονται με μεγαλύτερη ακρίβεια, σε σχέση με την ισχύουσα διάταξη, οι προϋποθέσεις υπό τις οποίες η νομική πλάνη μπορεί κατ' εξαίρεση να οδηγήσει σε άρση του τελικού καταλογισμού. Σε αντίθεση με τον ισχύοντα Ποινικό Κώδικα, όπου σημειώνεται μόνο ότι η πράξη δεν καταλογίζεται στον δράστη αν αυτός έχει πιστέψει λόγω πλάνης ότι δικαιούται να την τελέσει και η πλάνη του είναι συγγνωστή, στην δεύτερη παράγραφο προσδιορίζεται το περιεχόμενο της «συγγνωστής» νομικής πλάνης. Πιο συγκεκριμένα προβλέπεται ότι η πράξη δεν καταλογίζεται στον δράστη αν αυτός δεν είχε συνείδηση του άδικου χαρακτήρα της λόγω πλάνης που δεν μπορούσε να αποφύγει μολονότι κατέβαλε κάθε δυνατή γι' αυτόν και οφειλόμενη από τις περιστάσεις επιμέλεια. Στην ίδια διάταξη προβλέπεται ακόμη ότι αν ο υπαίτιος μπορούσε να αποφύγει την πλάνη, η πράξη καταλογίζεται σε αυτόν, αλλά το δικαστήριο μπορεί να του επιβάλει μειωμένη κατά το άρθρο 83 ποινή.

Άρθρο 32

Ως δεύτερος λόγος άρσης του καταλογισμού ορίζεται η κατάσταση ανάγκης, για τον προσδιορισμό του περιεχομένου της οποίας υιοθετήθηκε κατά βάση η διατύπωση του ισχύοντος άρθρου. Η μόνη αλλαγή που επιχειρήθηκε στο άρθρο αυτό είναι η αντικατάσταση του όρου «βλάβη» από τον όρο «προσβολή» ώστε να είναι σαφές ότι και στην περίπτωση αυτή ο καταλογισμός μπορεί να αρθεί όχι μόνο στα εγκλήματα βλάβης, αλλά και διακινδύνευσης. Κατά τα λοιπά ισχύουν αναλόγως όσα αναπτύχθηκαν σχετικά με το άρθρο 25.

Άρθρο 33

Ως τρίτος λόγος άρσης του καταλογισμού περιγράφεται στο άρθρο 33 η αδυναμία αποφυγής του αδικού. Ο λόγος αυτός άρσης του καταλογισμού, ο οποίος γίνεται δεκτός από όλους τους θεωρητικούς του ποινικού δικαίου, διαμορφώθηκε εκτός του γραπτού δικαίου και συναντάται στα συγγράμματα του ποινικού δικαίου με διάφορες ονομασίες: άλλοτε ως «τραγικό δίλημμα», άλλοτε ως «υπέρβαση του ανθρωπίνως φευκτού της υπαιτιότητας» και άλλοτε ως «σύγκρουση καθηκόντων». Η νομολογία, ωστόσο, μόνο κατ' εξαίρεση τον λαμβάνει υπόψη. Αυτό επέβαλε να περιγραφεί πλέον ο συγκεκριμένος

λόγος άρσης του καταλογισμού στον Ποινικό Κώδικα, καθώς ο περιορισμός της ελευθερίας επιλογής του αδίκου στις περιπτώσεις αυτές είναι αντίστοιχης έντασης με την κατάσταση ανάγκης του άρθρου 32 ΠΚ. Με το δεδομένο αυτό, στο άρθρο 33 του Σχεδίου προβλέπεται ότι η πράξη δεν καταλογίζεται στον δράστη αν κατά την τέλεσή της βρισκόταν σε αδυναμία επιλογής μεταξύ δικαίου και αδίκου λόγω ανυπέρβλητου διλήμματος εξαιτίας σύγκρουσης καθηκόντων και η προσβολή που προκλήθηκε από την πράξη είναι κατά το είδος και τη σπουδαιότητα ανάλογη με την προσβολή που απειλήθηκε.

Η διάταξη αυτή αντικατέστησε εκείνη του άρθρου 33 ΠΚ που αφορά στους κωφάλαλους εγκληματίες, διότι η ανικανότητά τους να αντιληφθούν το άδικο της πράξης ή να ενεργήσουν σύμφωνα με τη συνείδησή τους γι' αυτό μπορεί να κριθεί κάλλιστα στο πλαίσιο του άρθρου 34 ΠΚ, που αναφέρεται ακριβώς στην ελλιπή ανάπτυξη των πνευματικών λειτουργιών με τους ίδιους όρους που χρησιμοποιούνται και για την αξιολόγηση της ψυχικής ασθένειας. Από την άλλη πλευρά, η δημιουργία αμάχητου τεκμηρίου μειωμένης ενοχής των κωφαλάλων σε κάθε περίπτωση κρίθηκε ως μια άνιση μεταχείριση έναντι εκείνης που επιφυλάσσεται για άτομα τα οποία πάσχουν από σοβαρές ψυχικές ασθένειες. Αυτοί ήταν οι λόγοι που οδήγησαν στην κατάργηση της ειδικής διάταξης για τους κωφαλάλους, η μεταχείριση των οποίων εξομοιώνεται στο σχέδιο με εκείνη που επιφυλάσσεται για εκείνους που πάσχουν από ψυχικές νόσους ή παρουσιάζουν ανεπαρκή ανάπτυξη των πνευματικών τους λειτουργιών.

Άρθρο 34

Στο άρθρο αυτό έχουν ενταχθεί τρεις κατηγορίες δραστών. Εκείνοι που έχουν κάποια ψυχική ή διανοητική διαταραχή ή διατάραξη της συνείδησης για οποιοδήποτε λόγο (όπως κωφαλαλία ή μέθη αντίστοιχα). Για την άρση του καταλογισμού υιοθετείται πάντως, όπως και στην ισχύουσα διάταξη του άρθρου 34 ΠΚ, το μικτό σύστημα, με βάση το οποίο δεν αρκεί η συνδρομή των πιο πάνω βιολογικών όρων, αλλά απαιτείται σε κάθε περίπτωση να διαπιστωθεί και η συνδρομή του αξιολογικού όρου, απαιτείται δηλαδή να διαπιστωθεί ότι ο δράστης, εξαιτίας της κατάστασης στην οποία βρισκόταν κατά το χρόνο τέλεσης της πράξης, δεν είχε την ικανότητα να αντιληφθεί το άδικο της πράξης του ή να ενεργήσει σύμφωνα με την αντίληψή του για το άδικο αυτό.

Άρθρο 35

Σε περίπτωση υπαίτιας πρόκλησης ανικανότητας προς καταλογισμό, η διάταξη του άρθρου 35 διατηρεί το περιεχόμενο της ισχύουσας διάταξης.

V. Μειωμένος καταλογισμός

Άρθρο 36

Στο άρθρο 36 επαναλαμβάνεται η ισχύουσα διάταξη, με τις αλλαγές που έχουν ενσωματωθεί στο άρθρο 34, στο οποίο παραπέμπει. Η ουσιώδης διαφοροποίησή της από την ισχύουσα διάταξη περιλαμβάνεται στην παρ. 2, βάσει της οποίας η πλήρης ποινή δεν απειλείται μόνο για την περίπτωση που ο μειωμένος καταλογισμός προκλήθηκε από υπαίτια μέθη, αλλά για οποιαδήποτε υπαίτια διατάραξη της συνείδησης, όπως αυτή που

προκαλείται λ.χ. από την χρήση ναρκωτικών ουσιών. Σε κάθε περίπτωση όμως διευκρινίζεται ότι η ύπαρξη ή μη υπαιτιότητας κρίνεται με τους όρους του άρθρου 35 του Σχεδίου, απαιτείται, δηλαδή, να διαπιστωθεί «διπλή» υπαιτιότητα τόσο για την διατάραξη της συνείδησης όσο και για την τέλεση της αξιόποινης πράξης.

Άρθρα 37 - 41

Τα άρθρα 37 έως 41 καταργούνται. Οι διατάξεις αυτές για την ειδική μεταχείριση των δραστών μειωμένου καταλογισμού είχαν ασήμαντη εφαρμογή στην πράξη, ενώ, ακόμη κι αν μπορεί να υποθέσει κανείς ότι σε κάποιες περιπτώσεις θα είναι αναγκαία η ειδική φροντίδα των μειωμένου καταλογισμού δραστών αξιόποινων πράξεων, αυτή θα πρέπει να προβλεφθεί στο πλαίσιο του Σωφρονιστικού και όχι του Ποινικού Κώδικα.

ΤΡΙΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Απόπειρα και συμμετοχή

Το τρίτο κεφάλαιο του Γενικού Μέρους χωρίζεται σε δύο ενότητες, από τις οποίες η πρώτη αφιερώνεται στην απόπειρα και η δεύτερη στη συμμετοχή, όπως και στον ισχύοντα Ποινικό Κώδικα.

I. Απόπειρα

Άρθρο 42

Στον ορισμό της απόπειρας έχουν υιοθετηθεί σημαντικές αλλαγές. Στην παρ. 1 προσδιορίζεται ειδικότερα με μεγαλύτερη σαφήνεια το περιεχόμενο της αρχής εκτέλεσης του εγκλήματος, ώστε να είναι πλέον σαφές ότι το έγκλημα μπορεί να θεωρηθεί ότι βρίσκεται σε απόπειρα μόνο όταν έχει πραγματωθεί ένα τμήμα της αντικειμενικής του υπόστασης. Με τον τρόπο αυτό η ποινή της απόπειρας συναρτάται με την πράξη που έχει τελεστεί και όχι με τον δόλο του υπαιτίου. Η πραγμάτωση των όρων της αντικειμενικής υπόστασης, εξάλλου, δεν είναι νοητή μόνο στις περιπτώσεις που στον νόμο περιγράφεται αναλυτικά ο τρόπος τέλεσης της πράξης ή της παράλειψης, όπως λ.χ. συμβαίνει στα εγκλήματα της κλοπής ή της απάτης. Τούτο είναι εφικτό ακόμα κι όταν ο ακριβής τρόπος τέλεσης δεν περιγράφεται στον νόμο, όπως λ.χ. συμβαίνει στο έγκλημα της ανθρωποκτονίας ή της σωματικής βλάβης. Στις περιπτώσεις αυτές ο δράστης αρχίζει να εκτελεί την περιγραφόμενη στον νόμο πράξη όταν έχει εξαπολύσει κατά του εννόμου αγαθού την ενέργεια η οποία, κατά την συνήθη πορεία των πραγμάτων, είναι ικανή να επιφέρει την αξιόποινη βλάβη αν δεν ανακοπεί από άλλη πράξη του ιδίου ή τρίτου ή από επιγενόμενο τυχαίο γεγονός, όπως λ.χ. όταν πυροβολεί προς την πλευρά του θύματος, του επιτίθεται με μαχαίρι κλπ.

Ουσιώδης είναι επίσης η παρέμβαση σε ό,τι αφορά την ποινική κύρωση της απόπειρας. Η ισχύουσα διάταξη παρέχει στο δικαστήριο τη δυνατότητα να επιβάλει για την απόπειρα πλήρη την ποινή του ολοκληρωμένου εγκλήματος. Η διάταξη αυτή έχει επικριθεί από τη θεωρία για δύο κυρίως λόγους. Ο πρώτος είναι ότι η απόπειρα έχει σε κάθε περίπτωση μειωμένο άδικο σε σχέση με το ολοκληρωμένο έγκλημα και για τον λόγο αυτό παραβιάζεται η αρχή της αναλογικότητας όταν προσφέρεται στον δικαστή η δυνατότητα να την αντιμετωπίσει με πλήρη ποινή. Ο δεύτερος και ουσιωδέστερος λόγος είναι ότι η ποινή, με βάση το άρθρο 7 του Συντάγματος, συνδέεται με την πράξη που έχει τελεστεί

και όχι με προγνωστικές κρίσεις σχετικά με τη συμπεριφορά του δράστη στο μέλλον. Για τους λόγους αυτούς, η σχετική ευχέρεια του δικαστηρίου καταργείται στο παρόν Σχέδιο.

Στη δεύτερη παράγραφο του άρθρου 42 επαναλαμβάνεται η παρ. 3 της ισχύουσας διάταξης και προβλέπεται ότι το δικαστήριο μπορεί να κρίνει ατιμώρητη την απόπειρα ενός ελαφρού πλημμελήματος, όπως θεωρείται ότι είναι ένα πλημμέλημα που απειλείται με ποινή φυλάκισης όχι ανώτερη από ένα έτος ή μόνο με χρηματική ποινή ή παροχή κοινωφελούς εργασίας.

Νέα, αντίθετα, είναι η τρίτη παράγραφος του άρθρου, όπου ρυθμίζεται το θέμα της απόπειρας στα εκ του αποτελέσματος εγκλήματα. Η δυνατότητα απόπειρας στα εγκλήματα αυτά γίνεται βέβαια δεκτή κατά κανόνα από τη νομολογία μας, αμφισβητείται όμως από τη θεωρία, με τη σκέψη ότι το εκ του αποτελέσματος έγκλημα προϋποθέτει αμέλεια ως προς το αποτέλεσμα, ενώ η απόπειρα από την άλλη πλευρά προϋποθέτει δόλο για ολόκληρο το έγκλημα. Παράλληλα, η αυξημένη ποινή του εκ του αποτελέσματος εγκλήματος αρμόζει όχι μόνο για το ολοκληρωμένο έγκλημα αλλά και για την απόπειρά του, όταν το αποτέλεσμα έχει επέλθει μολονότι η κύρια πράξη δεν έχει ολοκληρωθεί. Γιατί και στις περιπτώσεις αυτές η επικινδυνότητα της πράξης, η οποία δικαιολογεί την αυξημένη ποινή του εκ του αποτελέσματος εγκλήματος, έχει επιβεβαιωθεί. Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο κρίθηκε αναγκαία η διατύπωση μιας ειδικής διάταξης για την απόπειρα στα εκ του αποτελέσματος εγκλήματα, προβλέποντας συγκεκριμένα ότι αν ο υπαίτιος απόπειρας ενός εγκλήματος που τιμωρείται βαρύτερα όταν έχει ορισμένο αποτέλεσμα προκαλέσει με υπαιτιότητά του το αποτέλεσμα αυτό, τιμωρείται για την απόπειρα του εκ του αποτελέσματος εγκλήματος, εφόσον βέβαια η πράξη δεν τιμωρείται με μεγαλύτερη ποινή με βάση τις διατάξεις για τη συρροή.

Άρθρο 43

Η διάταξη του άρθρου 43 που αφορούσε στην απρόσφορη απόπειρα έχει καταργηθεί στο προτεινόμενο Σχέδιο. Η τιμώρηση πράξεων απρόσφορης απόπειρας συνιστά αποφασιστική εκτροπή από τις αρχές του αντικειμενικού αδικού. Ο δράστης μιας απρόσφορης απόπειρας τιμωρείται επειδή πιστεύει ότι τελεί έγκλημα, ενώ στην πραγματικότητα δεν δημιουργεί κίνδυνο για κανένα έννομο αγαθό. Η επιβολή ποινής για την πράξη αυτή συναρτάται επομένως αποκλειστικά με τον δόλο και για τον λόγο αυτό αντίκειται στις βασικές αρχές ενός αντικειμενικού ποινικού δικαίου.

Άρθρο 44

Σημαντικές είναι οι αλλαγές που έχουν υιοθετηθεί και σε σχέση με την υπαναχώρηση από την απόπειρα, που περιγράφεται στο άρθρο 44. Στην παράγραφο 1 του άρθρου αυτού διατηρείται βέβαια ανέπαφη η υπαναχώρηση από μη πεπερασμένη απόπειρα, όπως αυτή περιγράφεται στο άρθρο 44 παρ. 1 του ισχύοντος Ποινικού Κώδικα, διότι η υπάρχουσα διατύπωση, και ειδικότερα η αναφορά στην έλλειψη εξωτερικών εμποδίων, αποδίδει πλήρως τον αντικειμενικό χαρακτήρα των προϋποθέσεων υπό τις οποίες μπορεί να γίνει δεκτή η υπαναχώρηση από μη πεπερασμένη απόπειρα.

Στη δεύτερη παράγραφο του ίδιου άρθρου περιγράφεται για πρώτη φορά ο τρόπος με τον οποίο πρέπει να αντιμετωπίζεται ο δράστης ενός αποτυχημένου εγκλήματος, όταν

δεν συνεχίζει με δική του θέληση και όχι από εξωτερικά εμπόδια τη δράση του. Με τον τρόπο αυτό επιχειρείται να καλυφθεί το κενό που υπάρχει σήμερα στο άρθρο 44 του Ποινικού Κώδικα, καθώς είναι αντίθετο στην αρχή της αναλογικότητας να τιμωρείται με μειωμένη ποινή εκείνος που έχει ολοκληρώσει την ενέργειά του και παρεμποδίζει εκ των υστέρων την επέλευση του αποτελέσματος, και να απειλείται με πλήρη την ποινή της απόπειρας ο δράστης του αποτυχημένου εγκλήματος, ο οποίος οικειοθελώς απέχει από την επανάληψη της αξιόποινης δράσης του. Προβλέπεται, λοιπόν, και γι' αυτόν η μειωμένη ποινή που απειλείται και για εκείνον ο οποίος υπαναχωρεί από πεπερασμένη απόπειρα.

Στην τρίτη παράγραφο ρυθμίζεται η υπαναχώρηση από πεπερασμένη απόπειρα, όπως ακριβώς και στον ισχύοντα Κώδικα. Διατηρείται επίσης η δυνατότητα του δικαστηρίου να κρίνει την απόπειρα ατιμώρητη. Προβλέπεται όμως επιπλέον ότι τα ίδια ισχύουν και αν το αποτέλεσμα δεν επήλθε τελικά από άλλη αιτία, εφόσον πάντως ο δράστης της απόπειρας κατέβαλε σοβαρή προσπάθεια να το αποτρέψει, ενώ προστίθεται ότι η υπαναχώρηση από πεπερασμένη απόπειρα μένει ατιμώρητη αν πρόκειται για έγκλημα το αξιόποιο του οποίου εξαλείφεται με έμπρακτη μετάνοια.

Τέλος προστίθεται και τέταρτη παράγραφος στο άρθρο 44 του Σχεδίου, στην οποία ορίζεται, για να αποφευχθούν προβλήματα που ανέκυψαν στο πλαίσιο του ισχύοντος Ποινικού Κώδικα, ότι οι διατάξεις για την υπαναχώρηση εφαρμόζονται και για τους συμμετόχους, οι οποίοι με τη θέλησή τους εμπόδισαν την ολοκλήρωση της πράξης ή την επέλευση του αποτελέσματος.

II. Συμμετοχή

Άρθρο 45

Στο άρθρο 45 περιγράφεται το περιεχόμενο της συναυτουργίας. Ορίζεται πλέον με σαφήνεια ότι για να χαρακτηριστεί κάποιος συναυτουργός δεν αρκεί να έχει κοινό δόλο και να τελεί πράξεις που συμβάλλουν στην πραγμάτωση του εγκλήματος, αλλά πρέπει να πραγματώνει από κοινού ενόλω ή ενμέρει τα στοιχεία της περιγραφόμενης στον νόμο αξιόποινης πράξης, πρέπει, δηλαδή, να τελεί σε κάθε περίπτωση πράξη αντικειμενικής υπόστασης.

Άρθρο 46

Σε ό,τι αφορά την εξάρτηση του αδίκου της συμμετοχικής δράσης, διατηρείται το σύστημα της περιορισμένης αντικειμενικής εξάρτησης, όπως φαίνεται με σαφήνεια από το άρθρο 46 παρ. 1, όπου περιγράφεται η ηθική αυτουργία για την κατάφαση των όρων της οποίας απαιτείται ή τέλεση άδικης πράξης, έστω κι αν αυτή δεν είναι καταλογιστή. Με το δεδομένο αυτό, το περιεχόμενο της ηθικής αυτουργίας παραμένει κατά βάση αμετάβλητο. Στην παρ. 2 ακολουθείται η όμοια ρύθμιση της ισχύουσας διάταξης για τον προβοκάτορα.

Άρθρο 47

Ουσιώδεις αλλαγές επέρχονται στις διατάξεις για τη συνέργεια στο έγκλημα. Καταργείται η διάκριση μεταξύ άμεσης και απλής συνέργειας, όπως αποτυπώνεται σήμερα στα άρθρα 46 παρ. 1 εδ. β' και 47 ΠΚ, και προβλέπεται κατ' αρχήν ενιαία μειωμένη ποινή για όλες

τις μορφές της συνέργειας στο έγκλημα είτε προσφέρεται κατά είτε πριν από την τέλεση της πράξης. Με τον τρόπο αυτό επιχειρείται να καταγραφεί ως κανόνας ότι το άδικο και η ενοχή του συνεργού είναι μικρότερης έντασης έναντι εκείνων του φυσικού αυτουργού. Κατ' εξαίρεση μόνο προβλέπεται δυνατότητα του δικαστηρίου να επιβάλει στον συνεργό την ποινή του αυτουργού, αν ο υπαίτιος προσφέρει τη συνδρομή του κατά την τέλεση της πράξης και θέτει με αυτήν το αντικείμενο της προσβολής στη διάθεση του φυσικού αυτουργού (άμεσος συνεργός).

Άρθρο 48

Η διάταξη ορίζει, όπως και η ισχύουσα, ότι το αξιόποινο των συμμετόχων κατά τα άρθρα 46 και 47 είναι ανεξάρτητο από το αξιόποινο του αυτουργού.

Άρθρο 49

Η διάταξη ορίζει, όπως και η ισχύουσα, ότι όπου ο νόμος απαιτεί ιδιαίτερες ιδιότητες ή σχέσεις, αν αυτές υπάρχουν μόνο στο δράστη οι συμμετοχοί τιμωρούνται με μειωμένη ποινή. Αν όμως υπάρχουν μόνο στο πρόσωπο των συμμετόχων, οι τελευταίοι τιμωρούνται ως αυτουργοί και ο δράστης ως συνεργός (παρ. 1).

Οι ιδιαίτερες ιδιότητες ή σχέσεις ή άλλες περιστάσεις που επιτείνουν, μειώνουν ή αποκλείουν την ποινή λαμβάνονται υπόψη μόνο για εκείνο το συμμετοχο στον οποίο υπάρχουν (παρ. 2).

ΤΕΤΑΡΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Ποινές, μέτρα ασφαλείας, αποζημίωση

I. Κύριες ποινές

Άρθρο 50

Στο άρθρο αυτό αναφέρονται ως κύριες ποινές: α) οι στερητικές της ελευθερίας, β) η χρηματική ποινή και γ) η προσφορά κοινωφελούς εργασίας, η οποία ανάγεται στο Σχέδιο σε αυτοτελή ποινική κύρωση για μικρής βαρύτητας εγκλήματα.

Άρθρο 51

Στο άρθρο αυτό επαναλαμβάνεται ουσιαστικά η ισχύουσα διάταξη του Ποινικού Κώδικα, από την οποία έχουν αφαιρεθεί οι ποινές του περιορισμού σε ψυχιατρικό κατάστημα και της κράτησης. Η μεν πρώτη γιατί είναι σήμερα απαρχαιωμένη και δεν υπηρετεί πράγματι θεραπευτικούς σκοπούς, η δε δεύτερη, επειδή προτείνεται στο Σχέδιο η αφαίρεση όλων των πταισμάτων από την ύλη του ποινικού δικαίου.

Άρθρο 52

Στο άρθρο αυτό ορίζεται η διάρκεια της ποινής της κάθειρξης, η οποία προβλέπεται ως ισόβια και πρόσκαιρη. Σε ό,τι αφορά την πρόσκαιρη κάθειρξη, το ανώτατο όριό της μειώνεται από τα είκοσι στα δεκαπέντε έτη.

Άρθρο 53

Η διάταξη αυτή επαναλαμβάνει το κείμενο του ισχύοντος άρθρου 53, καθώς τα χρονικά όρια της φυλάκισης παραμένουν τα ίδια.

Άρθρο 54

Το άρθρο 54 αναφέρεται στη διάρκεια του περιορισμού σε ειδικό κατάσταση κράτησης νέων, επαναλαμβάνοντας την ισχύουσα διάταξη, όπως αυτή διαμορφώθηκε με τον ν. 4322/2015.

Άρθρο 55

Στο άρθρο 55, αντί της κράτησης, προσδιορίζονται τα χρονικά όρια της ποινής της παροχής κοινωφελούς εργασίας, η οποία δεν μπορεί να έχει διάρκεια ανώτερη των 720 ωρών ούτε να είναι κατώτερη των 100 ωρών, εκτός αν σε ειδικές διατάξεις ορίζεται διαφορετικά.

Άρθρο 56

Το άρθρο 56 έχει καταργηθεί. Η διάταξη της παρ. 1 καταργήθηκε ειδικότερα γιατί κρίθηκε ότι είναι αυτονόητο πως ο τρόπος εκτέλεσης των ποινών και των μέτρων ασφαλείας θα προσδιοριστεί σε κάποιους ειδικούς νόμους. Οι παρ. 2 και 3 του ισχύοντος άρθρου, από την άλλη πλευρά, αναφέρονται στους όρους έκτισης των στερητικών της ελευθερίας ποινών στην οικία του καταδικασθέντος και για τον λόγο αυτό μεταφέρθηκαν, με τις αλλαγές που κρίθηκαν αναγκαίες, στην ενότητα της έκτισης των ποινών (άρθρο 105).

Άρθρο 57

Στο άρθρο 57 του Σχεδίου έχει ενταχθεί μια εντελώς νέα διάταξη, με την οποία προσδιορίζεται το ύψος και ο τρόπος υπολογισμού της χρηματικής ποινής. Δεν γίνεται πια λόγος για ποινές σε χρήμα, στις οποίες εντάσσονται, σύμφωνα με το άρθρο 57 του ισχύοντος Ποινικού Κώδικα οι χρηματικές ποινές και τα πρόστιμα, καθώς με την κατάργηση των πταισμάτων από το ποινικό δίκαιο καταργήθηκε και το πρόστιμο ως ποινική κύρωση, διατηρώντας τη σημασία του μόνο ως διοικητικού χαρακτήρα μέτρο.

Σε ό,τι αφορά τον τρόπο υπολογισμού των χρηματικών ποινών, υιοθετήθηκε κατά βάση το ελβετικό μοντέλο, βάσει του οποίου, οι χρηματικές ποινές προσδιορίζονται σε ημερήσιες μονάδες (παρ. 1). Προβλέπεται επίσης (παρ. 2) ότι αν δεν ορίζεται διαφορετικά σε ειδικές διατάξεις, η χρηματική ποινή δεν μπορεί να είναι μεγαλύτερη από ενενήντα ημερήσιες μονάδες όταν απειλείται ως μόνη κύρια ποινή για μικρής προφανώς απαξίας πλημμελήματα, ούτε μεγαλύτερη από εκατόν ογδόντα ημερήσιες μονάδες όταν απειλείται διαζευκτικά με ποινή στερητική της ελευθερίας, κάτι που επίσης ισχύει μόνο για τα πλημμελήματα, ενώ αντίθετα μπορεί να φθάνει ως τις τριακόσιες εξήντα ημερήσιες μονάδες όταν απειλείται αθροιστικά με ποινή στερητική της ελευθερίας, κάτι που μπορεί να ισχύει τόσο για βαριά πλημμελήματα όσο και για κακουργήματα.

Στον νόμο (παρ. 3) ορίζεται επίσης το ύψος κάθε ημερήσιας μονάδας, που δεν μπορεί να είναι μικρότερο από ένα ευρώ ούτε μεγαλύτερο από εκατό ευρώ. Τέλος (παρ. 4) διευκρινίζεται ότι με τον θάνατο του καταδικασθέντος διαγράφεται η χρηματική ποινή. Σε καμία περίπτωση δεν εκτελείται κατά των κληρονόμων.

Άρθρο 58

Το άρθρο 58 καταργείται, διότι εντάχθηκε ως παρ. 4 στο άρθρο 57.

II. Παρεπόμενες ποινές

Άρθρο 59

Ως παρεπόμενες ποινές ορίζονται στο άρθρο 59 η αποστέρηση θέσεων και αξιωμάτων, η απαγόρευση άσκησης επαγγέλματος, η αφαίρεση άδειας οδήγησης ή εκμετάλλευσης μεταφορικού μέσου, η δημοσίευση καταδικαστικής απόφασης και η δήμευση. Η ποινή της αποστέρησης των πολιτικών δικαιωμάτων καταργείται, γιατί κρίθηκε πλέον ως παρωχημένη. Σε ό,τι αφορά ειδικότερα το δικαίωμα του εκλέγειν στις βουλευτικές εκλογές το άρθρο 51 παρ. 3 του Συντάγματος προβλέπει ότι ο νόμος δεν μπορεί να περιορίσει το εκλογικό δικαίωμα παρά μόνο αν δεν έχει συμπληρωθεί κατώτατο όριο ηλικίας ή για ανικανότητα δικαιοπραξίας ή ως συνέπεια αμετάκλητης καταδίκης για ορισμένα εγκλήματα. Τα εγκλήματα αυτά ορίζονται στην εκλογική νομοθεσία και η καταδίκη για τα ίδια αυτά εγκλήματα αποτελεί ταυτόχρονα κώλυμα εκλογιμότητας, σύμφωνα με το άρθρο 55 Συντάγματος. Ανάλογα ισχύουν και για τη συμμετοχή στις αυτοδιοικητικές εκλογές ή για την άσκηση οποιουδήποτε άλλου πολιτικού δικαιώματος. Παρέλκει επομένως οποιαδήποτε άλλη σχετική πρόβλεψη.

Άρθρο 60

Η διάταξη του άρθρου 60 αναφέρεται στην αποστέρηση θέσεων και αξιωμάτων, η οποία προβλέπεται ως παρεπόμενη ποινή μόνο για τα κακουργήματα και μόνο όταν το δικαστήριο έχει επιβάλει γι' αυτά την ποινή της κάθειρξης. Ο περιορισμός αυτός οφείλεται στο γεγονός ότι οι συνέπειες της παρεπόμενης ποινής είναι ιδιαίτερα σοβαρές για τον καταδικασθέντα και φυσικά μόνιμες, καθώς χάνει οριστικά τη θέση που κατείχε είτε πρόκειται για δημόσια θέση είτε για δημόσιο ή αυτοδιοικητικό αξίωμα είτε τέλος για την ιδιότητα του δικηγόρου. Αυτός είναι και ο λόγος για τον οποίο προβλέπεται ως επιπλέον προϋπόθεση για την επιβολή της συγκεκριμένης ποινής το να συνιστά η πράξη βαριά παράβαση των καθηκόντων του υπαιτίου, ενώ προβλέπεται ακόμη ότι η αποστέρηση αρχίζει μόνο όταν η απόφαση γίνει αμετάκλητη.

Άρθρα 61-64

Τα άρθρα αυτά καταργούνται διότι αναφέρονται στην αποστέρηση των πολιτικών δικαιωμάτων.

Άρθρο 65

Ως δεύτερη παρεπόμενη ποινή προβλέπεται στο άρθρο 65 η απαγόρευση άσκησης επαγγέλματος, η οποία συναντάται και στον ισχύοντα Ποινικό Κώδικα, στο άρθρο 67. Επήλθαν αλλαγές στο ύψος της ποινής που πρέπει να έχει επιβληθεί προκειμένου να μπορεί να δικαιολογηθεί η επιβολή της απαγόρευσης άσκησης επαγγέλματος. Αντί της στερητικής της ελευθερίας ποινής τουλάχιστον τριών μηνών που προβλέπεται σήμερα, απαιτείται ποινή στερητικής της ελευθερίας τουλάχιστον δύο ετών, ώστε να μπορεί έτσι να βεβαιωθεί ότι το αδίκημα που έχει τελεστεί έχει τέτοια βαρύτητα ώστε να δικαιολογεί την επιβολή ενός επιπλέον επαχθούς μέτρου.

Προβλέπεται επίσης η δραστική μείωση του χρόνου της απαγόρευσης. Αντί του χρονικού διαστήματος του ενός ως πέντε ετών, προβλέπεται απαγόρευση άσκησης επαγγέλματος για χρονικό διάστημα από ένα μήνα ως δύο έτη, ενώ καταργείται η ισχύουσα σήμερα διάταξη για την οριστική ανάκληση της χορηγηθείσας άδειας. Έτσι, μετά την πάροδο του χρόνου της απαγόρευσης, ο καταδικασθείς μπορεί να συνεχίσει την άσκηση του επαγγέλματός του, εφόσον άλλες διατάξεις της νομοθεσίας δεν προβλέπουν διαφορετικά.

Σε κάθε περίπτωση, η απαγόρευση άσκησης επαγγέλματος αρχίζει μόλις η απόφαση γίνει αμετάκλητη και η διάρκειά της, εφόσον ο δράστης κρατείται, υπολογίζεται από την επομένη της ημέρας κατά την οποία απολύεται από τη φυλακή. Η ρύθμιση αυτή ισχύει, όπως είναι προφανές, τόσο για την οριστική όσο και για την υπό όρους απόλυση από τη φυλακή. Ισχύει εξάλλου ανεξαρτήτως των λόγων που οδήγησαν στην απόλυση, που μπορεί να είναι η απότιση της ποινής ή η χορήγηση χάρης.

Άρθρο 66

Ως τρίτη παρεπόμενη ποινή αναφέρεται στο άρθρο 66 η αφαίρεση άδειας οδήγησης ή εκμετάλλευσης μεταφορικού μέσου, η οποία προβλέπεται ως παρεπόμενη ποινή και σε πολλούς άλλους ευρωπαϊκούς Κώδικες. Για την επιβολή της απαιτείται το έγκλημα να έχει άμεση σχέση με την οδήγηση ή την εκμετάλλευση μεταφορικού μέσου και να έχει επιβληθεί στον δράστη ποινή στερητική της ελευθερίας τουλάχιστον έξι μηνών. Εφόσον συντρέχουν οι προϋποθέσεις αυτές, το δικαστήριο μπορεί να διατάξει την αφαίρεση της άδειας οδήγησης για όλα ή ορισμένου τύπου μεταφορικά μέσα ή της άδειας εκμετάλλευσης αντιστοίχως, για χρονικό διάστημα από ένα μήνα ως ένα χρόνο.

Άρθρο 67

Στο άρθρο 67 διατηρείται ως παρεπόμενη ποινή η δημοσίευση καταδικαστικής δικαστικής απόφασης, μια ποινή που προβλέπεται και σήμερα στο άρθρο 68 του ισχύοντος Ποινικού Κώδικα. Ορίζεται ότι το δικαστήριο μπορεί να διατάξει τη δημοσίευση και καταδικαστικής απόφασης αν το επιβάλλει το δημόσιο συμφέρον (παρ. 1) και ότι αυτή επιβάλλεται στις περιπτώσεις που ορίζει ο νόμος και εάν υποβάλει σχετική αίτηση ο παθών (παρ. 2). Στη απόφαση, σύμφωνα με την τρίτη παράγραφο του άρθρου, ορίζεται ο τρόπος της δημοσίευσης και η υποχρέωση καταβολής της δαπάνης γι' αυτήν. Τέλος, ορίζεται, προκειμένου να απαντηθούν ερωτήματα που απασχολούν την πράξη, ότι η απόφαση δημοσιεύεται μόνο όταν καταστεί αμετάκλητη.

Από τη διάταξη έχει διαγραφεί η αναφορά στην αθωωτική απόφαση, καθώς στο σημείο αυτό η δημοσίευση περιγράφεται ως παρεπόμενη ποινή, που δεν μπορεί να επιβληθεί όταν η απόφαση είναι αθωωτική.

Άρθρο 68

Στο άρθρο 68 έχει ενταχθεί η παρεπόμενη ποινή της δήμευσης, η οποία αποχωρίστηκε έτσι από τη δήμευση ως μέτρο ασφαλείας. Στη νέα διάταξη επαναλαμβάνεται κατά βάση η ρύθμιση του άρθρου 76 παρ. 1 - 5 ΠΚ, όπως το άρθρο αυτό διαμορφώθηκε με τον νόμο 4478/2017.

III. Μέτρα ασφαλείας

Άρθρο 69

Στο άρθρο 69 έχει διαμορφωθεί μια γενική διάταξη, όπου μνημονεύονται τα μέτρα ασφαλείας που έχουν υιοθετηθεί στο Σχέδιο και διευκρινίζεται ότι αυτά είναι μόνο τρία: (α) εκείνα που προβλέπονται για τους ανηλίκους (άρθρα 122 και 123), (β) τα μέτρα θεραπείας ατόμων που πάσχουν από ψυχική ή διανοητική διαταραχή και (γ) η δήμευση. Προστίθεται ότι τα μέτρα αυτά δεν μπορούν να επιβληθούν όταν η επιβολή τους παραβιάζει την αρχή της αναλογικότητας ενόψει της βαρύτητας της πράξης που έχει τελεστεί, της πράξης που υπάρχει κίνδυνος να τελεστεί, καθώς και της έντασης αυτού του κινδύνου. Ο περιορισμός αυτός είναι αυτονόητος ενόψει της συνταγματικά επιβαλλόμενης υποχρέωσης για τήρηση της αρχής της αναλογικότητας. Σημαντικό είναι γι' αυτό κυρίως το δεύτερο εδάφιο της δεύτερης παραγράφου, βάσει του οποίου στην απόφαση που επιβάλλει το μέτρο ασφαλείας πρέπει να υπάρχει ειδική αιτιολογία για την αξιολόγηση των συγκεκριμένων όρων.

Άρθρο 69Α

Με τη διάταξη αυτή ορίζονται τα μέτρα θεραπείας ατόμων που απαλλάσσονται από την ποινή λόγω ψυχικής ή διανοητικής διαταραχής. Τα μέτρα αυτά διατάσσονται από το δικαστήριο, εφόσον κρίνει ότι υπάρχει κίνδυνος, αν αφεθεί ελεύθερος ο δράστης αξιόποινης πράξης, που απειλείται με ποινή στερητική της ελευθερίας τουλάχιστον ενός έτους ή εγκλήματος κατά της ζωής ή της σωματικής ακεραιότητας που απειλείται με ποινή στερητική της ελευθερίας τουλάχιστον τριών μηνών, να τελέσει και άλλα ανάλογης βαρύτητας εγκλήματα. Στη διάταξη αποτυπώνεται η ισχύουσα σήμερα διάταξη του άρθρου 69, όπως τροποποιήθηκε με τον νόμο 4509/2017.

Άρθρο 70

Στο άρθρο 70 ορίζεται η διάρκεια του θεραπευτικού μέτρου της φύλαξης ατόμων με ψυχικές ή διανοητικές διαταραχές. Ο μέγιστος χρόνος της διάρκειας του μέτρου είναι δύο έτη για τα πλημμελήματα και πέντε έτη για τα κακουργήματα. Επιτρέπεται η παράταση του μέτρου ή η αντικατάστασή του με άλλο όταν το Τριμελές Πλημ/κείο του τόπου εκτέλεσης του μέτρου, το κρίνει αιτιολογημένα ως αναγκαίο, μετά από ακρόαση του θεραπευομένου ή του συνηγόρου του. Το ίδιο δικαστήριο αποφασίζει κάθε χρόνο ή οποτεδήποτε αν το ζητήσει ο θεραπευόμενος ή ο εισαγγελέας ή η διεύθυνση της μονάδας στην οποία εκτελείται το μέτρο, για την άρση ή αντικατάστασή του.

Άρθρο 71

Στο άρθρο 71 έχει ενταχθεί το άρθρο 70^Α του ισχύοντος Π.Κ., το οποίο προστέθηκε στον Κώδικα με το νόμο 4509/2017 και αναφέρεται στην επιβολή μέτρων θεραπείας σε άτομα τα οποία πάσχουν από ψυχική ή διανοητική διαταραχή, κρίνονται όμως ως μειωμένου καταλογισμού και όχι ακαταλόγιστα. Στα άτομα αυτά το μέτρο επιβάλλεται ως συμπληρωματικό της ποινής, όπως ακριβώς και στον ισχύοντα Κώδικα.

Άρθρα 72-74

Τα άρθρα 72 – 74 καταργούνται, καθώς έχουν καταργηθεί από τον ισχύοντα κατάλογο των μέτρων ασφαλείας η εισαγωγή αλκοολικών και τοξικομανών σε θεραπευτικό κατάστημα (άρθρο 71 του ισχύοντος Ποινικού Κώδικα), η παραπομπή σε κατάστημα

εργασίας (άρθρο 72 ΠΚ), η απαγόρευση διαμονής (άρθρο 73 ΠΚ) και η απέλαση αλλοδαπού (άρθρο 74 ΠΚ).

Η κατάργηση του πρώτου κρίθηκε επιβεβλημένη για δύο λόγους. Ο πρώτος είναι επειδή το μέτρο αυτό έχει ήδη χάσει το μεγαλύτερο μέρος από το πεδίο της εφαρμογής του: έχει περιοριστεί μόνο στους εξαρτημένους από το αλκοόλ δράστες, καθώς η μεταχείριση των εξαρτημένων από ναρκωτικές ουσίες ρυθμίζεται πλέον από την ειδική νομοθεσία για τα ναρκωτικά. Και σε ό,τι όμως αφορά τους δράστες αυτούς, αμφισβητείται σοβαρά στη θεωρία αν μπορεί να είναι συνταγματική η επιβολή υποχρεωτικής θεραπείας. Η παρακολούθηση αντίθετα θεραπευτικού προγράμματος απεξάρτησης από το αλκοόλ μπορεί να προβλεφθεί ως δυνατότητα κατά τη διάρκεια έκτισης της κύριας ποινής, ενώ και σε περίπτωση αναστολής εκτέλεσης της ποινής προβλέπεται στο άρθρο ως όρος ο οποίος μπορεί να επιβληθεί από το δικαστήριο εφόσον υπάρχει αίτημα ή σύμφωνη γνώμη του καταδικασθέντος.

Η κατάργηση του μέτρου της παραπομπής σε κατάσταση εργασίας κρίθηκε επιβεβλημένη αφενός επειδή κρίθηκε ότι πρόκειται για μέτρο αντίθετο προς το άρθρο 22 παρ. 3 Συντ. που απαγορεύει ρητά την αναγκαστική εργασία (βλ. σχετικά Σ. Αλεξιάδη, Προς αναμόρφωση του σωφρονιστικού συστήματος, σ. 67, Ν. Κουράκη, Ποινική Καταστολή, σ. 230, Ν. Παρασκευόπουλου, σε: Λ. Μαργαρίτη / Ν. Παρασκευόπουλου, Ποινολογία, ζ' έκδ., 2005, σ. 109) και αφετέρου γιατί στην πράξη το μέτρο αυτό έχει περιπέσει σε αχρησία.

Έχει επίσης καταργηθεί η διάταξη του άρθρου 73 του ισχύοντος Ποινικού Κώδικα που προβλέπει το μέτρο της απαγόρευσης διαμονής, αφενός γιατί το συγκεκριμένο μέτρο έχει επικριθεί ως αναχρονιστικό και ανακόλουθο προς τους σκοπούς της αντεγκληματικής πολιτικής (βλ. σχετικά Α. Τζαννετή, ΣυστΕρμΠΚ, άρθρο 73.2) και αφετέρου γιατί αποτελεί κατά βάση μέτρο, με το οποίο ο νομοθέτης επιχειρεί να καλύψει την αδυναμία του κρατικού μηχανισμού να προστατεύσει αποτελεσματικά τα έννομα αγαθά σε συνθήκες κρίσης. Και τούτο, παρά το γεγονός ότι η απαγόρευση διαμονής έχει ιδιαίτερα σοβαρές επιπτώσεις στη ζωή του ατόμου, το οποίο υποχρεώνεται να ζήσει μακριά από την οικογένεια του και τον τόπο όπου έχει την επαγγελματική του εγκατάσταση (βλ. σχετικά Ε. Συμεωνίδου – Καστανίδου, σε: Μ. Καϊάφα-Γκμπάντι / Ν. Μπιτζιλέκη / Ε. Συμεωνίδου – Καστανίδου, Δίκαιο των ποινικών κυρώσεων, 2008, σ. 99 επ.).

Τέλος, για διαφορετικούς λόγους καταργήθηκε και το μέτρο της απέλασης. Η δικαστική απέλαση αποτελεί αναμφίβολα μέτρο με συχνή εφαρμογή από τα δικαστήριά μας, εξαιτίας της έντασης που παρουσιάζει τα τελευταία χρόνια το πρόβλημα της παράνομης μετανάστευσης. Η ταυτόχρονη ωστόσο πρόβλεψη της διοικητικής απέλασης δημιουργεί στην πράξη μια σειρά προβλημάτων που σχετίζονται με την υιοθέτηση αντιφατικών λύσεων από τις δικαστικές και διοικητικές αρχές. Σε πολλές ευρωπαϊκές χώρες εξάλλου, όπως η Γερμανία, η Ελβετία ή η Αυστρία, η απέλαση αποτελεί αμιγώς διοικητικό μέτρο. Αυτοί είναι οι λόγοι για τους οποίους κρίθηκε ότι πρέπει η απέλαση να διατηρηθεί μόνο ως διοικητικού χαρακτήρα μέτρο, στις περιπτώσεις που η παρουσία ενός αλλοδαπού στη χώρα θεωρείται ότι δημιουργεί σοβαρό κίνδυνο για τη δημόσια τάξη.

Άρθρο 75

Στη διάταξη του άρθρου 75 ρυθμίζεται το θέμα της παραγραφής των μέτρων ασφαλείας. Στην προτεινόμενη διάταξη διατηρείται κατ' αρχήν ως χρόνος παραγραφής του μέτρου ασφαλείας η τριετία από τη στιγμή που γίνεται αμετάκλητη η απόφαση επιβολής του χωρίς να έχει αρχίσει η εκτέλεσή του - όπως ακριβώς και στην ισχύουσα διάταξη του άρθρου 75 ΠΚ - και προβλέπεται ακόμη ότι το δικαστήριο ή το συμβούλιο μπορούν πάντως να διατάξουν διαφορετικά, προστίθεται όμως ότι αυτό δεν μπορεί να συμβεί αν έχουν περάσει δέκα έτη από την επιβολή του μέτρου. Εφόσον περάσει το χρονικό αυτό όριο χωρίς το μέτρο ασφαλείας να έχει εκτελεστεί, η οποία πιθανή αποτελεσματικότητά του έχει πια χαθεί.

Άρθρο 76

Στο άρθρο 76 περιγράφονται τα χαρακτηριστικά της δήμευσης, ως μέτρου ασφαλείας. Η περιγραφή δεν απέχει ουσιωδώς από εκείνη που συναντάται ήδη στο άρθρο 76 παρ. 6 ΠΚ, όπως το περιεχόμενό του διαμορφώθηκε από τον ν. 4478/2017. Από το κείμενο του νόμου προκύπτει δηλαδή με σαφήνεια ότι δήμευση ως μέτρο ασφαλείας μπορεί να επιβληθεί μόνο σε αντικείμενα τα οποία, από την κατασκευή τους, είναι δυνατό να αξιοποιηθούν μόνο για την τέλεση μιας άδικης πράξης (βλ. Σ. Παύλου, Η δήμευση στον Ποινικό Κώδικα και στους Ειδικούς Ποινικούς Νόμους, 1994, σ. 54, Α. Τζαννετή, ΣυστΕρμΠΚ, άρθρο 76. 18). Ο κίνδυνος πρέπει δηλαδή να προκύπτει από τα ίδια τα πράγματα και όχι από την ενδεχόμενη χρήση τους για την τέλεση μιας αξιόποινης πράξης.

Άρθρα 77 – 78

Τα άρθρα 77 και 78 καταργούνται γιατί η προτεραιότητα της καταβολής της αποζημίωσης έναντι της καταβολής της χρηματικής ποινής προκύπτει ευθέως από τη ρύθμιση για την επιμέτρηση της χρηματικής ποινής (άρθρο 80 παρ. 3 του Σχεδίου), ενώ η υποχρέωση αποζημίωσης του παθόντος ορίζεται από το δικαστήριο.

ΠΕΜΠΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ Επιμέτρηση της ποινής

Στο πέμπτο Κεφάλαιο του Γενικού Μέρους του Σχεδίου Ποινικού Κώδικα περιλαμβάνονται οι κανόνες επιμέτρησης της ποινής. Το Κεφάλαιο αυτό χωρίζεται σε έξι ενότητες: στην πρώτη περιλαμβάνονται γενικοί κανόνες επιμέτρησης των ποινικών κυρώσεων, στη δεύτερη η μείωση της απειλούμενης ποινής, στην τρίτη η συρροή εγκλημάτων, στην τέταρτη οι κανόνες που διέπουν τον θεσμό της αναστολής εκτέλεσης της ποινής, στην πέμπτη ενότητα η μετατροπή της στερητικής της ελευθερίας ποινής σε παροχή κοινωφελούς εργασίας και στην έκτη η δικαστική άφεση της ποινής.

Από το αντίστοιχο Κεφάλαιο του ισχύοντος Ποινικού Κώδικα διαγράφηκε η δεύτερη ενότητα που αναφέρεται στην υποτροπή και την ιδιαίτερη μεταχείριση των καθ' έξη εγκληματιών. Οι διατάξεις αυτές αφενός δεν εφαρμόζονται κατά κανόνα από τη νομολογία μας για την επαύξηση των ορίων της απειλούμενης στους κυρωτικούς κανόνες ποινής (βλ. σχετικά Ν. Δημητράτου, ΣυστΕρμΠΚ, άρθρο 88.7) και αφετέρου διαθέτουν αμφίβολης αξίας νομιμοποιητικό θεμέλιο. Ειδικότερα, όπως προκύπτει από το άρθρο 88 ΠΚ, υπότροπος θεωρείται ο δράστης ενός εγκλήματος όταν έχει καταδικασθεί για

κακούργημα ή πλημμέλημα από δόλο σε ορισμένη ποινή στερητική της ελευθερίας και μέσα σε ορισμένο χρονικό διάστημα τελεί και νέο κακούργημα ή πλημμέλημα δόλου όχι εντελώς μικρής σημασίας, χωρίς να είναι καν αναγκαία η έκτιση της ποινής ή έστω η πραγματική συμμετοχή του υπαιτίου στην ποινική διαδικασία που οδήγησε στην προηγούμενη καταδίκη του. Ωστόσο μόνη η προηγούμενη επιβολή ποινής ουδόλως μπορεί να δικαιολογήσει την αύξηση της ποινής για το νέο έγκλημα. Συγκεκριμένα προβάλλεται μεταξύ άλλων, το άτοπο του συνδυασμού ενός χαμηλού βαθμού ενοχής με την υψηλή ειδικοπροληπτική λειτουργία του θεσμού, η μάλλον σχηματική παρά ρεαλιστική αντίληψη για την προειδοποιητική λειτουργία της προηγούμενης καταδικαστικής απόφασης, η αναποτελεσματικότητα του θεσμού και κυρίως η μέσω αυτού παραβίαση των αρχών της αναλογικότητας και της δίκαιης μεταχείρισης του υπαιτίου, αφού με βάση τις σχετικές διατάξεις ο υπαίτιος τιμωρείται καθ' υπέρβαση του βαθμού της ενοχής του για το έγκλημα που έχει τελέσει (βλ. αναλυτικότερα Ν. Δημητράτου, Ζητήματα ερμηνείας και εφαρμογής στις περί υποτρόπων, καθ' έξη και κατ' επάγγελμα εγκληματιών διατάξεις του Ποινικού Κώδικα, ΠοινΧρ 1993, σ. 256 επ.). Επιπλέον ασφαλώς προβλήματα αντισυνταγματικότητας εμφανίζουν οι διατάξεις για την αόριστη κάθειρξη, των άρθρων 90 και 91 ΠΚ.

Και η ρύθμιση όμως του άρθρου 92 του ισχύοντος Ποινικού Κώδικα εμφανίζεται εξόχως προβληματική. Η διάταξη αυτή αποτυπώνει κατά βάση αντιλήψεις του 19^{ου} αιώνα, όταν στην επιστήμη επικρατούσε η άποψη ότι οι «αδιόρθωτοι» εγκληματίες θα έπρεπε να αποπέμπονται ουσιαστικά από την κοινωνία. Στη μεταγενέστερη, ωστόσο, ευρωπαϊκή ποινική θεωρία και νομοθεσία υπήρξε σαφής τάση απομάκρυνσης από τέτοιου είδους απόψεις. Η αντίστοιχη διάταξη καταργήθηκε λ.χ. από τον γερμανικό Ποινικό Κώδικα ήδη από το 1969, ενώ από τον σουηδικό Ποινικό Κώδικα το 1981. Η τάση αυτή οφείλεται σε πολλούς λόγους: Ιδιαίτερα σημαντικό ρόλο έπαιξε αρχικά η ιστορική εμπειρία της κατάχρησης των συγκεκριμένων μέτρων για ειδικές κατηγορίες δραστών κατά τη δεκαετία του '30 και κυρίως κατά τη διάρκεια του Β' παγκοσμίου πολέμου. Αλλά και πέραν τούτου, η ίδια η αναφορά στους «αδιόρθωτους» εγκληματίες εμφανίζεται σήμερα στο πλαίσιο των σύγχρονων κοινωνικών επιστημών εξαιρετικά αμφισβητούμενη και εννοιολογικά αμφιλεγόμενη, ενώ η προβλεπόμενη γι' αυτούς ποινή της αόριστης κάθειρξης δύσκολα συμβιβάζεται με την συνταγματικά κατοχυρωμένη αρχή της ενοχής και τον ανθρωπιστικό χαρακτήρα του φιλελεύθερου κράτους δικαίου (βλ. Ν. Δημητράτου, ό.π., ΠοινΧρ 1993, σ. 258 επ.).

I. Γενικοί Κανόνες

Στην πρώτη ενότητα του πέμπτου Κεφαλαίου του Γενικού Μέρους του Σχεδίου (άρθρα 79 – 82) περιγράφονται οι γενικοί κανόνες επιμέτρησης της ποινής, οι οποίοι σήμερα περιλαμβάνονται στα άρθρα 79 – 87 ΠΚ. Βεβαίως πολλές από τις διατάξεις της ενότητας αυτής έχουν καταργηθεί.

Αρχικά καταργήθηκε το άρθρο 81 ΠΚ, όπου σήμερα περιλαμβάνεται ρύθμιση για το έγκλημα από «φιλοκέρδεια». Η επιτροπή κατέληξε στην κατάργηση της διάταξης αυτής βασιζόμενη πρωτίστως στο γεγονός ότι η ίδια η έννοια της φιλοκέρδειας δε φαίνεται να δικαιολογεί αύξηση, αλλά αντίθετα μείωση της ποινής σε ένα ποινικό σύστημα που σέβεται την αρχή της ενοχής. Φιλοκέρδεια γίνεται, ειδικότερα, δεκτό ότι υπάρχει όταν το άτομο παρουσιάζει μια «ασυγκράτητη» ροπή προς απόκτηση «ασυνήθους, νοσηρού και

ανηθικού κέρδους» (βλ. *Α. Μπουρόπουλου*, Ερμηνεία Ποινικού Κώδικος, σ. 203, σημ. 4). Με το περιεχόμενο όμως αυτό η ύπαρξη «φιλοκέρδειας» είναι αφενός δύσκολο να διαπιστωθεί, ενώ και αν πράγματι μπορεί να τεκμηριωθεί η ύπαρξή της, η «ασυγκράτητη» ροπή προς την απόκτηση κέρδους μάλλον θα πρέπει να θεωρηθεί ότι περιορίζει την δυνατότητα ελεύθερης επιλογής του αδίκου, περιορίζει, δηλαδή, την ενοχή του υπαιτίου και για το λόγο αυτό δεν μπορεί να δικαιολογήσει την αύξηση της ποινής.

Σημαντικής σημασίας επιλογή της επιτροπής αποτέλεσε επίσης η κατάργηση του θεσμού της μετατροπής της ποινής (άρθρο 82 ΠΚ). Για δύο κατά βάση λόγους: Αρχικά γιατί η μετατροπή είναι ένα μέτρο άδικο, στο μέτρο που γίνεται διαφορετικά αντιληπτή από άτομα τα οποία διαθέτουν οικονομική άνεση και διαφορετικά από εκείνους που δεν διαθέτουν τα οικονομικά μέσα για την πληρωμή της μετατραπέιας ποινής. Ο δεύτερος λόγος είναι ότι οι δυνατότητες δογματικής θεμελίωσης της μετατροπής είναι εξαιρετικά ισχνές. Όταν για ένα αδίκημα απειλείται από τον νομοθέτη στερητική της ελευθερίας ποινή, αυτό σημαίνει ότι για το συγκεκριμένο αδίκημα κρίνει ότι μόνη η χρηματική ποινή δεν είναι αρκετή. Δεν είναι επομένως νοητό, μετά την επιβολή συγκεκριμένης έντασης ποινής, η ποινή να μετατρέπεται κατ' αρχήν πάντοτε σε χρηματική. Τα πράγματα ήταν εν μέρει διαφορετικά στην αρχική διαμόρφωση του θεσμού, όταν επαφιόταν στον δικαστή να κρίνει αν θα μπορούσε να προχωρήσει σε μετατροπή της ποινής, και μάλιστα μόνο για πολύ μικρές ποινές που δεν ξεπερνούσαν τους έξι μήνες (βλ. σχετικό προβληματισμό σε *Χ. Παπαχαράλάμπους*, ΣυστΕρμΠΚ, άρθρ. 82. 11 επ., όπου και περαιτέρω παραπομπές). Βεβαίως η θέση της επιτροπής δεν είναι ότι θα πρέπει όσοι καταδικάζονται σε ποινές σχετικά σύντομης διάρκειας να εισάγονται στα καταστήματα κράτησης. Οι βραχυχρόνιες στερητικές της ελευθερίας ποινές αντιμετωπίζονται από όλους με σκεπτικισμό, εξαιτίας των ανεπανόρθωτων βλαβών που προκαλούν στην προσωπικότητα και την υπόληψη του ατόμου (βλ. *Ν. Κουράκη*, ΣυστΕρμΠΚ, άρθρο 53. 6 - 7). Για τον λόγο όμως αυτό η επιτροπή, υιοθετώντας πρότυπα άλλων ευρωπαϊκών κωδίκων, εισάγει ένα διευρυμένο θεσμό υπό όρους αναστολής εκτέλεσης της ποινής ακόμη και για εκείνους που έχουν προηγούμενες καταδίκες, στο πλαίσιο του οποίου, η μη εκπλήρωση συγκεκριμένων όρων ή η τέλεση άλλων αδικημάτων οδηγεί σε εκτέλεση της στερητικής της ελευθερίας ποινής που έχει ανασταλεί. Αυτή η διατήρηση της «απειλής» του εγκλεισμού στη φυλακή για ένα σημαντικό χρονικό διάστημα, από κοινού με μια σειρά εναλλακτικών μέτρων κατά τον χρόνο της δοκιμασίας εμφανίζεται πολύ πιο αποτελεσματική από τη μετατροπή της ποινής (βλ. σχετικά *Ν. Κουράκη*, ΣυστΕρμΠΚ, άρθρο 53. 8 επ.).

Άρθρο 79

Στο άρθρο 79 περιλαμβάνονται γενικοί κανόνες για τον τρόπο επιμέτρησης όλων των ποινών. Ορίζεται αρχικά ότι με την επιμέτρηση της ποινής καθορίζεται από τον δικαστή η ανάλογη και δίκαιη τιμωρία του εγκλήματος με βάση τη βαρύτητα της πράξης και την ενοχή του δράστη γι' αυτή, ενώ διευκρινίζεται ακόμη ότι το δικαστήριο δεν οφείλει απλώς να σταθμίσει τα στοιχεία του εγκλήματος που λειτουργούν υπέρ και σε βάρος του υπαιτίου, αλλά πρέπει επιπλέον να συνεκτιμά τις συνέπειες της ποινής για τον ίδιο και τους οικείους του.

Στη δεύτερη παράγραφο αναφέρονται τα στοιχεία που πρέπει να λαμβάνει υπόψη του το δικαστήριο για να εκτιμήσει τη βαρύτητα του εγκλήματος, τα οποία είναι η βλάβη που

προξένησε το έγκλημα ή ο κίνδυνος που προκάλεσε, καθώς και η φύση, το είδος και το αντικείμενο του εγκλήματος και όλες οι περιστάσεις χρόνου, τόπου, μέσων και τρόπου που συνόδευσαν την προπαρασκευή ή την εκτέλεσή του.

Στην τρίτη παράγραφο περιγράφονται τα στοιχεία που λαμβάνει υπόψη του ο δικαστής για να εκτιμήσει την ενοχή του δράστη, τα οποία είναι η ένταση του δόλου ή ο βαθμός της αμέλειας του υπαιτίου, τα αίτια που τον ώθησαν στην εκτέλεση του εγκλήματος, η αφορμή που του δόθηκε και ο σκοπός που επιδίωξε, ο χαρακτήρας του και ο βαθμός της ανάπτυξής του που επηρέασαν την πράξη, οι ατομικές και κοινωνικές περιστάσεις και η προηγούμενη ζωή του στο μέτρο που σχετίζονται με την πράξη, ο βαθμός της δυνατότητας και της ικανότητάς του να πράξει διαφορετικά και η διαγωγή του κατά τη διάρκεια της πράξης και μετά την πράξη και ιδίως η μετάνοια που επέδειξε και η προθυμία του να επανορθώσει τις συνέπειες της πράξης του.

Στην τέταρτη παράγραφο του άρθρου μνημονεύονται όροι που λειτουργούν υπέρ του υπαιτίου κατά την επιμέτρηση της ποινής του. Ως τέτοιοι θεωρούνται ιδίως: α) το ότι ο δράστης διαδραμάτισε έναν σαφώς υποδεέστερο ρόλο σε πράξη που τελέστηκε από πολλούς, β) το ότι τέλεσε την πράξη σε δικαιολογημένη συναισθηματική φόρτιση, γ) το ότι έθεσε τον εαυτό του στη διάθεση των αρχών χωρίς σημαντική καθυστέρηση, ενώ μπορούσε να διαφύγει, δ) το ότι διευκόλυνε ουσιωδώς την εξιχνίαση του εγκλήματος. Η απαρίθμηση – όπως προκύπτει από τη χρήση της λέξης «ιδίως» - είναι ενδεικτική.

Αντίστροφα, στην πέμπτη παράγραφο του άρθρου μνημονεύονται ως στοιχεία που λειτουργούν σε βάρος του υπαιτίου, ιδίως: α) η κατ' επάγγελμα τέλεση της πράξης, β) η ιδιαίτερη σκληρότητα, γ) η εκμετάλλευση της εμπιστοσύνης του θύματος, δ) το γεγονός ότι το θύμα δεν μπορούσε να προστατεύσει τον εαυτό του, ε) το ότι ο δράστης διαδραμάτισε ιθύνοντα ρόλο σε πράξη που τελέστηκε με συμμετοχή πολλών. . .

Στην έκτη παράγραφο του άρθρου διευκρινίζεται ότι στοιχεία που έχουν αξιολογηθεί από τον νομοθέτη για τον προσδιορισμό της απειλούμενης ποινής δεν λαμβάνονται από το δικαστήριο επιπροσθέτως υπόψη κατά την επιμέτρησή της. Τέλος, στην έβδομη παράγραφο του άρθρου 79, περιλαμβάνεται ένας ιδιαίτερα σημαντικός κανόνας, καθώς ορίζεται ρητά ότι η επιμέτρηση της ποινής πρέπει να είναι ειδικά και εμπειριστατωμένα αιτιολογημένα. Η απλή μνεία ότι έχουν εκτιμηθεί τα κριτήρια των προηγούμενων παραγράφων δεν συνιστά αιτιολογία.

Άρθρο 80

Στο άρθρο αυτό προσδιορίζεται ο τρόπος επιμέτρησης και απότισης της χρηματικής ποινής, ο οποίος οργανώθηκε στο πρότυπο του ελβετικού Ποινικού Κώδικα. Με βάση την προτεινόμενη διάταξη, το δικαστήριο, επιβάλλοντας χρηματική ποινή, οφείλει να ορίσει τόσο τον αριθμό των ημερήσιων μονάδων, όσο και το ύψος κάθε μονάδας (παρ. 1). Στη δεύτερη παράγραφο διευκρινίζεται ότι για τον προσδιορισμό του αριθμού των ημερήσιων μονάδων, το δικαστήριο λαμβάνει υπόψη του μόνο τη βαρύτητα της πράξης και την ενοχή του δράστη γι' αυτή. Αντίθετα, σε ό,τι αφορά το ύψος της κάθε ημερήσιας μονάδας, στην τρίτη παράγραφο του άρθρου ορίζεται ότι το δικαστήριο το καθορίζει με βάση την προσωπική και οικονομική κατάσταση του υπαιτίου, λαμβάνοντας υπόψη ειδικότερα τα καθαρά έσοδα που αποκτά από την εργασία του κατά μέσο όρο κάθε ημέρα, άλλα τυχόν εισοδήματα και εν γένει την περιουσία του, καθώς και τις

οικογενειακές του υποχρεώσεις. Άλλες υποχρεώσεις του μπορούν να συνυπολογισθούν από το δικαστήριο. Με την αναλυτική παράθεση των στοιχείων που οφείλει να εκτιμά το δικαστήριο κατά την επιμέτρηση της ποινής επιχειρείται να αποσαφηνιστεί ότι η απλή αναφορά ότι το δικαστήριο έχει λάβει υπόψη του την οικονομική κατάσταση του υπαιτίου δεν είναι επαρκής.

Στην προτεινόμενη διάταξη λαμβάνεται επίσης ειδική πρόνοια για τα άτομα που αδυνατούν να καταβάλουν αμέσως το σύνολο της χρηματικής ποινής ή που η καταβολή της θα συνεπαγόταν την αδυναμία καταβολής της αποζημίωσης στο θύμα (παρ. 4). Έτσι διευκρινίζεται ότι η καταβολή της αποζημίωσης στον παθόντα προηγείται της έκτισης της χρηματικής ποινής. Στην περίπτωση αυτή, το δικαστήριο καθορίζει προθεσμία, όχι μεγαλύτερη από τρία έτη, ώστε ο καταδικασθείς να καταβάλει σε δόσεις την ποινή του. Ειδική πρόνοια λαμβάνεται επίσης στην πέμπτη παράγραφο του άρθρου για την περίπτωση που η αδυναμία καταβολής των δόσεων της χρηματικής ποινής οφείλεται σε ουσιώδη αλλαγή των όρων της προσωπικής και οικονομικής κατάστασης του δράστη μετά την επιμέτρηση της ποινής. Στην περίπτωση αυτή ο καταδικασθείς μπορεί να ζητήσει από το δικαστήριο που εξέδωσε την απόφαση διεύρυνση της προθεσμίας καταβολής της χρηματικής ποινής, η οποία δεν μπορεί να υπερβαίνει συνολικά τα πέντε έτη, μείωση του ύψους της ημερήσιας μονάδας ή αντικατάσταση της χρηματικής ποινής από την προσφορά κοινωφελούς εργασίας, στο μέτρο που ορίζει το δικαστήριο. Τα αιτήματα μπορεί να υποβάλλονται σωρευτικά ή διαζευκτικά, μπορούν όμως να υποβληθούν μία μόνο φορά, ενώ, σύμφωνα με την προτεινόμενη διάταξη, η μη εκπλήρωση της υποχρέωσης καταβολής της χρηματικής ποινής ή εκτέλεσης της κοινωφελούς εργασίας που την υποκαθιστά συνεπάγεται τη βεβαίωση του ποσού της χρηματικής ποινής υπέρ του Δημοσίου.

Τέλος, στην έκτη παράγραφο του άρθρου σημειώνεται ότι μαζί με τη χρηματική ποινή, το δικαστήριο ορίζει ποινή στερητική της ελευθερίας, η οποία θα πρέπει να εκτιθεί εάν ο καταδικασθείς δεν εκπληρώνει τις υποχρεώσεις του. Η διάρκεια της στερητικής της ελευθερίας ποινής δεν μπορεί να υπερβαίνει τον αριθμό των ημερήσιων μονάδων της χρηματικής ποινής. Η εκτέλεση αυτής της στερητικής της ελευθερίας ποινής δεν μπορεί να ανασταλεί.

Άρθρο 81

Στο άρθρο 81 ορίζονται τα σχετικά με την επιμέτρηση της παροχής κοινωφελούς εργασίας, η οποία προβλέπεται κατ' αρχήν ως κυρία (άρθρο 50), αλλά και ως υποκατάστατη ή κατά μετατροπή της χρηματικής ποινής (άρθρο 80 παρ. 4, 104^A και 105A). Κατά την επιμέτρηση της ποινής της παροχής κοινωφελούς εργασίας λαμβάνονται υπόψη και η ηλικία, η κατάσταση της υγείας του υπαιτίου, καθώς και οι επαγγελματικές και οικογενειακές του υποχρεώσεις (παρ. 1). Στην απόφαση ορίζεται η μέγιστη διάρκεια παροχής της κοινωφελούς εργασίας, που δεν μπορεί να υπερβαίνει τους 24 μήνες (παρ. 2). Προσδιορίζονται επίσης οι δομές στις οποίες μπορεί να προσφέρεται η κοινωφελής εργασία, που είναι δημόσιες υπηρεσίες, οργανισμοί τοπικής αυτοδιοίκησης ή μη κερδοσκοπικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου, και διευκρινίζεται ότι η κοινωφελής εργασία προσφέρεται πάντα προς όφελος του κοινού (παρ. 3). Στην ίδια διάταξη προβλέπεται ότι στην απόφαση καθορίζεται η φυλάκιση ή η χρηματική ποινή που θα πρέπει να εκτίσει ο

καταδικασθείς, αν δεν εκτελέσει με συνέπεια την κοινωφελή εργασία. Τέσσερις ώρες κοινωφελούς εργασίας αντιστοιχούν προς μία ημέρα φυλάκισης ή μία ημερήσια μονάδα χρηματικής ποινής (παρ. 4).

Ιδιαίτερα σημαντική είναι η ρύθμιση της πέμπτης παραγράφου, όπου τονίζεται ότι η μετατροπή αυτή δεν αποτελεί άμεση συνέπεια κάθε μη συνεπούς εκτέλεσης της ποινής. Στις περιπτώσεις που η εργασία παρέχεται από εκείνον που καταδικάστηκε ελλιπώς ή πλημμελώς με δική του υπαιτιότητα, ο εισαγγελέας εκτέλεσης της ποινής έχει στη διάθεσή του περισσότερες επιλογές. Ειδικότερα, αφού λάβει υπόψη τη συχνότητα και σοβαρότητα της παραβίασης των υποχρεώσεων από τον καταδικασθέντα, το βαθμό της υπαιτιότητάς του και το τμήμα της ποινής που εκτίθηκε, μπορεί να: α) προβεί σε προειδοποίηση εκείνου που καταδικάστηκε, β) παρατείνει την προθεσμία για την εκτέλεση της εργασίας μέχρι ένα επιπλέον έτος, γ) επιτρέψει την εκτέλεση της χρηματικής ποινής που είχε καθοριστεί σύμφωνα με την προηγούμενη παράγραφο, αφού αφαιρέσει το ποσό που αναλογεί στην ήδη εκτελεσθείσα ποινή παροχής κοινωφελούς εργασίας, καθορίζοντας για κάθε τέσσερις ώρες εργασίας μία ημερήσια μονάδα χρηματικής ποινής, δ) διατάσσει την έκτιση μέρους της φυλάκισης που επιβλήθηκε σύμφωνα με την προηγούμενη παράγραφο, διάρκειας δέκα ημερών ως ενός μηνός, ε) διατάσσει την έκτιση της φυλάκισης που επιβλήθηκε σύμφωνα με την προηγούμενη παράγραφο, αφού αφαιρέσει το χρόνο παροχής κοινωφελούς εργασίας, καθορίζοντας για κάθε τέσσερις ώρες εργασίας μία ημέρα φυλάκισης.

Άρθρο 82

Στο άρθρο 82 περιλαμβάνεται η ισχύουσα διάταξη του άρθρου 87 ΠΚ, όπου προσδιορίζεται ο τρόπος υπολογισμού της προσωρινής κράτησης σε περίπτωση επιβολής στερητικής της ελευθερίας ποινής. Σύμφωνα με όσα και σήμερα ισχύουν, ο χρόνος της προσωρινής κράτησης και ο χρόνος κράτησης από τη σύλληψη ως την προσωρινή κράτηση αφαιρούνται από την επιβληθείσα στερητική της ελευθερίας ποινή. Η ίδια αυτή ρύθμιση επεκτείνεται και για τον υπολογισμό του χρόνου παραμονής σε θεραπευτικές μονάδες για διενέργεια πραγματογνωμοσύνης κατά τον Κώδικα Ποινικής Δικονομίας (παρ. 1).

Σε περίπτωση συρροής εγκλημάτων που συνεκδικάζονται, ορίζεται, σύμφωνα με όσα προβλέπει και το άρθρο 87 παρ. 2 ΠΚ, ότι από τη συνολική ποινή που επιβλήθηκε αφαιρείται ο χρόνος κράτησης η οποία διατάχθηκε για οποιοδήποτε από αυτά, ακόμη και όταν η απόφαση κήρυξε τον καταδικασθέντα αθώο για το έγκλημα για το οποίο είχε κρατηθεί. Σημαντική προσθήκη στην παράγραφο αυτή είναι το τελευταίο της εδάφιο, όπου σημειώνεται ότι αν ο κρατηθείς αθωωθεί για το έγκλημα για το οποίο είχε κρατηθεί, καθώς και γι' αυτά που συνεκδικάστηκαν, ο χρόνος κράτησης αφαιρείται από άλλες ποινές, εφόσον επιβάλλονται για εγκλήματα που διαπράχθηκαν πριν από την κράτηση. Νέα διάταξη περιέχει και η τέταρτη παράγραφος του άρθρου, βάσει της οποίας, όταν επιβάλλεται μόνο χρηματική ποινή για το έγκλημα που ο καταδικασθείς είχε κρατηθεί, αφαιρούνται από την ποινή οι ημερήσιες μονάδες που αντιστοιχούν στο χρόνο κράτησης. Η αρμόδια αρχή για την εκτέλεση των δικαστικών αποφάσεων αφαιρεί από την ποινή το χρόνο κράτησης που μεσολάβησε από την έκδοση της απόφασης ως τότε που έγινε αμετάκλητη.

Ως "κράτηση" εννοείται αυτή που έχει διανυθεί δυνάμει οποιουδήποτε τίτλου στην Ελλάδα ή στο εξωτερικό για οποιοδήποτε από τα τυχόν συρρέοντα και συνεκδικασθέντα εγκλήματα. Αντίστοιχα δε ως "σύλληψη", η δέσμευση του προσώπου για το έγκλημα ή τα εγκλήματα αυτά, δυνάμει οποιουδήποτε τίτλου ή και χωρίς τέτοιο (βλ αρθ. 275 ΚΠΔ). Δεν γίνεται διάκριση μεταξύ τυχόν "νόμιμης" και "μη νόμιμης" σύλληψης και κράτησης, καθώς τυχόν ελάττωμα του τίτλου ή της διαδικασίας σύλληψης και κράτησης δεν λαμβάνεται υπόψη σε βάρος του συλληφθέντος.

Άρθρο 82^Α

Στο άρθρο 82^Α μεταφέρθηκε η ισχύουσα διάταξη του άρθρου 81^Α για το ρατσιστικό έγκλημα. Η μόνη αλλαγή που υιοθετείται στο Σχέδιο είναι η απλοποίηση του τρόπου με τον οποίο διαμορφώνονται τα νέα πλαίσια ποινής. Στο Σχέδιο προβλέπεται ειδικότερα ότι στην περίπτωση πλημμελήματος, που τιμωρείται με φυλάκιση έως ένα έτος, το ελάχιστο όριο της ποινής αυξάνεται κατά έξι μήνες. Στις λοιπές περιπτώσεις πλημμελημάτων, το ελάχιστο όριο αυτής αυξάνεται κατά ένα έτος και στην περίπτωση κακουργήματος το ελάχιστο όριο ποινής αυξάνεται κατά δύο έτη.

Στην επιτροπή συζητήθηκε αν η συγκεκριμένη διάταξη έπρεπε να ενταχθεί στην πρώτη ή στη δεύτερη ενότητα του κεφαλαίου. Διατυπώθηκε η άποψη ότι στην πρώτη ενότητα η επιμέτρηση γίνεται μέσα στα προβλεπόμενα από τους κυρωτικούς κανόνες πλαίσια ποινής και για τον λόγο αυτό η διάταξη θα έπρεπε να ενταχθεί σε δεύτερη ενότητα με τίτλο: «Αλλαγή πλαισίου απειλούμενης ποινής». Επικράτησε τελικώς η άποψη να διατηρηθεί ως τίτλος της δεύτερης ενότητας η «μείωση της απειλούμενης ποινής» και να τοποθετηθεί η διάταξη για το ρατσιστικό έγκλημα, ως ακροτελεύτια διάταξη, στην πρώτη ενότητα.

II. Μείωση της απειλούμενης ποινής

Άρθρο 83

Στο άρθρο προσδιορίζονται τα μειωμένα πλαίσια των κύριων ποινών. Προβλέπεται ειδικότερα ότι όπου στον νόμο προβλέπεται μειωμένη ποινή χωρίς άλλο προσδιορισμό, το πλαίσιο της καθορίζεται ως εξής: α) αντί για την ποινή της ισόβιας κάθειρξης, επιβάλλεται κάθειρξη, β) αντί για την ποινή της κάθειρξης τουλάχιστον δέκα ετών, επιβάλλεται φυλάκιση τουλάχιστον δύο ετών ή κάθειρξη έως οκτώ έτη, γ) αντί για την ποινή της κάθειρξης έως δέκα έτη επιβάλλεται φυλάκιση τουλάχιστον ενός έτους ή κάθειρξη έως έξι έτη, δ) σε κάθε άλλη περίπτωση, ο δικαστής μειώνει την ποινή ελεύθερα έως το ελάχιστο όριό της. Αν ο νόμος προβλέπει σωρευτικά ποινή φυλάκισης και χρηματική ποινή, μπορεί να επιβληθεί και μόνο η τελευταία.

Άρθρο 84

Στο άρθρο 84 ακολουθείται κατ' αρχήν η ρύθμιση της ισχύουσας διάταξης, με δύο ουσιώδεις τροποποιήσεις, που κατέστησαν αναγκαίες εξαιτίας της διάστασης απόψεων κατά την ερμηνεία του άρθρου 84, που υπονομεύει την αρχή της ασφάλειας δικαίου:

α. Στην περ. α' αντί του απροσδιόριστου κριτηρίου της «έντιμης» ζωής υιοθετήθηκε το δεκτικό βεβαίωσης της «νόμιμης» ζωής. Στο κράτος δικαίου ο πολίτης είναι ελεύθερος να διάγει, όπως ο ίδιος κρίνει, εφόσον δεν παραβιάζει επιτακτικούς ή απαγορευτικούς κανόνες δικαίου. Όταν δεν έχει διαπράξει αξιόποινη πράξη ή έχει καταδικαστεί για ελαφρό πλημμέλημα, είναι ανεπίτρεπτο να ελέγχεται η κατά το Σύνταγμα (άρθρο 9 παρ. 1 εδ. β') «απαραβίαστη» προηγούμενη ατομική και οικογενειακή του ζωή. Το δικαστήριο δικαιούται να ελέγξει μόνο τις περιστάσεις τέλεσης της αξιόποινης πράξης.

β. Η καλή συμπεριφορά του καταδικασθέντος για σχετικά μεγάλο διάστημα μετά την πράξη του αξιολογείται ελαφρυντικά «ακόμα και κατά την κράτησή του». Τούτο κατ' αρχάς επιβάλλεται από τον ειδικοπροληπτικό σκοπό της ποινής κατά της ελευθερίας, αφού η καλή διαγωγή του κρατούμενου αποτελεί θετική ένδειξη για την κοινωνική επανένταξή του και η επιεικέστερη μεταχείρισή του προωθεί τον σκοπό αυτό. Η σκέψη, ότι ο κρατούμενος δεν είχε αντικειμενικά τις ευκαιρίες ή τα κίνητρα που παρέχει η ελεύθερη διαβίωση να συμπεριφερθεί διαφορετικά, παραβλέπει το γεγονός ότι οι συνθήκες διαβίωσης μέσα στη φυλακή είναι πολύ πιο δύσκολες από ό,τι έξω από αυτήν.

Στην παρ. 3 προβλέπεται ότι ως ελαφρυντική περίπτωση λογίζεται και η μη εύλογη διάρκεια της ποινικής διαδικασίας που δεν οφείλεται σε υπαιτιότητα του κατηγορουμένου. Με τη ρύθμιση αυτή η νομοθεσία μας εναρμονίζεται προς την νομολογία του ΕΔΔΑ σε σχέση με τα πρόσφορα μέσα θεραπείας της παραβίασης του θεμελιώδους δικαιώματος του κατηγορουμένου να δικάζεται η υπόθεσή του εντός λογικής προθεσμίας (άρθρο 6 παρ. 1 ΕΣΔΑ) (βλ. σχετικά Ηλ. Αναγνωστόπουλο, Η παραβίαση του δικαιώματος δίκαιης δίκης, ΠοινΧρ 2000, σ. 3 επ.).

Άρθρο 85

Ειδική μέριμνα έχει ληφθεί ώστε η συνδρομή περισσότερων λόγων μείωσης της ποινής ή ενός ή περισσότερων τέτοιων λόγων μαζί με ελαφρυντικές περιστάσεις ή περισσότερες ελαφρυντικές περιστάσεις, να αποτυπωθεί ήδη στην απειλούμενη για το έγκλημα ποινή. Η επιπλέον αυτή μείωση της ποινής κρίθηκε απολύτως επιβεβλημένη προκειμένου να τηρηθεί το μέτρο της αναλογικότητας. Στην παρ. 1 προβλέπεται ειδικότερα ότι στις πιο πάνω περιπτώσεις, ενώ το ανώτατο όριο της μειωμένης ποινής παραμένει αμετάβλητο, μειώνεται ουσιαστικά το κατώτατο όριο. Με τον τρόπο αυτό διαμορφώνεται ένα ευρύτερο πλαίσιο ποινής μέσα στο οποίο ο δικαστής μπορεί να συνεκτιμήσει τους περισσότερους λόγους μείωσης της ποινικής κύρωσης. Έτσι, το κατώτατο όριο κάθειρξης των πέντε ετών μειώνεται στα τρία έτη, τα δύο έτη φυλάκισης μειώνονται σε ένα, το ένα έτος σε έξι μήνες και η μειωμένη ποινή φυλάκισης μετατρέπεται σε παροχή κοινωφελούς εργασίας ή χρηματική ποινή (παρ. 1).

Οι ποινές αυτές επιβάλλονται και όταν, πέραν της συνδρομής ενός λόγου μείωσης της ποινής ή ελαφρυντικής περίπτωσης, ο κατηγορούμενος έχει ομολογήσει την ενοχή του πριν από το τέλος της προδικασίας, συμβάλλοντας έτσι στην έγκαιρη απονομή της δικαιοσύνης (παρ. 2). Με τη διάταξη αυτή επιχειρείται να δοθεί ένα κίνητρο στον κατηγορούμενο να αποδεχθεί εγκαίρως την ενοχή του, ώστε να ολοκληρωθεί ταχύτερα η ποινική διαδικασία. Μόνη όμως η ομολογία δεν είναι αρκετή. Θα πρέπει με την ομολογία του να έχει «συμβάλει» στην έγκαιρη απονομή της δικαιοσύνης. Αν αντίθετα

υπάρχουν ήδη επαρκή για την καταδίκη του στοιχεία, η ομολογία καθαυτήν δεν επηρεάζει την ποινή.

Άρθρα 86 - 93

Τα άρθρα 86 - 93 καταργούνται για τους ακόλουθους λόγους: (α) το άρθρο 86 αφορούσε τη θανατική ποινή, που καταργήθηκε με το άρθρο 1 παρ. 12^{β'} ν. 2207/1994, (β) το άρθρο 87 αφορά στον υπολογισμό του χρόνου προσωρινής κράτησης, που ρυθμίζεται ήδη στο άρθρο 82 και (γ) τα άρθρα 88-93 αφορούν εγκληματίες υπότροπους και καθ' έξη και θεωρούνται διατάξεις απολύτως απαρχαιωμένες, όπως εξηγείται στην αρχή αυτού του κεφαλαίου.

III. Συρροή εγκλημάτων

Άρθρο 94

Στο άρθρο αυτό διατηρείται η διάκριση μεταξύ πραγματικής και κατ' ιδέα συρροής εγκλημάτων. Η αληθινή πραγματική συρροή ρυθμίζεται στην πρώτη παράγραφο του άρθρου, όπου επέρχονται σημαντικές αλλαγές στην ισχύουσα διάταξη. Ειδικότερα, καταργείται το ελάχιστο όριο προσαύξησης της ποινής βάσης για κάθε συντρέχουσα ποινή, ενώ και το ανώτατο όριο μειώνεται δραστικά. Αντί των τριών τετάρτων κάθε συντρέχουσας ποινής, το όριο μειώνεται στο ένα δεύτερο. Παράλληλα μειώνονται και τα ανώτατα όρια της εκτιτέας ποινής, από τα είκοσι πέντε έτη στα είκοσι έτη σε περίπτωση κάθειρξης και από τα δέκα στα οκτώ έτη σε περίπτωση φυλάκισης.

Σε ό,τι αφορά την αληθινή κατ' ιδέα συρροή, που ρυθμίζεται στην δεύτερη παράγραφο του άρθρου, διατηρείται η ισχύουσα διάταξη. Αυτό σημαίνει ότι δεν υπάρχει κατώτατο όριο προσαύξησης, ενώ το ανώτατο όριο δεν μπορεί να υπερβαίνει το προβλεπόμενο στην πρώτη παράγραφο, δηλαδή το ένα δεύτερο των συντρεχουσών ποινών. Ως προς το ανώτατο όριο της εκτιτέας ποινής, ισχύει αυτό του είδους της ποινής, όπως και στην ισχύουσα διάταξη.

Η τρίτη παράγραφος του άρθρου αποτυπώνει την ισχύουσα και σήμερα ρύθμιση, ενώ η τέταρτη παράγραφος, που προστέθηκε με τον νόμο 4322/2015 κρίθηκε ότι είχε συγκυριακό μάλλον χαρακτήρα και για τον λόγο αυτό δεν θα έπρεπε να παραμείνει στον Κώδικα. Ειδικότερα, η αθροιστική έκτιση της ποινής για εγκλήματα που τελούν κρατούμενοι σε βάρος άλλων κρατούμενων ή υπαλλήλων δεν φαίνεται ότι μπορεί να δικαιολογηθεί ως εξαίρεση στον κανόνα της συνολικής ποινής, ενώ και η τέλεση εγκλημάτων κατά τη διάρκεια της άδειας, χωρίς να αναζητηθεί ο λόγος τέλεσής τους δεν φαίνεται επίσης ότι μπορεί να δικαιολογήσει αυξημένη ποινή.

Άρθρο 95

Με το άρθρο αυτό, που ακολουθεί την ισχύουσα διάταξη, ορίζεται, ότι οι παρεπόμενες ποινές και τα μέτρα ασφαλείας επιβάλλονται ή μπορούν να επιβληθούν μαζί με τη συνολική ποινή, αν τα ορίζει ο νόμος για ένα από τα εγκλήματα που συρρέουν.

Άρθρο 96

Ανάλογα ισχύουν και για την διαμόρφωση της συνολικής ποινής σε περίπτωση συρροής χρηματικών ποινών. Στην περίπτωση αυτή η συνολική ποινή που επιβάλλεται αποτελείται από τη βαρύτερή τους, επαυξημένη ανάλογα με την οικονομική κατάσταση του καταδικασθέντος. Η επαύξηση αυτή όμως δεν μπορεί να ξεπεράσει το ένα δεύτερο του αθροίσματος των υπόλοιπων ποινών που συντρέχουν. Αν οι συντρέχουσες ποινές είναι ισόποσες, η συνολική ποινή σχηματίζεται με την επαύξηση μιας από αυτές.

Άρθρο 96Α

Με το άρθρο αυτό ορίζεται, ότι κατά του υπαιτίου δύο ή περισσότερων εγκλημάτων που τελέστηκαν με περισσότερες πράξεις και τιμωρούνται με ποινή παροχής κοινωφελούς εργασίας, επιβάλλεται, μετά την επιμέτρηση, συνολική ποινή, η οποία αποτελείται από τη βαρύτερη από τις συντρέχουσες ποινές επαυξημένη. Αν οι συντρέχουσες ποινές είναι ίσης διάρκειας, η συνολική ποινή σχηματίζεται με την επαύξηση μιας από αυτές. Η επαύξηση της βαρύτερης ποινής για κάθε μία από τις συντρέχουσες ποινές δεν μπορεί να είναι μεγαλύτερη από το ένα δεύτερο κάθε συντρέχουσας ποινής, ούτε μπορεί η συνολική ποινή να ξεπεράσει τις 800 ώρες.

Αν τα εγκλήματα που συρρέουν τελέστηκαν με μία πράξη, το δικαστήριο επαυξάνει ελεύθερα τη βαρύτερη από τις συντρέχουσες ποινές, αλλά όχι πέρα από το ανώτατο όριο του είδους της ποινής.

Τέλος, προβλέπεται ότι αν η ποινή της παροχής κοινωφελούς εργασίας συντρέχει με στερητική της ελευθερίας ποινή μεγαλύτερη των τριών ετών, ποινή, δηλαδή, η οποία κατά το προτεινόμενο σύστημα εκτελείται στις φυλακές, η παροχή κοινωφελούς εργασίας δεν εκτελείται. Και τούτο γιατί στο μέτρο που κάποιος θα παραμείνει στη φυλακή, η εκτέλεση της κοινωφελούς εργασίας δε φαίνεται να υπηρετεί πια τους στόχους της επιβολής της.

Άρθρο 97

Με το άρθρο αυτό ορίζεται, ότι οι διατάξεις των άρθρων 94 παρ. 1, 96 παρ. 1 και 96^Α παρ. 1 εφαρμόζονται και όταν κάποιος, προτού εκτιθεί ολοκληρωτικά ή παραγραφεί ή χαριστεί η ποινή που του επιβλήθηκε για κάποια αξιόποινη πράξη, καταδικαστεί για άλλη αξιόποινη πράξη, οποτεδήποτε και αν τελέστηκε αυτή.

Άρθρο 98

Στο άρθρο 98 παρ. 1 περιγράφεται το κατ' εξακολούθηση έγκλημα ως απλός τρόπος επιμέτρησης της ποινής που οδηγεί σε ευνοϊκότερη μεταχείριση του υπαιτίου (βλ. σχετικά *Κ. Σταμάτη*, ΣυστΕρμΠΚ, άρθρο 98.3 επ.), με την επιβολή ενιαίας και όχι συνολικής ποινής, μέσα στο πλαίσιο ποινής του ενός εγκλήματος, όπως ακριβώς προβλεπόταν από τη θέσπιση του ισχύοντος Π.Κ..

Στην επιτροπή συζητήθηκε εκτενώς αν θα έπρεπε να διατηρηθεί και η δεύτερη παράγραφος του άρθρου, που προστέθηκε με τον νόμο 2721/1999, και αντιμετωπίζει το κατ' εξακολούθηση έγκλημα ως νέο είδος εγκλήματος, για τη διαμόρφωση του οποίου διατυπώθηκαν έντονες επιφυλάξεις από τη θεωρία. Τελικώς η κρατήσασα στην επιτροπή άποψη έκρινε ότι πιθανή κατάργηση θα δημιουργούσε ένα κενό, καθ' όσον θα επέτρεπε τον σχεδιασμό εξακολουθητικής εγκληματικής δραστηριότητας που θα παρέμενε

πλημμεληματική, εφόσον κάθε επιμέρους πράξη δεν υπερέβαινε το αριθμητικό χρηματικό όριο που τροποποιεί τον χαρακτήρα των επιμέρους εγκλημάτων.

IV. Αναστολή εκτέλεσης της ποινής

Άρθρο 99

Στο Σχέδιο αναμορφώνεται πλήρως ο θεσμός της αναστολής εκτέλεσης της ποινής, σύμφωνα με όσα ισχύουν στους περισσότερους ευρωπαϊκούς κώδικες. Ενώ σήμερα η αναστολή χορηγείται στους λεγόμενους «πρωτόπειρους» εγκληματίες, όπως κάθε φορά αυτοί ορίζονται από τον νόμο, στο άρθρο 99 του Σχεδίου η αναστολή χορηγείται κατ' αρχήν σε όλους όσους καταδικάζονται σε ποινή στερητική της ελευθερίας που δεν υπερβαίνει τα τρία έτη, ανεξαρτήτως της ύπαρξης ή μη προηγούμενων καταδικών καθώς και του συνολικού ύψους των ποινών που έχουν επιβληθεί. Και τούτο γιατί η ύπαρξη πολλών μικρών καταδικών για το ίδιο ή για παρόμοια αδικήματα μπορεί να υποδηλώνει αυξημένη παραβατικότητα ή επικινδυνότητα του καταδικασθέντος, η οποία να καθιστά απολύτως αναγκαία την εκτέλεση της ποινής, ακόμα κι όταν το σύνολο των προηγούμενων ποινών δεν υπερβαίνει ένα ορισμένο ύψος (όπως είναι το ένα έτος στον ισχύοντα Κώδικα). Από την άλλη πλευρά, ακόμα και μία βαριά σχετικά καταδίκη είναι πιθανό να μην είναι ενδεικτική αυξημένης παραβατικότητας ή επικινδυνότητας του καταδικασθέντος, αν λχ πρόκειται για ένα βαρύ εξ αμελείας πλημμέλημα. Η συνεκτίμηση των παραγόντων αυτών επαφίεται στο Δικαστήριο, το οποίο οφείλει να αναφέρει συγκεκριμένα τις σχετικές σκέψεις και παραδοχές του ως προς το γιατί η εκτέλεση της ποινής είναι απολύτως αναγκαία για να αποτρέψει τον καταδικασθέντα από την τέλεση νέων αξιόποινων πράξεων.

Στην ίδια απόφαση που χορηγεί την αναστολή (η διάρκεια της οποίας είναι από ένα ως τρία έτη, αλλά ποτέ μικρότερη από τη διάρκεια της ποινής) το δικαστήριο μπορεί να προσδιορίζει τους όρους υπό τους οποίους παρέχεται η αναστολή εκτέλεσης της ποινής, οι οποίοι, διαζευκτικά ή σωρευτικά, είναι ιδίως: α) η αποκατάσταση του συνόλου ή μέρους της ζημίας που προκλήθηκε στο θύμα της αξιόποινης πράξης κατά το μέτρο των δυνατοτήτων του καταδικασθέντος, β) η αφαίρεση της άδειας οδήγησης για χρονικό διάστημα ως ένα έτος, αν η πράξη συνδέεται με σοβαρή παραβίαση των κανόνων οδήγησης, γ) η καταβολή ποσού ύψους ως δέκα χιλιάδες ευρώ για κοινωφελείς σκοπούς, δ) η εκπλήρωση υποχρεώσεων του καταδικασθέντος για διατροφή ή επιμέλεια άλλων προσώπων, ε) η συμμετοχή του καταδικασθέντος, εφόσον συναινεί, σε πρόγραμμα απεξάρτησης ή άλλο θεραπευτικό πρόγραμμα, στ) η συμμετοχή του καταδικασθέντος σε συνεδρίες με επιμελητή κοινωνικής αρωγής. Οι όροι αυτοί μπορούν να τροποποιηθούν μετά από αίτηση του εισαγγελέα εκτέλεσης της ποινής ή του καταδικασθέντος. Καινοτομία της διάταξης αποτελεί η πρόβλεψη ότι η παραβίαση των όρων που έχουν επιβληθεί δεν οδηγεί αυτομάτως σε ανάκληση της αναστολής, αλλά εφαρμόζεται και εδώ το σύστημα της σταδιακής αντιμετώπισης ανάλογα με τις ιδιαιτερότητες της κάθε περίπτωσης, όπως περιγράφεται στο άρθρο 81 παρ. 5 του Σχεδίου.

Άρθρο 100

Με το άρθρο αυτό εισάγεται στο Σχέδιο και ο θεσμός της μερικής αναστολής της ποινής, ο οποίος ισχύει σε πολλές ευρωπαϊκές χώρες. Ειδικότερα προβλέπεται ότι αν κάποιος καταδικαστεί αμετάκλητα σε φυλάκιση που δεν υπερβαίνει τα τρία έτη, το δικαστήριο,

εφόσον κρίνει ότι είναι αναγκαία η έκτιση μέρους της στερητικής της ελευθερίας ποινής για να τον αποτρέψει από την τέλεση άλλων αξιόποινων πράξεων, μπορεί να διατάξει την εκτέλεση του μέρους αυτού - η διάρκεια του οποίου δεν μπορεί να είναι κατώτερη των δέκα ημερών ούτε ανώτερη των τριών μηνών - και την αναστολή εκτέλεσης του υπολοίπου.

Άρθρο 101

Στο άρθρο αυτό ορίζονται οι συνέπειες που έχει η εκ των υστέρων διαμόρφωση συνολικής ποινής που υπερβαίνει τα τρία έτη. Προβλέπεται ειδικότερα ότι αν κατά τη διάρκεια της αναστολής, καταστεί αμετάκλητη καταδίκη για πράξη που τελέστηκε πριν από τη δημοσίευση της απόφασης για την αναστολή, και η συνολική ποινή που επιβάλλεται κατά το άρθρο 97 υπερβαίνει τα τρία έτη, η αναστολή θεωρείται ότι δε χορηγήθηκε ποτέ, εκτός αν το δικαστήριο, απαγγέλλοντας τη νέα καταδίκη, ρητά διατάξει με την ίδια απόφαση να διατηρηθεί η αναστολή, λόγω της ελαφράς φύσης του πλημμελήματος για το οποίο απαγγέλθηκε η νέα καταδίκη.

Άρθρο 102

Το άρθρο 102 αναφέρεται στην άρση της αναστολής, στην περίπτωση που ο καταδικασθείς τελέσει νέο έγκλημα κατά τον χρόνο της δοκιμασίας, και στην αθροιστική πλέον έκτιση των ποινών, σύμφωνα με όσα και η υπάρχουσα στον Ποινικό μας Κώδικα διάταξη προβλέπει. Στην ίδια διάταξη προβλέπεται επίσης ότι αν η αναστολή δεν ανακληθεί και δεν αρθεί, η ποινή που είχε ανασταλεί θεωρείται σαν να μην είχε επιβληθεί.

Άρθρο 103

Στο άρθρο 103 προσδιορίζεται η σημασία που έχει πιθανή αλλοδαπή απόφαση η οποία εκδίδεται για πράξη που τέλεσε ο καταδικασθείς κατά το χρόνο της δοκιμασίας. Στο άρθρο ορίζεται ότι η ενέργεια της συγκεκριμένης απόφασης όσον αφορά την άρση της αναστολής κρίνεται ελεύθερα από το δικαστήριο, εκτός αν ορίζεται διαφορετικά σε διατάξεις διεθνών ή ευρωπαϊκών κειμένων που δεσμεύουν τη χώρα.

Άρθρο 104

Στην πρώτη παράγραφο του άρθρου 104 επαναλαμβάνεται η ισχύουσα ρύθμιση. Στη δεύτερη όμως παράγραφο διευκρινίζεται ότι μαζί με την αναστολή εκτέλεσης της κύριας ποινής και την πιθανή εξάλειψή της (αν δεν μεσολαβήσει ανάκληση ή άρση αυτής) συναναστέλλονται και όλες οι παρεπόμενες ποινές. Με την τροποποίηση αυτή επιχειρείται να δοθεί τέλος στην αμφισβήτηση που υπήρχε στην πράξη αν η αναστολή αφορούσε και την παρεπόμενη ποινή της δήμευσης. Κατ' εξαίρεση, το δικαστήριο μπορεί να διατάξει τη μη αναστολή της αποστέρησης θέσεων και αξιωμάτων κατά το άρθρο 60.

V. Μετατροπή της στερητικής της ελευθερίας ποινής

Άρθρο 104Α

Μετατροπή της στερητικής ελευθερίας ποινής σε χρηματική δεν προβλέπεται. Εισάγεται όμως στο Σχέδιο ο θεσμός της μετατροπής ποινών στερητικών της ελευθερίας σε παροχή κοινωφελούς εργασίας, εφόσον οι ποινές αυτές: (α) δεν υπερβαίνουν τα τρία έτη και (β) έχουν επιβληθεί για πλημμελήματα. Η μετατροπή είναι κατ' αρχήν υποχρεωτική, εκτός

αν το δικαστήριο κρίνει αιτιολογημένα, ότι η μετατροπή της ποινής δεν είναι αρκετή για να αποτρέψει τον δράστη από την τέλεση άλλων εγκλημάτων.

Το μέτρο αυτό έρχεται να συμπληρώσει εκείνο της αναστολής εκτέλεσης της ποινής. Με άλλα λόγια το δικαστήριο που επιβάλλει ποινή φυλάκισης ως τρία έτη, κατ' αρχήν υποχρεούται να διατάξει αναστολή εκτέλεσης της ποινής αυτής (άρθρο 99). Αν κρίνει ότι δεν πρέπει να αναστείλει την εκτέλεση της ποινής, θα πρέπει στη συνέχεια να την μετατρέψει σε παροχή κοινωφελούς εργασίας (άρθρο 104 Α). Αν κρίνει ότι ούτε αυτό θα είναι επαρκές για να αποτρέψει τον καταδικασθέντα από την τέλεση άλλων εγκλημάτων, έχει τη δυνατότητα να αποφασίσει για την μερική έκτιση της ποινής στη φυλακή (άρθρο 100) και μόνο σε τελευταία ανάλυση μπορεί να αποφασίσει για την έκτιση όλης της ποινής στη φυλακή, αν καμία από τις εναλλακτικές λύσεις δεν θεωρεί ικανοποιητική.

VI. Δικαστική άφεση της ποινής

Άρθρο 104B

Η έκτη ενότητα του πέμπτου Κεφαλαίου του Γενικού Μέρους του Σχεδίου αναφέρεται στη δικαστική άφεση της ποινής. Στον ισχύοντα Ποινικό Κώδικα δεν υπάρχει γενική διάταξη για τη δικαστική άφεση της ποινής, μολοντί αυτή αποτελεί ουσιαστικό θεσμό ελαστικότητας της ποινής κατά την επιμέτρησή της. Η έλλειψη γενικής διάταξης έχει εξάλλου δημιουργήσει συχνά αμφισβητήσεις στην πράξη σχετικά με τον ακριβή χαρακτήρα επιμέρους διατάξεων, οι οποίες ενταγμένες στο Ειδικό Μέρος του Ποινικού Κώδικα, δημιουργούν λόγους δυνητικής δικαστικής άφεσης των ποινών.

Πολλοί από τους λόγους αυτούς έχουν γενική ισχύ, θα πρέπει δηλαδή να μπορούν να λαμβάνονται υπόψη από τα δικαστήρια σε όλα τα εγκλήματα, εφόσον βέβαια αυτά έχουν τον χαρακτήρα πλημμελήματος. Έτσι διαμορφώθηκε το άρθρο 104B, με βάση το οποίο το δικαστήριο μπορεί να απαλλάξει τον υπαίτιο πλημμελήματος από κάθε ποινή αν: (α) αυτός έχει πληγεί τόσο σοβαρά από το αποτέλεσμα της πράξης του, ώστε η επιβολή της ποινής να εμφανίζεται πλέον δυσανάλογα επαχθής, (β) έχει αποκαταστήσει στο μέτρο του δυνατού την προσβολή που έχει προκαλέσει στο θύμα δείχνοντας ειλικρινή μετάνοια, ώστε ενόψει και της μειωμένης ενοχής του, η ποινή να μην κρίνεται πλέον αναγκαία, (γ) η βλάβη ή ο κίνδυνος που προκλήθηκαν από την πράξη ήταν ιδιαιτέρως μικρής βαρύτητας και (δ) έχει περάσει ασυνήθιστα μεγάλο χρονικό διάστημα από την τέλεση του εγκλήματος, ώστε η επιβολή της ποινής να μην εμφανίζεται πλέον αναγκαία, σε συνδυασμό με τη βαρύτητα της πράξης. Έτσι ουσιαστικά ενσωματώνονται στο άρθρο αυτό και αποκτούν γενική ισχύ λόγοι δυνητικής δικαστικής άφεσης της ποινής που προβλέπονται σε ειδικές διατάξεις, όπως στα άρθρα 302 παρ. 2 και 314 παρ. 2 ΠΚ. Στο Ειδικό Μέρος διατηρούνται επιπλέον λόγοι δικαστικής άφεσης της ποινής, όπως αυτός του άρθρου 308 παρ. 3 ΠΚ, που αρμόζουν μόνο σε συγκεκριμένες εγκληματικές πράξεις.

Στη δεύτερη παράγραφο του άρθρου προστίθεται για πρώτη φορά ένας υποχρεωτικός λόγος δικαστικής άφεσης της ποινής που συναρτάται με την εισαγωγή στο ποινικό μας σύστημα του θεσμού της αποκαταστατικής δικαιοσύνης. Προβλέπεται ειδικότερα ότι το δικαστήριο δεν επιβάλλει ποινή στον υπαίτιο πλημμελήματος, αν έχει ολοκληρωθεί επιτυχώς διαδικασία αποκαταστατικής δικαιοσύνης μεταξύ αυτού και του παθόντος. Στο κείμενο του άρθρου δεν διευκρινίζεται το περιεχόμενο του θεσμού (διαμεσολάβηση,

συνδιαλλαγή κλπ.), έτσι ώστε να είναι εφικτή η εφαρμογή της διάταξης ανεξαρτήτως του περιεχομένου με τον οποίο θα εισαχθεί ο θεσμός στο ποινικό μας σύστημα.

ΕΚΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Η έκτιση των ποινών και των μέτρων ασφαλείας

Το έκτο Κεφάλαιο του Γενικού Μέρους του Σχεδίου Ποινικού Κώδικα ρυθμίζει τον τρόπο έκτισης των ποινών και των μέτρων ασφαλείας και διακρίνεται σε δύο ενότητες. Η πρώτη αναφέρεται στην αντικατάσταση της στερητικής της ελευθερίας ποινής και η δεύτερη στο θεσμό της υπό όρους απόλυσης των καταδικασθέντων.

Ι. Αντικατάσταση της στερητικής της ελευθερίας ποινής.

Άρθρο 105

Στο άρθρο αυτό προβλέπεται η αντικατάσταση της στερητικής της ελευθερίας ποινής με την έκτισή της στην κατοικία του καταδικασθέντος, εφόσον αυτός ανήκει σε μία από τις οριζόμενες τρεις κατηγορίες καταδίκων.

Στην πρώτη ανήκουν όσοι έχουν υπερβεί το εβδομηκοστό έτος της ηλικίας τους και έχουν καταδικασθεί σε ποινή στερητική της ελευθερίας ως δεκαπέντε έτη. Αυτοί, σύμφωνα με την προτεινόμενη διάταξη, εκτίουν όλη τους την ποινή ή το υπόλοιπό της – εφόσον συμπληρώνουν το εβδομηκοστό έτος ενώ βρίσκονται στη φυλακή - στην κατοικία τους, εκτός αν με ειδική αιτιολογία κριθεί ότι η έκτιση της ποινής σε κατάσταση κράτησης είναι απολύτως αναγκαία για να αποτραπούν από την τέλεση άλλων αντίστοιχης βαρύτητας εγκλημάτων.

Το ίδιο μέτρο ισχύει ανεξαρτήτως ύψους ποινής για τις μητέρες που έχουν την επιμέλεια ανήλικων τέκνων, τα οποία δεν έχουν συμπληρώσει το όγδοο έτος της ηλικίας τους, όπως και σήμερα, ενώ η τρίτη κατηγορία δραστών για τους οποίους προβλέπεται αντικατάσταση της στερητικής της ελευθερίας ποινής είναι εκείνοι που νοσούν από σύνδρομο επίκτητης ανοσοποιητικής ανεπάρκειας τελικού σταδίου, από χρόνια νεφρική ανεπάρκεια και υποβάλλονται σε τακτική αιμοκάθαρση, από ανθεκτική φυματίωση ή είναι τετραπληγικοί, από κίρρωση του ήπατος με αναπηρία άνω του εξήντα επτά τοις εκατό (67%), από γεροντική άνοια ή από κακοήθη νεοπλασμάτα τελικού σταδίου. Με κοινή απόφαση των Υπουργών Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και Υγείας μπορεί να προστίθενται και άλλα είδη ασθενειών ανάλογης βαρύτητας.

Το δικαστήριο ή το δικαστικό συμβούλιο μπορεί να επιβάλλει στον καταδικασθέντα τους κατά την κρίση του όρους των περιπτώσεων δ' έως σ' του άρθρου 99 παρ. 2. Το δικαστικό συμβούλιο μπορεί επίσης να ανακαλέσει την έκτιση της ποινής στην κατοικία αν διαπιστωθεί ότι δεν συντρέχουν οι προϋποθέσεις του νόμου. Σε κάθε περίπτωση, ο καταδικασθείς δικαιούται και απόλυσης υπό όρο μόλις συμπληρωθεί ο απαραίτητος για τη χορήγησή της χρόνος, οπότε λήγει η υποχρέωση του κατ' οίκον περιορισμού.

Άρθρο 105Α

Με τη διάταξη αυτή ορίζεται ότι ο καταδικασθείς σε ποινή φυλάκισης που δεν υπερβαίνει συνολικά τα πέντε έτη, μπορεί, αφού εκτίσει το ένα δέκατο αυτής, να δηλώσει ότι επιθυμεί να μετατραπεί το υπόλοιπο της ποινής του ως τον χρόνο της υπό όρο απόλυσης κατά το επόμενο άρθρο, σε παροχή κοινωφελούς εργασίας. Το Δικαστήριο, μετατρέπει την ποινή, εν όλω ή εν μέρει, εκτός αν με ειδική αιτιολογία κρίνει ότι η βαρύτητα της πράξης, οι συνθήκες τέλεσής της και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της προσωπικότητας του καταδικασθέντος, καθιστούν απολύτως αναγκαία την έκτιση της ποινής στο κατάστημα κράτησης για να αποτραπεί η τέλεση από αυτόν άλλων αντίστοιχης βαρύτητας εγκλημάτων.

Για τη μετατροπή της στερητικής της ελευθερίας ποινής σε παροχή κοινωφελούς εργασίας, κάθε μήνας φυλάκισης αντιστοιχεί σε σαράντα (40) ώρες κοινωφελούς εργασίας, η οποία πρέπει να εκτελεστεί εντός του οριζόμενου στην προηγούμενη παράγραφο χρόνου. Στο κείμενο διευκρινίζεται ότι η μετατροπή δεν προϋποθέτει αμετάκλητη καταδικαστική απόφαση.

II. Απόλυση καταδίκου υπό όρο

Στη δεύτερη ενότητα του έκτου Κεφαλαίου ρυθμίζεται ο θεσμός της υπό όρους απόλυσης του καταδικασμένου. Οι προτεινόμενες ρυθμίσεις απέχουν σημαντικά από τις ήδη υπάρχουσες στα άρθρα 105 – 110 Α, καθώς με αυτές επιχειρείται κατά βάση η αποκάθαρση του θεσμού από επιμέρους αποσπασματικές τροποποιήσεις που είχαν υιοθετηθεί με μοναδικό κριτήριο την μείωση του πραγματικού χρόνου έκτισης των ποινών στις φυλακές.

Άρθρο 105B

Το άρθρο 105B του Σχεδίου ορίζει με γενικούς όρους τον ελάχιστο χρόνο παραμονής στη φυλακή, προβλέποντας ότι όσοι καταδικάστηκαν σε στερητική της ελευθερίας ποινή μπορούν να απολυθούν υπό τον όρο της ανάκλησης, εφόσον έχουν εκτίσει: α) σε περίπτωση φυλάκισης, τα δύο πέμπτα αυτής, β) σε περίπτωση πρόσκαιρης κάθειρξης, τα τρία πέμπτα αυτής και γ) σε περίπτωση ισόβιας κάθειρξης τουλάχιστον είκοσι έτη. Διευκρινίζεται, όπως και σήμερα, ότι για τη χορήγηση της υπό όρο απόλυσης δεν απαιτείται να έχει καταστεί η καταδίκη αμετάκλητη, ενώ επαναλαμβάνεται η ρύθμιση για τον ευεργετικό υπολογισμό της ποινής, όσων εργάζονται.

Σε κάθε περίπτωση, για ποινές κάθειρξης δεν μπορεί να χορηγηθεί στον καταδικασθέντα η υφ' όρο απόλυση, αν δεν έχει παραμείνει στο σωφρονιστικό κατάστημα για χρονικό διάστημα ίσο με τα δύο πέμπτα της ποινής που του επιβλήθηκε και, σε περίπτωση ισόβιας κάθειρξης, δεκαέξι έτη. Το χρονικό διάστημα των δύο πέμπτων ή, σε περίπτωση ισόβιας κάθειρξης, των δεκαέξι ετών, προσαυξάνεται κατά το ένα τρίτο των λοιπών ποινών που τυχόν έχουν επιβληθεί, στην περίπτωση που αυτές συντρέχουν σωρευτικά.

Άρθρο 106

Στο άρθρο αυτό, όπου απαριθμούνται οι αναγκαίες για τη χορήγηση της απόλυσης προϋποθέσεις, προβλέπεται ρητά ότι μόνη η επίκληση πειθαρχικών παραπτωμάτων κατά την έκτιση της ποινής δεν αρκεί για τη μη χορήγηση της απόλυσης. Έτσι επιλύεται με θετικό τρόπο ένα πρόβλημα που απασχολεί σήμερα την πράξη, καθώς πολύ συχνά η

επίκληση κάποιου πειθαρχικού παραπτώματος οδηγεί στη μη χορήγηση της απόλυσης. Η προτεινόμενη διάταξη δεν έχει ασφαλώς την έννοια ότι ένα πειθαρχικό παράπτωμα δεν μπορεί πράγματι να αποτελεί δικαιολογητικό λόγο για την άρνηση της απόλυσης. Πρέπει ωστόσο να κρίνεται κάθε φορά η βαρύτητα του παραπτώματος και οι συνθήκες υπό τις οποίες τελέστηκε πριν καταλήξει το δικαστήριο στη θέση ότι πρέπει να συνεχιστεί η κράτηση.

Αλλαγές έχουν γίνει και σε ό,τι αφορά τους όρους οι οποίοι μπορούν να επιβληθούν στον απολυόμενο. Στην ισχύουσα διάταξη του άρθρου 106 παρ. 2 ΠΚ, προβλέπεται ότι στον απολυόμενο μπορούν να επιβληθούν ορισμένες υποχρεώσεις που αφορούν τον τρόπο της ζωής του και ιδίως τον τόπο διαμονής του, χωρίς όμως να προσδιορίζεται το ειδικότερο περιεχόμενο των υποχρεώσεων αυτών. Στην παρ. 2 γίνεται ρητή παραπομπή σε συγκεκριμένες υποχρεώσεις, οι οποίες προβλέπονται και για την υπό όρους αναστολή εκτέλεσης της ποινής. Διευκρινίζεται βέβαια ότι οι υποχρεώσεις αυτές μπορούν πάντοτε να ανακληθούν ή να τροποποιηθούν με αίτηση εκείνου που έχει απολυθεί υπό όρο.

Άρθρο 107

Η απόλυση μπορεί να ανακληθεί αν εκείνος που απολύθηκε δε συμμορφωθεί στις υποχρεώσεις που του επιβλήθηκαν, σύμφωνα με όσα ισχύουν και σήμερα.

Άρθρο 108

Στο άρθρο 108 επαναλαμβάνεται κατά βάση η ισχύουσα διάταξη και προβλέπεται ότι η άρση της απόλυσης επιβάλλεται αν εκείνος που απολύθηκε διαπράξει έγκλημα με δόλο, για το οποίο του επιβλήθηκε αμετακλήτως οποτεδήποτε στερητική της ελευθερίας ποινή ανώτερη από ένα έτος.

Άρθρο 109

Στο άρθρο 109 επαναλαμβάνεται η ισχύουσα διάταξη και προβλέπεται ότι αν η απόλυση δεν ανακληθεί ή δεν αρθεί μέσα στον χρόνο που υπολείπεται για έκτιση, σε όσες περιπτώσεις αυτός είναι μεγαλύτερος από τρία έτη, ή αν είναι μικρότερος, αν περάσουν τρία έτη χωρίς να γίνει ανάκληση ή άρση, η ποινή θεωρείται ότι εκτίθηκε. Η ισόβια κάθειρξη θεωρείται ότι εκτίθηκε, αν περάσουν δέκα έτη από την απόλυση χωρίς να γίνει ανάκληση ή άρση της απόλυσης.

Άρθρο 110

Η διάταξη ρυθμίζει αυτοτελώς τη διαδικασία για τη χορήγηση και την ανάκληση της απόλυσης και εμπεριέχει ουσιώδεις βελτιώσεις της υπάρχουσας διάταξης. Προβλέπει ειδικότερα στην πρώτη παράγραφο ότι ο καταδικασθείς κλητεύεται υποχρεωτικά δέκα τουλάχιστον ημέρες πριν από τη συνεδρίαση του δικαστικού συμβουλίου που θα κρίνει τη χορήγηση, κατά την οποία μπορεί να παραστεί αυτοπροσώπως ή με συνήγορο που διορίζει με απλό έγγραφο θεωρημένο από τον διευθυντή της φυλακής ή τις αρμόδιες αρχές. Στην δεύτερη παράγραφο διπλασιάζεται ο χρόνος κατά τον οποίο οφείλει η διεύθυνση του καταστήματος κράτησης να υποβάλλει την αίτηση της απόλυσης. Υποχρεωτική κλήση του καταδικασθέντος προβλέπεται και για την ανάκληση της υπό όρο απόλυσης, σύμφωνα με όσα ορίζει η τρίτη παράγραφος, ενώ στην τέταρτη παράγραφο μεταφέρεται η διάταξη της πέμπτης παραγράφου του ισχύοντος άρθρου.

Άρθρο 110^Α

Το άρθρο 110^Α του ισχύοντος Κώδικα έχει καταργηθεί, για τους λόγους που αναφέρθηκαν στην αρχή αυτού του κεφαλαίου. Έτσι, στο άρθρο 110^Α έχει μεταφερθεί κατά περιεχόμενο το άρθρο 110B του ισχύοντος Κώδικα, που ρυθμίζει τις προϋποθέσεις, τους όρους και τις περιπτώσεις ανάκλησης ή άρσης της απόλυσης υπό τον όρο της κατ' οίκον έκτισης της ποινής με ηλεκτρονική επιτήρηση.

ΕΒΔΟΜΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Λόγοι που εξαλείφουν το αξιόποινο

Ι. Παραγραφή εγκλημάτων

Άρθρο 111

Η διάταξη αυτή ορίζει, ότι το αξιόποινο της πράξης εξαλείφεται με παραγραφή. Τα κακουργήματα παραγράφονται μετά είκοσι έτη αν ο νόμος προβλέπει γι' αυτά την ποινή της ισόβιας κάθειρξης και μετά δέκα πέντε έτη σε κάθε άλλη περίπτωση, εκτός αν ο νόμος προβλέπει διαφορετικά, ενώ τα πλημμελήματα παραγράφονται μετά πέντε έτη. Στην επιτροπή συζητήθηκε αν θα έπρεπε να διευρυνθεί ο χρόνος παραγραφής των πλημμελημάτων που απειλούνται με ποινή τουλάχιστον τριών ετών από τα πέντε στα δέκα έτη. Τελικώς επικράτησε η άποψη ότι θα πρέπει να υπάρχει ένας ενιαίος χρόνος παραγραφής των πλημμελημάτων, με συνεκτίμηση και του γεγονότος ότι σε πολλές άλλες ευρωπαϊκές χώρες ο χρόνος παραγραφής των πλημμελημάτων είναι ουσιωδώς συντομότερος. Τέλος, στο Σχέδιο διευκρινίζεται, όπως και στον ισχύοντα Κώδικα, ότι αν ο νόμος ορίζει διαζευκτικά περισσότερες από μία ποινές, οι πιο πάνω προθεσμίες υπολογίζονται σύμφωνα με τη βαρύτερη από αυτές.

Άρθρο 112

Η έναρξη του χρόνου της παραγραφής προσδιορίζεται στο άρθρο 112, όπου υιοθετείται κατά βάση η ισχύουσα και σήμερα αρχή, σύμφωνα με την οποία η προθεσμία της παραγραφής αρχίζει από την ημέρα που τελέστηκε η αξιόποινη πράξη, εκτός αν ορίζεται διαφορετικά (εδ. α'). Πράγματι, ένας από τους λόγους που δικαιολογεί την παραγραφή είναι ότι μετά την πάροδο κάποιου χρόνου από τη στιγμή τέλεσης της πράξης τα αποδεικτικά στοιχεία εξασθενούν και συχνά η ύπαρξη της αιτιώδους συνάφειας μεταξύ της μυϊκής ενέργειας ή της παράλειψης και του αποτελέσματος δεν μπορεί να βεβαιωθεί. Παράλληλα, μετά την ολοκλήρωση της ενέργειας, ο χρόνος επέλευσης του αποτελέσματος είναι συχνά θέμα τύχης η οποία ωστόσο δε θα έπρεπε να επηρεάζει την εξάλειψη του αξιοποίνου. Έτσι, ως χρόνος έναρξης της παραγραφής ορίζεται ο χρόνος τέλεσης του εγκλήματος, προβλέπεται όμως η δυνατότητα καθορισμού και άλλου χρονικού σημείου ως χρόνου έναρξης της παραγραφής σε επιμέρους διατάξεις, αν αυτό κριθεί κατά περίπτωση αναγκαίο, όπως λ.χ. συμβαίνει στο άρθρο 286 του Σχεδίου.

Στο άρθρο αυτό διευκρινίζεται επίσης ότι, σε περίπτωση συμμετοχής, η παραγραφή αρχίζει από τον χρόνο τέλεσης της πράξης του φυσικού αυτουργού. Η ρύθμιση αυτή κρίθηκε απολύτως αναγκαία αφενός για να αποφευχθούν οι αμφισβητήσεις που διατυπώνονται στο πλαίσιο του ισχύοντος Ποινικού Κώδικα και αφετέρου για να

αποσαφηνιστεί ότι το εξαρτημένο άδικο της συμμετοχικής δράσης δεν μπορεί παρά να προσδιορίζει και τον χρόνο έναρξης της παραγραφής. Πριν από την τέλεση της πράξης του φυσικού αυτουργού δεν υπάρχει συμμετοχικό άδικο και δεν μπορεί επομένως να γίνεται λόγος για έναρξη της προθεσμίας της παραγραφής (εδ. β').

Άρθρο 113

Το άρθρο 113 αναφέρεται στην αναστολή της παραγραφής σε δύο περιπτώσεις: (α) για όσο χρόνο σύμφωνα με διάταξη νόμου δεν μπορεί να αρχίσει ή να εξακολουθήσει η ποινική δίωξη και (β) για όσο χρόνο διαρκεί η κύρια διαδικασία ώσπου να γίνει αμετάκλητη η καταδικαστική απόφαση.

Η μόνη αλλαγή που έγινε στη διάταξη του άρθρου 113 αναφέρεται στην αναστολή της προθεσμίας παραγραφής εγκλημάτων που στρέφονται κατά ανηλίκων. Η επιτροπή έκρινε ότι δεν δικαιολογείται ο περιορισμός της αναστολής σε συγκεκριμένα μόνο εγκλήματα όταν άλλα, βαρύτερα αυτών – όπως λ.χ. μια απόπειρα ανθρωποκτονίας – έχουν παραγραφεί. Έκρινε επίσης ότι δεν δικαιολογείται η αναστολή της παραγραφής πλημμελημάτων σε βάρος ανηλίκων, λόγω της μικρής απαξίας των συγκεκριμένων πράξεων. Για τον λόγο αυτό, αφενός διέυρνε τον υπάρχοντα κατάλογο των εγκλημάτων για τα οποία επιτρέπεται η αναστολή της παραγραφής, έτσι ώστε να καλύπτονται όλα τα κακουργήματα, και αφετέρου τον περιόρισε, ορίζοντας ότι η αναστολή της παραγραφής ισχύει μόνο για τα κακουργήματα που τελούνται κατά ανηλίκων.

Επιπλέον η επιτροπή μείωσε τον χρόνο της αναστολής, κρίνοντας ότι η υπάρχουσα ρύθμιση που αναστέλλει την προθεσμία μέχρι την ενηλικίωση, προσθέτοντας έναν επιπλέον χρόνο για τα πλημμελήματα και τρία έτη για κακουργήματα δεν έχει νόημα. Εφόσον το θύμα κατά την τέλεση της πράξης είναι ανήλικο, η αναστολή της προθεσμίας της παραγραφής μέχρι την ενηλικίωσή του έχει ως αποτέλεσμα να αρχίζει η παραγραφή του εγκλήματος από την ημέρα που συμπληρώνει το δέκατο όγδοο έτος της ηλικίας του. Από εκείνο το σημείο και μετά, ο ανήλικος μπορεί να καταγγείλει το σε βάρος του πλημμέλημα μέσα σε πέντε έτη και το σε βάρος του κακούργημα μέσα σε δεκαπέντε ή είκοσι έτη. Επομένως έχει απολύτως επαρκή χρόνο καταγγελίας, ώστε να μη χρειάζεται η προσθήκη επιπλέον ετών.

II. Παραίτηση από την έγκληση

Άρθρο 114

Η προσωρινή έλλειψη της έγκλησης συνιστά θεσμό του δικονομικού δικαίου, η οριστική της όμως έλλειψη ή η ρητή παραίτηση από αυτή συνιστά λόγο εξάλειψης του αξιοποίνου και επομένως θεσμό του ουσιαστικού ποινικού δικαίου. Στο άρθρο 114 έχει ενταχθεί η ισχύουσα διάταξη του άρθρου 117 ΠΚ. Στην πρώτη παράγραφο περιγράφεται η σιωπηρή ή συναγόμενη από την άπρακτη πάροδο της προθεσμίας υποβολής της έγκλησης δήλωση του παθόντος ότι δεν ενδιαφέρεται για τη δίωξη του εγκλήματος, ενώ η δεύτερη παράγραφος περιλαμβάνει τη «ρητή δήλωση» παραίτησης του δικαιούχου από το δικαίωμα της έγκλησης.

Άρθρο 115

Στο άρθρο 115 αναφέρονται οι δικαιούχοι της έγκλησης. Δικαιούχος της έγκλησης παραμένει, όπως και στην ισχύουσα διάταξη ο αμέσως παθών από την αξιόποινη πράξη, εκτός αν ο νόμος ορίζει διαφορετικά. Οι αλλαγές που επέρχονται στο ισχύον άρθρο 118 είναι τρεις: (α) Όταν ο παθών είναι ανήλικος, αυξάνεται το όριο μέχρι του οποίου την έγκληση δικαιούνται να υποβάλουν μόνο οι γονείς του, από τα δώδεκα στα δεκατρία έτη. (β) Όταν ο παθών πεθαίνει μετά την πράξη, το δικαίωμα της έγκλησης διευκρινίζεται ότι μεταβιβάζεται όχι μόνο στον επιζώντα σύζυγο, αλλά και σε αυτόν με τον οποίο συμβίωσε. Με τον τρόπο αυτό καλύπτονται όλες οι μακρόχρονες συμβιώσεις, που έχουν επί της ουσίας όλα τα χαρακτηριστικά ενός γάμου. (γ) Διευκρινίζεται ότι το δικαίωμα της έγκλησης δεν μεταβιβάζεται σε εκείνους που είναι δράστες του εγκλήματος για τη δίωξη του οποίου είχε δικαίωμα έγκλησης ο θανών.

Άρθρο 116

Στη διάταξη αυτή αποτυπώνεται η ισχύουσα διάταξη του άρθρου 119 ΠΚ, βάσει της οποίας, η ποινική δίωξη ασκείται εναντίον όλων των συμμετόχων του εγκλήματος ακόμη και αν η έγκληση στρέφεται εναντίον ενός από αυτούς. Πρόκειται συνεπώς για δίωξη *in rem*. Η διάταξη αυτή δεν εφαρμόζεται ασφαλώς στην παραουουργία.

Άρθρο 117

Στη διάταξη αυτή επαναλαμβάνεται κατά βάση η ισχύουσα διάταξη του άρθρου 120 παρ. 1 ΠΚ, σύμφωνα με την οποία το δικαίωμα ανάκλησης της έγκλησης ανήκει σε εκείνον που την έχει υποβάλει και ασκείται με τους όρους που προβλέπει ο Κώδικας Ποινικής Δικονομίας. Αντιμετωπίζεται όμως ταυτόχρονα και το πρόβλημα που έχει απασχολήσει την πράξη, σχετικά με τη δυνατότητα ανάκλησης της έγκλησης από τρίτα πρόσωπα, όταν αυτά την έχουν υποβάλει ως νόμιμοι αντιπρόσωποι του παθόντος. Ορθό είναι, ότι ο νόμιμος αντιπρόσωπος μπορεί να αποφασίζει για τη δίωξη του εγκλήματος ή την ανάκληση της έγκλησης, εφόσον έχει ακόμη τη νομική δυνατότητα να διαχειρίζεται ο ίδιος τις υποθέσεις του παθόντος. Για τον λόγο αυτό, στη διάταξη της παρ. 1 ορίζεται ρητά ότι αν η έγκληση έχει υποβληθεί από τον νόμιμο εκπρόσωπο του παθόντος, αυτός διατηρεί το δικαίωμα της ανάκλησης μόνο όσο διαρκεί η νόμιμη εκπροσώπηση. Μετά τη λήξη της, δικαίωμα ανάκλησης έχει ο παθών ή ο νέος νόμιμος εκπρόσωπός του.

III. Παραγραφή ποινών

Άρθρο 118

Ως προς τη διάρκεια του χρόνου της παραγραφής των ποινών που έμειναν ανεκτέλεστες διατηρείται το αυξημένο χρονικό πλαίσιο σε σχέση με τον χρόνο παραγραφής των εγκλημάτων. Και τούτο διότι ο δικαιολογητικός λόγος του θεσμού της παραγραφής των ποινών είναι ίδιος με εκείνον της παραγραφής των εγκλημάτων και σχετίζεται με την εκτίμηση ότι η παρέλευση του χρόνου και η μη εκτέλεση της ποινής μειώνει το ενδιαφέρον για ικανοποίηση της ποινικής αξίωσης της πολιτείας και καθιστά κατ' ουσία χωρίς αντικείμενο την αποκατάσταση της διαταραχθείσας κοινωνικής ειρήνης, στην οποία αποσκοπεί όχι μόνο η επιβολή, αλλά και η εκτέλεση της ποινής. Είναι όμως ορθό ο χρόνος παραγραφής των ποινών να είναι μεγαλύτερος από εκείνο των εγκλημάτων. Και αυτό γιατί στην περίπτωση των ποινών η πολιτεία έχει ήδη αποφανθεί για το έγκλημα και έχει κηρύξει – και μάλιστα με αμετάκλητη απόφαση – την ενοχή του δράστη, οπότε δεν συντρέχει θέμα κρίσης, η οποία με την πάροδο του χρόνου θα κινδύνευε να μην είναι

αρκούντως αξιόπιστη εξαιτίας της εξασθένησης των αποδείξεων. Με τα δεδομένα αυτά, στο άρθρο 118 προβλέπεται ότι η ισόβια κάθειρξη που επιβλήθηκε παραγράφεται μετά τριάντα έτη, η πρόσκαιρη κάθειρξη μετά είκοσι έτη, η φυλάκιση, οι χρηματικές ποινές και ο περιορισμός σε ειδικό κατάσταση κράτησης νέων μετά δέκα έτη, η παροχή κοινωφελούς εργασίας μετά πέντε έτη και οι παρεπόμενες ποινές παραγράφονται μαζί με τις κύριες ποινές που συνοδεύουν.

Άρθρο 119

Το άρθρο 119 αποτυπώνει κατά περιεχόμενο τη διάταξη του άρθρου 115 του ισχύοντος ΠΚ, ορίζοντας ότι η παραγραφή των ποινών αρχίζει από την ημέρα που η απόφαση έγινε αμετάκλητη.

Άρθρο 120

Σύμφωνα με όσα ορίζει το άρθρο 120, η προθεσμία παραγραφής των ποινών αναστέλλεται για όσο χρόνο σύμφωνα με τον νόμο δεν μπορεί να αρχίσει ή να εξακολουθήσει η εκτέλεση μιας ποινής, καθώς και για όσο χρόνο, σύμφωνα με τα άρθρα 99 και 100 έχει ανασταλεί η εκτέλεση της στερητικής της ελευθερίας ποινής ή έχει επιτραπεί η καταβολή με δόσεις της χρηματικής ποινής που επιβλήθηκε.

ΟΓΔΟΟ ΚΕΦΛΑΙΟ

Ειδικές διατάξεις για τους ανηλίκους

Η ειδική μεταχείριση των ανηλίκων διαμορφώθηκε με τις ουσιώδεις νομοθετικές ρυθμίσεις των νόμων 3189/2003 και 3860/2010, με τις οποίες εντάχθηκαν κατά βάση στην ελληνική ποινική νομοθεσία ρυθμίσεις που αποδίδουν τις σύγχρονες, σε διεθνές επίπεδο, αντιλήψεις σχετικά με τον τρόπο αντιμετώπισης των ανήλικων δραστών αξιόποινων πράξεων. Στο κεφάλαιο αυτό έχουν επέλθει σημαντικές μεταβολές.

Άρθρο 121

Ως ανήλικοι νοούνται αυτοί που κατά τον χρόνο τέλεσης της πράξης έχουν ηλικία μεταξύ δωδέκατου και δέκατου όγδοου έτους της ηλικίας τους συμπληρωμένων (παρ. 1). Η ισχύουσα διάταξη ορίζει το κατώτερο όριο στο όγδοο έτος, αλλά νεότερες αντιλήψεις επέβαλαν να οριστεί το δωδέκατο ως κατώτατο όριο για την κινητοποίηση του μηχανισμού απονομής της ποινικής δικαιοσύνης. Οι πράξεις ανηλίκων νεότερων των δώδεκα ετών αποτελούν αντικείμενο ενασχόλησης των υπηρεσιών κοινωνικής πρόνοιας και όχι των ποινικών δικαστηρίων. Η μεταχείριση των ανηλίκων δεν έχει ως στόχο την τιμωρία, αλλά τη διαπαιδαγώγηση και την υποστήριξή τους με στόχο την κοινωνική τους ένταξη και την αποτροπή τους από την τέλεση άλλων εγκληματικών πράξεων.

Άρθρο 122

Στην παρ. 1 προβλέπονται περιοριστικώς τα αναμορφωτικά μέσα που κλιμακώνονται από την επίπληξη του ανηλίκου έως την τοποθέτησή του σε κατάλληλο ίδρυμα αγωγής. Το τελευταίο από τα προβλεπόμενα μέτρα (τοποθέτηση σε ίδρυμα αγωγής ανηλίκων) είναι το βαρύτερο, διότι αποτελεί μέτρο αναγκαστικού αποχωρισμού από το οικογενειακό, κοινωνικό και σχολικό περιβάλλον και, όπως γίνεται δεκτό, πρέπει να

επιβάλλεται τότε μόνο, όταν τα υπόλοιπα αναμορφωτικά μέτρα απέτυχαν να αποτρέψουν τον ανήλικο από την τέλεση άλλων αξιόποινων πράξεων.

Στην παρ. 2 ορίζεται, ότι ως πρόσθετα αναμορφωτικά μέτρα μπορούν να επιβληθούν επιπλέον υποχρεώσεις που αφορούν στον τρόπο ζωής του ανηλίκου ή στη διαπαιδαγώγησή του και σε εξαιρετικές περιπτώσεις δύο ή περισσότερα από τα μέτρα της παρ. 1, εκτός όμως της τοποθέτησης σε κατάλληλο ίδρυμα αγωγής.

Στην παρ. 3 διευκρινίζεται, ότι τα οκτώ πρώτα αναμορφωτικά μέτρα (από την επίπληξη έως την παρακολούθηση ειδικών προγραμμάτων κυκλοφοριακής αγωγής), που θεωρούνται «κύρια» προτάσσονται των υπολοίπων, που θεωρούνται «δευτερεύοντα» (αρχή της επικουρικότητας) και πρέπει να είναι ανάλογα προς την βαρύτητα της πράξης, την προσωπικότητα του ανηλίκου και τις βιοτικές του συνθήκες (αρχή της αναλογικότητας).

Στην παρ. 4 προβλέπεται, ότι η απόφαση του δικαστηρίου ορίζει τη μέγιστη διάρκεια του αναμορφωτικού μέτρου.

Άρθρο 123

Αλλαγές έχουν γίνει και στο άρθρο 123. Τα θεραπευτικά μέτρα επιβάλλονται σε ανήλικο (δώδεκα έως δέκα οκτώ ετών) όταν η κατάστασή του απαιτεί ιδιαίτερη μεταχείριση, ιδίως αν αυτός πάσχει από ψυχική διαταραχή ή από οργανική νόσο ή βρίσκεται σε κατάσταση σοβαρής σωματικής δυσλειτουργίας ή του έχει γίνει έξη η χρήση ηλεκτρονικών υπολογιστών, οιοσπνευματωδών ποτών ή ναρκωτικών ουσιών και δεν μπορεί να την αποβάλει με τις δικές του δυνάμεις ή εμφανίζει ουσιώδη καθυστέρηση στην πνευματική και την ηθική του ανάπτυξη. Τα θεραπευτικά μέτρα κλιμακώνονται από την ανάθεση της υπεύθυνης επιμέλειας στους γονείς, στους επιτρόπους ή σε ανάδοχη οικογένεια έως την παραπομπή του ανηλίκου σε θεραπευτικό ή άλλο κατάστημα, ενώ προβλέπεται η επιβολή των δύο πρώτων σε συνδυασμό με την παρακολούθηση συμβουλευτικού προγράμματος (παρ. 1).

Στην παρ. 2 ορίζεται, ότι τα θεραπευτικά μέτρα διατάσσονται μετά από διάγνωση και γνωμοδότηση εξειδικευμένης ομάδας ιατρών, ψυχολόγων και κοινωνικών λειτουργών.

Η απαρίθμηση των θεραπευτικών μέτρων γίνεται με βάση τη βαρύτητά τους για τα έννομα αγαθά του ανηλίκου και το βαρύτερο επιβάλλεται μόνο όταν το ηπιότερο δεν κρίνεται επαρκές για την επίτευξη του θεραπευτικού σκοπού του νόμου (αρχή της επικουρικότητας).

Άρθρο 124

Στο άρθρο 124 προβλέπεται η δυνατότητα αντικατάστασης των αναμορφωτικών μέτρων με απόφαση του δικαστηρίου που τα επέβαλε, καθώς και η άρση τους, αν έχουν εκπληρώσει τον σκοπό τους. Το ίδιο ισχύει και για τα θεραπευτικά μέτρα, εφόσον όμως υπάρχει σχετική γνωμοδότηση από τα πρόσωπα που ορίζονται στο άρθρο 123 παρ. 2. Το δικαστήριο έχει ακόμη τη δυνατότητα να αντικαταστήσει αναμορφωτικά με θεραπευτικά μέτρα, μετά από προηγούμενη σχετική γνωμοδότηση. Τέλος, στο άρθρο επαναλαμβάνεται η ισχύουσα διάταξη, βάσει της οποίας, το δικαστήριο οφείλει να ελέγχει τη συνδρομή των προϋποθέσεων άρσης ή αντικατάστασης των αναμορφωτικών

ή θεραπευτικών μέτρων το αργότερο μετά πάροδο ενός έτους από την επιβολή τους. Με τον τρόπο αυτό προσφέρεται πρόσθετη ουσιώδης εγγύηση για την επίτευξη του παιδαγωγικού σκοπού των αναμορφωτικών και θεραπευτικών μέτρων, με κριτήριο το συμφέρον του ανήλικου, σύμφωνα με τη συνταγματική πρόβλεψη για την «λήψη ειδικών μέτρων» για την προστασία της νεότητας (άρθρο 21 παρ. 3 Συντ.).

Άρθρο 125

Στο άρθρο αυτό αποτυπώνεται η ισχύουσα διάταξη, βάσει της οποίας, τα αναμορφωτικά μέτρα παύουν αυτοδικαίως, όταν ο ανήλικος συμπληρώσει το δέκατο όγδοο έτος της ηλικίας του, με δυνατότητα του δικαστηρίου να τα παρατείνει ως τη συμπλήρωση του εικοστού πρώτου έτους, ενώ τα θεραπευτικά μέτρα επιτρέπεται να παραταθούν και μετά από το δέκατο όγδοο έτος, ύστερα από τη γνωμοδότηση του άρθρου 123 παρ. 2, ως τη συμπλήρωση του εικοστού πρώτου έτους.

Άρθρο 126

Η ουσιώδης αλλαγή που επέρχεται στο άρθρο 126 αφορά το κατώτατο ηλικιακό όριο από το οποίο αρχίζουν να έχουν ποινικό ενδιαφέρον οι πράξεις των ανηλίκων, το οποίο μετατίθεται από το όγδοο στο δωδέκατο έτος. Κατά τα λοιπά, επαναλαμβάνεται η ισχύουσα διάταξη, βάσει της οποίας, η αξιόποινη πράξη που τελείται από ανηλίκους ως δεκαπέντε ετών δεν καταλογίζεται σε αυτούς. Το δικαστήριο, όμως, αν το κρίνει αναγκαίο, μπορεί να τους επιβάλει αναμορφωτικά ή θεραπευτικά μέτρα. Σε ανηλίκους που είναι ποινικά υπεύθυνοι, έχουν δηλαδή συμπληρώσει το δέκατο πέμπτο έτος της ηλικίας τους, επιβάλλονται επίσης κατ' αρχήν αναμορφωτικά ή θεραπευτικά μέτρα, μπορεί όμως να επιβληθεί και η στερητική της ελευθερίας ποινή του περιορισμού σε ειδικό κατάστημα κράτησης νέων, αν αυτό κρίνεται αναγκαίο και συντρέχουν οι όροι του άρθρου 127.

Άρθρο 127

Στο άρθρο 127 προσδιορίζονται οι όροι υπό τους οποίους μπορεί να επιβληθεί ο περιορισμός του ανήλικου σε ειδικό κατάστημα κράτησης νέων. Προβλέπεται ειδικότερα, ότι ο περιορισμός στο ειδικό κατάστημα κράτησης επιβάλλεται μόνο σε ανηλίκους που έχουν συμπληρώσει το δέκατο πέμπτο έτος της ηλικίας τους, εφόσον η πράξη τους αν την τελούσε ενήλικος θα είχε τον χαρακτήρα κακουργήματος, εμπεριέχει στοιχεία βίας ή στρέφεται κατά της ζωής ή της σωματικής ακεραιότητας. Ουσιαστικά με τη ρύθμιση αυτή η διάταξη επανέρχεται στη μορφή που είχε πριν από τον νόμο 4322/2015, καθώς η επιτροπή έκρινε ότι ο περιορισμός της δυνατότητας επιβολής της ποινής αυτής μόνο στα κακουργήματα που απειλούνται με ισόβια κάθειρξη – ενόψει μάλιστα της δραστηκής μείωσής τους στο Σχέδιο – δημιουργεί προβλήματα στην επιβολή της κατάλληλης ποινής στους συγκεκριμένους ανηλίκους. Επιπλέον, η προσφερόμενη στην ισχύουσα διάταξη δυνατότητα επιβολής της ποινής στο έγκλημα του βιασμού που στρέφεται κατά ανήλικου μικρότερου των δεκαπέντε ετών, δεν μπορεί να δικαιολογηθεί, αφενός γιατί υπάρχουν κακουργήματα που είναι πιο σοβαρά από τη συγκεκριμένη πράξη και αφετέρου γιατί η ίδια αυτή πράξη δεν διαφοροποιείται ουσιαστικά όταν στρέφεται κατά ανήλικου που έχει λ.χ. μόλις συμπληρώσει το δέκατο πέμπτο έτος. Με το περιεχόμενο που έχει λάβει η συγκεκριμένη διάταξη στο Σχέδιο, συμβαδίζει με τους Στοιχειώδεις Κανόνες των Ηνωμένων Εθνών για την Απονομή Δικαιοσύνης σε Ανηλίκους, που είναι γνωστοί ως Κανόνες του Πεκίνου (Standard Minimum Rules for the

Administration of Juvenile Justice ή The Beijing Rules, Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών, Απόφαση 40/33), που προβλέπουν ρητά ότι «στέρξη της προσωπικής ελευθερίας δεν επιβάλλεται, εκτός αν ο ανήλικος κηρύχθηκε ποινικά υπεύθυνος για σοβαρή πράξη βίας κατ' άλλου προσώπου ή για κατ' επανάληψη τέλεση άλλων σοβαρών εγκλημάτων και αν δεν υπάρχει άλλη κατάλληλη απάντηση».

Σε κάθε περίπτωση, η απόφαση που επιβάλλει την ποινή πρέπει να περιέχει ειδική και εμπεριστατωμένη αιτιολογία, από την οποία να προκύπτει γιατί τα αναμορφωτικά ή θεραπευτικά μέτρα δεν κρίνονται στη συγκεκριμένη περίπτωση επαρκή ενόψει των ιδιαίτερων συνθηκών τέλεσης της πράξης και της προσωπικότητας του ανηλίκου, ενώ στην ίδια απόφαση πρέπει να ορίζεται επακριβώς ο χρόνος παραμονής του ανηλίκου στο ειδικό κατάστημα κράτησης.

Άρθρο 128

Λόγω των σοβαρών συνεπειών της ποινής του περιορισμού σε ειδικό κατάστημα κράτησης νέων, στη διάταξη αυτή προβλέπεται η δυνατότητα εν όλω ή εν μέρει αντικατάστασής της με την κατ' οίκον έκτιση της ποινής κατ' εφαρμογή του άρθρου 105 παρ. 2 όπως και η εν μέρει αντικατάστασή της από την παροχή κοινωφελούς εργασίας, το κατάλληλο είδος της οποίας ορίζει το δικαστήριο. Η διάταξη αυτή επιβεβαιώνει ότι η ποινική μεταχείριση των ανηλίκων δεν έχει κατά βάση τιμωρητικό σκοπό, αλλά κυρίως εκπαιδευτικό ή θεραπευτικό.

Άρθρο 129

Το άρθρο 129 αναφέρεται στον θεσμό της υπό όρους απόλυσης των ανηλίκων που εκτίουν ποινή περιορισμού σε ειδικό κατάστημα κράτησης. Όπως και στο επίπεδο απειλής της ποινής, έτσι και στο επίπεδο της έκτισής της είναι προφανές ότι η μεταχείριση του ανηλίκου όχι μόνο δεν μπορεί να είναι δυσμενέστερη, αλλά αντίθετα πρέπει να είναι, κατά κανόνα τουλάχιστον, επιεικέστερη από εκείνη των ενηλίκων. Στο πλαίσιο της γενικής αυτής αρχής, ορίζεται στο άρθρο αυτό, ότι το δικαστήριο απολύει υπό όρο τον ανήλικο σε κάθε περίπτωση μετά τη λήξη του ενός δευτέρου του περιορισμού σε ειδικό κατάστημα κράτησης νέων και ορίζει το χρόνο της δοκιμασίας, που δεν μπορεί να υπερβαίνει το υπόλοιπο του περιορισμού που επιβλήθηκε. Με δεδομένο ότι ο ανήλικος μπορεί να περιοριστεί σε ειδικό κατάστημα μόνο για πράξεις που αν τελούνταν από ενήλικο θα ήταν κακουργήματα, για τα οποία απαιτείται παραμονή στο κατάστημα κράτησης μέχρι την ολοκλήρωση των τριών πέμπτων της ποινής, η μεταχείριση των ανηλίκων κατά την έκτιση της ποινής τους παραμένει ευνοϊκότερη αυτής των ενηλίκων, όπως απαιτεί η αρχή της αναλογικότητας (παρ. 1).

Με βάση την παρ. 2, η απόλυση υπό όρο των ανηλίκων – όπως άλλωστε και των ενηλίκων - χορηγείται οπωσδήποτε, εκτός αν κριθεί με ειδική αιτιολογία ότι η διαγωγή του ανηλίκου κατά την έκτιση του περιορισμού καθιστά απολύτως αναγκαία τη συνέχιση της κράτησής του, για να αποτραπεί η τέλεση από αυτόν νέων αξιόποινων πράξεων.

Στην παρ. 3 προβλέπεται ότι για τη χορήγηση της υπό όρο απόλυσης, ο ανήλικος υποβάλλει αίτηση προς το Τριμελές Δικαστήριο Ανηλίκων στο Πλημμελειοδικείο του τόπου όπου εκτίεται ο περιορισμός μαζί με έκθεση της κοινωνικής υπηρεσίας του καταστήματος δύο μήνες πριν συμπληρωθεί η έκτιση του ενός δευτέρου του

περιορισμού που επιβλήθηκε. Ο ανήλικος κλητεύεται υποχρεωτικά και μπορεί να παραστεί αυτοπροσώπως ή να εκπροσωπηθεί από συνήγορο. Αν η αίτηση για απόλυση υπό όρο δε γίνει δεκτή, νέα αίτηση μπορεί να υποβληθεί μετά από δύο μήνες από την απόρριψη, εκτός αν υπάρχουν νέα στοιχεία.

Κατά την παρ. 4 του άρθρου, η απόλυση υπό όρο μπορεί να χορηγηθεί και πριν από την έκτιση του ενός δευτέρου του περιορισμού στο ειδικό κατάστημα κράτησης, εφόσον συντρέχει σπουδαίος λόγος και έχει εκτιθεί πραγματικά το ένα τρίτο αυτού. Στην παρ. 5 ορίζεται, ότι στον απολυόμενο μπορεί να επιβληθούν υποχρεώσεις που αφορούν στον τρόπο της ζωής του κατά τον χρόνο της δοκιμασίας και ιδίως στον τόπο διαμονής του, στη διαπαιδαγώγηση ή την παρακολούθηση θεραπευτικού προγράμματος απεξάρτησης από ναρκωτικές ή άλλες ουσίες. Αν ο απολυόμενος παραβιάσει τους όρους που του επιβλήθηκαν, η απόλυση μπορεί να ανακληθεί, υπό τις προϋποθέσεις που ορίζονται στην παράγραφο αυτή. Αν, ο απολυόμενος κατά το χρόνο της δοκιμασίας του καταδικαστεί για κακούργημα ή πλημμέλημα από δόλο, η απόλυση αίρεται και εφαρμόζεται το άρθρο 132 (παρ. 6). Στην παρ. 7, τέλος, ορίζεται, ότι αν μετά την απόλυση παρέλθει ο χρόνος δοκιμασίας χωρίς να γίνει ανάκληση, η ποινή θεωρείται ότι εκτίθηκε.

Άρθρο 129Α

Στη διάταξη αυτή επαναλαμβάνεται το ισχύον άρθρο 129^Α, που αναγνωρίζει στους ανήλικους το δικαίωμα να ζητήσουν την απόλυσή τους από το ειδικό κατάστημα κράτησης υπό τον όρο του κατ' οίκον περιορισμού με ηλεκτρονική επιτήρηση.

Άρθρο 130

Με το άρθρο αυτό συμπληρώνεται η ισχύουσα διάταξη, καθώς καλύπτονται και οι περιπτώσεις που ο ανήλικος έχει τελέσει αξιόποινη πράξη πριν από το δέκατο πέμπτο έτος, αλλά δικάζεται μετά τη συμπλήρωση του δέκατου όγδοου έτους. Στην περίπτωση αυτή, σύμφωνα με την πρώτη παράγραφο του άρθρου, επιβάλλονται σε αυτόν μόνο αναμορφωτικά ή θεραπευτικά μέτρα, τα οποία παύουν αυτοδικαίως όταν ο υπαίτιος συμπληρώσει το εικοστό πέμπτο έτος της ηλικίας του. Με ανάλογο τρόπο αντιμετωπίζονται και οι ανήλικοι που τέλεσαν την αξιόποινη πράξη μετά τη συμπλήρωση του δέκατου πέμπτου έτους της ηλικίας τους και εισάγονται σε δίκη μετά τη συμπλήρωση του δέκατου όγδοου έτους. Και στην περίπτωση αυτή, ως πρώτη επιλογή του δικαστηρίου, ορίζεται η επιβολή των αναμορφωτικών ή θεραπευτικών μέτρων, τα οποία επίσης παύουν αυτοδικαίως μόλις ο υπαίτιος συμπληρώσει το εικοστό πέμπτο έτος της ηλικίας του.

Αν το δικαστήριο κρίνει ότι η επιβολή αναμορφωτικών ή θεραπευτικών μέτρων δεν είναι επαρκής και ότι ο περιορισμός σε ειδικό κατάστημα κράτησης νέων, μολονότι αναγκαίος, δεν είναι πλέον σκόπιμος λόγω της ηλικίας του καταδικασθέντος, μπορεί να διατάξει την έκτιση της ποινής που έχει επιβληθεί σε σωφρονιστικό κατάστημα. Στην περίπτωση αυτή ο καταδικασθείς κρατείται χωριστά από άλλους ενήλικους καταδίκους. Την απόφαση αυτή μπορεί να λάβει το δικαστήριο και μετά τον εγκλεισμό του ανηλίκου στο ειδικό κατάστημα κράτησης νέων ύστερα από αίτηση της διεύθυνσης του καταστήματος ή του αρμόδιου εισαγγελέα, μετά από ακρόασή τους και αφού ακούσει και τον καταδικασθέντα. Όταν ο καταδικασθείς συμπληρώνει το 21ο έτος της ηλικίας του, και

στη συνέχεια ανά έτος, το ίδιο δικαστήριο εξετάζει και αυτεπαγγέλτως αν συντρέχει περίπτωση έκτισης της ποινής σε σωφρονιστικό κατάστημα.

Άρθρο 131

Σε αρμονία με τις διατάξεις του άρθρου 130, το άρθρο 131 ορίζει ότι, αν ο καταδικασθείς σε περιορισμό σε ειδικό κατάστημα κράτησης νέων συμπλήρωσε το δέκατο όγδοο έτος πριν αρχίσει η εκτέλεση της απόφασης, το δικαστήριο που δίκασε αποφασίζει να διατάξει την έκτιση της ποινής σε σωφρονιστικό κατάστημα αν κρίνει, ότι ο περιορισμός αυτός δεν είναι πλέον σκόπιμος λόγω της ηλικίας του.

Άρθρο 132

Στο άρθρο αυτό ορίζεται ο τρόπος αντιμετώπισης προβλημάτων συρροής όταν ο κρατούμενος σε ειδικό κατάστημα κράτησης νέων διαπράξει νέα αξιόποινη πράξη και επέρχονται ουσιώδεις αλλαγές στην ισχύουσα διάταξη, λαμβάνοντας υπόψη την ιδιαίτερη κατάσταση των ατόμων μετεφηβικής και νεαρής ηλικίας. Στο άρθρο διακρίνονται τρεις επιμέρους περιπτώσεις:

(α) Αν ο κρατούμενος σε ειδικό κατάστημα κράτησης νέων διαπράξει νέα αξιόποινη πράξη πριν συμπληρώσει το δέκατο όγδοο της ηλικίας του ή συντρέξει άλλη περίπτωση συρροής κατά το άρθρο 97, το δικαστήριο επαυξάνει την ποινή που είχε καθορίσει με την προηγούμενη απόφασή του χωρίς να υπερβεί τα όρια του άρθρου 54.

(β) Αν ο κρατούμενος σε ειδικό κατάστημα κράτησης νέων διαπράξει αξιόποινη πράξη μετά τη συμπλήρωση του δέκατου όγδου και πριν από τη συμπλήρωση του εικοστού πέμπτου έτους της ηλικίας του και το δικαστήριο του επιβάλλει περιορισμό σε ειδικό κατάστημα κράτησης νέων, κατ' εφαρμογή του άρθρου 133 παρ. 1 στοιχείο α' ή ποινή φυλάκισης, ισχύει το ίδιο - δηλαδή τελικά μόνο τον περιορισμό σε ειδικό κατάστημα κράτησης θα εκτίσει.

(γ) Αν ο κρατούμενος σε ειδικό κατάστημα κράτησης νέων διαπράξει κακούργημα μετά τη συμπλήρωση του δέκατου όγδου και πριν από τη συμπλήρωση του εικοστού πέμπτου έτους της ηλικίας του, για το οποίο του επιβάλλεται κάθειρξη, κατ' εφαρμογή του άρθρου 133 στοιχείο β', το δικαστήριο επιβάλλει συνολική ποινή κάθειρξης επαυξημένη. Η επαύξηση δεν μπορεί να είναι κατώτερη από το ένα δεύτερο της ποινής που είχε καθορίσει η προηγούμενη απόφαση του δικαστηρίου. Κατά τα λοιπά εφαρμόζονται οι διατάξεις του άρθρου 94 παρ. 1.

Άρθρο 133

Ουσιώδεις αλλαγές επέρχονται στο άρθρο αυτό, που αναφέρεται στην ποινική μεταχείριση των νεαρών ενήλικων δραστών αξιόποινων πράξεων. Με βάση την ισχύουσα διάταξη του άρθρου 133 ΠΚ, νεαροί ενήλικες θεωρούνται άτομα από 18 - 21 ετών, στους οποίους το δικαστήριο μπορεί να επιβάλλει μειωμένη ποινή. Το ηλικιακό αυτό όριο κρίνεται πλέον διεθνώς ως ιδιαίτερος στενός. Σε ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο παρατηρείται η τάση επέκτασης του πεδίου εφαρμογής του ποινικού δικαίου των ανηλικών και σε άτομα μεγαλύτερα των 21 έως 25 ετών, επειδή συχνά η εγκληματική συμπεριφορά των ατόμων αυτών σχετίζεται με το μεταβατικό στάδιο της ανάπτυξής τους και είναι γι' αυτό παροδική και εφήμερη. Το μεταβατικό στάδιο προς την ενηλικίωση φαίνεται να έχει παραταθεί πολύ πέραν των 18 ετών. Κρίθηκε, λοιπόν, σκόπιμο να δοθεί στο δικαστήριο η δυνατότητα, κρίνοντας κάθε συγκεκριμένη περίπτωση, να αποφασίζει αν οι νεαροί ενήλικες (18-25 ετών) πρέπει να αντιμετωπίζονται κατά τρόπο παρόμοιο με

εκείνο που προβλέπεται για τους ανηλίκους, επιβάλλοντας σε αυτούς περιορισμό σε ειδικό κατάστημα κράτησης και όχι ποινή στερητικής της ελευθερίας, ενώ και όταν επιβάλλεται ποινή στερητικής της ελευθερίας, αυτή να μπορεί η ποινή αυτή να είναι μειωμένη. Προβλέπεται ειδικότερα ότι όταν ο δράστης κατά τον χρόνο τέλεσης αξιόποινης πράξης δεν έχει συμπληρώσει το εικοστό πέμπτο έτος της ηλικίας του, το δικαστήριο μπορεί είτε να διατάξει τον περιορισμό του σε ειδικό κατάστημα κράτησης νέων εφόσον κρίνει ότι η τέλεση της πράξης οφείλεται στην ελλιπή ανάπτυξη της προσωπικότητάς του, λόγω της νεαρής ηλικίας και ότι ο περιορισμός αυτός θα είναι αρκετός για να αποφευχθεί η τέλεση άλλων εγκλημάτων είτε να επιβάλει μειωμένη ποινή. Στην περίπτωση αυτή ο νεαρός ενήλικος πρέπει οπωσδήποτε να εκτίσει την ποινή του χωριστά από άλλους ενήλικους δράστες. Δεν αποκλείεται ασφαλώς, όπως και στο πλαίσιο του ισχύοντος Ποινικού Κώδικα, το δικαστήριο να επιλέξει τελικά να επιβάλει πλήρη ποινή.

ΒΙΒΛΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

II. ΕΙΔΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

Ως προς τη σειρά και την αρίθμηση των κεφαλαίων του Ειδικού Μέρους σημειώνονται τα εξής:

A. Το όγδοο κεφάλαιο για τα εγκλήματα που ανάγονται στη στρατιωτική υπηρεσία και στην υποχρέωση για στράτευση καταργήθηκε διότι με δεδομένη την ύπαρξη του στρατιωτικού Ποινικού Κώδικα, η ειδική αναφορά στην στρατιωτική υπηρεσία στον Ποινικό Κώδικα δεν είχε νόημα. Έτσι, άλλωστε, το Σχέδιο συμβαδίζει με τις επιλογές που έχουν γίνει σε όλους τους σύγχρονους ευρωπαϊκούς Ποινικούς Κώδικες, όπου δε συναντάται αυτοτελές Κεφάλαιο για την προστασία του στρατού.

B. Το δέκατο έκτο κεφάλαιο για τη μονομαχία είχε καταργηθεί με τον ν. 3904/2010.

Γ. Τα κεφάλαια εικοστό τρίτο και εικοστό τέταρτο (εγκλήματα κατά της ιδιοκτησίας και εγκλήματα κατά περιουσιακών δικαιωμάτων) συγχωνεύθηκαν σε ενιαίο κεφάλαιο (εγκλήματα κατά περιουσιακών αγαθών). Η ενοποίηση ήταν επιβεβλημένη ενόψει του γεγονότος, ότι η συνταγματική προστασία της ιδιοκτησίας καλύπτει και τα ενοχικά δικαιώματα, όπως τούτο ορίζεται στο άρθρο 1 παρ. 1 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ για τον «σεβασμό της περιουσίας κάθε φυσικού ή νομικού προσώπου» (ΟΛΑΠ 40/1998).

Δ. Το εικοστό έκτο κεφάλαιο για τα πταίσματα καταργήθηκε, αφού δεν προβλέπεται η κατηγορία αυτή αξιόποινων πράξεων, που συνιστούν πλέον διοικητικά αδικήματα, βάσει ειδικών νόμων.

Ε. Τα κεφάλαια εικοστό πέμπτο (επαιτεία και αλητεία) και εικοστό έβδομο (τελικές διατάξεις) καταργήθηκαν.

ΠΡΩΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Προσβολές του δημοκρατικού πολιτεύματος

Άρθρο 134

Η διάταξη περί εσχάτης προδοσίας ακολουθεί τις ρυθμίσεις της ισχύουσας διάταξης με τις ακόλουθες αποκλίσεις:

α. Οι τρόποι προσβολής του δημοκρατικού πολιτεύματος τυποποιούνται στην παρ. 1, δηλαδή θεωρείται ως προσβολή η πράξη με την οποία επιχειρείται βία κάθε μορφής, συμπεριλαμβανομένης και της καταστροφής πραγμάτων, (όπως στρατοπέδων ή εξοπλισμού των ενόπλων δυνάμεων) ή απειλή τέτοιας βίας, ώστε να καταλυθεί, μεταβληθεί, αλλοιωθεί ή να καταστεί ανενεργό, διαρκώς ή προσωρινώς, το πολίτευμα, καθώς και να αποστερηθούν ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας, ο Πρωθυπουργός, η Κυβέρνηση και η Βουλή από την εξουσία που έχουν κατά το Σύνταγμα. Δεν εντάσσονται αντίθετα στην έννοια της εσχάτης προδοσίας απλές πράξεις εξαναγκασμού των πολιτειακών οργάνων στην εκτέλεση ή παράλειψη εκτέλεσης κάθε πράξης που ανάγεται στα καθήκοντά τους. Όλες αυτές οι πράξεις ήσσονος βαρύτητας, συγκεντρώνονται στο τέταρτο Κεφάλαιο του Ειδικού Μέρους του Σχεδίου, μαζί με αντίστοιχης βαρύτητας πράξεις κατά των υπόλοιπων βασικών πολιτειακών οργάνων.

β. Στην παρ. 2 τυποποιείται η εκ των έσω προσβολή του πολιτεύματος ή των θεμελιωδών θεσμών του. Πέραν των τρόπων τέλεσης που τυποποιούνται και στον ισχύοντα Π.Κ. (σφετερισμός εξουσίας και άσκηση εξουσίας που έχει καταληφθεί με παράνομο τρόπο), σε έγκλημα εσχάτης προδοσίας ανάγεται και η προσβολή του πολιτεύματος που έχει πραγματοποιηθεί με κατάχρηση της ιδιότητας κάποιου πολιτειακού οργάνου. Με τον τρόπο αυτό δηλώνεται ότι το δημοκρατικό πολίτευμα πρέπει να θωρακιστεί και έναντι των συγκεκριμένων πράξεων, που συχνά αλλοιώνουν το περιεχόμενο των θεμελιωδών θεσμών του.

γ. Η διάταξη της παρ. 3 του άρθρου 134 του ισχύοντος ΠΚ, όπου τυποποιείται ως εσχάτη προδοσία και η απόπειρα κατά της ζωής του Προέδρου της Δημοκρατίας καταργείται. Σε ένα πολίτευμα ισονομίας, δεν μπορεί η προσβολή συγκεκριμένων προσώπων, όποια θέση κι αν κατέχουν, να αντιμετωπίζεται ως προσβολή του ίδιου του πολιτεύματος. Αν πράγματι υπάρχει προσπάθεια προσβολής του πολιτεύματος με τη θανάτωση του Προέδρου της Δημοκρατίας, τότε ο δράστης θα τιμωρηθεί τόσο γι' αυτήν, όσο και για την προσβολή της ζωής. Στη θέση της συγκεκριμένης διάταξης, μεταφέρεται αυτούσια η διάταξη του άρθρου 134Α ΠΚ, όπου περιγράφονται οι θεμελιώδεις θεσμοί του πολιτεύματος. Κατόπιν τούτου, το άρθρο 134Α ΠΚ καταργείται.

Καταργείται επίσης το άρθρο 134Β, γιατί η επιτροπή έκρινε ότι οι γενικές διατάξεις για την άρση του αδικού και την άρση του καταλογισμού επαρκούν προκειμένου να αντιμετωπιστεί η συμπεριφορά των δημοσίων υπαλλήλων οι οποίοι απλώς εκτελούν το καθήκον τους στο πλαίσιο της ανάγκης λειτουργίας του κράτους.

Άρθρο 135

Ως προπαρασκευαστικές πράξεις εσχάτης προδοσίας τιμωρούνται πλέον μόνο η πρόκληση και η διέγερση για την προσβολή του πολιτεύματος καθώς και η πράξη της συνωμοσίας. Σε ό,τι αφορά τη διέγερση, διατηρείται κατά βάση η ισχύουσα διάταξη, με την προσθήκη της χρήσης του διαδικτύου ως πιθανού τρόπου τέλεσης του εγκλήματος. Για τη στοιχειοθέτηση της συνωμοσίας απαιτείται, πέραν της σύμπτωσης των βουλήσεων

δύο ή περισσότερων ατόμων, η ύπαρξη «οργάνωσης» με σκοπό την εκτέλεση πράξεων εσχάτης προδοσίας, ενώ συνωμοσία υπάρχει και όταν κάποιος συνεννοείται με ξένη κυβέρνηση, οπότε επιβάλλεται η διαπίστωση συγκεκριμένων πράξεων «προετοιμασίας» της προσβολής.

Η ισχύουσα παρ. 3 του άρθρου 135 Π.Κ. καταργείται, καθώς η επιτροπή έκρινε ότι η γενική τυποποίηση όλων των προπαρασκευαστικών της εσχάτης προδοσίας πράξεων, χωρίς εξειδίκευση του περιεχομένου τους, αντίκειται στην απαίτηση του Συντάγματος να ορίζεται στον ποινικό νόμο το περιεχόμενο των αξιόποινων πράξεων.

Στο Σχέδιο καταργείται επίσης η διάταξη του άρθρου 135Α του ισχύοντος ΠΚ, όπου τυποποιούνται απόπειρες κατά της ζωής του Πρωθυπουργού, του Προέδρου της Βουλής και αρχηγών πολιτικών κομμάτων που αναγνωρίζονται από τον Κανονισμό της Βουλής, για τους ίδιους λόγους που καταργείται και η απόπειρα κατά της ζωής του Προέδρου της Δημοκρατίας από το άρθρο 134 ΠΚ.

Άρθρο 136

Στο άρθρο 136 προβλέπεται η επιβολή της παρεπόμενης ποινής της στέρησης θέσεων και αξιωμάτων σε περίπτωση καταδίκης για το έγκλημα της εσχάτης προδοσίας ή των προπαρασκευαστικών της εσχάτης προδοσίας πράξεων. Η επιβολή της παρεπόμενης αυτής ποινής είναι πάντοτε δυνητική για το δικαστήριο, σύμφωνα με τα οριζόμενα στο άρθρο 60 του Σχεδίου. Στη συγκεκριμένη όμως περίπτωση, η επιτροπή έκρινε ότι επιβάλλεται η υποχρεωτική επιβολή της, διότι η βαρύτητα του εγκλήματος δεν επιτρέπει σε καμία περίπτωση να διατηρεί θέσεις και αξιώματα ο δράστης.

Άρθρο 137

Στο άρθρο 137 επαναλαμβάνεται η ρύθμιση της ισχύουσας διάταξης. Η έμπρακτη μετάνοια καλύπτει την με τη θέληση του υπαιτίου παρεμπόδιση ή ματαίωση της επέλευσης του αποτελέσματος της κατάλυσης κλπ. του δημοκρατικού πολιτεύματος, οπότε ο υπαίτιος μένει ατιμώρητος (άρθρο 137 παρ. 1). Αντίθετα, η αποφασιστική συνεισφορά του υπαιτίου στην αποκατάσταση του πολιτεύματος που έχει αλλάξει, έχει ως συνέπεια την επιβολή μειωμένης ποινής, εκτός αν το δικαστήριο κρίνει την πράξη ατιμώρητη (παρ. 2).

Άρθρα 137Α – 137Δ

Οι διατάξεις των άρθρων 137Α – 137Δ καταργούνται. Τα βασανιστήρια μεταφέρονται στο άρθρο 239Α, με το σκεπτικό, ότι «μεμονωμένες πράξεις βασανιστηρίων δεν θίγουν πράγματι το πολίτευμα». Βεβαίως η τιμώρηση των βασανιστηρίων προκύπτει από την απαγόρευσή τους από το Σύνταγμα και τη ρητή πρόβλεψη της τιμώρησής τους (άρθρο 7 παρ. 2), ανεξάρτητα από τη συστηματική ένταξή τους στον Π.Κ.. Τα βασανιστήρια απαγορεύονται, εξάλλου, όπως είναι γνωστό, από την Οικουμενική Διακήρυξη του ΟΗΕ για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (άρθρο 5), την ΕΣΔΑ (άρθρο 3) και τον Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (άρθρο 4). Τα βασανιστήρια εξειδικεύονται στα διεθνή κείμενα ως η ακραία μορφή της «σκληρής, ταπεινωτικής και απάνθρωπης μεταχείρισης» του θύματος. Είναι, δηλαδή, άμεση η σχέση τους με την

ανθρώπινη αξιοπρέπεια, την οποία προσβάλλουν με τρόπο που συνιστά οριακή δοκιμασία εκείνου που υφίσταται βασανιστήρια, αλλά και του κράτους δικαίου.

ΔΕΥΤΕΡΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Προσβολές της διεθνούς υπόστασης της Χώρας

Ο τίτλος του δεύτερου κεφαλαίου «προσβολές της διεθνούς υπόστασης της χώρας» περιγράφει ακριβέστερα τις (κατά παράδοση ονομαζόμενες σαν «προδοσία της χώρας») πράξεις, οι οποίες θίγουν την ύπαρξη του κράτους ως αυτοτελούς οντότητας και φορέα διακριτής στις διεθνείς σχέσεις εξουσίας (εθνικής κυριαρχίας). Τα επί μέρους εγκλήματα ταξινομούνται με βάση το ειδικότερο αντικείμενο της προσβολής σε τέσσερις ενότητες (πράξεις προσβολής της *εδαφικής ακεραιότητας* – αυτές που θίγουν την κατάσταση *ειρηνικής συνύπαρξης* της Ελλάδας με τα άλλα κράτη – εκείνες που προσβάλλουν την *αμυντική ικανότητα* του κράτους – πράξεις που θίγουν *κρατικά απόρρητα*).

I. Προσβολές της εδαφικής ακεραιότητας της χώρας

Άρθρο 138

Στο έγκλημα της επιβουλής της ακεραιότητας της χώρας διευρύνεται η αξιόποινη συμπεριφορά, ώστε να καταλαμβάνει κάθε χρήση βίας και όχι μόνο σωματικής, καθώς και την απειλή βίας, προκειμένου να συμπεριληφθούν στη νομοτυπική μορφή του εγκλήματος μεγάλες δολιοφθορές στρατοπέδων ή εξοπλισμών, οι οποίες μολονότι δεν εμπεριέχουν κατ' ανάγκη σωματική βία ή απειλή σωματικής βίας, μπορεί να έχουν εξαιρετικά δυσμενή για την ακεραιότητα της χώρας αποτελέσματα (παρ. 1 εδ. α'). Η αξιόποινη συμπεριφορά διευρύνεται και με την τυποποίηση προσβολών της εδαφικής ακεραιότητας χωρίς τη χρήση βίας, όπως συμβαίνει όταν ο δράστης είναι φορέας κρατικής εξουσίας και τελεί το έγκλημα με κατάχρηση της ιδιότητάς του αυτής ή με σφετερισμό της ιδιότητας άλλου οργάνου του κράτους (παρ. 1 εδ. β'). Με τον τρόπο αυτό, οι πράξεις που στρέφονται κατά της ακεραιότητας της χώρας συστοιχούνται με εκείνες που θίγουν την πολιτική της υπόσταση, δηλαδή το πολίτευμα.

Άρθρο 139

Στο άρθρο 139 μεταφέρεται το ισχύον άρθρο 150 του Ποινικού Κώδικα, το οποίο κρίθηκε ότι εντάσσεται κατά περιεχόμενο στα εγκλήματα που δημιουργούν κίνδυνο για την εδαφική ακεραιότητα της χώρας. Παράλληλα διευρύνεται το περιεχόμενο του συγκεκριμένου εγκλήματος, ώστε να συμπεριλάβει όλες τις πράξεις με τις οποίες κάποιος καταστρέφει, νοθεύει ή κρύβει έγγραφα ή άλλα αντικείμενα τα οποία χρησιμεύουν για την απόδειξη εδαφικών δικαιωμάτων ή την υποστήριξη συμφερόντων του ελληνικού κράτους, χωρίς να απαιτείται επιπλέον να αποδειχθεί ότι τα δικαιώματα ή συμφέροντα αντιτίθενται σε αυτά άλλου κράτους.

II. Προσβολές της διεθνούς ειρήνης της χώρας

Η εμπέδωση της ειρήνης και η ανάπτυξη φιλικών σχέσεων μεταξύ των λαών και των κρατών αποτελεί καταστατικό σκοπό της Χώρας (άρθρο 2 παρ. 2 του Συντάγματος) και

επομένως δικαιολογείται η αναγωγή σε εγκλήματα πράξεων που θέτουν όρους κινδύνου για το έννομο αυτό αγαθό.

Άρθρο 140

Στο άρθρο 140 μεταφέρεται ουσιαστικά η διάταξη του άρθρου 139 και συγχωνεύεται με εκείνη του άρθρου 140 του ισχύοντος ΠΚ, με πολύ στενότερο όμως περιεχόμενο. Δεν αρκεί για την ολοκλήρωση του εγκλήματος να υπάρχουν διαπραγματεύσεις ή συνομιλίες με «σκοπό» την πρόκληση πολέμου ή εχθροπραξιών, αλλά απαιτείται ο δράστης να επιχειρεί πράγματι την πρόκληση του πολέμου ή των εχθροπραξιών μέσω των συνομιλιών και των διαπραγματεύσεων με την ξένη κυβέρνηση. Έτσι περιγράφεται ουσιαστικά με πράξη διακινδύνευσης της διεθνούς ειρήνης της χώρας. Παράλληλα επεκτείνεται η νομοτυπική μορφή του εγκλήματος, με την ένταξη στους πιθανούς συνομιλητές του δράστη όχι μόνο των κυβερνήσεων τρίτων χωρών, αλλά και εκπροσώπων οργανώσεων, εφόσον αυτές ασκούν de facto κρατική εξουσία σε ορισμένο τόπο. Οι πράξεις αυτές έχουν την ίδια ακριβώς απαξία, ενώ και στο διεθνές δίκαιο οι οργανώσεις που ασκούν στην πράξη εξουσία σε ορισμένο τόπο θεωρούνται υποκείμενά του που αντιμετωπίζονται όπως και τα επίσημα κράτη (παρ. 1). Αν η «επιχείρηση» του δράστη πραγματοποιηθεί, η ποινή επιτείνεται σε κάθειρξη ισόβια ή πρόσκαιρη τουλάχιστον δέκα ετών (παρ. 2). Στο ίδιο άρθρο προβλέπεται, ότι ο δράστης της πράξης της πρώτης παραγράφου μένει ατιμώρητος αν με δική του βούληση παρεμπόδισε την πρόκληση πολέμου ή εχθροπραξιών, ώστε να δοθεί κίνητρο σ' αυτόν να υπαναχωρήσει από την πράξη του και - μετά τις αρχικές προσπάθειες - να παρεμποδίσει την πρόκληση πολέμου ή εχθροπραξιών (παρ. 3).

Άρθρο 141

Στο άρθρο αυτό τυποποιούνται πράξεις που θέτουν υπό αμφισβήτηση τα κυριαρχικά δικαιώματα άλλου κράτους ή άλλες προκλητικές ενέργειες μέσω των οποίων εκτίθεται το ελληνικό κράτος ή σύμμαχός του ή οι κάτοικοί τους σε κίνδυνο αντιποίνων ή εκτίθενται σε κίνδυνο διατάραξης οι φιλικές σχέσεις της χώρας ή συμμάχων της (παρ. 1). Η ποινή επιβαρύνεται αν τα αντίποινα επήλθαν πραγματικά εξ αιτίας των ενεργειών του δράστη (παρ. 2).

Άρθρο 142

Στο άρθρο αυτό τιμωρείται ηπιότερα η τέλεση του εγκλήματος του άρθρου 141 από αμέλεια.

Άρθρο 142Α

Στη διάταξη αυτή μεταφέρθηκε το άρθρο 458Α του ισχύοντος Ποινικού Κώδικα. Η περιγραφόμενη στο άρθρο αυτό πράξη θίγει το πλαίσιο συνεργασίας της χώρας με την Ευρωπαϊκή Ένωση, εφόσον ο δράστης με πρόθεση παραβιάζει κυρώσεις ή περιοριστικά μέτρα, που έχουν επιβληθεί σε βάρος κρατών ή οντοτήτων ή οργανισμών ή φυσικών ή νομικών προσώπων, με κανονισμούς της Ένωσης.

III. Προσβολές της αμυντικής ικανότητας της χώρας

Άρθρο 143

Στο άρθρο 143 τυποποιείται ως ιδιαίτερο έγκλημα η ένταξη Ελλήνων πολιτών στην υπηρεσία εχθρικού στρατού σε καιρό πολέμου κατά του ελληνικού κράτους ή των συμμάχων του (παρ. 1), πράξη που περιγράφεται και στον ισχύοντα ΠΚ. Στη δεύτερη παράγραφο τυποποιείται για πρώτη φορά στον Ποινικό Κώδικα η συμπεριφορά του καταδότη, που πρόσβαλλε τον ελληνικό λαό στη διάρκεια της γερμανικής κατοχής. Με βάση το γράμμα του νόμου τιμωρείται ειδικότερα όποιος σε έδαφος του ελληνικού κράτους που βρίσκεται υπό εχθρική κατοχή, υποστηρίζει τη δύναμη του εχθρού σε αυτό καταδίδοντας άτομα που αντιστέκονται στις δυνάμεις κατοχής ή προσφέροντας τις υπηρεσίες του σε αυτές, με σκοπό τη διατήρηση του κατοχικού καθεστώτος.

Άρθρο 144

Στο άρθρο αυτό έχουν ενοποιηθεί τα άρθρα 144 και 145 του ισχύοντος Ποινικού Κώδικα, το δεύτερο από τα οποία καταργείται για τον λόγο αυτό. Διαφοροποιείται όμως σε σημαντικό βαθμό η περιγραφή της αξιόποινης συμπεριφοράς, καθώς οι ισχύουσες διατάξεις έχουν επικριθεί από τη θεωρία ως εξαιρετικά ασαφείς. Στη νέα διάταξη τιμωρείται όποιος ενισχύει τις πολεμικές δυνάμεις του εχθρού υπηρετώντας σε αυτές ως στρατιώτης ή προσφέροντας μέσα (όπως λ.χ. όπλα αλλά και μέσα επιβίωσης, όπως τρόφιμα) ή υπηρεσίες, (παρ. 1 περ. α') ή βλάπτει τις ελληνικές πολεμικές δυνάμεις, καταστρέφοντας, αφαιρώντας ή μη παραδίδοντας τα πιο πάνω μέσα ή αρνούμενος τις οφειλόμενες υπηρεσίες (παρ. 1 περ. β'). Ο ξένος υπήκοος τιμωρείται μόνο αν κατά τον χρόνο της πράξης κατοικούσε στην Ελλάδα ή σε έδαφος κατεχόμενο από την Ελλάδα ή αν όσα έδωσε προέρχονται από αυτά τα εδάφη (παρ. 2). Τέλος, τιμωρείται όποιος επιχειρεί να ενισχύσει τις θέσεις του εχθρού ισχυριζόμενος ή διαδίδοντας ειδήσεις, αληθινές ή ψευδείς, σχετικά με τις θέσεις, της ισχύ ή τις ενέργειες των ελληνικών ένοπλων δυνάμεων (παρ. 3).

Άρθρο 145

Το άρθρο 145 καταργείται, καθώς η περιγραφόμενη σε αυτό συμπεριφορά συγχωνεύτηκε με εκείνη που περιγράφεται στο άρθρο 144.

IV. Προσβολές κρατικών απορρήτων

Άρθρο 146

Η παραβίαση μυστικών της Πολιτείας συνίσταται, κατά την περιγραφή της συμπεριφοράς του δράστη, στο γεγονός, ότι «παραδίδει ή αφήνει να περιέλθει στην κατοχή ή γνώση άλλου κρατικό απόρρητο» (παρ. 1). Αυξημένη ποινή απειλείται όταν η πράξη γίνεται σε καιρό πολέμου (παρ. 2), ενώ ως έγκλημα τυποποιείται για πρώτη φορά η πράξη και όταν τελείται δημόσια με οποιονδήποτε τρόπο ή μέσω του διαδικτύου (παρ. 3). Στην περίπτωση αυτή ο δράστης δεν παραδίδει τα απόρρητα σε συγκεκριμένο πρόσωπο, διαδίδοντας τα όμως μέσω του διαδικτύου ή τελώντας την πράξη δημόσια τα θέτει στη διάθεση αόριστου αριθμού ατόμων, προσβάλλοντας, έτσι, εξίσου έντονα το κρατικό απόρρητο.

Άρθρο 147

Ποινή επιβάλλεται και όταν η πράξη τελείται από αμέλεια, στην περίπτωση όμως αυτή πρέπει επιπλέον τα απόρρητα να ήταν υπηρεσιακώς εμπιστευμένα στον υπαίτιο ή να του ήταν προσιτά λόγω της δημόσιας υπηρεσίας του ή με εντολή κάποιας αρχής.

Άρθρο 148

Στο άρθρο αυτό τυποποιείται το έγκλημα της κατασκοπείας, το οποίο συνίσταται στην περιέλευση των απορρήτων στην κατοχή ή γνώση του υπαιτίου, χωρίς να απαιτείται και η περαιτέρω παραχώρησή τους σε άλλον. Γι' αυτό και το έγκλημα της κατασκοπείας τιμωρείται με ποινή μικρότερη από την παραβίαση των μυστικών του κράτους. Αυξημένη ποινή απειλείται ωστόσο στην περίπτωση που ο υπαίτιος ενήργησε με σκοπό να χρησιμοποιήσει το κρατικό απόρρητο για να το διαβιβάσει σε άλλον ή να το ανακοινώσει δημόσια, η οποία εντούτοις παραμένει μικρότερη από εκείνη που απειλείται για την παραβίαση των απορρήτων, εφόσον δεν έχει πραγματοποιηθεί η παραχώρηση των απορρήτων σε άλλα άτομα.

Άρθρο 149

Στο άρθρο αυτό ορίζεται η έννοια του κρατικού απορρήτου, ώστε να αποφευχθούν οι αμφισβητήσεις που έχουν προκληθεί στο πλαίσιο του ισχύοντος Ποινικού Κώδικα. Ως «κρατικό απόρρητο» ορίζεται ειδικότερα ένα γεγονός, αντικείμενο ή πληροφορία, η πρόσβαση στα οποία είναι δυνατή σε ένα προσδιορισμένο κύκλο προσώπων και που χαρακτηρίζονται ως μυστικά για να αποφευχθεί ο κίνδυνος προσβολής της εδαφικής ακεραιότητας, της αμυντικής ικανότητας, των διεθνών σχέσεων ή των οικονομικών συμφερόντων του ελληνικού κράτους και της διεθνούς ειρήνης.

Άρθρα 150 - 151

Τα άρθρα 150-151 καταργούνται, διότι το πρώτο αποτελεί περιεχόμενο του άρθρου 139, ενώ στο δεύτερο το άδικο προσδιορίζεται από την πρόθεση του δράστη.

Άρθρο 152

Στο άρθρο 152, προβλέπεται ότι στον δράστη των εγκλημάτων αυτού του κεφαλαίου επιβάλλεται πάντοτε ως παρεπόμενη ποινή η αποστέρηση θέσεων και αξιωμάτων. Η υποχρεωτική επιβολή της παρεπόμενης ποινής, η οποία σήμερα προβλέπεται ως δυνητική, στηρίχθηκε στη σκέψη ότι ο δράστης τόσο σοβαρών προσβολών σε βάρος των συμφερόντων του ελληνικού κράτους δεν μπορεί σε καμία περίπτωση να διατηρεί τις θέσεις και τα αξιώματά του.

ΤΡΙΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Εγκλήματα κατά άλλων κρατών

Στο τρίτο Κεφάλαιο του Ειδικού Μέρους (άρθρα 153 – 156) έχουν ενταχθεί τα εγκλήματα των ταυτάριθμων άρθρων του ισχύοντος Ποινικού Κώδικα, που φαίνεται μεν να στρέφονται άμεσα εναντίον άλλων κρατών, αλλά στην πραγματικότητα ενδιαφέρουν τον Έλληνα νομοθέτη γιατί δημιουργούν κίνδυνο διαταραχής των σχέσεων της Ελλάδας με τα άλλα κράτη. Η σημαντικότερη επιλογή στο Κεφάλαιο αυτό είναι η αφαίρεση από τις τυποποιημένες μορφές εγκληματικής συμπεριφοράς πράξεων που στρέφονται αποκλειστικά κατά του πολιτεύματος ή της εδαφικής ακεραιότητας τρίτων κρατών (άρθρο 153). Έγινε δεκτό ότι η διατήρηση φιλικών σχέσεων με ένα κράτος δεν συνεπάγεται σε καμία περίπτωση υποχρέωση της Ελλάδας να προστατεύει και το πολίτευμα ή την εδαφική ακεραιότητα του κράτους αυτού. Ειρηνικές σχέσεις με την

Ελλάδα έχουν και κράτη με δικτατορικά καθεστώτα, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι η Ελλάδα έχει κάποιο λόγο να προσφέρει προστασία στα συγκεκριμένα πολιτεύματα.

Άρθρο 153

Σημαντική καινοτομία είναι ότι πλέον, σύμφωνα με το άρθρο αυτό, οι προσβολές σε βάρος αρχηγών ξένων κρατών δεν θεωρούνται αξιόποινες γενικά, αλλά μόνο όταν τελούνται κατά τη διάρκεια της παραμονής των συγκεκριμένων προσώπων στην Ελλάδα. Καταργείται επιπλέον η ειδική αναφορά στις πράξεις προσβολής της τιμής των πιο πάνω προσώπων, έτσι ώστε οι συγκεκριμένες πράξεις να αντιμετωπίζονται πια μόνο με βάση τις γενικές διατάξεις για τις προσβολές της τιμής, όπως άλλωστε και οι αντίστοιχες πράξεις κατά των πολιτειακών παραγόντων της Ελλάδας. Παράλληλα ωστόσο διευρύνεται η νομοτυπική μορφή του εγκλήματος, καθώς με τις ίδιες ποινές τιμωρούνται πράξεις βίας ακόμη κι όταν στρέφονται κατά μελών της κυβέρνησης των ξένων κρατών, υπό την προϋπόθεση, και στην περίπτωση αυτή, ότι τελούνται κατά τη διάρκεια της παραμονής τους στην Ελλάδα. Και τούτο γιατί εξίσου και στην περίπτωση αυτή μπορεί να διαταραχθούν οι σχέσεις της Ελλάδας με το άλλο κράτος.

Άρθρο 154

Αξιόποινη είναι και η πράξη βίας εναντίον πρεσβευτή διαπιστευμένου στην ελληνική πολιτεία ή άλλου διπλωματικού αντιπροσώπου, ενώ έχει καταργηθεί και στο άρθρο αυτό η ειδική ρύθμιση για την προσβολή της τιμής των διπλωματικών αντιπροσώπων άλλων κρατών στην Ελλάδα.

Άρθρο 155

Διατηρείται το έγκλημα της προσβολής των συμβόλων του ξένου κράτους με την απειλή ποινής για εκείνον που για να εκδηλώσει μίσος ή περιφρόνηση, αφαιρεί, καταστρέφει, παραμορφώνει ή ρυπαίνει τη σημαία ή έμβλημα της κυριαρχίας άλλου κράτους που τελεί σε ειρήνη με την Ελλάδα και είναι αναγνωρισμένο από αυτήν ή διακόπτει ή ηχητικά παρεμποδίζει την ανάκρουση του εθνικού του ύμνου. Απαιτείται αίτηση της αλλοδαπής κυβέρνησης για τη δίωξη της πράξης αυτής.

Άρθρο 156

Η γενική αυτή διάταξη ισχύει για όλα τα εγκλήματα αυτού του Κεφαλαίου και σύμφωνα με αυτή τα εγκλήματα διώκονται μόνο αν η Ελλάδα διατηρεί διπλωματικές σχέσεις με το αλλοδαπό κράτος και η αμοιβαιότητα είναι εξασφαλισμένη τόσο κατά τον χρόνο τέλεσης της πράξης, όσο και κατά το χρόνο εκδίκασής της.

ΤΕΤΑΡΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Εγκλήματα κατά των πολιτειακών και πολιτικών οργάνων

Στο τέταρτο κεφάλαιο τυποποιούνται προσβολές αφενός των βασικών πολιτειακών οργάνων και αφετέρου του δικαιώματος ελεύθερης και ανόθευτης εκδήλωσης της λαϊκής βούλησης, που κατοχυρώνει το Σύνταγμα (άρθρο 52 εδ. α'), το οποίο στο εδ. β' προβλέπει ρητά, ότι «νόμος ορίζει τις ποινικές κυρώσεις κατά των παραβατών της διάταξης» του εδ. α'. Το κεφάλαιο διακρίνεται αντίστοιχα στην πρώτη ενότητα (εγκλήματα κατά του Προέδρου της Δημοκρατίας, της Βουλής ή της Κυβέρνησης και

οργάνων τοπικής αυτοδιοίκησης), που περιέχει τα άρθρα 157-160^A και στη δεύτερη (προσβολές κατά του εκλογικού σώματος), που περιέχει τα υπόλοιπα άρθρα 161-166.

I. Εγκλήματα κατά του Προέδρου της Δημοκρατίας, της Βουλής ή της Κυβέρνησης και οργάνων τοπικής αυτοδιοίκησης

Άρθρο 157

Στο άρθρο αυτό τυποποιείται το έγκλημα της βίας ή απειλής κατά του Προέδρου της Δημοκρατίας, της Βουλής ή της Κυβέρνησης ή μέλους τους ή του αρχηγού αναγνωρισμένου κατά τον Κανονισμό της Βουλής πολιτικού κόμματος. Εξομοιώνονται με τις πράξεις βίας κατά της λειτουργίας της Βουλής, της Κυβέρνησης και του Πρωθυπουργού και οι προσβολές σε βάρος του Προέδρου της Δημοκρατίας, στο μέτρο που οι προσβολές αυτές δεν οδηγούν σε αποστέρησή του από τις εξουσίες που του αναγνωρίζει το Σύνταγμα (παρ. 1). Στην ίδια διάταξη, αλλά με μικρότερες ποινές, αντιμετωπίζονται και οι πράξεις βίας κατά του περιφερειάρχη, του δημάρχου και των περιφερειακών και δημοτικών συμβουλίων, εφόσον και τα όργανα αυτά είναι φορείς εξουσίας σε τοπικό επίπεδο (παρ. 2).

Σε αντίθεση προς την ισχύουσα διάταξη, όπου η ολοκλήρωση του εγκλήματος προϋποθέτει τον πραγματικό εξαναγκασμό των πολιτικών οργάνων σε πράξη ή παράλειψη που ανάγεται στα καθήκοντά τους, στο Σχέδιο τυποποιείται ένα έγκλημα επιχείρησης. Ως έγκλημα τυποποιείται εξάλλου και η απλή βιαιοπραγία σε βάρος των προσώπων αυτών κατά την άσκηση των καθηκόντων τους, καθώς σήμερα είναι αξιόποινη η πράξη αυτή και όταν τελείται σε βάρος ενός απλού υπαλλήλου, ενώ οι ποινές επαυξάνονται όταν τα πρόσωπα κατά των οποίων στρέφονται οι πράξεις βίας έχουν διατρέξει σοβαρό προσωπικό κίνδυνο.

Στη νέα διάταξη καταργείται το έγκλημα της περιύβρισης της Βουλής και των συμβουλίων τοπικής αυτοδιοίκησης (άρθρο 157 παρ. 3 της ισχύουσας διάταξης), διότι η κριτική κατά βασικού πολιτειακού οργάνου, ως προς τον τρόπο που ασκεί τα καθήκοντά του, συνιστά έκφραση πολιτικής γνώμης και ο φορέας της εξουσίας έχει προσωπικά την προστασία της τιμής, που διαθέτει κάθε πολίτης.

Άρθρο 157^A

Η διάταξη του άρθρου 157Α ΠΚ, η οποία έχει προστεθεί με το ν. 410/1976 και τυποποιεί πράξεις φθοράς κατά των γραφείων πολιτικών κομμάτων, καταργείται, διότι η πράξη αυτή αντιμετωπίζεται επαρκώς με τις διατάξεις για τη φθορά ξένης ιδιοκτησίας.

Άρθρο 158

Στο άρθρο αυτό τυποποιείται το έγκλημα της νόθευσης εκλογής ή ψηφοφορίας (παραγωγής μη γνήσιου αποτελέσματος) που διενεργείται στη Βουλή ή κάποια επιτροπή της (παρ. 1), το οποίο σήμερα περιγράφεται στο ίδιο άρθρο του ισχύοντος Π.Κ. Στην παρ. 2 τιμωρείται η νόθευση εκλογής ή ψηφοφορίας που διενεργείται από περιφερειακό ή δημοτικό συμβούλιο ή κάποια επιτροπή του με μικρότερη ποινή (παρ. 2).

Άρθρο 159

Με την διάταξη του άρθρου 159 ΠΚ τυποποιείται ως διακεκριμένη μορφή δωροληψίας αυτή που αφορά φορείς της νομοθετικής, εκτελεστικής ή αυτοδιοικητικής λειτουργίας, εφόσον αποβλέπει στον επηρεασμό των προσώπων που διαθέτουν τέτοιες εξουσίες προκειμένου να τις ασκήσουν κατά συγκεκριμένο τρόπο ή να παραλείψουν την άσκησή τους. Όπως και στο άρθρο 237 ΠΚ, δεν εισάγεται κάποια διάκριση μεταξύ επηρεασμού του αποτελέσματος της νομοθετικής, εκτελεστικής ή αυτοδιοικητικής λειτουργίας και απλής λήψης δώρου για έκβαση που θα επερχόταν ούτως ή άλλως, διότι θεωρείται ότι η υποχρέωση των λειτουργών όλων των ανωτέρω λειτουργιών να ενεργούν ανεπηρέαστοι από αθέμιτα ωφελήματα συγκαταλέγεται μεταξύ των θεμελιωδών υποχρεώσεών τους και συνεπώς η απαίτηση ή λήψη τέτοιων ωφελημάτων αντίκειται πάντοτε σε θεμελιώδες καθήκον της θέσης τους.

Στα υποκείμενα τέλεσης του εγκλήματος δεν συμπεριλήφθηκε ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας.

Αντίστοιχα προς όσα εκτίθενται στην αντίστοιχη θέση για το άρθρο 235 ΠΚ, αφήνεται στη θεωρία και στη νομολογία ο προσδιορισμός της τυχόν κοινωνικής προσφορότητας κάποιων ωφελημάτων, ιδίως εν όψει της πολιτικής λειτουργίας στην οποία συμμετέχουν τα ανωτέρω πρόσωπα, στο πλαίσιο της οποίας δεν μπορεί να παραγνωρισθεί ο παράγων του πολιτικού οφέλους – προσωπικού ή παραταξιακού –, που δύναται να έχει για τον φορέα τέτοιων εξουσιών η μία ή η άλλη απόφαση. Η παρούσα διάταξη δεν επιδιώκει, έτσι, να καλύψει κυρωτικά καθιερωμένες και αποδεκτές εκδηλώσεις πολιτικών συνδιαλλαγών, ούτε εκτείνεται σε νόμιμες και διαφανείς πρακτικές οικονομικής υποστήριξης της εκλογικής προσπάθειας των πολιτικών και των κομμάτων και παρατάξεών τους.

Οι απειλούμενες ποινές βρίσκονται σε αντιστοιχία με εκείνες που προβλέπονται και για την άλλη περίπτωση διακεκριμένης δωροληψίας φορέων δημόσιας εξουσίας στην οποία αναγνωρίζεται ιδιαίτερη σημασία για την κοινωνική ζωή, ήτοι με αυτές που αφορούν στη δωροληψία των δικαστικών λειτουργών. Η κατάσταση αυτή των ποινών αποκαθιστά και το αρχικό σχήμα του ΠΚ, σύμφωνα με το οποίο οι δωροληψίες των πολιτικών και των δικαστών τυποποιούνται χωριστά ως διακεκριμένες περιπτώσεις του βασικού αδικήματος του άρθρου 235 ΠΚ και όχι ως ιδιώνυμα αδικήματα.

Η δωροληψία των ανωτέρω προσώπων για πράξεις που σχετίζονται με την άσκηση των καθηκόντων τους αλλά δεν ενέχουν άσκηση νομοθετικής, εκτελεστικής ή αυτοδιοικητικής λειτουργίας, τιμωρείται σύμφωνα με τη γενική διάταξη του άρθρου 235 ΠΚ.

Μαζί με την στερητική της ελευθερίας ποινή που απειλείται για τις πράξεις των πρώτων δύο παραγράφων του άρθρου, προβλέπεται σε κάθε περίπτωση και χρηματική ποινή, ενώ είναι πλέον υποχρεωτική η έκπτωση από τη θέση που κατέχει ο καταδικασθείς (παρ. 3).

Στην παρ. 4 προβλέπεται ακόμη ότι οι ίδιες αυτές ρυθμίσεις ισχύουν και όταν οι πράξεις τελούνται από μέλη κοινοβουλευτικών συνελεύσεων διεθνών ή υπερεθνικών οργανισμών στους οποίους η Ελλάδα είναι μέλος, μέλη του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου ή της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, έτσι ώστε η Ελλάδα να ανταποκριθεί στις διεθνείς υποχρεώσεις της για τον ίδιο λόγο διευρύνονται και τα τοπικά όρια εφαρμογής των ελληνικών ποινικών νόμων. Προβλέπεται ειδικότερα ότι στις περιπτώσεις αυτές οι ελληνικοί ποινικοί νόμοι εφαρμόζονται και όταν η πράξη τελείται στην αλλοδαπή (από ημεδαπό ή και από αλλοδαπό, εφόσον είναι μέλος των ανωτέρω οργάνων), ακόμα κι αν δεν είναι αξιόποινη κατά τους νόμους της χώρας όπου τελέστηκε.

Τέλος στην παρ. 5 ορίζεται ότι στα εγκλήματα του άρθρου 159 έχουν εφαρμογή οι διατάξεις των άρθρων 238 (δήμευση), 263 παρ. 1, (αυτοδίκαιη έκπτωση του καταδικασθέντος από τη δημόσια θέση και τα αξιώματα που κατείχε) και 263^Α παρ. 2 ως 5.

Άρθρο 159Α

Στο άρθρο 159Α προβλέπεται και τιμωρείται η δωροδοκία των προσώπων που αναφέρονται στο άρθρο 159 για πράξη που ανάγεται στην άσκηση της εξουσίας τους. Συζητήθηκε και στο άρθρο αυτό η πιθανή ένταξη του Προέδρου της Δημοκρατίας στα πολιτειακά όργανα προς τα οποία απευθύνονται οι δωροδοκούντες, καθώς μάλιστα εν προκειμένω δεν τίθεται θέμα ευθυνών του Προέδρου. Εντούτοις, κατά την επικρατήσασα στην επιτροπή άποψη θα έπρεπε τα αναφερόμενα στο έγκλημα της δωροδοκίας πρόσωπα να ταυτίζονται με εκείνα της δωροληψίας. Κατ' αποτέλεσμα, οι πράξεις δωροδοκίας του Προέδρου της Δημοκρατίας αντιμετωπίζονται με το άρθρο 236, όπως και στον ισχύοντα ΠΚ.

Στην ίδια διάταξη, το αξιόποινο της δωροδοκίας διευρύνεται με την τυποποίηση, εκτός της πράξης της ενεργητικής δωροδοκίας (στις παρ. 1 και 2 του άρθρου 159Α) και της συμπεριφοράς διευθυντών επιχειρήσεων ή προσώπων που έχουν την εξουσία λήψης αποφάσεων ή ελέγχου σε επιχειρήσεις σε περίπτωση που δεν εμποδίζουν πρόσωπο που τελεί υπό τις εντολές τους να διαπράξει προς όφελος της επιχείρησης πράξη δωροδοκίας (παρ. 3). Με την παρ. 4 η εφαρμογή της διάταξης επεκτείνεται σε όλες τις περιπτώσεις ενεργητικής δωροδοκίας αλλοδαπού αξιωματούχου κρατικού ή υπερεθνικού οργανισμού, οι οποίες τελούνται από ημεδαπό, ακόμα κι αν δεν είναι αξιόποινη κατά τους νόμους της χώρας όπου τελέστηκε. Στην παρ. 5 προβλέπεται η επιβολή παρεπομένων ποινών αλλά κι η εφαρμογή μέτρων επιείκειας.

Άρθρο 160

Στο άρθρο αυτό τυποποιείται η αντιποίηση της άσκησης του αξιώματος των προσώπων που αναφέρονται στο άρθρο 157, ως διακεκριμένη μορφή της αντιποίησης του άρθρου 175 παρ. 1.

Άρθρο 160Α

Στο άρθρο αυτό τυποποιείται το έγκλημα της παρεμπόδισης ή διατάραξης των συνεδριάσεων του Υπουργικού Συμβουλίου, της Βουλής ή κάποιας επιτροπής τους, που τιμωρείται με φυλάκιση τουλάχιστον τριών μηνών, ενώ μικρότερη ποινή απειλείται για

εκείνον που παρεμποδίζει ή διαταράσσει συνεδρίαση των συμβουλίων τοπικής αυτοδιοίκησης ή επιτροπών τους. Με τον τρόπο αυτό απειλείται πλέον αυξημένη ποινή για εκείνους που παρεμποδίζουν ή διαταράσσουν τις συνεδριάσεις του Υπουργικού Συμβουλίου, οι οποίοι σήμερα τιμωρούνται μόνο στο πλαίσιο του ισχύοντος άρθρου 197 ΠΚ, με τις ίδιες ποινές που απειλούνται για τη διατάραξη της συνεδρίασης οποιουδήποτε υπηρεσιακού συλλόγου που συγκροτείται για τη διεξαγωγή δημόσιων υποθέσεων ή και οποιουδήποτε πολιτικού κόμματος ή σωματείου.

II. Εγκλήματα κατά του εκλογικού σώματος

Άρθρο 161

Στο άρθρο αυτό τυποποιείται το έγκλημα της βίας κατά εκλογέα, στο πλαίσιο του οποίου το Σχέδιο υιοθέτησε μια σημαντική διεύρυνση του αξιοποίνου. Πέραν της χρήσης βίας ή απειλής βίας που τιμωρούνται ήδη στο άρθρο 161 ΠΚ, τυποποιείται ως μέσο τέλεσης του εγκλήματος και η κατάχρηση μιας εργασιακής ή οικονομικής σχέσης εξάρτησης, καθώς κρίθηκε ότι πολλές φορές το μέσο αυτό είναι πολύ πιο αποτελεσματικό για τον επηρεασμό του εκλογικού φρονήματος. Η πράξη είναι πάντως αξιόποινη μόνο όταν ο εκλογέας παρεμποδίζεται να ασκήσει το εκλογικό του δικαίωμα ή υποχρεώνεται να το ασκήσει υπέρ ή κατά ορισμένου υποψηφίου. Αντίθετα ο εξαναγκασμός του να ασκήσει το εκλογικό του δικαίωμα, παρ' ότι προσβάλλει την προσωπική του ελευθερία, δεν υπάγεται στη ρύθμιση του άρθρου 161, εφόσον η άσκηση του εκλογικού δικαιώματος είναι κατ' αρχήν υποχρεωτική. Προβλέπεται επίσης ως επιβαρυντική περίπτωση στο έγκλημα της βίας κατά εκλογέα η πρόκληση σοβαρού προσωπικού κινδύνου στο θύμα της πράξης, ενώ τέλος διευρύνεται το έδαφος εφαρμογής του κυρωτικού κανόνα, ώστε να περιλάβει όχι μόνο τις βουλευτικές και αυτοδιοικητικές εκλογές, όπως συμβαίνει σήμερα, αλλά και τις ευρωεκλογές καθώς και την διεξαγωγή δημοψηφισμάτων σύμφωνα με το Σύνταγμα.

Άρθρο 162

Στο άρθρο αυτό τυποποιείται το έγκλημα της εξαπάτησης εκλογέων, το οποίο, από έγκλημα σκοπού που είναι σήμερα στο άρθρο 164 ΠΚ, μετατρέπεται σε έγκλημα αποτελέσματος, για την ολοκλήρωση του οποίου πρέπει πλέον να αποδεικνύεται ότι εξαιτίας της εξαπάτησης ο εκλογέας δεν άσκησε το εκλογικό του δικαίωμα, ψήφισε άκυρα ή μετέβαλε το εκλογικό του φρόνημα σε κάποια από τις εκλογές ή τα δημοψηφίσματα του άρθρου 161. Εκτός, άλλωστε, της στερητικής της ελευθερίας ποινής, για την αντιμετώπιση του εγκλήματος προβλέπεται πλέον η δυνατότητα επιβολής μόνο χρηματικής ποινής.

Άρθρο 163

Στο άρθρο αυτό τυποποιείται η παραβίαση της μυστικότητας της ψηφοφορίας, μέσω της οποίας κατοχυρώνεται σε σημαντικό βαθμό η ελευθερία της ψήφου.

Άρθρο 164

Αξιόποινη παραμένει με βάση το άρθρο αυτό και η νόθευση των αποτελεσμάτων των εκλογικών διαδικασιών ή των δημοψηφισμάτων στα οποία αναφέρεται το άρθρο 161, ένα έγκλημα που τελείται όταν κάποιος ψηφίζει χωρίς να έχει δικαίωμα (όπως συμβαίνει όταν δεν είναι εγγεγραμμένος στους εκλογικούς καταλόγους) ή ψηφίζει κατ' επανάληψη

ή δίνει πολλές ψήφους ή με οποιονδήποτε άλλο τρόπο προκαλεί την παραγωγή μη γνήσιου αποτελέσματος, καθώς και όταν νοθεύει το γνήσιο αποτέλεσμα μιας εκλογικής διαδικασίας ή ενός δημοψηφίσματος (παρ. 1). Αν ο υπαίτιος εκτελούσε υπηρεσία κατά την εκλογή ή το δημοψήφισμα, τιμωρείται με φυλάκιση και χρηματική ποινή (παρ. 2), καθώς και με υποχρεωτική στέρηση των αξιωμάτων ή της θέσης του (παρ. 3).

Άρθρο 165

Στο άρθρο αυτό τυποποιείται το έγκλημα της δωροδοκίας εκλογέα, το οποίο επίσης μπορεί να σχετίζεται όχι μόνο με τις βουλευτικές και αυτοδιοικητικές εκλογές αλλά και με τις εκλογικές διαδικασίες για την ανάδειξη των ευρωβουλευτών καθώς και με τα δημοψηφίσματα. Στη διάταξη αυτή περιλαμβάνεται αρχικά η υπόσχεση ή παροχή οποιωνδήποτε μη οφειλόμενων ωφελημάτων σε εκλογέα για να παραλείψει να ασκήσει το εκλογικό του δικαίωμα ή για να το ασκήσει με ορισμένο τρόπο. Και στην περίπτωση αυτή, δεν θεωρείται αξιόποινη πράξη η παροχή δώρων προκειμένου να ασκήσει ο εκλογέας το εκλογικό του δικαίωμα, αφού η άσκηση του δικαιώματος είναι υποχρεωτική. Με τις ποινές της ενεργητικής δωροδοκίας τιμωρείται άλλωστε και ο ίδιος ο εκλογέας, ο οποίος, σχετικά με κάποια από τις εκλογές ή τα δημοψηφίσματα, δέχεται παροχή ή υπόσχεση ωφελημάτων που δεν δικαιούται ή απαιτεί τέτοια για να παραλείψει την άσκηση του εκλογικού του δικαιώματος ή για να το ασκήσει με ορισμένο τρόπο.

Το αξιόποινο διευρύνεται ωστόσο και με την τυποποίηση επιπλέον πράξεων, οι οποίες σήμερα δεν περιγράφονται στον ισχύοντα Ποινικό Κώδικα, παρά το γεγονός ότι με τις πράξεις αυτές συχνά αλλοιώνεται η ψήφος των εκλογέων και μολονότι οι πράξεις αυτές είναι αξιόποινες στο πλαίσιο της εκλογικής νομοθεσίας. Έτσι αξιόποινη θεωρείται πλέον κατά το άρθρο 165 όχι μόνο η προσφορά ωφελημάτων σε συγκεκριμένο εκλογέα (παρ. 1) και η αποδοχή τους από τον εκλογέα (παρ. 2), αλλά και πράξεις που απευθύνονται σε αόριστο αριθμό εκλογέων. Ειδικότερα με την παρ. 3 τιμωρείται όποιος από την προκήρυξη κάποιας από τις εκλογές ή τα δημοψηφίσματα και ως το τέλος της ψηφοφορίας υπόσχεται ή κάνει δωρεά για φιλανθρωπικό σκοπό ή για εκτέλεση έργου σε εκλογική περιφέρεια, δήμο, φιλανθρωπικό κατάστημα, κοινωφελές ίδρυμα ή εκκλησία, ως αντάλλαγμα για να υπερψηφιστεί, καταψηφιστεί ή προτιμηθεί συγκεκριμένος υποψήφιος.

Άρθρο 166

Με το άρθρο αυτό τροποποιείται η ίδια διάταξη του ισχύοντος Π.Κ. για τη διατάραξη της εκλογικής διαδικασίας. Ως τρόποι τέλεσης του εγκλήματος περιγράφονται πλέον η χρήση βίας ή απειλής, μέσω των οποίων παρεμποδίζεται ή διαταράσσεται με οποιονδήποτε τρόπο η διεξαγωγή κάποιας από τις εκλογές ή τα δημοψηφίσματα (παρ. 1). Ως τρόπος τέλεσης του εγκλήματος περιγράφεται ακόμη και η ολική ή μερική καταστροφή ή εξαφάνιση με οποιονδήποτε τρόπο της κάλπης, του πρωτοκόλλου, των πρακτικών της ψηφοφορίας ή των διαβιβαζόμενων στοιχείων στην αρμόδια αρχή, ενώ προβλέπεται ότι το έγκλημα αυτό μπορεί να τελεστεί από την αρχή της ψηφοφορίας και ως την ολοκλήρωση της διαλογής (παρ. 2).

ΠΕΜΠΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Προσβολές κατά της πολιτειακής εξουσίας

A. Στο πέμπτο κεφάλαιο διατηρήθηκε η βασική δομή του ισχύοντος ΠΚ, με βάση τις ακόλουθες, κατά την κρατήσασα άποψη, παραδοχές: Η «πολιτειακή εξουσία» και η «υπηρεσία» είναι δύο όψεις του ίδιου «έννομου αγαθού» ή αντικειμένου προστασίας που μπορεί πιο περιφραστικά να περιγραφεί ως «διοικητικός – υπαλληλικός μηχανισμός του κράτους» και κατά την έννοια αυτή το 5^ο και το 12^ο κεφάλαιο δεν προστατεύουν διαφορετικά έννομα αγαθά (βλ. σχετικά και Ι. Μανωλεδάκη «Το έννομο αγαθό» σελ. 230 επ.). Από την άλλη όμως πλευρά, οι τυποποιούμενες στα κεφάλαια αυτά πράξεις αφορούν διαφορετικές εκφάνσεις του ενιαίου «πολιτειακού» αντικειμένου ή διαφορετικές «κατευθύνσεις» προσβολών κατά αυτού. Υπό τον τίτλο της πολιτειακής εξουσίας εξοπλίζεται με τα μέσα της ποινικής κύρωσης η λειτουργία της κρατικής επιβολής. Ο πρωτογενής επιτακτικός κανόνας είναι ότι οι φορείς και ορισμένες εντολές των οργάνων της εκτελεστικής εξουσίας, του καθαυτού «Κράτους», πρέπει να γίνονται σεβαστές. Αποδέκτες του επιτακτικού αυτού κανόνα είναι όλοι οι πολίτες και εξατομικευμένα αντικείμενα προστασίας τα πρόσωπα και πράγματα στα οποία προσωποποιείται ή ενσωματώνεται σε συγκεκριμένη περίπτωση η λειτουργία της κρατικής επιβολής. Υπό τον τίτλο της «υπηρεσίας» προστατεύεται η αχρημάτιστη και σύννομη χρήση της κρατικής εξουσίας από τους φορείς της. Δικαιούχοι της προστασίας εδώ, κατ' «αντίθετη» φορά, είναι συλλογικά οι πολίτες και αποδέκτες του επιτακτικού κανόνα οι φορείς της εξουσίας.

B. Εξάλλου το δικαστικό σύστημα, η «δικαιοσύνη», αποτελεί άλλη μία από τις λειτουργίες του κράτους και με την έννοια αυτή οι προσβολές κατά των λειτουργιών της ή από τούτους κατά των σκοπών που αυτό έχει ταχθεί να υπηρετεί, μπορούν ομοίως να θεωρηθούν είτε ως προσβολές κατά της κρατικής επιβολής, είτε ως παραβάσεις των λειτουργιών της σε σχέση με τη χρήση της εξουσίας τους (Ι. Μανωλεδάκη, οπ. αν. σελ. 238 – 239, όπου και παραπομπές). Το δικαστικό σύστημα όμως παρουσιάζει την ιδιομορφία να χρησιμοποιεί για την πραγμάτωση των σκοπών του και τρίτα πρόσωπα, πέρα από τους φορείς και τους αποδέκτες της δικαστικής κρίσης κι επιβολής, προς τα οποία ο νόμος απευθύνει έναν επιτακτικό κανόνα ειλικρίνειας. Αυτού του κανόνα οι παραβάσεις τυποποιούνται κατά βάση στα άρθρα 224 – 234 ΠΚ. Τούτο δε είναι λειτουργικά και εποπτικά σκόπιμο, καθώς αυτές δεν αποτελούν ούτε παραβάσεις φορέων κρατικής εξουσίας, ούτε προσβολές της εξουσίας αυτής από πολίτες.

Με αφετηρία την καταγραφή των συστηματικών αυτών γνωρισμάτων του ισχύοντος ΠΚ, προκρίθηκε να παραμείνει κι ο νέος Κώδικας όσο το δυνατό πιο κοντά στη δομή του ισχύοντος ΠΚ τόσο για λόγους νομοθετικής συνέχειας όσο και για τη διατήρηση των αναφορών με βάση τις οποίες έχει οικοδομηθεί η θεωρητική και νομολογιακή επεξεργασία. Στο 5^ο κεφάλαιο εντάχθηκαν ως διακεκριμένες μορφές οι προσβολές κατά προσώπων ή διαδικασιών της δικαστικής λειτουργίας, ενώ οι παραβάσεις δικαστικών λειτουργιών σε σχέση με την υπηρεσία τους έλαβαν θέση στο κεφάλαιο των αδικημάτων περί την υπηρεσία. Ως αδικήματα δε περί την απονομή της δικαιοσύνης, παρέμειναν αυτά που και σήμερα τυποποιούνται ως τέτοια και αφορούν πράξεις τρίτων.

Άρθρο 167

Στο άρθρο αυτό τίθεται ο τίτλος «Βία κατά υπαλλήλων και δικαστικών προσώπων». Σε αυτό εντάσσεται αρχικά το έγκλημα της αντίστασης κατά της αρχής, όπως τυποποιείται

στο άρθρο 167 παρ. 1 ΠΚ (παρ. 1), ενώ ως διακεκριμένη μορφή τυποποιείται η προσβολή του δικαστικού λειτουργού (παρ. 2). Αυξημένη ποινή απειλείται στην περίπτωση που τα πρόσωπα των παρ. 1 και 2 έχουν διατρέξει σοβαρό προσωπικό κίνδυνο ή συντρέχουν άλλες επιβαρυντικές περιστάσεις από εκείνες που περιγράφονται στην παρ. 3.

Άρθρο 167Α

Στο άρθρο αυτό δημιουργείται μια νέα διάταξη, με την οποία διευρύνεται το αξιόποινο, καλύπτοντας πράξεις αθέμιτης επιρροής, πίεσης ή απειλής, μέσω των οποίων επιχειρεί ο δράστης να επιβάλει σε δικαστικό λειτουργό, διαιτητή ή ένορκο την ενέργεια πράξης που ανάγεται στα καθήκοντά του ή την παράλειψη νόμιμης πράξης ή την ευνοϊκή ή δυσμενή μεταχείριση ορισμένου διαδίκου.

Άρθρο 168

Στο άρθρο 168 μεταφέρεται εν μέρει η πράξη που τυποποιείται σήμερα στο άρθρο 334 παρ. 3. Εδώ τιμωρείται όποιος εισέρχεται παράνομα σε χώρο δημόσιας υπηρεσίας ή υπηρεσίας τοπικής αυτοδιοίκησης ή νομικού προσώπου δημοσίου δικαίου ή επιχείρησης κοινής ωφέλειας, ή παραμένει στους χώρους αυτούς και προκαλεί έτσι διακοπή ή σοβαρή διατάραξη της ομαλής διεξαγωγής της υπηρεσίας (παρ. 1). Σε αντίθεση με ό,τι ισχύει στο άρθρο 334 παρ. 3, δεν θεωρείται αναγκαία προηγούμενη δήλωση του εκπροσώπου της υπηρεσίας, διότι αυτό που ενδιαφέρει εν προκειμένω είναι η πραγματική διατάραξη της λειτουργίας της υπηρεσίας και όχι η ετοιμότητα των εκπροσώπων της να αντιδράσουν. Στο ίδιο άρθρο τιμωρείται επίσης εκείνος που χωρίς να διαταράζει την κοινή ειρήνη, εμποδίζει αυθαίρετα ή διαταράσσει σοβαρά τις συνεδριάσεις συλλογικού οργάνου, συγκροτούμενου σύμφωνα με το νόμο για τη διεξαγωγή δημόσιων υποθέσεων, πράξη που περιγράφεται σήμερα στο άρθρο 197 παρ. 1, στα εγκλήματα κατά της δημόσιας τάξης (παρ. 2).

Άρθρο 168Α

Στο άρθρο 168^Α έχει ενταχθεί, ως διακεκριμένη μορφή του εγκλήματος που περιγράφεται στο άρθρο 168, η διάταξη του άρθρου 197 παρ. 2, βάσει της οποίας επιβάλλεται αυξημένη ποινή σε εκείνον ο οποίος εμποδίζει αυθαίρετα ή διαταράσσει σοβαρά τις συνεδριάσεις δικαστηρίου ή δικαστικού συμβουλίου.

Άρθρο 169

Στο άρθρο 169 αποτυπώνεται η ισχύουσα διάταξη για την απείθεια κατά της αρχής, με μόνη διαφοροποίηση την απειλούμενη για την πράξη ποινή.

Άρθρο 169Α

Στο άρθρο 169Α μεταφέρθηκε εν μέρει η διάταξη του άρθρου 231 ΠΚ και εν μέρει η διάταξη του άρθρου 232^Α ΠΚ, από το Κεφάλαιο των εγκλημάτων σχετικά με την απονομή της δικαιοσύνης. Στη διάταξη αυτή τιμωρείται ειδικότερα όποιος δεν συμμορφώθηκε σε προσωρινή διαταγή ή διάταξη δικαστικής ή εισαγγελικής απόφασης σχετική με τη ρύθμιση της νομής ή της κατοχής, την άσκηση της γονικής μέριμνας, την επικοινωνία με το τέκνο και τη ρύθμιση της χρήσης της οικογενειακής στέγης και της κατανομής των κινητών μεταξύ συζύγων (παρ. 1). Τιμωρείται επίσης εκείνος που εν γνώσει του

ματαιώνει την εκτέλεση της ποινής ή του μέτρου ασφαλείας που επιβλήθηκε σε άλλον (παρ. 2).

Άρθρο 170

Η τυποποίηση του εγκλήματος της στάσης διατηρείται στο άρθρο 170, διαγράφεται όμως το στοιχείο της «δημόσιας συνάθροισης», καθώς περιστατικό κρίσιμο για τη θεμελίωση του αδικού δεν είναι η συμμετοχή στην συνάθροιση από την οποία εξελίχθηκε η στάση, αλλά η συμμετοχή στο «πλήθος» που ενεργεί πλέον με «ενωμένες δυνάμεις».

Άρθρο 171

Το άρθρο 171 καταργείται, δεδομένου, ότι δεν έχει εκδοθεί ο εκτελεστικός νόμος του άρθρου 11 παρ. 2 του Συντάγματος και πολλές διατάξεις του σχετικού με τις διαδηλώσεις π.δ. 794/1971 κρίνονται ως αντίθετες με το Σύνταγμα. Οι διατάξεις αυτές δεν ισχύουν (κατ' άρθρο 112 παρ. 1 αυτού) και για το λόγο αυτό δεν υπάρχει η αναγκαία ασφάλεια δικαίου για την ποινική κύρωση της υπέρβασης των ορίων του δικαιώματος του συνέρχεσθαι, η ελεύθερη άσκηση του οποίου έχει ιδιαίζουσα σημασία για το δημοκρατικό πολίτευμα.

Άρθρο 172

Στο άρθρο αυτό διατηρείται η βασική μορφή του εγκλήματος της ελευθέρωσης φυλακισμένου (παρ. 1), προστίθεται όμως διακεκριμένη μορφή ώστε να καλύψει τις περιπτώσεις που ο δράστης είναι υπάλληλος επιφορτισμένος με τη φύλαξη ή άλλο πρόσωπο επιφορτισμένο με την υποχρέωση αυτή (παρ. 2). Στην περίπτωση αυτή, αν η πράξη τελέστηκε από αμέλεια, επιβάλλεται μικρότερη ποινή, ενώ ο δράστης της από αμέλεια τέλεσης της πράξης μένει ατιμώρητος αν με δική του προσπάθεια συλληφθεί εντός ενός μηνός εκείνος που απέδρασε (παρ. 3).

Άρθρο 173

Στο άρθρο 173 αποτυπώνεται η ισχύουσα και σήμερα διάταξη για την απόδραση κρατουμένου με επιμέρους διαφοροποιήσεις ως προς το ύψος των απειλούμενων ποινών. Στη προτεινόμενη διάταξη προβλέπεται επίσης ότι αν ο φυλακισμένος επιστρέψει οικειοθελώς στη φυλακή, τότε δεν εκτίει αθροιστικά την ποινή του. Αντίθετα, για τον κρατούμενο που δεν βρίσκεται στη φυλακή αποκλείεται η αθροιστική έκτιση της ποινής.

Άρθρο 173Α

Στην παρ. 1 του άρθρου αυτού τυποποιείται, όπως και στον ισχύοντα ΠΚ η παραβίαση περιορισμού κατ' οίκον με ηλεκτρονική επιτήρηση, ενώ στην παρ. 2 ορίζεται η ποινή του συμμετόχου, που επιβαρύνεται όταν αυτός έχει την ιδιότητα υπαλλήλου αρμόδιου για την ηλεκτρονική επιτήρηση.

Άρθρο 174

Στο άρθρο αυτό τυποποιείται το έγκλημα της στάσης κρατουμένων. Η βασική μορφή του εγκλήματος διατηρείται αναλλοίωτη (παρ. 1). Η διακεκριμένη όμως μορφή τροποποιείται, καθώς αυξημένη ποινή δεν απειλείται εναντίον όλων των βιαιοπραγούντων, αλλά μόνο για τους υποκινητές και όσους έχουν χρησιμοποιήσει όπλο.

Αυξημένη ποινή επιβάλλεται και στην περίπτωση που κάποιος από τα πρόσωπα εναντίον των οποίων στράφηκε η πράξη διέτρεξε σοβαρό προσωπικό κίνδυνο (παρ. 2).

Άρθρο 175

Στο άρθρο 175 τυποποιούνται ενιαία οι αντιποιήσεις δημόσιας υπηρεσίας (παρ. 1), υπηρεσίας θρησκευτικού λειτουργού και άσκησης δικηγορίας (παρ. 2). Η αντιποίηση δικαστικής ή δικηγορικής ιδιότητας, σε σχέση με συγκεκριμένη υπόθεση, προστίθεται ως διακεκριμένη περίπτωση αντιποίησης (παρ. 3).

Άρθρο 176

Το άρθρο 176 καταργείται, διότι μόνη η πράξη του φέρει στολή ή διακριτικό ή παράσημο δεν περιέχει άδικο, ώστε να τιμωρείται ποινικά.

Άρθρα 177 – 180

Τα άρθρα 177 έως 180 διατηρούνται αναλλοίωτα, με προσαρμογές μόνο των απειλούμενων ποινικών κυρώσεων.

Άρθρο 181

Στις διατάξεις του άρθρου αυτού τυποποιούνται τα εγκλήματα των άρθρων 442 και 443 ΠΚ, που τιμωρούνται ως πταίσματα. Κρίθηκε, όμως, ότι έπρεπε να διατηρηθούν ως πλημμελήματα, διότι αφορούν την πολιτειακή εξουσία σχετικά με την μη ανακοίνωση εύρεσης νεκρού ή κρυφής ή πρόωρης ταφής ή ανατομής του.

Άρθρα 182 και 182^A

Τα άρθρα 182 και 182A τυποποιούν σήμερα ως αξιόποινες πράξεις τις παραβιάσεις περιορισμού διαμονής «που έχουν επιβληθεί νόμιμα». Όμως η παραβίαση τέτοιων περιορισμών αντιμετωπίζεται επαρκώς με την ανάκληση της απόφασης που τους έθεσε είτε ως περιοριστικούς όρους στην ποινική προδικασία, είτε ως όρους αναστολής της ποινής.

ΕΚΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Εγκλήματα κατά της δημόσιας τάξης

Άρθρο 183

Η διάταξη του άρθρου αυτού τιμωρεί την πρόκληση ή διέγερση σε ανυπακοή κατά των νόμων, διαταγμάτων ή άλλων νόμιμων διαταγών της αρχής, όπως και η ισχύουσα διάταξη, με την προσθήκη του διαδικτύου, ως μέσου δημοσιοποίησής της.

Άρθρο 184

Στο άρθρο 184, με τίτλο «Διέγερση σε διάπραξη εγκλημάτων, βιαιοπραγίες ή διχόνοια», έχουν ενοποιηθεί τα εγκλήματα των άρθρων 184, 192 και 196 του ισχύοντος Π.Κ. και συνεπώς τα τελευταία δύο άρθρα (192, 196) καταργούνται. Η ποινή για το έγκλημα της διέγερσης, το οποίο περιγράφεται πλέον ως έγκλημα δυνητικής διακινδύνευσης της δημόσιας τάξης, μειώνεται βέβαια δραστικά, όπως επιβάλλει η αρχή της αναλογικότητας,

διότι η προσβολή της δημόσιας τάξης η οποία προκαλείται μέσω της διέγερσης είναι μικρότερης έντασης από εκείνην που προκαλεί η διατάραξη της κοινής ειρήνης (παρ. 1).

Ως διακεκριμένη μορφή διέγερσης τυποποιείται, ωστόσο, για πρώτη φορά η πράξη όταν με αυτήν επιχειρείται η τέλεση βιαιοπραγιών κατά ομάδας ή προσώπου που προσδιορίζεται με βάση τη φυλή, το χρώμα, τη θρησκεία, την εθνική ή εθνοτική καταγωγή ή το γενετήσιο προσανατολισμό. Η ίδια αυτή αυξημένη ποινή απειλείται και για τις περιπτώσεις που ο δράστης του εγκλήματος είναι θρησκευτικός λειτουργός, καθώς η επιρροή που μπορεί να ασκήσει κάνει την πράξη του ακόμη πιο επικίνδυνη (παρ. 2).

Παρότι είναι νοητό το ενδεχόμενο αλληλοεπικαλύψεων μεταξύ αυτής της διατάξεως και αυτής του άρθρ. 82Α, η διατήρηση αμφοτέρων προκρίθηκε ενόψει της απαιτήσεως του άρθρ. 82Α για τέλεση εγκλήματος κατά συγκεκριμένου παθόντος, η οποία δεν μπορεί να θεωρηθεί ασφαλές ότι συντρέχει στην περίπτωση του αδικήματος της διεγέρσεως. Επί τελέσεως μόνου του αδικήματος της ρατσιστικής διεγέρσεως, η εφαρμογή του άρθρ. 82Α αποκλείεται, καθώς θα αποτελούσε διπλή αξιολόγηση της ίδιας συμπεριφοράς.

Τυποποιείται επίσης ως ιδιαίτερα διακεκριμένη μορφή διέγερσης η περίπτωση που η πράξη είχε ως άμεσο επακόλουθο την τέλεση εγκλημάτων, τα οποία βεβαίως πρέπει να καλύπτονται από το δόλο του δράστη (παρ. 3). Με την αυξημένη αυτή ποινή τιμωρείται εξάλλου και όποιος δημόσια με οποιονδήποτε τρόπο ή μέσω του διαδικτύου προκαλεί ή διεγείρει τους πολίτες σε βιαιοπραγίες μεταξύ τους ή σε αμοιβαία διχόνοια με αποτέλεσμα να προκληθεί διατάραξη της κοινής ειρήνης (παρ. 4).

Άρθρο 185

Η διάταξη του άρθρου 185 του ισχύοντος Π.Κ., όπου τυποποιείται ο εγκωμιασμός εγκλήματος, καταργείται, διότι η συγκεκριμένη πράξη, εφόσον δεν περιέχει διέγερση για τέλεση εγκλήματος ή για βιαιοπραγίες μεταξύ πολιτών, δεν προσβάλλει τη δημόσια τάξη.

Άρθρο 186

Στο άρθρο 186 περιγράφεται το έγκλημα της πρόκλησης ή προσφοράς σε τέλεση κακουργήματος, ως έγκλημα κατά της δημόσιας τάξης. Το εύρος της αξιόποινης συμπεριφοράς είναι σημαντικά στενότερο σε σχέση με το προβλεπόμενο στην ισχύουσα διάταξη, καθώς ρητά προβλέπεται ότι αξιόποινη είναι η πράξη μόνο όταν κάποιος δίνει ή υπόσχεται σε άλλον αμοιβή για την τέλεση του εγκλήματος (παρ. 1). Με την ίδια αυτή προϋπόθεση διατηρήθηκε ως αδίκημα και η πρόκληση και προσφορά σε τέλεση πλημμελήματος, πράξη η οποία κατά την κρατήσασα άποψη θίγει επίσης τη δημόσια τάξη.

Άρθρο 187

Στη διάταξη του άρθρου 187 παρ. 1 (εγκληματική οργάνωση) επέρχονται οι ακόλουθες τροποποιήσεις εν σχέσει με την υφιστάμενη ρύθμιση: (α) Για τη στοιχειοθέτηση του εγκλήματος αρκεί η επιδίωξη τέλεσης οποιουδήποτε κακουργήματος και όχι ορισμένων, που αναφέρονται στον κατάλογο της ισχύουσας διάταξης. Ο αποκλεισμός ορισμένων εγκλημάτων από τον κατάλογο των σχεδιαζόμενων πράξεων δεν διαθέτει δικαιολογητική βάση και έχει ως συνέπεια τις επανειλημμένες τροποποιήσεις της διάταξης. (β) Προστίθεται ως αναγκαία προϋπόθεση για τη συγκρότηση του εγκλήματος η ύπαρξη

«επιχειρησιακά» δομημένης οργάνωσης. Ως "επιχειρησιακή" νοείται η δομή ομάδας της οποίας τα μέλη αναλαμβάνουν διακριτούς και αλληλοϋποστηριζόμενους ή αυτοτελείς ρόλους, ή διακριτούς και συνδυασμένους ή ανεξάρτητους στόχους, με σκοπό να αυξήσουν την αποτελεσματικότητά τους είτε ατομικά είτε στο πλαίσιο της συλλογικής τους δράσης, ανεξαρτήτως της γνώσης εκάστου για τα συγκεκριμένα καθήκοντα των άλλων ή και για τον συγκεκριμένο σε κάθε περίπτωση στόχο της οργάνωσης. Με τον όρο αυτό αποδίδεται επίσης ο «πραγματοπαγής» χαρακτήρας της οργάνωσης, που τη διακρίνει σαφώς από τις ομάδες με προσωποπαγή δομή, η επικινδυνότητα των οποίων είναι σαφώς μειωμένη, όπως και η εμβέλεια της εγκληματικής τους δράσης. Ο όρος αυτός θεωρείται από την απολύτως επικρατούσα στη θεωρία άποψη ως το πιο ουσιαστικό στοιχείο διαφοροποίησης των εγκληματικών οργανώσεων από τις απλές συμμορίες, ενώ αξιοποιείται πλέον ως διαφοροποιητικός παράγοντας και από σημαντικό μέρος της νομολογίας. (γ) Διευκρινίζεται ότι η οργάνωση δεν αρκεί να έχει οποιαδήποτε διαρκή δράση, όπως ορίζει σήμερα ο νόμος, αλλά πρέπει να διακρίνεται για τη «διαρκή» εγκληματική της δράση.

Στην δεύτερη παράγραφο του άρθρου, η διεύθυνση της οργάνωσης αντιμετωπίζεται ως διακεκριμένη μορφή του εγκλήματος, για την οποία απειλείται η ποινή της πρόσκαιρης κάθειρξης (5 – 15 έτη) αντί της κάθειρξης έως δέκα έτη που απειλείται για τη σύσταση και συμμετοχή σε εγκληματική οργάνωση.

Στην τρίτη παράγραφο τυποποιείται το έγκλημα της συμμορίας. Ενόψει των ερμηνευτικών προβλημάτων που είχε δημιουργήσει η παρ. 5 του άρθρου, όπως ισχύει, δεν αναφέρεται πλέον η «ένωση» με άλλον για τη «διάπραξη» κακούργημα και προβλέπεται ρητά, ότι το έγκλημα τελείται όταν ο δράστης «οργανώνεται» με άλλον ή άλλους για να διαπράξουν κακούργημα. Διευκρινίζεται, με τον τρόπο αυτό, ότι για να υπάρχει συμμορία δεν αρκεί απλή σύμπτωση βουλήσεων, αλλά απαιτείται σύσταση οργάνωσης, με στοιχειώδη έστω δομή, ενώ απαιτείται και η ύπαρξη συμφωνίας για την από κοινού τέλεση των αξιόποινων πράξεων.

Τέλος, στην τέταρτη παράγραφο του άρθρου επαναλαμβάνεται η ισχύουσα διάταξη του άρθρου 187 παρ. 7, βάσει της οποίας διευρύνονται τα τοπικά όρια ισχύος της διάταξης για την αντιμετώπιση των εγκληματικών οργανώσεων σε πράξεις που τελούνται στην αλλοδαπή από ημεδαπό ή στρέφονται κατά Έλληνα πολίτη ή κατά νομικού προσώπου που εδρεύει στην ημεδαπή ή κατά του Ελληνικού κράτους, ακόμη και αν αυτές δεν είναι αξιόποινες κατά τους νόμους της χώρας στην οποία τελέστηκαν.

Άρθρο 187Α

Στο άρθρο αυτό τυποποιούνται οι τρομοκρατικές πράξεις και η σύσταση τρομοκρατικής οργάνωσης ή η ένταξη σε αυτήν, πράξεις οι οποίες σήμερα περιγράφονται στο ίδιο άρθρο του ισχύοντος ΠΚ. Η ουσιαστική αλλαγή στο έγκλημα της τρομοκρατίας είναι η κατάργηση του καταλόγου των αξιόποινων πράξεων που μπορούν να χαρακτηριστούν ως τρομοκρατικές, όπως συνέβη και με το έγκλημα της εγκληματικής οργάνωσης. Προβλέπεται έτσι ότι τρομοκρατικό έγκλημα μπορεί να είναι οποιοδήποτε κακούργημα ή οποιοδήποτε κοινώς επικίνδυνο έγκλημα, εφόσον τελείται υπό συνθήκες ή με τέτοιο τρόπο ή σε τέτοια έκταση που να προκαλεί σοβαρό κίνδυνο για τη χώρα ή για διεθνή οργανισμό και με τους σκοπούς που περιγράφονται στο συγκεκριμένο άρθρο .

Ουσιώδης είναι και η αλλαγή που υιοθετείται για την σύσταση τρομοκρατικής οργάνωσης ή τη συμμετοχή σε αυτή. Ενώ η σύσταση της οργάνωσης ή συμμετοχή σε αυτή για την τέλεση τρομοκρατικού εγκλήματος που έχει τη μορφή κακουργήματος διατηρεί τον κακουργηματικό της χαρακτήρα και απειλείται με ποινή κάθειρξης ως δέκα έτη, η σύσταση τρομοκρατικής οργάνωσης ή η συμμετοχή σε αυτή προκειμένου να τελεστεί τρομοκρατικό έγκλημα που έχει τη μορφή πλημμελήματος αντιμετωπίζεται ως πλημμέλημα και τιμωρείται με ποινή φυλάκισης τουλάχιστον ενός έτους, σε αντίθεση με όσα προβλέπει η ισχύουσα διάταξη, στο πλαίσιο της οποίας απειλείται η ποινή του κακουργήματος μειωμένη στο μέτρο του άρθρου 83 ΠΚ. Η τροποποίηση αυτή δικαιολογείται, στο μέτρο που η ποινή της κάθειρξης για την σύσταση μιας οργάνωσης η οποία αποσκοπεί μόνο στην τέλεση πλημμελημάτων, θα παραβίαζε εμφανώς την αρχή της αναλογικότητας. Η κατασκευή, προμήθεια ή κατοχή όπλων, εκρηκτικών υλών και χημικών ή βιολογικών υλικών ή υλικών που εκπέμπουν επιβλαβείς για τον άνθρωπο ακτινοβολίες προς εξυπηρέτηση των σκοπών της τρομοκρατικής οργάνωσης συνιστά επιβαρυντική περίπτωση, όπως και στην ισχύουσα διάταξη, ενώ η μη διάπραξη από την τρομοκρατική οργάνωση οποιουδήποτε από τα σχεδιαζόμενα εγκλήματα συνιστά ελαφρυντική περίπτωση. Στο Σχέδιο επαναλαμβάνεται επίσης στην η διάταξη του ισχύοντος άρθρου του ΠΚ για τους διευθύνοντες την τρομοκρατική οργάνωση. Η πράξη αυτή αντιμετωπίζεται σε κάθε περίπτωση ως κακούργημα, λόγω της βαρύτητάς της και απλώς διαφοροποιείται το ύψος της ποινής ανάλογα με τον επιδιωκόμενο από την οργάνωση σκοπό.

Ουσιώδεις είναι και οι αλλαγές που επιχειρούνται με την προσθήκη των παραγράφων 4 έως 6 στο ίδιο άρθρο. Η προσθήκη αυτή έγινε σε συμμόρφωση της χώρας μας προς την Απόφαση – Πλαίσιο 2008/919/ΔΕΥ του Συμβουλίου της 28ης Νοεμβρίου 2008. Στην παράγραφο 4 τυποποιείται, ειδικότερα, η πράξη της στρατολόγησης άλλου σε τρομοκρατική οργάνωση ή σε τέλεση τρομοκρατικών πράξεων, ενώ στην παράγραφο 5 τυποποιείται η εκπαίδευση άλλου για την τέλεση συγκεκριμένης τρομοκρατικής πράξης. Τέλος, στην παράγραφο 6 έχει μεταφερθεί η διάταξη της παραγράφου 3 του ισχύοντος άρθρου με αρκετές αλλαγές, που ήταν αναγκαίες προκειμένου να προσδιοριστούν με μεγαλύτερη σαφήνεια τα στοιχεία της αξιόποινης συμπεριφοράς. Πιο συγκεκριμένα, στην παράγραφο αυτή τιμωρείται όποιος δημόσια με οποιονδήποτε τρόπο ή μέσω του διαδικτύου απειλεί με τέλεση τρομοκρατικών πράξεων ή προκαλεί ή διεγείρει σε διάπραξή τους και έτσι εκθέτει σε κίνδυνο τη δημόσια τάξη.

Άρθρο 187B

Στο άρθρο αυτό τυποποιείται ως αυτοτελές έγκλημα η αξιόποινη υποστήριξη, μια πράξη που τυποποιείται σήμερα εν μέρει στο άρθρο 187 παρ. 2 και 4 και εν μέρει στο άρθρο 187^A παρ. 6 - 8 ΠΚ. Στην προτεινόμενη διάταξη, ως πρώτη μορφή αξιόποινης υποστήριξης, προβλέπεται η παροχή ουσιωδών πληροφοριών ή υλικών μέσων με σκοπό να διευκολυνθεί ή να υποβοηθηθεί εγκληματική ή τρομοκρατική οργάνωση για τη διάπραξη των επιδιωκόμενων από αυτήν κακουργημάτων. Στην παράγραφο 2 επαναλαμβάνεται κατά βάση αυτούσια η διάταξη του άρθρου 187^A παρ. 6 ΠΚ, ενώ στην παράγραφο 3 επαναλαμβάνεται η διάταξη του άρθρου 187 παρ. 4 ΠΚ, η οποία, με βάση το άρθρο 187^A παρ. 8 ΠΚ ισχύει τόσο για το τρομοκρατικό έγκλημα όσο και για τις τρομοκρατικές οργανώσεις. Αντίθετα, δεν κρίθηκε αναγκαία η αυτοτελής τυποποίηση των πράξεων που περιγράφονται στο άρθρο 187^A παρ. 7 ΠΚ (διακεκριμένη κλοπή, ληστεία, πλαστογραφία

και εκβίαση). Αν από τα προϊόντα που θα προκύψουν από τις συγκεκριμένες πράξεις ενισχυθεί πράγματι η δράση των εγκληματικών ή τρομοκρατικών οργανώσεων, οι πράξεις υπάγονται ούτως ή άλλως στις προβλεπόμενες στο άρθρο 187B του Σχεδίου πράξεις.

Άρθρο 187Γ

Το άρθρο αυτό περιλαμβάνει τα μέτρα επιείκειας, τα οποία ήδη χορηγούνται σε όσους βοηθούν στην εξάρθρωση εγκληματικών ή τρομοκρατικών οργανώσεων ή στην πρόληψη των σχεδιαζόμενων εγκληματικών πράξεων με βάση το άρθρο 187B ΠΚ, όπως τροποποιήθηκε και ισχύει. Δύο είναι οι βασικές αλλαγές που έχουν υιοθετηθεί ως προς τα μέτρα αυτά. Η πρώτη είναι ότι διευρύνονται οι δυνατότητες του δικαστηρίου να διατάσσει αναστολή εκτέλεσης της ποινής εκείνου ο οποίος βοηθά στην εξάρθρωση εγκληματικής ή τρομοκρατικής οργάνωσης ή συμμορίας, έχοντας τελέσει και ο ίδιος κάποιο από τα επιδιωκόμενα από την οργάνωση εγκλήματα ή κάποιο τρομοκρατικό έγκλημα. Ενώ με βάση το ισχύον άρθρο 187B ΠΚ, το δικαστήριο μόνο σε εξαιρετικές περιπτώσεις μπορεί να χορηγήσει αναστολή, αφού λάβει υπόψη του την επικινδυνότητα της οργάνωσης ή της συμμορίας, την έκταση συμμετοχής του υπαιτίου σε αυτή και τον βαθμό της συμβολής του στην εξάρθρωσή της, με την προτεινόμενη διάταξη το δικαστήριο μπορεί σε κάθε περίπτωση να διατάξει αναστολή, εκτιμώντας ιδίως την έκταση της συμμετοχής του υπαιτίου στην οργάνωση και τον βαθμό της συμβολής του στην εξάρθρωσή της. Η ελαστικότερη αυτή διατύπωση επιλέχθηκε καθώς από την μέχρι τώρα εφαρμογή της διάταξης έχει γίνει κατανοητό ότι για να λειτουργήσουν τα μέτρα επιείκειας και να αποδώσουν τα αναμενόμενα αποτελέσματα θα πρέπει να είναι επαρκώς δελεαστικά. Η δεύτερη βασική αλλαγή είναι ότι δεν υιοθετείται ως μέτρο επιείκειας η χορήγηση ελαφρυντικού για προηγούμενη εγκληματική πράξη – όπως αυτή προβλέπεται στο άρθρο 187B παρ. 3, που προστέθηκε με τον νόμο 4274/2014. Το δικαστήριο που θα δικάσει τη συγκεκριμένη πράξη – η οποία μπορεί να είναι και ένα βαρύ κακούργημα – θα πρέπει να είναι ελεύθερο να επιβάλει την ποινή που αντιστοιχεί στο άδικο της πράξης και την ενοχή του δράστη γι' αυτή. Στο πλαίσιο αυτό, η συμβολή στην εξάρθρωση για τρομοκρατικής οργάνωσης μπορεί να αξιολογηθεί ως ελαφρυντική περίπτωση, χωρίς να χρειάζεται να υπάρχει ειδική σχετική διάταξη.

Άρθρο 188

Η διάταξη του άρθρου 188 (συμμετοχή σε αθέμιτο σωματείο) καταργείται, καθώς, με τις διατάξεις των άρθρων 80 και 105 ΑΚ, ο δικαστικός έλεγχος κρίνεται ως επαρκής έννομη προστασία της δημόσιας τάξης.

Άρθρο 189

Το έγκλημα της διατάραξης της κοινής ειρήνης παραμένει κατά βάση αναλλοίωτο σε ό,τι αφορά το περιεχόμενο της αξιόποινης συμπεριφοράς. Αυξάνεται ωστόσο η απειλούμενη ποινή, από φυλάκιση έως δύο έτη σε φυλάκιση έως τρία έτη, καθώς κρίθηκε ότι η συγκεκριμένη πράξη εμπεριέχει αυξημένη προσβολή για τη δημόσια τάξη (παρ. 1).

Ταυτόχρονα τυποποιείται μια διακεκριμένη μορφή του εγκλήματος (παρ. 2). Προβλέπεται, ειδικότερα, ποινή φυλάκισης τουλάχιστον τριών μηνών, όταν η πράξη γίνεται με σκοπό την παρεμπόδιση της έκδοσης και ελεύθερης κυκλοφορίας εφημερίδων, περιοδικών ή βιβλίων. Η ίδια ποινή απειλείται, όπως και σήμερα, για τους

υποκινητές των βιαιοπραγιών, εφόσον όμως αυτοί έχουν καθοδηγητικό ρόλο μέσα στο πλήθος, όπως και για εκείνους που τέλεσαν βιαιοπραγίες (παρ. 3).

Στην ίδια διάταξη τιμωρείται επίσης με ποινή φυλάκισης ως τρία έτη ή χρηματική ποινή εκείνος ο οποίος χωρίς να διαταράσσει την κοινή ειρήνη, εμποδίζει αυθαίρετα ή διαταράσσει σοβαρά μια νόμιμη συλλογική εκδήλωση με σκοπό τη ματαίωσή της (παρ. 4). Η διάταξη αυτή περιλαμβάνει ένα μέρος του ισχύοντος άρθρου 197, χωρίς όμως να εξαντλείται σε αυτό, καθώς δεν αναφέρεται μόνο σε συνεδριάσεις συλλογικών οργάνων ή σωματείων, αλλά σε οποιαδήποτε νόμιμη συλλογική εκδήλωση.

Άρθρο 190

Στο άρθρο αυτό τυποποιείται η δημόσια απειλή διάπραξης εγκλημάτων που δημιουργεί φόβο σε αόριστο αριθμό ανθρώπων ή σε ορισμένο κύκλο ή κατηγορία προσώπων, πράξη που περιγράφεται και σήμερα στο ίδιο άρθρο του ΠΚ.

Άρθρο 191

Στο άρθρο αυτό έχει ενταχθεί το έγκλημα της διασποράς ψευδών ειδήσεων. Στη διάταξη αυτή επαναλαμβάνεται ουσιαστικά η ισχύουσα διάταξη του ΠΚ, με δύο ουσιώδεις διαφοροποιήσεις. Για την ολοκλήρωση του εγκλήματος δεν θεωρείται πλέον αρκετή η διασπορά ψευδών ειδήσεων ή φημών ικανών να επιφέρουν ανησυχίες ή φόβο στους πολίτες, να ταραξουν τη δημόσια πίστη ή να κλονίσουν την εμπιστοσύνη του κοινού στο εθνικό νόμισμα ή στις ένοπλες δυνάμεις της χώρας, αλλά απαιτείται να προκληθεί πράγματι φόβος σε αόριστο αριθμό ανθρώπων ή σε ορισμένο κύκλο ή κατηγορία προσώπων, που αναγκάζονται έτσι να προβούν σε μη προγραμματισμένες πράξεις ή σε ματαίωσή τους, με κίνδυνο να προκληθεί ζημία στην οικονομία, στον τουρισμό ή στην αμυντική ικανότητα της χώρας ή να διαταραχθούν οι διεθνείς της σχέσεις. Καταργείται επίσης η διακεκριμένη μορφή του δεύτερου εδαφίου του άρθρου 191 παρ. 1 ΠΚ. Αντιθέτως προστίθεται ως παρ. 2 η από αμέλεια τέλεση του εγκλήματος.

Άρθρο 191Α

Το έκτο Κεφάλαιο του Ειδικού Μέρους του Ποινικού Κώδικα κλείνει με το άρθρο αυτό, όπου τυποποιείται η προσβολή συμβόλων ή τόπων ιδιαίτερης εθνικής ή θρησκευτικής σημασίας. Στο άρθρο αυτό εντάχθηκε το ισχύον άρθρο 181 ΠΚ, το οποίο μεταφέρθηκε από τα εγκλήματα κατά της πολιτειακής εξουσίας στα εγκλήματα κατά της δημόσιας τάξης, καθώς και ένα τμήμα από το έγκλημα του άρθρου 201 ΠΚ, το οποίο αναφέρεται στην περιύβριση νεκρών. Παράλληλα το περιεχόμενο του άρθρου έχει διευρυνθεί με την τυποποίηση και άλλων πράξεων, οι οποίες σήμερα δεν είναι εγκλήματα. Συγκεκριμένα, στο άρθρο 191^Α δεν τιμωρείται πλέον μόνο όποιος για να εκδηλώσει μίσος ή περιφρόνηση, αφαιρεί, καταστρέφει, παραμορφώνει ή ρυπαίνει την επίσημη σημαία του κράτους ή έμβλημα της κυριαρχίας του, πράξη που είναι αξιόποινη κατά το άρθρο 181 ΠΚ, αλλά και εκείνος ο οποίος ηχητικά παρεμποδίζει τη δημόσια ανάκρουση του εθνικού ύμνου, καθώς κρίθηκε ότι και αυτή η πράξη δημιουργεί αντίστοιχης έντασης κινδύνους διατάραξης της δημόσιας τάξης. Παράλληλα, περιορίζεται το εύρος της αξιόποινης συμπεριφοράς, καθώς το έγκλημα περιγράφεται πια ως δυνητικής διακινδύνευσης, απαιτώντας να έχει εκτεθεί σε κίνδυνο η δημόσια τάξη (παρ. 1).

Με την ίδια ποινή της παρ. 1 τιμωρείται και όποιος τελεί πράξης ρύπανσης ή φθοράς σε τόπους ιδιαίτερης εθνικής ή θρησκευτικής σημασίας καθώς και σε χώρους φύλαξης νεκρών ή νεκροταφεία και προκαλεί έτσι φόβο ή ανησυχία σε αόριστο αριθμό ατόμων (παρ. 2).

Άρθρα 192 – 197

Τα εγκλήματα των άρθρων 192 έως 197 του ισχύοντος ΠΚ καταργούνται. Το άρθρο 192 καταργείται γιατί αυτό έχει ενσωματωθεί πλήρως στο άρθρο 184.

Το άρθρο 193 (έγκλημα σε κατάσταση υπαίτιας μέθης) γιατί είχε επικριθεί από το σύνολο της θεωρίας ως έγκλημα που τιμωρούσε ουσιαστικά ένα άτομο αποκλειστικά και μόνο επειδή μέθυσε, ενώ οποιαδήποτε άλλη υπαίτια διατάραξη της συνείδησης, όταν δεν συνοδεύεται από υπαιτιότητα ως προς την τέλεση εγκλήματος, είναι ποινικά αδιάφορη.

Το άρθρο 194 (πρόσκληση σε συνεισφορά για χρηματικές ποινές) καταργείται επειδή τα όρια μεταξύ «κριτικής» της δικαστικής απόφασης και «αποδοκιμασίας» της είναι ασαφή και προσθέτως η απαξία της πράξης αυτής δεν έχει την ένταση που θα δικαιολογούσε την ένταξή της στον Π.Κ.

Το άρθρο 195 (κατάρτιση ένοπλης ομάδας) καταργείται γιατί η κατάρτιση ένοπλης ομάδας, η οποία δεν αποβλέπει στη διάπραξη εγκλημάτων, αφορούσε ζητήματα της περιόδου που τέθηκε σε ισχύ ο ΠΚ και για το λόγο αυτό η συγκεκριμένη διάταξη είναι πλέον σε αχρησία.

Το άρθρο 196 (κατάχρηση εκκλησιαστικού αξιώματος) έχει ενταχθεί ως επιβαρυντική περίπτωση στην παρ. 2 του άρθρου 184.

Τέλος το άρθρο 197 (διατάραξη συνεδριάσεων) έχει ενταχθεί εν μέρει στο άρθρο 168, εν μέρει στο άρθρο 168^A και εν μέρει στο άρθρο 189.

ΕΒΔΟΜΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Επιβουλή της θρησκευτικής ειρήνης

Καταργούνται τα άρθρα 198 - 199 (κακόβουλη βλασφημία και καθύβριση θρησκευμάτων), αφού γίνεται γενικώς δεκτό, ότι δεν προσβάλλουν κανένα υπαρκτό κοινωνικό μέγεθος και επομένως δεν συνιστούν αξιόποινες πράξεις.

Άρθρο 200

Με τη διάταξη αυτή τιμωρείται όποιος κακόβουλα προσπαθεί να εμποδίσει ή διαταράσσει μία ανεκτή κατά το πολίτευμα θρησκευτική συνάθροιση (παρ. 1), ενώ στην παρ. 2 τιμωρείται όποιος ενεργεί υβριστικά ανάρμοστες πράξεις μέσα σε εκκλησία ή σε τόπο ορισμένο για θρησκευτική συνάθροιση ανεκτή κατά το πολίτευμα. Ανεκτές κατά το πολίτευμα είναι οι συναθροίσεις «κάθε γνωστής θρησκείας», της οποίας «τα σχετικά με τη λατρεία της τελούνται ανεμπόδιστα υπό την προστασία των νόμων» (άρθρο 13 παρ. 2 εδ. α' του Συντάγματος).

Άρθρο 201

Το άρθρο 201 (περιύβριση νεκρών) καταργείται, καθώς η απαξία της τυποποιούμενης σε αυτό πράξης αντιμετωπίζεται με τη διάταξη του 191Α παρ. 2 που τιμωρεί πράξεις ρύπανσης ή φθοράς σε χώρους φύλαξης νεκρών ή νεκροταφεία, ενώ, αν η ρύπανση ή φθορά στους τόπους αυτούς συνιστά προσβολή μνήμης νεκρού, αυτή τιμωρείται με το άρθρο 365.

ΟΓΔΟΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Εγκλήματα που ανάγονται στη στρατιωτική υπηρεσία και στην υποχρέωση για στράτευση

Καταργείται ολόκληρο το 8ο κεφάλαιο, όπου περιλαμβάνονται τα εγκλήματα κατά της στρατιωτικής υπηρεσίας. Αυτοτελές κεφάλαιο για την προστασία της στρατιωτικής υπηρεσίας δε συναντάται σε κανένα από τους σύγχρονους Ποινικούς Κώδικες, ενώ η ύπαρξη του κεφαλαίου αυτού κρίθηκε επιπλέον περιττή, εφόσον όλα τα σχετικά με την στρατιωτική υπηρεσία θέματα ρυθμίζονται στον Στρατιωτικό Ποινικό Κώδικα.

ΕΝΑΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Πλαστοποίηση νομίσματος και άλλων μέσων πληρωμής και ενσήμων

Στο ένατο Κεφάλαιο τυποποιούνται τα εγκλήματα που προσβάλλουν το νόμισμα, τα άλλα μέσα πληρωμής και τα ένσημα. Οι ισχύουσες σήμερα διατάξεις του Ποινικού Κώδικα έχουν την ακόλουθη ιδιοτυπία: δεν είναι σύγχρονες του Ποινικού Κώδικα, αλλά έχουν «ζωή» μεγαλύτερη των 80 ετών. Κι αυτό γιατί οι ίδιες ακριβώς διατάξεις, με ελάχιστες επουσιώδεις αποκλίσεις, θεσπίστηκαν το 1931 με τον ν. 5016/1931, οπότε και αντικατέστησαν τις μέχρι τότε προϊσχύουσες διατάξεις των άρθρων 234-246 του Ποινικού Νόμου, σε εκπλήρωση συμβατικής υποχρέωσης της Ελλάδας, η οποία το 1929 είχε υπογράψει τη Διεθνή Σύμβαση της Γενεύης του 1929 «περί λήψεως των αναγκαίων μέτρων προς καταστολήν της παραχαράξεως και κιβδηλείας».

Η εισαγωγή όμως του ευρώ και η ανάγκη για εναρμόνιση των ευρωπαϊκών νομοθεσιών με απώτερο στόχο τη συμμετρική και αποτελεσματική πάταξη της παραχάραξής του, που υλοποιήθηκε με μια σειρά κειμένων, οδηγιών, αποφάσεων και Αποφάσεων – Πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (βλ. γι' αυτές Σ. Παύλου, *Εγκλήματα περί το νόμισμα*, 2η εκδ. 2003, σ. 92 επ.), υποχρέωσε την Ελλάδα να αλλάξει άρδην τη σχετική κατάσταση των κρίσιμων εγκλημάτων και να αναθεωρήσει το Κεφάλαιο των εγκλημάτων περί το νόμισμα, μετά και την έκδοση του ν. 2948/2001 που προσέδωσε στα ερμηνευόμενα εγκλήματα την καταληκτική τους μορφή (για την σχετική πορεία βλ. Σ. Παύλου, *Νόμισμα*, σ. 27 επ., του ίδιου, Η ποινική προστασία των μέσων πληρωμής στην Ε.Ε. Και μία νομοτεχνική πρόταση για την ορθολογικότερη ενσωμάτωση της 2001/413/ΔΕΥ Αποφάσεως-Πλαισίου «για την καταπολέμηση της απάτης και της πλαστογραφίας που αφορούν τα μέσα πληρωμής πλην των μετρητών» στην ελληνική έννομη τάξη, ΠοινΧρ 2010, σ. 353 επ.).

Η Σύμβαση της Γενεύης αποτέλεσε πάντως ένα πλαίσιο επί του οποίου στηρίχθηκε, πολλά έτη μετά, και η διακρατική – εναρμονισμένη ευρωπαϊκή κατάσταση της προστασίας του ευρώ, μέσω των Κανονισμών και των Αποφάσεων – Πλαίσιο που

εκδόθηκαν, όπως και η Απόφαση – Πλαίσιο 2001/413/ΔΕΥ (για την ερμηνεία της βλ. Σ. Παύλου, ό.π., ΠοινΧρ 2010, σ. 353 επ. και Δ. Ζιούβα, Ποινική προστασία των μέσων πληρωμής πλην των μετρητών (απόφαση – πλαίσιο 2001/413/ΔΕΥ και ελληνικό ποινικό δίκαιο, σε Δούβλη / Μπώλου (επιμ), Δίκαιο προστασίας καταναλωτών, 2008, σ. 1189 επ).

Άρθρο 207

Διατηρήθηκε η τυποποίηση των πράξεων της πλαστοποίησης, (παραποίηση, νόθευση) και της κατοχής πλαστών νομισμάτων οποιουδήποτε κράτους ή εκδοτικής αρχής (παρ. 1) ή κάθε άλλο ενσώματο μέσο μεταφοράς χρημάτων ή νομισματικής αξίας, όπως πιστωτικές κάρτες, ταξιδιωτικές επιταγές, ευρωεπιταγές, λοιπές επιταγές και συναλλαγματικές (παρ. 2) καταργουμένων των πολλαπλών επιμέρους τυποποιήσεων, που ούτως ή άλλως καλύπτονται στην έννοια της «κατοχής». Τούτο αποτελεί τη βασική μορφή του εγκλήματος της παραχάραξης, και θεσπίζεται ως ειδικότερη αυτοτελής πράξη η πλαστοποίηση των άλλων μέσων πληρωμής, στην εννοιολογική περιγραφή των οποίων ακολουθούνται οι προβλέψεις της Απόφασης - Πλαισίου 2001/413/ΔΕΥ, οπότε και καταργήθηκε το ανεπίκαιρο άρθρο 214 ΠΚ, που εξίσωνε από πλευράς βαρύτητας και απαξίας την πλαστοποίηση του «αξιογραφικού νομίσματος» (για το οποίο βλ. Σ. Παύλου, Νόμισμα, σ. 12 επ.). Οι πράξεις είναι κακουργηματικές και απειλούνται με κάθειρξη έως δέκα έτη και χρηματική ποινή. Τέλος παραμένει ως προνομιούχος μορφή των εγκλημάτων που τυποποιούνται στο άρθρο 207 παρ. 1 και 2 και 208 παρ. 1, η πράξη που αφορά ιδιαίτερα ελαφρές περιπτώσεις, και ως τέτοιες ρητά πλέον από τον νόμο χαρακτηρίζονται περιπτώσεις είτε μικρού αριθμού πλαστών ή μικρής φερόμενης αξίας τους, όπως άλλωστε παγίως ερμηνευόταν η σχετική πρόβλεψη μέχρι σήμερα (παρ. 3).

Άρθρο 208

Ουσιαστική αποπεράτωση του εγκλήματος του άρθρου 207 αποτελεί το έγκλημα της κυκλοφορίας πλαστών νομισμάτων και άλλων μέσων πληρωμής και καθορίζεται ακριβέστερα ο χρόνος της πράξης, είτε κατά είτε πριν από το χρόνο νόμιμης κυκλοφορίας του νομίσματος είτε κατά το διάστημα κατά το οποίο γίνεται δεκτό προς ανταλλαγή από τους αρμόδιους φορείς, λύση που επιλύει ασάφεια του ισχύοντος κανόνα (παρ. 1). Αν ο υπαίτιος ή αντιπρόσωπός του είχε δεχτεί το πλαστό νόμισμα ή άλλο μέσο πληρωμής σαν γνήσιο τιμωρείται με φυλάκιση ως έξι μήνες ή χρηματική ποινή. Η ίδια ποινή επιβάλλεται αν ο υπαίτιος ενήργησε εκτελώντας εντολή εκείνου στον οποίο δόθηκε το νόμισμα ή άλλο μέσο πληρωμής, όταν βρίσκεται σε σχέση εξάρτησης με τον εντολέα ή ζει μαζί του στην ίδια κατοικία (παρ. 2).

Άρθρο 208Α

Με τις ποινές του άρθρου 208 παρ. 1 τιμωρείται όποιος με πρόθεση κατασκευάζει, προμηθεύεται, κατέχει ή θέτει σε κυκλοφορία νόμισμα για την κατασκευή του οποίου είχαν χρησιμοποιηθεί νόμιμες εγκαταστάσεις και υλικά, χωρίς την άδεια της αρμόδιας αρχής ή καθ' υπέρβαση του σχετικού δικαιώματος.

Άρθρο 208Β

Με τη διάταξη αυτή τιμωρείται με χρηματική ποινή όποιος παράγει, πωλεί, εισάγει ή διανέμει για πώληση ή για άλλους εμπορικούς σκοπούς μετάλλια ή μάρκες που φέρουν στην όψη τους όρους «ευρώ» ή «λεπτά ευρώ» ή το σύμβολο του ευρώ ή έχουν μέγεθος

εντός των ορίων αναφοράς ή φέρουν οποιοδήποτε σχέδιο παρόμοιο με εκείνο των εθνικών εμπρόσθιων όψεων ή των κοινών οπίσθιων όψεων των κερμάτων ευρώ ή είναι πανομοιότυπο ή παρόμοιο με το σχέδιο της στεφάνης των δύο ευρώ.

Άρθρο 208Γ

Στο άρθρο αυτό τυποποιείται η πλαστογραφία και κατάχρηση ενσήμων, πράξη που περιγράφεται στο άρθρο 218 του ισχύοντος Π.Κ. Το συγκεκριμένο έγκλημα μεταφέρεται στο κεφάλαιο των εγκλημάτων περί το νόμισμα, γιατί συστηματικά προσιδιάζει περισσότερο στο πεδίο των εγκλημάτων αυτών, και όχι εκείνου των εγκλημάτων περί τα υπομνήματα, όπου εντάσσεται μέχρι σήμερα.

Άρθρα 209 - 210

Τα άρθρα 209 και 210 καταργούνται, διότι το έγκλημα της κιβδηλείας αναφέρεται ουσιαστικά σε μια άλλη εποχή.

Άρθρο 211

Διατηρείται η εξαιρετική τυποποίηση συγκεκριμένων ουσιωδών προπαρασκευαστικών πράξεων, που ανάγονται σε αυτοτελές έγκλημα.

Άρθρο 212

Διευρύνεται η πρόβλεψη ειδικής έμπρακτης μετάνοιας εφόσον ο δράστης των πράξεων παραχάραξης καταστρέψει τα πλαστά πριν από την κυκλοφορία τους και πριν εξεταστεί με οποιονδήποτε τρόπο για την πράξη του από τις αρμόδιες αρχές (παρ. 1). Το ίδιο ισχύει και όσον αφορά τις προπαρασκευαστικές πράξεις, εφόσον ο δράστης καταστρέψει τα αντικείμενα που αναφέρονται στο άρθρο 211, πριν τα χρησιμοποιήσει (παρ. 2).

Άρθρο 213

Θεσπίζεται ως υποχρεωτικό μέτρο ασφαλείας η δήμευση των επικίνδυνων πλαστών προϊόντων ή του κρίσιμου μηχανολογικού εξοπλισμού και αν ακόμη δεν διωχθεί και καταδικαστεί ορισμένο πρόσωπο και ανεξάρτητα από το αν αυτά ανήκουν ή όχι στον αυτουργό ή τον συμμετοχο του εγκλήματος.

Άρθρα 214 - 215

Τα άρθρα 214 και 215 καταργούνται, διότι το πρώτο καλύπτεται από τις νέες ρυθμίσεις και το δεύτερο, διότι ούτως ή άλλως στερείται κυρωτικού περιεχομένου.

ΔΕΚΑΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Εγκλήματα περί τα υπομνήματα

Τα εγκλήματα περί τα υπομνήματα προσβάλλουν την αποδεικτική ακεραιότητα του «υπομνήματος». Η τυποποίησή τους σαφώς εξυπηρετεί επομένως την γνησιότητα του εγγράφου, ως κοινωνικού αγαθού, και βοηθά στην εμπέδωση της εμπιστοσύνης στην ακεραιότητα των εγγραφών αποδείξεων στις συναλλαγές. Η κατάστρωση του κεφαλαίου των εγκλημάτων περί τα υπομνήματα διατηρεί κατά βάση την επιτυχημένη δομή του ισχύοντος Ποινικού Κώδικα με κάποιες αναγκαίες εκλογικεύσεις και προσαρμογές.

Άρθρο 216

Στο άρθρο αυτό (πλαστογραφία) παραμένει η τυποποίηση ως βασικών πλαστοποιητικών πράξεων της «κατάρτισης» που περιγράφει την εξαρχής «κατασκευή» ενός πλαστού εγγράφου, της «νόθευσης», που περιγράφει την αλλοίωση της υπομνηματιστικής λειτουργίας ενός γνήσιου εγγράφου, και της χρήσης του πλαστού η οποία όμως δεν αποτελεί πλέον «επιβαρυντική περίσταση», αλλά αυτοτελή πράξη, που συρρέει φαινομενικά όταν ακολουθεί την πλαστοποιητική ενέργεια και απορροφάται από αυτήν (παρ. 1 και 2).

Με την παρ. 3 τιμωρείται με κάθειρξη έως δέκα έτη και χρηματική ο υπαίτιος των πράξεων της κατάρτισης πλαστού ή της νόθευσης γνήσιου και της χρήσης του αν σκόπευε να προσπορίσει στον εαυτό του ή σε άλλον περιουσιακό όφελος βλάπτοντας τρίτον και το συνολικό όφελος ή η συνολική ζημία υπερβαίνει τα 120.000 ευρώ. Με την παρ. 4 τιμωρείται με κάθειρξη τουλάχιστον δέκα ετών και χρηματική ποινή έως χίλιες ημερήσιες μονάδες ο υπαίτιος των ίδιων πράξεων (κατάρτισης πλαστού ή νόθευσης και της χρήσης του) όταν αυτές στρέφονται άμεσα κατά του νομικού προσώπου του ελληνικού Δημοσίου, των Νομικών Προσώπων Δημοσίου Δικαίου ή των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης και το αντικείμενό τους υπερβαίνει τα 120.000 ευρώ. Η πράξη αυτή, όπως και όλες οι άλλες αντίστοιχου περιεχομένου, παραγράφεται μετά είκοσι έτη.

Άρθρο 217

Στο άρθρο παραμένει τυποποιημένη η περίπτωση της πλαστογραφίας πιστοποιητικών κατά τα σημερινά κρατούντα, με τις αναγκαίες προσαρμογές στο προτεινόμενο κυρωτικό σύστημα (παρ. 1 και 2). Μολονότι το βασικό έγκλημα τιμωρείται με ποινή μειωμένη έναντι της πλαστογραφίας, εντούτοις αυξημένη ποινή φυλάκισης απειλείται για εκείνον που καταρτίζει πλαστό ή νοθεύει πτυχίο ή κάθε πιστοποιητικό γνώσεων ή δεξιοτήτων ή νοθεύει γνήσιο ή κάνει χρήση αυτών με σκοπό να καταλάβει θέση εργασίας ή να διεκδικήσει βαθμολογική ή μισθολογική προαγωγή στον δημόσιο ή τον ιδιωτικό τομέα (παρ. 3).

Άρθρα 218 - 219

Τα άρθρα 218 και 219, που αναφέρονται στην πλαστογραφία και κατάχρηση ενσήμων καταργούνται, καθώς έχουν μεταφερθεί, κατά το μέρος που κρίθηκε αναγκαίο, στο κεφάλαιο των εγκλημάτων περί το νόμισμα (άρθρο 208Γ).

Άρθρο 220

Στο άρθρο αυτό περιγράφεται η «υφαρπαγή ψευδούς βεβαίωσης», στην οποία εισάγεται και διακεκριμένη μορφή, στις περιπτώσεις που συντρέχουν οι όροι των παρ. 3 και 4 του άρθρου 216, δηλαδή όταν ο δράστης σκόπευε να προσπορίσει στον εαυτό του ή σε άλλον περιουσιακό όφελος βλάπτοντας τρίτον ή σκόπευε να βλάψει άλλον, και το συνολικό όφελος ή η συνολική ζημία υπερβαίνει τα 120.000 ευρώ ή η πράξη του στρέφεται άμεσα κατά του νομικού προσώπου του Δημοσίου, των ν.π.δ.δ. και των Ο.Τ.Α. και το αντικείμενο της υπερβαίνει το ποσό των 120.000 ευρώ.

Άρθρο 221

Στο άρθρο αυτό τυποποιούνται οι ψευδείς ιατρικές πιστοποιήσεις. Για τη στοιχειοθέτηση του εγκλήματος διευκρινίζεται κατά τρόπο ρητό, ως στοιχείο πλέον του εγκλήματος, ότι η πράξη μπορεί «να ζημιώσει άμεσα οικονομικά άλλον». Με τη διατύπωση αυτή επιχειρείται να αντιμετωπιστεί το πρόβλημα αοριστίας που παρουσιάζει σήμερα η διάταξη του άρθρου 221 ΠΚ, όπου γίνεται αόριστα λόγος για «έννομα και ουσιώδη συμφέροντα άλλου», επιλογή που εύλογα επικρίνεται από τη θεωρία ως αόριστη και παρέχουσα την δυνατότητα αυθαίρετης κρίσης (έτσι *Χ. Μυλωνόπουλος*, Ποινικό Δίκαιο, Εγκλήματα σχετικά με τα υπομνήματα, 2005, σ. 179). Η ποινή επιβαρύνεται όταν οι ψευδείς πιστοποιήσεις προορίζονται για δικαστική χρήση (παρ. 1 εδ. β'), όταν χρησιμοποιούνται για να εξαπατηθεί δημόσια, δημοτική ή κοινοτική αρχή ή νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου ή ασφαλιστική επιχείρηση (παρ. 2 εδ. α') και όταν έγινε δικαστική χρήση της ψευδούς πιστοποίησης (παρ. 2 εδ. β').

Άρθρο 222

Στο άρθρο αυτό θεσπίζεται το έγκλημα της «υπεξαγωγής εγγράφων», χωρίς καμία απόκλιση από την ορθή σημερινή ρύθμιση του άρθρου 222 ΠΚ.

Άρθρο 223

Το άρθρο 223 (μετακίνηση οροσήμων) καταργείται, γιατί η διάταξη απηχεί απαρχαιωμένη αντίληψη περί της αποδεικτικής δύναμης των υλικών μέσων. Σήμερα, με την εξάπλωση των νέων τεχνολογιών, που καθιστούν ασφαλή την αποτύπωση των ορίων, η συγκεκριμένη διάταξη στερείται πρακτικής σημασίας.

ΕΝΔΕΚΑΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Εγκλήματα σχετικά με την απονομή της δικαιοσύνης

Άρθρο 224

Στο άρθρο 224 τυποποιείται το έγκλημα της ψευδούς κατάθεσης, στο οποίο έχουν ενωθεί οι διατάξεις των άρθρων 224 και 225 του ισχύοντος Π.Κ. για την ψευδορκία και την ψευδή ανώμοτη κατάθεση. Η διάκριση των δύο περιπτώσεων (ένορκη ή ανώμοτη κατάθεση) δεν είναι πλέον κρίσιμη και οι ποινές έχουν εξομοιωθεί, αφού γίνεται γενικώς δεκτό, ότι ο όρκος δεν επηρεάζει πλέον την «ετοιμότητα» ψευδών καταθέσεων.

Άρθρο 225

Το άρθρο 225 έχει ενσωματωθεί στο άρθρο 224 και για το λόγο αυτό καταργείται.

Άρθρο 226

Στο άρθρο 226 απειλούνται αυξημένες κυρώσεις για τις ψευδείς καταθέσεις πραγματογνωμόνων ή διερμηνέων στα δικαστήρια, διότι η ψευδής πραγματογνωμοσύνη ή διερμηνεία εκθέτει σε σημαντικό βαθμό την έκδοση ορθών δικαστικών αποφάσεων. Για το λόγο αυτό επιβάλλεται υποχρεωτικά και η παρεπόμενη ποινή της απαγόρευσης άσκησης επαγγέλματος.

Άρθρο 227

Στο άρθρο 227 έχει ενταχθεί χωρίς αλλαγές η διάταξη της δεύτερης παραγράφου του ισχύοντος άρθρου, που προβλέπει εξάλειψη του αξιοποιήσιμου της ψευδούς κατάθεσης, με έμπρακτη μετάνοια.

Άρθρο 228

Το άρθρο 228 καταργείται για δύο λόγους. Σε ό,τι αφορά την πρώτη παράγραφο του άρθρου, εκείνος που παρασύρει έναν άλλο να δώσει από πλάνη ψευδή όρκο είναι σε κάθε περίπτωση ηθικός αυτουργός του εγκλήματος σε ένα σύστημα περιορισμένης αντικειμενικής εξάρτησης, ώστε να μην υπάρχει περιθώριο εφαρμογής της συγκεκριμένης διάταξης. Σε ό,τι αφορά την δεύτερη παράγραφο του άρθρου, η προσπάθεια κατάπεισης δεν μπορεί να αντιμετωπίζεται με τρόπο διαφορετικό από εκείνον που προβλέπεται για κάθε πρόκληση σε τέλεση εγκλήματος, στο άρθρο 186.

Άρθρο 229

Στο άρθρο 229 τυποποιείται το έγκλημα της ψευδούς καταμήνυσης. Σημαντική αλλαγή στο έγκλημα αυτό είναι η κατάργηση της αναφοράς στο σκοπό του δράστη. Σήμερα η ψευδής καταμήνυση τιμωρείται μόνο όταν ο δράστης την τελεί με σκοπό καταδίωξης του καταγγελλόμενου προσώπου. Καθώς όμως στο ελληνικό δίκαιο ισχύει ως προς τη δίωξη η αρχή της νομιμότητας, ήδη η καταγγελία της πράξης δημιουργεί άμεσα τον κίνδυνο άσκησης ποινικής δίωξης, ώστε η αναφορά στον επιπρόσθετο σκοπό να εμφανίζεται περιττή.

Άρθρο 230

Στο άρθρο 230 τιμωρείται η ψευδής καταγγελία, με την οποία ο δράστης δεν καθιστά άλλον ύποπτο. Η πράξη επισύρει μικρότερη ποινή, εφόσον δεν δημιουργεί πρόβλημα σε συγκεκριμένο πρόσωπο, διατηρεί όμως τον άδικο χαρακτήρα της, γιατί η καταγγελία συνεπάγεται πάντως κινητοποίηση του μηχανισμού απονομής της ποινικής δικαιοσύνης.

Άρθρο 231

Στο άρθρο 231 εντάσσεται η υπόθαλψη εγκληματία. Στο άρθρο αυτό τυποποιείται ως υπόθαλψη μόνο η ματαίωση της δίωξης άλλου για έγκλημα που έχει διαπράξει. Αντίθετα, η ματαίωση της εκτέλεσης της ποινής ή του μέτρου ασφαλείας που επιβλήθηκε, τυποποιείται ως έγκλημα κατά της πολιτειακής εξουσίας στο άρθρο 169^A παρ. 2.

Άρθρο 232

Στο άρθρο 232 διατηρείται αναλλοίωτο το έγκλημα της παρασιώπησης εγκλημάτων.

Άρθρο 233

Στη διάταξη αυτή εντάσσεται η απιστία δικηγόρου. Ως απιστία ορίζεται, η βλάβη των συμφερόντων του εντολέα, δικαιούχου νομικής προστασίας ή η βοήθεια στην ίδια ένδικη υπόθεση, με συμβουλές ή με παροχή υπηρεσίας και στους δύο διαδίκους (παρ. 1). Η απειλούμενη ποινή είναι φυλάκιση ως τρία έτη ή χρηματική ποινή, ενώ αν ο δικηγόρος συνεννοήθηκε με αυτούς που έχουν αντίθετα συμφέροντα, επιβάλλεται φυλάκιση τουλάχιστον ενός έτους και χρηματική ποινή (παρ. 2).

Άρθρο 234

Στο άρθρο 234 τυποποιείται η παραβίαση της μυστικότητας δικαστικής συνεδρίασης, που έχει διεξαχθεί κεκλεισμένων των θυρών ή εγγράφου τέτοιας συνεδρίασης, όπως ακριβώς προβλέπεται και στην ισχύουσα διάταξη.

ΔΩΔΕΚΑΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Εγκλήματα σχετικά με την υπηρεσία

Οι σκέψεις, που αφορούν τη σχέση των εννοιών της «πολιτειακής εξουσίας», της «υπηρεσίας» και της «δικαιοσύνης», που δικαιολογούν τη διατήρηση του πέμπτου κεφαλαίου, του παρόντος και του προηγούμενου, με το περιεχόμενο που έχουν, παρατίθενται ως προοίμιο του πέμπτου κεφαλαίου στο οποίο και γίνεται παραπομπή. Μετακινούνται στο κεφάλαιο αυτό οι διατάξεις των άρθρων 137Α - 137Δ ΠΚ, καθώς προεξάρχον χαρακτηριστικό του εγκλήματος των βασανιστηρίων δεν είναι το ασυμβίβαστό του με το πολίτευμα της Χώρας ούτε το ότι πλήττει ατομικά έννομα αγαθά, όπως άλλωστε και άλλα υπηρεσιακά εγκλήματα, αλλά το ότι τελείται από υπαλλήλους σε βάρος προσώπων που βρίσκονται υπό την εξουσία τους. Το κεφάλαιο εμπεριέχει ειδικότερα δύο ενότητες, που τιτλοφορούνται αντιστοίχως: (α) Χρήση της υπηρεσίας για ιδιωτικό όφελος και (β) Κατάχρηση υπαλληλικής ιδιότητας.

Ι. Χρήση της υπηρεσίας για ιδιωτικό όφελος

Άρθρο 235

Με την παρ. 1 του άρθρου 235 τυποποιείται το κλασικό σχήμα δωροληψίας για πράξη του υπαλλήλου η οποία σχετίζεται με την άσκηση των καθηκόντων του, χωρίς όμως να αντίκειται προς αυτά. Εδώ εμπίπτουν οι κάθε είδους παράνομες αμοιβές, εξυπηρετήσεις ή όποια άλλα ανταλλάγματα τυχόν αξιώσει ή αποδεχθεί ένας υπάλληλος προκειμένου να ενεργήσει υπέρ του δότη ή άλλου προσώπου, κατά τρόπο που δεν αντιβαίνει κατά τα λοιπά (εκτός δηλ. από το ότι δεν θα έπρεπε να λάβει ανταμοιβή) στα υπηρεσιακά του καθήκοντα). Το όποιο τέτοιο ωφέλημα θα πρέπει επιπλέον να είναι σε θέση, είτε αντικειμενικά είτε υποκειμενικά (αν πρόκειται για αντικείμενο που έχει αξία μόνον για τον συγκεκριμένο δράστη) να επηρεάσει τη βούληση αυτού να ενεργήσει. Με το δεύτερο εδάφιο της παρ. 1 τιμωρείται βαρύτερα η πράξη του υπαλλήλου όταν τελείται κατ' επάγγελμα.

Εννοείται ότι, όπως ισχύει και υπό το ισχύον καθεστώς των εγκλημάτων δωροδοκίας, παραμένουν εκτός της ποινικής τυποποίησης ελάχιστης αξίας ή συμβολικού χαρακτήρα παροχές ή χειρονομίες, στις οποίες μπορεί ο ενδιαφερόμενος πολίτης να προβεί, στο πλαίσιο κοινωνικά πρόσφορων εκδηλώσεων φιλοφροσύνης ή ευπρέπειας – ο δε προσδιορισμός αυτών των περιπτώσεων απόκειται στην θεωρία και τη νομολογία.

Με τη διατύπωση «σε σχέση με την άσκηση των καθηκόντων του» καταλαμβάνονται και πράξεις που δεν ανάγονται στον στενό κύκλο των ανατεθειμένων στον υπάλληλο αρμοδιοτήτων, αλλά αυτός μπορεί να διαπράξει επ' ευκαιρία της εκτελέσεως των καθηκόντων του ή επωφελούμενος από τη θέση που κατέχει.

Με βάση, εξάλλου, την σχέση της πράξεως του υπαλλήλου με το υπηρεσιακό του καθήκον, διαφοροποιείται στην παρ. 2 και η αντιμετώπισή του ως προς την επαπειλούμενη ποινή. Θεωρείται ότι η απαξία της πράξης είναι μικρότερη αν η ιδιοτελής χρήση της ανατεθειμένης στον υπάλληλο υπηρεσίας συνίσταται στην αποκόμιση

προσωπικού ωφελήματος για μία υπηρεσιακή ενέργεια (ή την παράλειψή της), στην οποία αυτός θα προέβαινε ακόμα κι αν δεν είχε λάβει το δώρο. Θεωρείται, αντιθέτως, ότι η πρόθεση εκτροπής της υπηρεσιακής λειτουργίας προς αποτέλεσμα διαφορετικό από αυτό στο οποίο θα οδηγούσαν οι δέουσες υπηρεσιακές ενέργειες, συνιστά σημαντικά σοβαρότερη βλάβη του εννόμου αγαθού της σύννομης εκτέλεσης της δημόσιας υπηρεσίας και γι' αυτό τιμωρείται βαρύτερα. Στις αντικείμενες στα υπηρεσιακά καθήκοντα ενέργειες και παραλείψεις περιλαμβάνονται και πράξεις που ενεργούνται στο πλαίσιο της διακριτικής ευχέρειας ενός υπαλλήλου, ανεξαρτήτως της κατά γράμμα τήρησης των σχετικών τυπικών διαδικασιών, στο μέτρο τουλάχιστον που ο χρηματισμός συνδέεται αντικειμενικά προς την υπηρεσιακή ενέργεια και έπαιξε (ή προοριζόταν να παίξει) κάποιο ρόλο στην άσκηση της ανωτέρω διακριτικής εξουσίας, κλίνοντας την πλάστιγγα ή έστω συνδιαμορφώνοντας την τελική κρίση του υπαλλήλου (βλ. για το εν λόγω ζήτημα ν. Ανδρουλάκη, Περί της δωροδοκίας υπαλλήλων ασκούντων διακριτικήν εξουσίαν, ΠοινΧρ ΙΓ', σ. 128 επ. και 193 επ., καθώς και Ν. Μπιτζιλέκη, Υπηρεσιακά Εγκλήματα, β' έκδ., σ. 197 επ.).

Με την παρ. 3, όπως και στον προϊσχύσαντα ΠΚ, τυποποιείται η λήψη περιουσιακής φύσεως παροχών, όχι ενόψει συγκεκριμένης υπηρεσιακής ενέργειας ή παράλειψης του υπαλλήλου, αλλά με σκοπό τον προσεταιρισμό του, ήτοι τη δημιουργία ενός κλίματος κοινωνικής ή προσωπικής υποχρέωσης που να προετοιμάζει την ανταπόδοση μέσω υπηρεσιακής ενέργειας ή παράλειψης – αν και όποτε παραστεί αυτό δυνατό ή αναγκαίο – ή να καθιστά ευκολότερη την προσέγγισή του, προκειμένου να του ζητηθεί ενέργεια ή παράλειψη σχετική με την άσκηση των καθηκόντων του. Η έννοια του όρου «αθέμιτη» είναι η ίδια όπως και στην παρ. 1. Και εδώ οι παροχές θα πρέπει να είναι τέτοιες που να υπερβαίνουν τις αναμενόμενες στα πλαίσια της κοινωνικής ευπρέπειας ή αβρότητας. Για την εγκαθίδρυση του αξιοπoίνου πρέπει δε αυτές να προσφέρονται προς τον υπάλληλο λόγω ακριβώς αυτής του της ιδιότητας και να γίνονται από αυτόν αποδεκτές εν γνώσει του γεγονότος αυτού – του ότι δηλ. του προσφέρουν κάποιας αξίας δώρα λόγω της ιδιότητας που φέρει και όχι στο πλαίσιο κάποιας ιδιωτικής δραστηριότητάς του ή άλλης κοινωνικής ή βιοτικής σχέσης, υπαρκτής ή επιδιωκόμενης. Ο περιουσιακός χαρακτήρας της παροχής δεν αναιρείται από τυχόν σύνδεση αυτής με ορισμένη επιστημονική, καλλιτεχνική ή ηθική διάκριση ή φερόμενη ως τιμητική ανάθεση καθηκόντων, αλλά απόκειται στην κρίση επί κάθε συγκεκριμένης περίπτωσης να διακρίνει πότε κάποια παροχή είναι παρακολουθηματική μίας τω όντι επιστημονικής, ηθικής κλπ διακρίσεως και πότε αυτή χρησιμοποιείται ως απλό πρόσχημα για την περιουσιακή παροχή.

Με την παρ. 4 του άρθρου 235 ΠΚ, ιδρύεται ευθύνη του προϊσταμένου του υπαιτίου υπαλλήλου ή αυτού που είναι επιφορτισμένος με τον υπηρεσιακό ή πειθαρχικό του έλεγχο, αν αυτός υπαιτίως παρέλειψε να εμποδίσει τον δράστη από την τέλεση των αδικημάτων δωροληψίας και αποδοχής αθέμιτης παροχής. Σημειώνεται, ότι η διάταξη του άρθρου 235 παρ.4 δεν τυποποιεί συμμετοχή του προϊσταμένου στην πράξη του υφισταμένου του υπαλλήλου, αλλά μία αυτοτελή συμπεριφορά. Το αξιοπoίνo της πράξης αυτής ιδρύεται όταν η εκ προθέσεως παραμέληση του υπηρεσιακού καθήκοντος από τον προϊστάμενο επιτρέπει στον υπάλληλο να τελέσει κάποια από τις πράξεις των παρ. 1 και 2. Σε σχέση με αυτό το αποτέλεσμα πρέπει να συντρέχει αμέλεια του προϊσταμένου, με την έννοια ότι ο παραλείπων το ελεγκτικό του καθήκον προϊστάμενος θα πρέπει να μπορούσε επιπλέον να προβλέψει ότι αυτή του η παράλειψη μπορεί να έδιδε σε κάποιον υπάλληλο την δυνατότητα να τελέσει μια τέτοια πράξη.

Η κυρωτική τυποποίηση της συμπεριφοράς αυτής έπεται του κανόνα ότι ο προϊστάμενος ή ο επιθεωρητής μίας υπηρεσίας έχει υπηρεσιακό καθήκον να μεριμνά ώστε να αποτρέπει ειδικά την διάπραξη πράξεων δωροληψίας από τους υφισταμένους του. Η αναφορά σε συγκεκριμένο υπηρεσιακό καθήκον υποδεικνύει ότι για τη θεμελίωση της ποινικής ευθύνης του προϊσταμένου πρέπει να εντοπισθεί η συγκεκριμένη υπηρεσιακή ενέργεια την οποία αυτός παρέλειψε καίτοι όφειλε να τελέσει (ή τέλεσε κατά τρόπο φέροντα συγκεκριμένη πλημμέλεια), σύμφωνα με το νόμο ή τους τεθειμένους κανόνες λειτουργίας της υπηρεσίας του και η οποία (ενέργεια) θα μπορούσε σίγουρα ή κατά βαθμό μεγάλης πιθανότητας να αποτρέψει τον παραβάτη υφιστάμενό του από την διάπραξη του δικού του αδικήματος (βλ. ΑΠ 2/2011 ως προς την παρόμοια διάταξη του άρθρου 3 ν. 1608/1950).

Με την πέμπτη παράγραφο κι ενόψει της κατάργησης του αρθ. 263Α, επεκτείνονται τα όρια εφαρμογής των ελληνικών ποινικών νόμων για το αδίκημα αυτό, σύμφωνα με τις σχετικές διεθνείς υποχρεώσεις της Χώρας που πηγάζουν από τις Συμβάσεις του Συμβουλίου της Ευρώπης και του ΟΗΕ για τη διαφθορά, καθώς και του ΟΟΣΑ και της ΕΕ για τη δωροδοκία.

Άρθρο 236

Στο άρθρο 236 αποτυπώνεται κατά βάση η προϊσχύουσα διάταξη για την δωροδοκία των υπαλλήλων. Με τις παρ. 1 και 2 του άρθρου 236 τυποποιείται η δωροδοκία για πράξη του υπαλλήλου η οποία είτε σχετίζεται απλώς με την άσκηση των καθηκόντων του, χωρίς όμως να αντίκειται προς αυτά, είτε αντίκειται προς τα υπηρεσιακά του καθήκοντα και αποσκοπεί να αλλοιώσει την έκβαση των υπηρεσιακών ενεργειών. Ισχύουν εδώ τα όσα αντιστοίχως παρατέθηκαν σε σχέση με το άρθρο 235 ΠΚ. Οι πράξεις του δωροδόκου τιμωρούνται με ποινές μικρότερες από τις αντίστοιχες πράξεις του δωρολήπτη, ενώ δεν τιμωρούνται οι μη συνδεόμενες με συγκεκριμένη υπηρεσιακή ενέργεια παροχές για την δημιουργία ευνοϊκού κλίματος υπέρ του δότη. Της διακρίσεως αυτής υπόκειται η παραδοχή ότι επιφορτισμένος με την προάσπιση της ακεραιότητας και αμεροληψίας κατά την εκτέλεση της δημόσιας υπηρεσίας είναι καταρχήν ο ίδιος ο υπάλληλος, και όχι ο ιδιώτης, του οποίου οι πράξεις δημιουργούν μόνον κίνδυνο για το έννομο αγαθό.

Αντίστοιχη, εξάλλου, με την ευθύνη των προϊστάμενων των υπαιτιών για δωροληψία υπαλλήλων είναι η ευθύνη των διευθυντών επιχειρήσεων προς όφελος των οποίων διαπράττεται δωροδοκία από υπαλλήλους αυτών, την οποία η χώρα μας έχει υποχρέωση να τυποποιήσει για όλα τα υπηρεσιακά εγκλήματα σύμφωνα με τα σχετικά συμβατικά κείμενα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, που έχουν κυρωθεί με τους ν. 2802 και 2803/2000. Η αντιστοιχία υφίσταται υπό την έννοια ότι και στις δύο περιπτώσεις ιδρύεται αυτοτελής υποχρέωση του διευθύνοντος για την αποτροπή πράξεων ενεργητικής και παθητικής δωροδοκίας από τους υφισταμένους του.

Τέλος, με την παράγραφο 4 του άρθρου 236 διευρύνεται ουσιαστικά η εφαρμογή των ελληνικών ποινικών νόμων σε κάθε περίπτωση ενεργητικής δωροδοκίας αλλοδαπού αξιωματούχου που τελείται από ημεδαπό χωρίς να είναι - επί πλημμελημάτων - αναγκαία η υποβολή αίτησης της κυβέρνησης της χώρας στην οποία τελέσθηκε η πράξη, κι ακόμα κι αν δεν είναι αξιόποινη κατά το νόμο της χώρας αυτής.

Άρθρο 237

Στο άρθρο 237 εντάσσεται η προϊσχύσασα διάταξη για τη δωροληψία και δωροδοκία δικαστικών λειτουργών, με τις εξής ουσιώδεις διαφοροποιήσεις, πέραν της προσαρμογής των ποινικών κυρώσεων στο νέο προτεινόμενο σύστημα ποινών:

(α) Δηλώνεται ρητά ότι η πράξη της ενεργητικής δωροδοκίας δικαστικού λειτουργού έχει πάντα ουσιωδώς μικρότερη απαξία έναντι της πράξης του δικαστικού λειτουργού, από τον οποίο η πολιτεία απαιτεί να επιδεικνύει πολύ μεγαλύτερες αντιστάσεις (παρ. 2). Η διατύπωση «για ενέργειά του ή παράλειψη...που ανάγεται στην εκτέλεση των καθηκόντων του» αποδίδει το ότι η τυποποίηση αυτή καταλαμβάνει και περιπτώσεις ασκήσεως δικαστικών καθηκόντων που δεν περιέχουν «κρίση» υποθέσεως, όπως η άσκηση δίωξης, η επιβολή περιοριστικών όρων, η διενέργεια ανακριτικών πράξεων ή άλλων προκαταρκτικών διαδικαστικών πράξεων της πολιτικής ή διοικητικής δίκης, κλπ. Στην διάταξη αυτή δεν γίνεται διάκριση μεταξύ επηρεασμού του αποτελέσματος της δικαστικής λειτουργίας και απλής λήψεως δώρου για έκβαση που θα επήρχετο ούτως ή άλλως, διότι θεωρείται ότι το αδέκαστο της δικαστικής λειτουργίας είναι εξ ορισμού μεταξύ των θεμελιωδών υποχρεώσεων κάθε λειτουργού της και συνεπώς η απαίτηση ή λήψη ωφελημάτων αντίκειται πάντοτε σε θεμελιώδες καθήκον της θέσεώς του.

Τούτο δεν ισχύει ως προς τα τυχόν μη δικαστικά καθήκοντα του δικαστικού λειτουργού, κατά τη διοίκηση λ.χ. της υπηρεσίας του ή την εκτέλεση άλλων διοικητικής φύσεων καθηκόντων που μπορεί να του ανατίθενται, ως προς τα οποία εφαρμογή έχει η γενική διάταξη του άρθρου 235 ΠΚ.

(β) Προστίθεται διάταξη, βάσει της οποίας οι διατάξεις που ισχύουν για τους Έλληνες δικαστικούς λειτουργούς εφαρμόζονται και όταν οι πράξεις τελούνται από ή προς μέλη του Δικαστηρίου ή του Ελεγκτικού Συνεδρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όσους ασκούν δικαστικά καθήκοντα ή καθήκοντα διαιτητή σε διεθνή δικαστήρια των οποίων η δικαιοδοσία είναι αποδεκτή από την Ελλάδα ή δικαστές, ενόρκους ή διαιτητές άλλων κρατών σχετικά με την άσκηση των δικαστικών τους καθηκόντων. Στις περιπτώσεις αυτές προβλέπεται ότι οι ελληνικοί ποινικοί νόμοι εφαρμόζονται όταν συντρέχουν οι όροι του άρθρου 5, όταν η πράξη τελείται στην αλλοδαπή από ή προς ημεδαπό, ακόμα κι αν δεν είναι αξιόποινη κατά τους νόμους της χώρας όπου τελέστηκε και όταν η πράξη τελείται στην αλλοδαπή από υπάλληλο οργάνου ή οργανισμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης που έχει την έδρα του στην Ελλάδα.

Άρθρο 237Α

Διατηρείται η σημερινή διατύπωση της διάταξης, η οποία είναι σε πλήρη συμφωνία με την ποινικού δικαίου σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης για την διαφθορά, από την οποία και υπαγορεύθηκε η εισαγωγή της στο ελληνικό ποινικό δίκαιο. Η διατύπωση της διάταξης ακολουθεί κατά βάση αυτήν του άρθρου 12 της Σύμβασης. Ποινικοποιεί μία τριπρόσωπη (με την έννοια ότι προϋποθέτει τρία πρόσωπα για να λάβει ύπαρξη) και διμερή (με την έννοια ότι υφίσταται μεταξύ δύο εξ αυτών) σχέση, στην οποία κάποιος, έχοντας πραγματική ή υποτιθέμενη επιρροή σε υπάλληλο, προσφέρει αυτή την επιρροή έναντι ανταλλάγματος σε κάποιον που την επιζητά, με σκοπό ο αρμόδιος φορέας ορισμένης λειτουργίας να επηρεαστεί με αθέμιτο τρόπο ως προς την άσκηση της λειτουργίας του αυτής.

Το αν η δυνατότητα άσκησης επιρροής πράγματι υφίσταται, αν αυτή πράγματι ασκήθηκε και αν μπορεί να οδηγήσει στο σκοπούμενο αποτέλεσμα, είναι αδιάφορο, όπως διευκρινίζεται και από την ανωτέρω διάταξη του άρθρου 12 της Σύμβασης.

Το αθέμιτο του επηρεασμού βρίσκεται στη βάση της κυρωτικής λειτουργίας της εν λόγω διατάξεως και είναι το πρωτεύον στοιχείο για τη στοιχειοθέτηση του αδικού, αφού αυτή δεν επιδιώκει να αποτρέψει γενικά την επ' αμοιβή υποστήριξη απόψεων ή συμφερόντων, αλλά την υπόσχεση ή αξίωση αμοιβής για προώθηση τέτοιων με επέμβαση στον τρόπο σχηματισμού της βουλήσεως του υπαλλήλου στηριζόμενη σε κριτήρια που βρίσκονται πέρα από τους σκοπούς της δημόσιας υπηρεσίας που αυτός εκτελεί.

Ο «πωλητής» επιρροής, χωρίς να αποκλείεται το να έχει κι αυτός την ιδιότητα του υπαλλήλου, είναι τρίτος σε σχέση με την υπηρεσιακή ενέργεια την οποία επαίρεται ότι μπορεί ή αναλαμβάνει να επηρεάσει.

Σε αντίθεση με τη διεύρυνση του κύκλου των ενεργειών του υπαλλήλου που υπάγονται στην τυποποίηση του αδικήματος της δωροδοκίας (προκειμένου να περιληφθούν σε αυτές και τέτοιες που δεν ανάγονται στον στενό κύκλο των ανατεθειμένων στον υπάλληλο αρμοδιοτήτων, αλλά τις οποίες αυτός μπορεί να διαπράξει επ' ευκαιρία της εκτελέσεως των καθηκόντων του ή επωφελούμενος από τη θέση που κατέχει), στην περίπτωση του αδικήματος της εμπορίας επιρροής η τυποποίηση παραμένει εστιασμένη μόνον σε πράξεις ή παραλείψεις που εμπίπτουν στην αρμοδιότητα του υπαλλήλου, καθώς τέτοια διεύρυνση δεν περιλαμβάνεται στις σχετικές υποχρεώσεις που έχει αναλάβει η Ελλάδα με τις Συμβάσεις του ΟΗΕ και του Συμβουλίου της Ευρώπης. Αντιθέτως, η Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης αντιλαμβάνεται το αδίκημα ως αναφερόμενο σε επηρεασμό του υπαλλήλου κατά τη λήψη αποφάσεων, πράγμα που προϋποθέτει την ύπαρξη αρμοδιότητας για λήψη των αποφάσεων αυτών.

Άρθρο 237B

Η διάταξη αφορά ιδιωτικά έννομα αγαθά και για το λόγο αυτό μεταφέρεται στο κεφάλαιο κατά περιουσιακών αγαθών (άρθρο 396).

Άρθρο 238

Μετά την αλλαγή που έχει επέλθει στη γενική διάταξη για τη δήμευση ως παρεπόμενη ποινή, όπως προβλέπεται στο άρθρο 68 του Σχεδίου, το μόνο που εισφέρει η διάταξη του άρθρου 238 είναι η υποχρεωτικότητα της επιβολής της συγκεκριμένης ποινής. Κατά τα λοιπά, παραπέμπει στο άρθρο 68.

II. Κατάχρηση υπαλληλικής ιδιότητας

Άρθρο 239

Διατηρείται η σημερινή κατάστρωση της διάταξης, με μόνη προσθήκη την κλιμάκωση των ποινών στο β' εδάφιο ανάλογα με το αν η πράξη για την οποία έγινε ή δεν έγινε η δίωξη είναι κακούργημα ή πλημμέλημα.

Άρθρο 239A

Στο άρθρο αυτό τυποποιείται το έγκλημα των βασανιστηρίων. Ως προς το εννοιολογικό περιεχόμενο του όρου "βασανιστήρια" η διάταξη του αρθ. 239A δέχεται μία τριπλή διάκριση: στην παράγραφο 2 κατονομάζονται οι "επώνυμες" και βαρύτερες μέθοδοι βασανισμού, η χρήση των οποίων ανάγεται σε διακεκριμένη περίπτωση του αδικήματος. Πέρα από τις ιστορικά γνωστές αυτές μεθόδους, για την στοιχειοθέτηση της έννοιας των "βασανιστηρίων" απαιτείται όχι απλώς οποιαδήποτε φυσική ή ψυχολογική

βία ή κακομεταχείριση κρατουμένου ή άλλου υπεξουσίου προσώπου, αλλά τέτοια που εκτελείται με μεθοδικότητα, όπως ορίζεται στην παρ.3, ήτοι με την εφαρμογή ειδικής τεχνογνωσίας από την πλευρά του δράστη ή με συστηματικότητα ως προς τη διάρκεια, την επανάληψη ή την εναλλαγή μέσων, ώστε να διακρίνεται από την οποιαδήποτε σποραδική, συμπτωματική ή τυχαία ως προς την επιλογή του θύματος κακοποίηση. Όλες αυτές οι περιπτώσεις βασανιστηρίων, εντάσσονται στη βασική μορφή του αδικήματος που περιγράφεται στην παράγραφο 1, ενώ τυχόν αμέθοδες προσβολές κατά κρατουμένου ή άλλου υπεξουσίου προσώπου που δεν συνιστούν βασανιστήρια από άποψη μεθόδου του δράστη αλλά απλή άσκηση βίας σε βάρος του θύματος, φυσικής ή ψυχολογικής, εντάσσονται στην παράγραφο 3. Η πράξη αυτή αναβιβάζεται σε κακούργημα, αν είχε ως αποτέλεσμα τη βαριά σωματική βλάβη του θύματος.

Για την περιγραφή της πράξης, των επιβαρυντικών της περιστάσεων και του περιεχομένου των βασανιστηρίων αξιοποιήθηκε κατά βάση η διατύπωση των ισχυόντων άρθρων 137Α και 137Β ΠΚ, καθώς κρίθηκε ότι η ερμηνευτική επεξεργασία των συγκεκριμένων διατάξεων αποδίδει πλέον με σαφήνεια το ακριβές περιεχόμενό τους. Καταργούνται μόνο οι διακεκριμένες μορφές της κατ' επάγγελμα και κατά συνήθεια τέλεσης της πράξης. Η πρώτη γιατί κρίθηκε ότι ο υπάλληλος που θα τελεί την πράξη με επιχειρησιακή δομή για τον πορισμό εισοδήματος – κι αν υποτεθεί ότι υπάρχει – θα τελεί κατά βάση πράξεις συστηματικού βασανισμού, ώστε να παρέλκει η ειδική αναφορά σε αυτόν. Η δεύτερη γιατί η κατά συνήθεια τέλεση εγκλημάτων δεν τυποποιείται πλέον στο Σχέδιο ως επιβαρυντική περίπτωση σε κανένα έγκλημα.

Η διάταξη του άρθρου 137Γ ΠΚ εντάχθηκε στην έκτη παράγραφο του άρθρου 239 του Σχεδίου, με διαφορετικό όμως περιεχόμενο. Η αυτοδίκαιη αποστέρηση αξιωμάτων και θέσεων προβλέπεται πλέον ως αυτοδίκαιη συνέπεια της καταδίκης για οποιαδήποτε μορφή βασανιστηρίων, ανεξαρτήτως της επιβαλλόμενης κύριας ποινής.

Η διάταξη του άρθρου 137Δ ΠΚ έχει καταργηθεί για πολλούς λόγους. Οι παρ. 1 και 2 του άρθρου αυτού, ορίζοντας ότι η κατάσταση ανάγκης και η προσταγή ουδέποτε αποκλείουν τον άδικο χαρακτήρα των πράξεων των βασανιστηρίων, δημιουργούν την εντύπωση ότι άλλοι λόγοι άρσης του αδικού, όπως λ.χ. η άμυνα, μπορούν να άρουν τον άδικο χαρακτήρα των πράξεων. Δημιουργούν επιπλέον την εντύπωση ότι ο αποκλεισμός λειτουργίας των συγκεκριμένων λόγων άρσης του αδικού οφείλεται ακριβώς σε αυτές τις διατάξεις, δηλαδή σε διατάξεις του κοινού δικαίου. Στην περίπτωση όμως των βασανιστηρίων κανένας λόγος άρσης του αδικού – συμπεριλαμβανομένων της άμυνας, κατάστασης ανάγκης ή προσταγής – δεν μπορεί να λειτουργήσει. Ο αποκλεισμός προκύπτει ευθέως από το Σύνταγμα, και όχι από το άρθρο 137Δ ΠΚ. Με δεδομένο ότι το άρθρο 2 παρ. 1 Συντ. αναγνωρίζει την ανθρώπινη αξιοπρέπεια ως θεμελιώδη αξία του πολιτεύματος, την οποία οφείλει να σέβεται και να προστατεύει το κράτος, πράξεις προσβολής της αξιοπρέπειας, όπως τα βασανιστήρια, που υποβιβάζουν τον άνθρωπο σε απλό μέσο για την άντληση πληροφοριών δεν μπορούν σε καμία περίπτωση να δικαιολογηθούν. Η προστασία της ανθρώπινης αξιοπρέπειας διαγράφει τα ακραία όρια της λειτουργίας όλων των λόγων άρσης του αδικού (βλ. ευρύτερα Ε. Συμεωνίδου – Καστανίδου, Εγκλήματα κατά της ζωής, β' έκδ., 2001, σ. 143/144). Δεν μπορεί, λοιπόν να γίνει δεκτό ότι είναι δυνατό υπάλληλοι του κράτους να χρησιμοποιούν βασανιστήρια, κάτω από οποιεσδήποτε συνθήκες, είτε υπάρχουν οι όροι της κατάστασης ανάγκης είτε ακόμα και αυτοί της άμυνας. (Βλ. έτσι και Ι. Μανωλεδάκη, «Ανθρώπινη αξιοπρέπεια»:

Έννομο αγαθό ή απόλυτο όριο στην άσκηση εξουσίας; σε: Ι. Μανωλεδάκη / C. Prittwitz, Η ποινική προστασία της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, 1995, σ. 17). Ο αποκλεισμός της λειτουργίας όλων των λόγων άρσης του αδικού προκύπτει ευθέως και από το άρθρο 2 παρ. 2 της Διεθνούς Σύμβασης κατά των βασανιστηρίων (ν. 1782/1988), το οποίο ορίζει ότι: «Καμία απολύτως εξαιρετική περίπτωση, είτε αποτελεί κατάσταση πολέμου ή απειλή πολέμου, εσωτερική πολιτική αστάθεια ή κάθε άλλη κατάσταση ανάγκης, δεν μπορεί να προβληθεί ως δικαιολογία για τα βασανιστήρια». Ο ίδιος αποκλεισμός προκύπτει και από την ΕΣΔΑ, όπως παγίως δέχεται το ΕΔΔΑ, κατά την ερμηνεία του άρθρου 3 της Σύμβασης (Υποθέσεις Assenov and others κατά Βουλγαρίας, Απόφαση της 28.10.1998, παρ. 93, Aktas κατά Τουρκίας, Απόφαση της 24.4.2003, παρ. 310, Zelilof κατά Ελλάδας, Απόφαση της 24.5.2007, παρ. 42).

Άρθρο 240

Στο άρθρο αποτυπώνεται κατά βάση η ισχύουσα διάταξη, με μόνη διαφοροποίηση την προσθήκη της δεύτερης παραγράφου, με την οποία ανάγεται σε ποινικό αδίκημα και η παράλειψη εκτέλεσης εντάλματος σύλληψης. Κατόπιν τούτου, η τρίτη παράγραφος του άρθρου τιμωρεί την από αμέλεια μη εκτέλεση τόσο της ποινής ή του μέτρου ασφαλείας, όσο και του εντάλματος σύλληψης.

Άρθρο 241

Στο άρθρο αυτό τυποποιείται η παραβίαση του οικιακού ασύλου από υπάλληλο, όπως ακριβώς προβλέπεται σήμερα στο ίδιο άρθρο. Αλλάζει μόνο το ύψος της απειλούμενης ποινής.

Άρθρο 242

Στο άρθρο αυτό τυποποιείται το έγκλημα της ψευδούς βεβαίωσης, με δύο ουσιώδεις διαφοροποιήσεις σε σχέση με την ισχύουσα διάταξη: (α) Στην τέταρτη παράγραφο του άρθρου περιγράφεται ως ιδιαίτερα διακεκριμένη μορφή του εγκλήματος η τέλεση της πράξης κατά του νομικού προσώπου του ελληνικού Δημοσίου, των νομικών προσώπων Δημοσίου Δικαίου ή των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης, όταν το αντικείμενό της υπερβαίνει συνολικά τις 120.000 ευρώ. Στην περίπτωση αυτή η πράξη παραγράφεται μετά είκοσι έτη. (β) Στην πέμπτη παράγραφο του άρθρου διαμορφώνεται διακεκριμένη μορφή της χρήσης του εγγράφου που είναι πλαστό, νοθευμένο ή έχει υπεξαχθεί, εφόσον ο δράστης είχε σκοπό να προσπορίσει στον εαυτό του ή σε άλλον αθέμιτο όφελος ή να βλάψει παράνομα άλλον και το συνολικό όφελος ή η συνολική βλάβη υπερβαίνουν το ποσό των 120.000 ευρώ.

Άρθρο 243

Στο άρθρο αυτό, αντί της παράλειψης βεβαίωσης της ταυτότητας από τον υπάλληλο, που θεωρείται ήσσονος σημασίας πράξη και δεν τυποποιείται στο Σχέδιο, ανάγεται σε διακεκριμένη περίπτωση νόθευσης αυτή που τελείται από δικαστή ή διαιτητή επί εγγράφων της δικαστικής ή διαιτητικής διαδικασίας.

Άρθρο 244

Στο άρθρο αυτό έχει ενταχθεί το έγκλημα της καταπίεσης, με τις εξής ουσιώδεις διαφοροποιήσεις: (α) Πέραν της ήδη προβλεπόμενης αξιόποινης πράξης, που είναι η είσπραξη φόρων, δασμών, τελών κλπ., τυποποιείται πλέον και η βεβαίωση όλων αυτών

των οικονομικών μεγεθών. (β) Περιορίζεται σημαντικά το εύρος της διάταξης, γιατί δεν θεωρείται πλέον αρκετή η είσπραξη «οποιοδήποτε δικαιωμάτων που δεν οφείλονται», όπως προβλέπεται σήμερα, αλλά απαιτείται να πρόκειται για «οποιαδήποτε άλλα δικαιώματα του Δημοσίου που δεν οφείλονται».

Άρθρα 245 – 250

Οι διατάξεις των άρθρων 245 έως 250 του ισχύοντος ΠΚ έχουν καταργηθεί από το Σχέδιο, καθώς άλλες κρίθηκαν ως απαρχαιωμένες (άρθρα 245, 247), άλλες ως περιττές, καθώς η πράξη στην οποία αναφέρονται καλύπτεται ήδη από άλλες διατάξεις (άρθρο 246) και άλλες ως πράξεις μικρής βαρύτητας που δεν συγκεντρώνουν αυτοτελές ποινικό ενδιαφέρον (άρθρα 248 – 250).

Άρθρο 251

Στο άρθρο 251 τυποποιείται το έγκλημα της παραβίασης δικαστικού απορρήτου. Σημαντική καινοτομία της συγκεκριμένης διάταξης είναι το ότι δίδεται σε αυτή συγκεκριμένος ορισμός του δικαστικού απορρήτου (παρ. 3). Επιπλέον, στην ίδια διάταξη διαμορφώνεται μια διακεκριμένη μορφή του εγκλήματος, όταν ο δράστης σκοπεύει να προσπορίσει στον εαυτό του ή σε άλλον οποιοδήποτε όφελος ή να βλάψει άλλον (παρ. 1 εδ. β'), ενώ διευρύνεται και το περιεχόμενο του εγκλήματος που τυποποιείται στην δεύτερη παράγραφο του άρθρου, εφόσον δράστης δεν είναι μόνο αυτός που έχει παρευρεθεί στη διάσκεψη, αλλά κάθε ένας στον οποίο το δικαστικό απόρρητο ήταν προσιτό λόγω της υπηρεσίας του ή της συμμετοχής του στη διαδικασία ως δικηγόρου ή διαδίκου.

Άρθρο 252

Ουσιώδεις αλλαγές γίνονται και στο έγκλημα της παραβίασης υπηρεσιακού απορρήτου. Στο άρθρο διευκρινίζεται αρχικά ότι το έγκλημα τελείται από τον υπάλληλο ακόμα και αφού αποχωρήσει από την υπηρεσία (παρ. 1, εδ. β'). Περιορίζεται επίσης το αξιόποινο για τον τρίτο που χρησιμοποιεί το υπηρεσιακό απόρρητο εν γνώσει της προέλευσής του, ο οποίος τιμωρείται μόνο όταν έχει σκοπό να βλάψει το κράτος ή άλλον και όχι όταν αποσκοπεί να ωφεληθεί ο ίδιος ή άλλος (παρ. 2). Τέλος, στο άρθρο ορίζεται συγκεκριμένα η έννοια του υπηρεσιακού απορρήτου (παρ. 3).

Άρθρο 253

Το άρθρο 253 καταργείται, γιατί αφενός έχει καταργηθεί στο μέτρο που αναφέρεται στα άρθρα 248 – 250 και αφετέρου έχει ενσωματωθεί στις διατάξεις των άρθρων 251 και 252.

Άρθρο 254

Στο άρθρο αυτό αποτυπώνεται η ισχύουσα διάταξη για την αποσιώπηση λόγου εξαίρεσης. Προστίθεται όμως, ως διακεκριμένη περίπτωση, η αποσιώπηση λόγου εξαίρεσης από δικαστικό λειτουργό ή δικαστή.

Άρθρο 255

Στο άρθρο 255 έχει ενταχθεί αυτούσια η ισχύουσα διάταξη για την αθέμιτη συμμετοχή υπαλλήλου.

Άρθρα 256 – 258

Τα άρθρα 256 (απιστία στην υπηρεσία), 257 (εκμετάλλευση εμπιστευμένων) και 258 (υπεξαίρεση στην υπηρεσία) καταργούνται από το κεφάλαιο των εγκλημάτων κατά της υπηρεσίας. Στα άρθρα αυτά περιγράφονται πράξεις που θίγουν πρωτίστως περιουσιακά αγαθά και όχι την ίδια τη λειτουργία της υπηρεσίας, ή πράξεις με τις οποίες παραβιάζονται συγκεκριμένες υποχρεώσεις που βαρύνουν τους δημοσίους υπαλλήλους, χωρίς όμως η προσβολή της υπηρεσίας να είναι σε τέτοιο βαθμό σοβαρή ώστε να απαιτείται η απειλή ποινικών κυρώσεων (Ν. Μπιτζιλέκης, Υπηρεσιακά εγκλήματα, β' έκδ., 2001, σ. 304 επ. και 465 επ.).

Άρθρα 259 – 260

Στις δύο διατάξεις διατηρούνται αναλλοίωτα τα εγκλήματα της παράβασης καθήκοντος (άρθρο 259) και της ανυποταξίας σε πολιτική αρχή (άρθρο 260)

Άρθρα 261 – 262

Τα άρθρα 261 (παρότρυνση υφισταμένων σε ανοχή) και 262 (γενικές διατάξεις) καταργούνται.

Άρθρο 263

Στο άρθρο 263 περιλαμβάνεται πρόβλεψη για τις παρεπόμενες ποινές που συνοδεύουν την καταδίκη για κάποιο από τα εγκλήματα του κεφαλαίου. Η προτεινόμενη διάταξη είναι σημαντικά αυστηρότερη από την ισχύουσα, καθώς προβλέπει ότι σε κάθε περίπτωση αμετάκλητης καταδίκης για τα εγκλήματα των άρθρων 235, 237, 239, 242, 243, ανεξαρτήτως του ύψους της επιβληθείσας ποινής, επέρχεται αυτοδικαίως έκπτωση από τη δημόσια θέση και τα αξιώματα που κατέχει ο υπαίτιος (παρ. 1). Προβλέπεται ακόμη ότι η δήμευση είναι σε κάθε περίπτωση υποχρεωτική σε όλα τα εγκλήματα των άρθρων 239 έως 260, καθώς και στην περίπτωση του άρθρου 396, εφόσον έχουν προσπορίσει στους υπαιτίους περιουσιακά οφέλη.

Άρθρο 263Α

Στο άρθρο 263Α έχει μεταφερθεί η διάταξη του σημερινού άρθρου 263Β.

Το ισχύον άρθρο 263Α καταργείται. Το άρθρο αυτό προσετέθη στον ΠΚ με το Ν.Δ. 1234/1972 υπό το τότε δικτατορικό καθεστώς της κρατικά ελεγχόμενης οικονομίας. Ακολούθως, διευρύνθηκε με τον Ν. 1738/1987 για να συμπεριλάβει τον διευρυμένο τότε «δημόσιο» τομέα. Υπό τις σημερινές συνθήκες, που χαρακτηρίζονται από τον ουσιώδη περιορισμό του δημόσιου τομέα και την πλήρη απελευθέρωση πρώην μονοπωλιακών τομέων της αγοράς (τηλεπικοινωνίες, τραπεζικές υπηρεσίες κ.λπ.), η διάταξη αυτή στερείται δικαιολογίας και, επιπλέον, παρεμποδίζει την εύρυθμη λειτουργία ζωτικών τομέων της οικονομίας. Άλλωστε, η ποινικοποίηση της δωροδοκίας στον ιδιωτικό τομέα καλύπτει διαχρονικώς σε ικανό βαθμό το τιμωρητικό «κενό» που επιδίωξε να καλύψει το ισχύον άρθρο 263Α.

ΔΕΚΑΤΟ ΤΡΙΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ Κοινώς επικίνδυνα εγκλήματα

Στο Κεφάλαιο των κοινώς επικίνδυνων εγκλημάτων διατηρήθηκε ως συνδετικό στοιχείο η έννοια του κοινού κινδύνου (βλ. σχετικά Μ. Καϊάφα-Γκμπάντι, Κοινώς επικίνδυνα εγκλήματα, γ' έκδ., 2005, σ. 87επ. και ιδίως 99επ.). Έτσι, το αξιόποιο περιορίζεται, σε αντίθεση με ορισμένες ξένες έννομες τάξεις, σε περιπτώσεις κοινής διακινδύνευσης έννομων αγαθών, όπως η ζωή, η σωματική ακεραιότητα ή η ιδιοκτησία, και δεν μπορεί να θεμελιωθεί, όταν η δυνατότητα κινδύνου που γεννά η πράξη αφορά μια συγκεκριμένη και μόνο μονάδα εννόμου αγαθού.

Παράλληλα όμως στο Κεφάλαιο έγιναν σημαντικές αλλαγές. Συγκεκριμένα:

(α) στα κοινώς επικίνδυνα εγκλήματα εντάχθηκαν μόνο τα εγκλήματα εκείνα όπου ο κίνδυνος αφορά καταρχήν στον άνθρωπο ή στις ξένες ιδιοκτησίες, ανεξαρτήτως αν διαχέεται προς τα έννομα αυτά αγαθά μέσα από προσβολές στοιχείων του περιβάλλοντος, όπως συμβαίνει στον εμπρησμό δάσους.

(β) το αξιόποιο συνδέθηκε με τη πρόκληση κινδύνου, έτσι ώστε να αποδεσμευθεί από τα προβλήματα που γεννά η τυποποίηση εγκλημάτων αφηρημένης ή δυνητικής διακινδύνευσης (βλ. σχετικά Μ. Καϊάφα-Γκμπάντι, ο.π., σ. 42επ., Δ. Σπυράκου, Αφηρημένη διακινδύνευση: Μια επικίνδυνη κατασκευή για το ποινικό δίκαιο, ΠοινΧρ 1993, σ. 360επ., Ε. Συμεωνίδου-Καστανίδου, Η διαβάθμιση του κινδύνου στα εγκλήματα διακινδύνευσης, ΠοινΔικ 2001, σ. 645επ.),

(γ) εκλογικεύθηκαν οι ποινές και τα εγκλήματα του κεφαλαίου μπορούν να διακριθούν πλέον σε δύο κατηγορίες, ανάλογα με την κλίμακα διαβάθμισης των ποινών τους (: πιο αυστηρή αντιμετώπιση π.χ. στα εγκλήματα του εμπρησμού, του εμπρησμού δασών, της έκρηξης ή της πλημμύρας και πιο ήπια αντιμετώπισης π.χ. στην κοινώς επικίνδυνη βλάβη), οι οποίες αντανακλούν και την ειδικότερη απαξία τους σε σχέση με τη δυναμική της προσβολής που συνδέεται με αυτά,

(δ) αντιμετωπίστηκε ρητά το ενδεχόμενο διαφορετικής υποκειμενικής επικάλυψης της πράξης από αυτήν της πρόκλησης κινδύνου και οι περιπτώσεις αυτές αντιμετωπίστηκαν με την ποινή του εγκλήματος αμέλειας,

(ε) στα κοινώς επικίνδυνα εγκλήματα που τελούνται με δόλο προστέθηκαν κατά κανόνα εκ του αποτελέσματος διακρινόμενες μορφές για τις περιπτώσεις πρόκλησης βαριάς σωματικής βλάβης και διακεκριμένες μορφές για τις περιπτώσεις πρόκλησης βλάβης σε εγκαταστάσεις κοινής ωφέλειας, κάτι που στον ισχύοντα ΠΚ συναντάται μόνο στο έγκλημα της έκρηξης, χωρίς αυτή η διάκριση να μπορεί να δικαιολογηθεί,

στ) προβλέφθηκε ρητά διαφορετική ποινή για την περίπτωση που η πράξη είχε ως αποτέλεσμα την πρόκληση θανάτου μεγάλου αριθμού ανθρώπων, με στόχο να καταστεί σαφές πως και σ' αυτές τις περιπτώσεις η διάταξη του εκ του αποτελέσματος διακρινόμενου εγκλήματος εφαρμόζεται μια φορά, απορροφώντας την απαξία όλων των επιμέρους θανάτων, και δεν τίθεται θέμα αληθινής συρροής (πρβλ. για το πρόβλημα την ΑΠ(Ολ) 4/2010),

(ζ) αφαιρέθηκε το έγκλημα της νοθείας τροφίμων (άρθρο 281 ΠΚ), γιατί θεωρήθηκε ορθότερο να ρυθμίζεται στον αγορανομικό κώδικα,

(η) καταργήθηκε η διάταξη για την παραβίαση συμβάσεων προμήθειας (άρθρο 287 ΠΚ), αφού στο μέτρο που η συγκεκριμένη συμπεριφορά φέρει απαξία, καλύπτεται από τη διάταξη για την παρεμπόδιση αποτροπής κοινού κινδύνου,

(θ) εκτός από την έμπρακτη μετάνοια προβλέφθηκε λόγος δικαστικής άφεσης της ποινής για όλα τα εγκλήματα του κεφαλαίου σε περίπτωση που ο δράστης με τη δική του θέληση αποτρέψει την εξέλιξη του κινδύνου ή με τη γρήγορη αναγγελία του προς τις

αρχές δώσει αφορμή για την αποτροπή της, ώστε να διευρυνθούν τα κίνητρα για την αποτροπή του κινδύνου στη συγκεκριμένη κατηγορία εγκλημάτων όπου απειλείται ευρύς αριθμός εννόμων αγαθών,

(ι) αναδιατάχθηκε, τέλος, η σειρά των εγκλημάτων ανάλογα με τη σημασία τους και τη συχνότητα εμφάνισή τους στην πράξη.

Άρθρο 264

Ο εμπρησμός διατηρεί ως προς τη νομοτυπική του μορφή τα γνωστά και από τον ισχύοντα Ποινικό Κώδικα στοιχεία, δηλαδή την πρόκληση πυρκαγιάς, από την οποία θα πρέπει να προέκυψε στη συγκεκριμένη περίπτωση είτε κοινός κίνδυνος για ξένα πράγματα είτε κίνδυνος για άνθρωπο. Ωστόσο το έγκλημα δόλου αποκτά, όπως ήδη αναφέρθηκε, μια επιπλέον εκ του αποτελέσματος διακρινόμενη μορφή, αν η πράξη είχε ως αποτέλεσμα τη βαριά σωματική βλάβη, και μια διακεκριμένη αν προκάλεσε τη σημαντική βλάβη σε εγκαταστάσεις κοινής ωφέλειας, ενώ τροποποιείται και το υπάρχον εκ του αποτελέσματος έγκλημα του θανατηφόρου εμπρησμού. Γενικά, εξάλλου, οι ποινές του εμπρησμού έχουν εκλογικευθεί, σύμφωνα με τη γενικότερη προσπάθεια που καταβλήθηκε σε όλο το ειδικό μέρος για τον εξορθολογισμό των ποινών. Έτσι, στις βασικές μορφές του το έγκλημα δόλου απειλείται με ποινή φυλάκισης από ένα ως πέντε έτη, αν προέκυψε κίνδυνος σε ξένα πράγματα, και με κάθειρξη από πέντε ως δέκα έτη, αν από αυτήν προέκυψε κίνδυνος για άνθρωπο. Οι ποινές αυτές, όπως και οι απειλούμενες για τα διακεκριμένα και τα εκ του αποτελέσματος διακρινόμενα εγκλήματα (: κάθειρξη για την περίπτωση πρόκλησης βαριάς σωματικής βλάβης ή βλάβης σε εγκαταστάσεις κοινής ωφέλειας, και κάθειρξη από δέκα ως δεκαπέντε έτη αν προκλήθηκε θάνατος), καταβλήθηκε προσπάθεια να ανταποκρίνονται στην αρχή της αναλογικότητας και προβλέφθηκαν ενιαία για όλα τα κοινώς επικίνδυνα εγκλήματα των οποίων η πράξη προσβολής έχει μια ιδιαίτερη δυναμική πρόκλησης κοινού κινδύνου (έκρηξη, πλημμύρα κ.λπ.).

Στον θανατηφόρο εμπρησμό με τη ρητή πρόβλεψη της δυνατότητας του δικαστηρίου να επιβάλει ισόβια κάθειρξη στην περίπτωση πρόκλησης θανάτου σε μεγάλο αριθμό ανθρώπων, κατέστη σαφές ότι δεν μπορεί να γίνεται λόγος για αληθινή συρροή ούτε των επιμέρους θανάτων που προκαλούνται από αμέλεια με τον θανατηφόρο εμπρησμό, ούτε πολύ περισσότερο για αληθινή συρροή μιας πολλαπλής εφαρμογής του ίδιου του εκ του αποτελέσματος εγκλήματος. Τέλος, στην παρ. 2 υπάγεται ο εμπρησμός που καλύπτει από αμέλεια τόσο την πυρκαγιά όσο και την πρόκληση κινδύνου.

Άρθρο 265

Με τη διάταξη του άρθρου αυτού προβλέπεται, ότι: Όποιος προξενεί πυρκαγιά σε δάσος ή δασική έκταση κατά την έννοια του νόμου ή σε έκταση που έχει νόμιμα κηρυχθεί δασωτέα ή αναδασωτέα, τιμωρείται: α) με φυλάκιση τουλάχιστον τριών ετών και χρηματική ποινή, β) με κάθειρξη ως δέκα έτη αν από την πράξη προέκυψε κίνδυνος για άνθρωπο, γ) με κάθειρξη αν στην περίπτωση των στοιχείων α' ή β' η πράξη προκάλεσε σημαντική βλάβη σε εγκαταστάσεις κοινής ωφέλειας ή είχε ως αποτέλεσμα τη βαριά σωματική βλάβη ανθρώπου ή η φωτιά εξαπλώθηκε σε μεγάλη έκταση, δ) με κάθειρξη τουλάχιστον δέκα ετών αν στην περίπτωση του στοιχείου β' η πράξη είχε ως αποτέλεσμα το θάνατο άλλου. Αν προκλήθηκε ο θάνατος μεγάλου αριθμού ανθρώπων, το δικαστήριο μπορεί να επιβάλει ισόβια κάθειρξη (παρ. 1).

Αν ο υπαίτιος σκόπευε να προσπορίσει στον εαυτό του ή σε άλλον παράνομο περιουσιακό όφελος επιβάλλεται κάθειρξη ως δέκα έτη και χρηματική ποινή (παρ. 2). Όποιος στις περιπτώσεις της πρώτης παραγράφου προκαλεί από αμέλεια την πυρκαγιά σε δάσος ή δασική έκταση κατά την έννοια του νόμου ή σε έκταση που έχει νόμιμα κηρυχθεί δασωτέα ή αναδασωτέα τιμωρείται με φυλάκιση.

Άρθρα 266 - 267

Η διάταξη του άρθρου 266 (εμπρησμός από αμέλεια) έχει ενσωματωθεί στα άρθρα 264 και 265 και για το λόγο αυτό καταργείται. Η διάταξη του άρθρου 267 επικαλύπτεται από τη γενική ρύθμιση της διάταξης του άρθρου 289 παρ. 1, και γι' αυτό καταργείται.

Άρθρο 268

Το έγκλημα της *πλημμύρας* ακολουθεί και αυτό τη νέα δομή της νομοτυπικής μορφής των κοινώς επικίνδυνων εγκλημάτων, όπως αυτή περιγράφηκε πιο πάνω και απειλείται με την ίδια κλίμακα ποινών, όπως ο εμπρησμός.

Άρθρο 269

Το άρθρο 269 όπου τυποποιείται η πρόκληση *πλημμύρας* από αμέλεια, έχει ενσωματωθεί στο άρθρο 268 και για το λόγο αυτό καταργείται.

Άρθρο 270

Το έγκλημα της *έκρηξης* έχει την ίδια ακριβώς δομή που περιγράφηκε πιο πάνω για το έγκλημα του εμπρησμού και τις ίδιες απειλούμενες ποινές. Με την επιλογή αυτή γίνεται φανερό ότι και με τη συγκεκριμένη αξιόποινη πράξη το έννομο αγαθό της δημόσιας τάξης μπορεί να προσβάλλεται μόνο έμμεσα, γι' αυτό και δεν δικαιολογείται μεγαλύτερη ποινή σε σχέση με άλλα κοινώς επικίνδυνα εγκλήματα που παρουσιάζουν επίσης ιδιαίτερη δυναμική ως προς την πρόκληση κοινού κινδύνου. Εξάλλου, σε αντίθεση με αυτό που συμβαίνει στον ισχύοντα ΠΚ, δεν επελέγη η σωρευτική απειλή χρηματικής ποινής, στο μέτρο που το συγκεκριμένο έγκλημα δεν συνοδεύεται από χαρακτηριστικά αποκόμισης οικονομικού οφέλους. Τέλος, ως προς τις εκ του αποτελέσματος διακρινόμενες μορφές του εγκλήματος πρέπει να αναφερθεί ότι στην περίπτωση πρόκλησης σωματικής βλάβης το εκ του αποτελέσματος έγκλημα μπορεί να θεμελιωθεί πλέον μόνο με την πρόκληση *βαριάς* σωματικής βλάβης, όπως και στα άλλα κοινώς επικίνδυνα εγκλήματα, αφού η αρχή της αναλογικότητας δεν δικαιολογεί να αυξάνεται το απειλούμενο πλαίσιο ποινής κατά πέντε έτη με μόνη την πρόκληση μιας απλής σωματικής βλάβης.

Άρθρο 271

Το άρθρο 271 καταργείται διότι ρυθμίζει την από αμέλεια τέλεση της *έκρηξης*, που έχει ενταχθεί στην παρ. 2 του άρθρου 270.

Άρθρο 272

Ιδιαίτερα σημαντική είναι η αλλαγή που επέρχεται στο άρθρο 272 του ΠΚ (παραβάσεις σχετικές με τις εκρηκτικές ύλες), το οποίο τυποποιώντας προπαρασκευαστικές πράξεις *έκρηξης* με εκρηκτικές ύλες ή βόμβες και πράξεις συμμετοχής σε αυτές δημιούργησε σωρεία προβλημάτων, ακόμη και μετά την τελευταία τροποποίηση της διάταξης το 2001 (βλ. ενδεικτικά τη βαρύτερη τιμώρηση των προπαρασκευαστικών πράξεων *έκρηξης* από την απόπειρα του αδικήματος και σχετικά *Μ. Καϊάφα-Γκμπάντι*, ο.π., σ. 313 επ.).

Συγκεκριμένα, το νέο αδίκημα της κατασκευής και κατοχής εκρηκτικών υλών αφορά επίσης μόνο εκρηκτικές ύλες και εκρηκτικές βόμβες, ως τα πλέον επικίνδυνα μέσα με τα οποία μπορεί να προκληθεί έκρηξη. Περιορίζει ωστόσο το αξιόποινο μόνο σ' αυτές τις εκρηκτικές ύλες ή βόμβες από τις οποίες μπορεί να προκληθεί κίνδυνος για άνθρωπο, στοιχείο που πρέπει να προκύπτει σε κάθε συγκεκριμένη περίπτωση είτε από τα ίδια τα χαρακτηριστικά αυτών των αντικειμένων (π.χ. σύσταση, δυναμική κ.λπ.) είτε από τις συνθήκες κατασκευής ή κατοχής (π.χ. συνύπαρξη με άλλα υλικά που μπορούν να οδηγήσουν σε έκρηξη που θα θεμελιώνει κίνδυνο ανθρώπου). Εξάλλου, τιμωρούνται μόνο οι πράξεις της κατασκευής, προμήθειας ή κατοχής και δεν ανάγονται σε αυτοτελή εγκλήματα συμμετοχικές πράξεις σ' αυτές. Η απαξία που συνδέεται με το αδίκημα του άρθρου 272 αφορά το γεγονός ότι τα συγκεκριμένα αντικείμενα μπορούν να οδηγήσουν ορισμένες φορές ακόμη και αυτοδύναμα σε έκρηξη. Υποκειμενικά απαιτείται βέβαια δόλος τόσο για τις πράξεις της κατασκευής, προμήθειας ή κατοχής εκρηκτικών υλών ή εκρηκτικών βομβών, όσο και για την υπάρχουσα στη συγκεκριμένη περίπτωση δυνατότητα των τελευταίων να προκαλέσουν κίνδυνο για άνθρωπο. Ιδιαίτερης σημασίας είναι επίσης η ειδική πρόβλεψη έμπρακτης μετάνοιας για το συγκεκριμένο αδίκημα που οδηγεί σε ατιμωρησία (παρ. 2), όταν ο δράστης παραδίδει τις εκρηκτικές ύλες ή εκρηκτικές βόμβες με τη θέλησή του στις αρχές ή καθιστά δυνατό γι' αυτές να τις αποκτήσουν στην κατοχή τους ή αποτρέπει με άλλο τρόπο να γίνει χρήση τους. Η πρόβλεψη δικαιολογείται δικαιοπολιτικά, γιατί προσφέρει κίνητρο αποτροπής του κινδύνου που μπορούν να προκαλέσουν τέτοια υλικά ή αντικείμενα για τον άνθρωπο, και μάλιστα σ' ένα έγκλημα με το οποίο το αξιόποινο θεμελιώνεται σε προωθημένο στάδιο.

Άρθρο 273

Το έγκλημα της κοινώς επικίνδυνης βλάβης δομείται επίσης με τον τρόπο που επελέγη για όλα τα υπόλοιπα κοινώς επικίνδυνα εγκλήματα, ωστόσο οι απειλούμενες ποινές είναι εδώ αισθητά ηπιότερες. Τούτο εξηγείται από το γεγονός ότι η τυποποίηση της συγκεκριμένης συμπεριφοράς έρχεται να καλύψει περιπτώσεις που δεν υπάγονται στα προηγούμενα εγκλήματα, και έτσι αναφέρεται σε μια αξιόποινη πράξη με μικρότερη δυναμική πρόκλησης κοινού κινδύνου σε σχέση με κοινώς επικίνδυνα εγκλήματα όπως ο εμπρησμός κ.λπ. Η τιμωρούμενη πράξη είναι εξάλλου ταυτόσημη με αυτήν της ισχύουσας διάταξης («Όποιος καταστρέφει ή προξενεί βλάβη σε πράγμα δικό του ή ξένο, κινητό ή ακίνητο.....») και προστίθεται απλώς ενδεικτική αναφορά ορισμένων πραγμάτων, μέσα από τη βλάβη των οποίων μπορεί να διαχέεται ο κίνδυνος σε ξένα πράγματα ή σε ανθρώπους («όπως ηλεκτρικές εγκαταστάσεις, οικοδομικά ή άλλα έργα για προστασία από φυσικές και άλλες καταστροφές»). Το αδίκημα αποκτά ωστόσο, κατά τη γενικότερη επιλογή που έγινε για το Κεφάλαιο, ένα επιπρόσθετο εκ του αποτελέσματος διακρινόμενο έγκλημα για την περίπτωση που η πράξη είχε ως αποτέλεσμα τη βαριά σωματική βλάβη ή το θάνατο άλλου, ενώ στην περίπτωση θανάτου μεγάλου αριθμού ανθρώπων το δικαστήριο μπορεί να επιβάλει κάθειρξη τουλάχιστον δέκα ετών.

Άρθρο 274

Το άρθρο 274 όπου σήμερα τυποποιείται η από αμέλεια κοινώς επικίνδυνη βλάβη καταργείται, γιατί η συγκεκριμένη πράξη έχει ενσωματωθεί στο άρθρο 273.

Άρθρο 275

Στο αδίκημα της *άρσης ασφαλιστικών εγκαταστάσεων* οι αλλαγές περιορίζονται σε στοιχεία που αφορούν τις γενικότερες επιλογές ως προς τη δομή των κοινώς επικίνδυνων εγκλημάτων (: εκ του αποτελέσματος διακρινόμενα εγκλήματα και τιμώρηση σε περίπτωση διαφορετικής υποκειμενικής επικάλυψης της πράξης σε σχέση με τη δυνατότητα κινδύνου). Μόνο σε σχέση με τις ποινές αξίζει να αναφερθεί ως προς το έγκλημα αυτό ότι ενώ η βασική μορφή του θεωρήθηκε πως πρέπει να καταταγεί στην κλίμακα ποινών των εγκλημάτων ηπιότερης απαξίας, αφού η βλάβη της ασφαλιστικής εγκατάστασης δεν χρειάζεται να έχει οδηγήσει σε πραγμάτωση του συμβάντος που αποβλέπει να αποτρέψει (: π.χ. στην περίπτωση *άρσης μιας εγκατάστασης πυρασφάλειας* δεν απαιτείται το ξέσπασμα της φωτιάς), στην περίπτωση των εκ του αποτελέσματος διακρινόμενων εγκλημάτων οι ποινές ακολουθούν αυτές των αντίστοιχων βαρύτερων κοινώς επικίνδυνων εγκλημάτων, αφού στις συγκεκριμένες περιπτώσεις είναι φανερό ότι η μη λειτουργία της ασφαλιστικής εγκατάστασης επιφέρει ένα παραπέρα αποτέλεσμα, που προσθέτει σε δυναμική και οδηγεί μέσα απ' αυτό στα βλαπτικά αποτελέσματα.

Άρθρο 276

Το άρθρο 276, όπου τυποποιείται η *άρση ασφαλιστικών εγκαταστάσεων* από αμέλεια, έχει ενσωματωθεί στο άρθρο 275 και για τον λόγο αυτό καταργείται.

Άρθρα 277 - 278

Η πρόκληση ναυαγίου ακολουθεί τη δομή της νομοτυπικής μορφής των κοινώς επικίνδυνων εγκλημάτων, όπως περιγράφεται πιο πάνω και απειλείται με την ίδια κλίμακα ποινών, όπως ο εμπρησμός. Στην παρ. 2 προβλέπεται η τέλεση της πράξης από αμέλεια και γι' αυτό καταργείται το άρθρο 278 που την προέβλεπε.

Άρθρα 279 - 280

Το έγκλημα της δηλητηρίασης πραγμάτων προορισμένων για χρήση από το κοινό περιέχει δύο σημαντικές αλλαγές σε σχέση με την αξιόποινη πράξη του άρθρου 279 του ισχύοντος ΠΚ. Πρώτα απ' όλα πέρα από τη δηλητηρίαση πηγών, δεξαμενών νερού κ.λπ. και τη δηλητηρίαση τροφίμων, ποτών κ.λπ. εισάγει αξιόποινο και για την κατοχή προς πώληση, την πώληση ή τη θέση σε κυκλοφορία των πιο πάνω αντικειμένων, συμπεριφορά που δε ρυθμίζεται στο σημερινό άρθρο 279 ΠΚ δημιουργώντας σοβαρά προβλήματα (βλ. Μ. Καϊάφα-Γκμπάντι, ο.π., σ. 383 επ.). Από την άλλη πλευρά η ρύθμιση καθιστά σαφές ότι τα δηλητηριαζόμενα «άλλα πράγματα» (πέρα από τα τρόφιμα και ποτά) πρέπει να είναι πράγματα προορισμένα για πώληση ή χρήση από το κοινό και όχι οποιαδήποτε πράγματα, η χρήση των οποίων μπορεί να οδηγήσει σε προσβολή της υγείας ή της ζωής. Έτσι, οριοθετεί το αξιόποινο πιο αποτελεσματικά και το περιορίζει ορθά στη δηλητηρίαση των κατά προορισμό καταναλωτικών προϊόντων, εφόσον φυσικά στη συγκεκριμένη περίπτωση μπορεί από τη χρήση τους να προκύψει κίνδυνος για άνθρωπο. Τέλος, με την αφαίρεση του εγκλήματος της νοθείας από το Σχέδιο καθίσταται ακόμη σαφέστερο ότι ως κοινώς επικίνδυνο έγκλημα τιμωρούνται μόνο οι δηλητηριάσεις των πιο πάνω αντικειμένων και όχι οποιαδήποτε αλλαγή προς το χειρότερο της σύστασής τους, η οποία θα πρέπει να αντιμετωπίζεται από τον αγορανομικό κώδικα. Με αυτή τη μορφή αυτονόητο είναι ότι το έγκλημα (στις βασικές και διακεκριμένες μορφές του) απειλείται με την κλίμακα ποινών που επελέγη για τα βαρύτερα κοινώς επικίνδυνα

εγκλήματα. Προβλέπεται η από αμέλεια τέλεση της πράξης (παρ. 3) και γι' αυτό καταργείται η όμοιου περιεχομένου διάταξη του άρθρου 280.

Άρθρα 281 – 284

Τα άρθρα 281, 282 και 283-284 καταργούνται, διότι το πρώτο από αυτά (281) αντιμετωπίζει μια πράξη που τη ρυθμίζουν ήδη οι αγορανομικές διατάξεις, το δεύτερο (282) μια πράξη που θα πρέπει να ενταχθεί και να αντιμετωπιστεί με τη νομοθεσία για το περιβάλλον, ενώ τα δύο επόμενα (283-284) ενοποιούνται στο άρθρο 285.

Άρθρο 285

Στην παραβίαση μέτρων για την πρόληψη ασθενειών έχουν ενοποιηθεί τα εγκλήματα των άρθρων 283 και 284 ΠΚ, και έτσι η παραβίαση μέτρων για την αποτροπή της εισβολής ή της διάδοσης μιας μεταδοτικής ασθένειας, είτε από αυτήν μπορεί να προκύψει κοινός κίνδυνος για ζώα άλλου είτε κίνδυνος για μετάδοση της ασθένειας σε αόριστο αριθμό ανθρώπων, αντιμετωπίζεται από την ίδια διάταξη αλλά με διαφορετικές, βέβαια, ποινές. Στην παρ. 2 της διάταξης η πράξη αντιμετωπίζεται με βαρύτερη ποινή, όταν έχει ως αποτέλεσμα τη μετάδοση της ασθένειας, αυτονόητα και πάλι με διακριτές ποινές ανάλογα αν πρόκειται για μετάδοση αυτής στα ζώα ή σε άνθρωπο. Ενώ στην πρώτη περίπτωση πρόκειται μάλιστα για διακεκριμένη μορφή του εγκλήματος (καθώς η φθορά ξένης ιδιοκτησίας από αμέλεια δεν τυποποιείται), στη δεύτερη περίπτωση πρόκειται για εκ του αποτελέσματος διακρινόμενο έγκλημα. Η από αμέλεια παραβίαση των μέτρων για την αποτροπή της εισβολής ή της διάδοσης μιας μεταδοτικής ασθένειας σε ζώα αποτελεί εξάλλου το μόνο αδίκημα του κεφαλαίου που απειλείται διαζευκτικά με χρηματική ποινή ή παροχή κοινωφελούς εργασίας, λόγω της περιορισμένης απαξίας του.

Άρθρα 286 - 287

Στο έγκλημα της παραβίασης των κανόνων οικοδομικής διατηρούνται οι τροποποιήσεις που επέφερε στη διάταξη ο νόμος 4315/2014, βάσει των οποίων: (α) για τη θεμελίωση του αξιοποίνου αρκεί πλέον η δυνατότητα πρόκλησης κινδύνου για άνθρωπο, όπως έχει αποδείξει επανειλημμένα η υψηλή της επικινδυνότητα εξαιτίας και του σεισμογενούς χαρακτήρα της χώρας, (β) το έγκλημα αποκτά εκ του αποτελέσματος διακρινόμενες μορφές για τις περιπτώσεις πρόκλησης βαριάς σωματικής βλάβης και θανάτου, σύμφωνα και πάλι με τα γενικά χαρακτηριστικά του κεφαλαίου, (γ) γίνεται και στην περίπτωση αυτή η ρητή αντιμετώπισή της με την ποινή του εγκλήματος αμέλειας, (δ) από άποψη ποινών το έγκλημα ως προς τη βασική του μορφή κατατάχθηκε στις κοινώς επικίνδυνες πράξεις ηπιότερης απαξίας, αφού πλέον τιμωρείται και χωρίς την επέλευση του κινδύνου, ωστόσο στις εκ του αποτελέσματος διακρινόμενες μορφές οι απειλούμενες ποινές είναι ταυτόσημες με αυτές των βαρύτερων κοινώς επικίνδυνων εγκλημάτων, αφού η αιτιακή επέλευση του βλαπτικού αποτελέσματος της βαριάς σωματικής βλάβης ή του θανάτου από την παραβίαση των κοινώς αναγνωρισμένων τεχνικών κανόνων σημαίνει ότι αυτή, είτε ενόψει χειροτέρευσης των χαρακτηριστικών του οικοδομικού έργου είτε ενόψει εξωγενών παραγόντων που το επηρεάζουν, έχει αποκτήσει πλέον μια ιδιαίτερη δυναμική πρόκλησης των βλαπτικών αποτελεσμάτων. Το θέμα της παραγραφής, το οποίο επί μακρά σειρά ετών απασχολούσε θεωρία και νομολογία, αντιμετωπίζεται με τον τρόπο που ρυθμίστηκε με τον νόμο 4315/2014, προβλέπεται δηλαδή ότι η παραγραφή αρχίζει από τη στιγμή επέλευσης του θανάτου ή της βαριάς σωματικής βλάβης. Στο Σχέδιο αυξάνεται πάντως το απώτατο χρονικό όριο για την

παραγραφή του εγκλήματος από τα εικοσιπέντε στα τριάντα έτη (από την παραβίαση των τεχνικών κανόνων), πέραν του οποίου δεν μπορεί να επεκταθεί ο χρόνος της παραγραφής, αφού διαφορετικά το έγκλημα θα ήταν ουσιαστικά अपαραγράφτο και ιδίως η δικαστική κρίση θα ήταν ιδιαίτερα ανασφαλής. Το άρθρο 287 καταργείται, διότι η τέλεση από αμέλεια τιμωρείται στην παρ. 2 του άρθρου 286.

Στην επιτροπή συζητήθηκε η αναγκαιότητα διαμόρφωσης και μιας νέας διάταξης, αντιστοιχίας με αυτές των άρθρων 285 και 286, στην οποία να τυποποιείται η παραβίαση των κανόνων για την αποτροπή πλημμυρών και πυρκαγιών επικίνδυνων για τη ζωή των ανθρώπων, έτσι ώστε να αντιμετωπίζονται οι περιπτώσεις εκείνες που, ενώ κάποιος παραβιάζει με δόλο τις υποχρεώσεις που του επιβάλλει ο νόμος ή η αρμόδια αρχή για την αποτροπή των φαινομένων αυτών, δεν καλύπτει με δόλο ούτε την πλημμύρα ούτε την πυρκαγιά και πολύ περισσότερο δεν καλύπτει με δόλο την πρόκληση θανάτου. Οι συμπεριφορές αυτές αντιμετωπίζονται στο πλαίσιο του ισχύοντος Ποινικού Κώδικα ως πλημμεληματικής φύσης εγκλήματα, για τα οποία – όταν έχουν ως αποτέλεσμα την πρόκληση μεγάλου αριθμού θανάτων – μπορεί να επιβληθεί φυλάκιση ως δέκα έτη, ποινή μετατρέψιμη σύμφωνα με το άρθρο 82 ΠΚ. Στο πλαίσιο του Σχεδίου μπορούν να αντιμετωπιστούν με φυλάκιση ως πέντε έτη, ποινή που, κατά τη γνώμη που δεν επικράτησε, δεν είναι ανάλογη με τη βαρύτητα των συγκεκριμένων συμπεριφορών. Τελικώς, κατά την επικρατήσασα άποψη, η προβλεπόμενη στο Σχέδιο ποινική αντιμετώπιση κρίθηκε επαρκής, καθώς έγινε δεκτό ότι αφενός η συγκεκριμένη τυποποίηση θα έχει προβλήματα αοριστίας και αφετέρου ότι σε πολλές περιπτώσεις είναι νοητή η επιβολή αυστηρότερων ποινών, μέσω της εφαρμογής του άρθρου 306 παρ. 2.

Άρθρο 288

Η νομοτυπική μορφή του εγκλήματος της παρεμπόδισης αποτροπής κοινού κινδύνου βελτιώθηκε σε σχέση με τον ισχύοντα ΠΚ με μία παρέμβαση που συμβάλλει στον ακριβέστερο προσδιορισμό της αξιόποινης συμπεριφοράς, καθώς πλέον προβλέπεται ότι ο κοινός κίνδυνος που υπάρχει ή επικείμενη πρέπει να αφορά συγκεκριμένα έννομα αγαθά: τη ζωή ή την υγεία ανθρώπου ή ξένες ιδιοκτησίες. Στην ίδια διάταξη, στη δεύτερη παράγραφο, παρέμεινε εξάλλου, χωρίς αλλαγές σε σχέση με την ισχύουσα ρύθμιση, η τυποποίηση της παράλειψης οφειλόμενης βοήθειας σε περιπτώσεις δυστυχήματος, κοινού κινδύνου ή κοινής ανάγκης.

Άρθρο 289

Το κεφάλαιο των κοινώς επικίνδυνων εγκλημάτων κλείνει όπως και σήμερα με μια γενική ρύθμιση για την έμπρακτη μετάνοια και τη δικαστική άφεση της ποινής. Η έμπρακτη μετάνοια προϋποθέτει κατά τη ρύθμιση αποτροπή του κινδύνου ή αφορμή για αποτροπή αυτού από τις αρχές μετά από σχετική γρήγορη αναγγελία του δράστη με την ελεύθερη θέλησή του. Ως λόγος εξάλειψης του αξιοποιήσιμου η έμπρακτη μετάνοια αφορά όλα τα κοινώς επικίνδυνα εγκλήματα που τελούνται από αμέλεια, αφού σ' αυτά δικαιολογείται και δικαιοπολιτικά το κίνητρο της υποχρεωτικής ατιμωρησίας στο δράστη, για να αποτραπεί τελικά ο κίνδυνος μιας κοινώς επικίνδυνης πράξης.

Τέλος, ο δράστης αποκτά με τη νέα ρύθμιση για τη δικαστική άφεση της ποινής ένα επιπλέον κίνητρο για την αποτροπή της εξέλιξης του κινδύνου ή για τη σχετική

κινητοποίηση των αρχών ως προς αυτήν, και μάλιστα για όλο το φάσμα των κοινώς επικίνδυνων εγκλημάτων, είτε αυτά τελέστηκαν από δόλο είτε από αμέλεια. Εδώ, βέβαια, δεν πρόκειται για υποχρεωτική ατιμωρησία και το δικαστήριο καλείται να κρίνει σε κάθε συγκεκριμένη περίπτωση, αν τα δεδομένα αυτού του λόγου δικαστικής άφεσης της ποινής, σε συνδυασμό και με τη γενικότερη φιλοσοφία των λόγων δικαστικής άφεσης όπως αυτή αποτυπώνεται στο άρθρο 104B (βλ. το συνδυασμό της ειλικρινούς μετάνοιας με μειωμένη ενοχή που οδηγεί στο να μην κρίνεται πλέον αναγκαία η επιβολή ποινής), επιτρέπουν την ατιμωρησία του δράστη.

ΔΕΚΑΤΟ ΤΕΤΑΡΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Εγκλήματα κατά των συγκοινωνιών, των τηλεπικοινωνιών και των άλλων κοινωφελών εγκαταστάσεων

Το Κεφάλαιο των εγκλημάτων κατά των συγκοινωνιών, των τηλεπικοινωνιών και των άλλων κοινωφελών εγκαταστάσεων δεν περιλαμβάνει μόνο αξιόποινες πράξεις που προσβάλλουν τα συγκεκριμένα κοινωνικά έννομα αγαθά, όπως μπορεί να συναγάγει κανείς από τα επιμέρους υποκεφάλαια στα οποία διακρίνεται (: I. Εγκλήματα κατά των συγκοινωνιών II. Εγκλήματα κατά των τηλεπικοινωνιών και άλλων κοινωφελών εγκαταστάσεων). Περιλαμβάνει και συμπεριφορές που αποτελούν κοινώς επικίνδυνα εγκλήματα, τα οποία αναφέρονται σε ατομικά έννομα αγαθά (:της ιδιοκτησίας, της σωματικής ακεραιότητας, της ζωής ή του απορρήτου). Πρόκειται ωστόσο για κοινώς επικίνδυνα εγκλήματα που διαπράττονται μέσα από επικίνδυνες παρεμβάσεις στις συγκοινωνίες ή στις τηλεπικοινωνίες. Η ένταξη των εγκλημάτων αυτών στο συγκεκριμένο Κεφάλαιο προτιμήθηκε εξαιτίας της συνάφειάς τους με τις προσβολές που αφορούν το έννομο αγαθό των συγκοινωνιών ή των τηλεπικοινωνιών.

Εξάλλου, η μη αυτοτελής τυποποίηση εγκλημάτων κατά της ασφάλειας των συγκοινωνιών ή των άλλων κοινωφελών εγκαταστάσεων καθεαυτήν εξηγείται από την αρχή της χρήσης του ποινικού δικαίου ως *ultima ratio*, η οποία επιβάλλει να καταφεύγει κανείς σε τούτο το επώδυνο για τους πολίτες μέσο καταναγκασμού μόνο ως έσχατη λύση. Έτσι, αν π.χ. μια διατάραξη της συγκοινωνίας στους δρόμους δε συνοδεύεται από πρόκληση κοινού κινδύνου για ξένα πράγματα ή πρόσωπα, η συμπεριφορά αυτή μένει να αντιμετωπιστεί μόνο ως παραβίαση των κανόνων της οδικής κυκλοφορίας κατά τον ΚΟΚ.

Με την έννοια αυτή το συγκεκριμένο Κεφάλαιο διατηρεί ένα βασικό χαρακτηριστικό του αντίστοιχου 14ου κεφαλαίου του ισχύοντος Ποινικού Κώδικα, βελτιώνει ωστόσο κατά πολύ την κατάσταση σε σχέση με αυτό. Συγκεκριμένα, καταργήθηκαν οι διατάξεις των άρθρων 294, 296 και 297 που είχαν έντονα κατακριθεί από τη θεωρία είτε ως προβληματικές από άποψη συνταγματικότητας είτε ως παρωχημένες είτε ως δύσκολα εντασσόμενες στο συγκεκριμένο Κεφάλαιο, (παύση εργασίας, παρακώλυση προμήθειας ψωμιού και έκθεση πλοίου σε κίνδυνο με διενέργεια λαθρεμπορίου) (βλ. σχετικά *I. Μανωλεδάκη*, Το έννομο αγαθό ως βασικό εργαλείο του ποινικού δικαίου, 1998, σ. 364 επ.). Από την άλλη πλευρά προχώρησε σε σημαντικές τομές, τόσο σε ό,τι αφορά τη δομή των επιμέρους εγκλημάτων όσο και σε σχέση με την περιγραφή των

αξιόποιων συμπεριφορών. Ειδικότερα τα βασικά χαρακτηριστικά του κεφαλαίου είναι τα ακόλουθα:

(α) Η εξειδίκευση των συμπεριφορών που διαταράσσουν την ασφάλεια των συγκοινωνιών προκαλούν κοινό κίνδυνο, έτσι ώστε οι τυποποιούμενες πράξεις να είναι ορισμένες σύμφωνα με την επιταγή του άρθρου 7 παρ. 1 Συντ., χαρακτηριστικό που έχει ιδιαίτερη σημασία όταν στις συγκεκριμένες συμπεριφορές στηρίζονται και εκ του αποτελέσματος διακρινόμενα εγκλήματα που οδηγούν σε βαριές στερητικές της ελευθερίας ποινές (βλ. σχετικά τις *de lege ferenda* σκέψεις της Ε. Συμεωνίδου-Καστανίδου, Εμβάθυνση στο ουσιαστικό Ποινικό Δίκαιο, 2008, σ. 206).

(β) Η τυποποίηση τόσο «εξωγενών» επικίνδυνων παρεμβάσεων στις συγκοινωνίες (π.χ. με καταστροφή ή βλάβη εγκαταστάσεων κ.λπ.) όσο και τέτοιων που προέρχονται μέσα από την ίδια τη διαδικασία της λειτουργίας τους, δηλ. από την οδήγηση των σχετικών συγκοινωνιακών μέσων.

(γ) Η εκσυγχρονισμένη δομή των κοινώς επικίνδυνων αδικημάτων του κεφαλαίου που ακολουθεί τις επιλογές που έγιναν στα εγκλήματα κοινού κινδύνου, και συγκεκριμένα: (i) η δημιουργία εκ του αποτελέσματος διακρινόμενων εγκλημάτων για την περίπτωση της πρόκλησης βαριών σωματικών βλαβών ή θανάτου και διακεκριμένων εγκλημάτων για την πρόκληση βλαβών σε εγκαταστάσεις κοινής ωφέλειας, (ii) η κλιμακωτή διαβάθμιση των απειλούμενων ποινών σύμφωνα με την αρχή της αναλογικότητας και η πρόβλεψη διακριτής ποινής για την περίπτωση της επέλευσης θανάτου μεγάλου αριθμού ανθρώπων, και (iii) η αντιμετώπιση με την ποινή του εγκλήματος αμέλειας και της περίπτωσης που μόνο ένα από τα συστατικά στοιχεία της αντικειμενικής υπόστασης (:διατάραξη της ασφάλειας των συγκοινωνιών με τον οριζόμενο στη διάταξη τρόπο ή η πρόκληση κοινού κινδύνου για έννομα αγαθά) καλύπτεται από αμέλεια, ενώ το άλλο καλύπτεται από δόλο.

(δ) Η τυποποίηση των προσβολών του απορρήτου των τηλεπικοινωνιών του κοινού ως κοινώς επικίνδυνου εγκλήματος με σαφές περιεχόμενο πράξεων απόκτησης πρόσβασης σε σύνδεση ή σε δίκτυο παροχής στο κοινό υπηρεσιών τηλεφωνίας ή ηλεκτρονικής επικοινωνίας που προκαλούν κίνδυνο είτε για το απόρρητο του περιεχομένου της τηλεπικοινωνίας είτε γι' αυτό των στοιχείων κίνησης ή θέσης αυτής, σε αντίθεση με το συγκεχυμένο και σε πολλά σημεία αόριστο περιεχόμενο του ισχύοντος σήμερα άρθρου 292Α ΠΚ.

(ε) Η τυποποίηση στο συγκεκριμένο Κεφάλαιο του κοινώς επικίνδυνου εγκλήματος κατά του απορρήτου των τηλεπικοινωνιών του κοινού καθώς και της παρακώλυσης των τηλεπικοινωνιών ως κοινωνικού αγαθού και η ένταξη όλων των άλλων ατομικών προσβολών του τηλεπικοινωνιακού απορρήτου στα εγκλήματα του σχετικού κεφαλαίου.

(στ) Η δημιουργία απλά ή ιδιαίτερα διακεκριμένων μορφών στις αξιόποινες πράξεις παρακώλυσης της λειτουργίας κοινωφελών εγκαταστάσεων αλλά και στις προσβολές του απορρήτου των τηλεπικοινωνιών του κοινού στη βάση στοιχείων που ευδιάκριτα εκφράζουν είτε αυξημένο άδικο (π.χ. όταν ο δράστης είναι νόμιμος εκπρόσωπος της εγκατάστασης ή μέλος της διοίκησης ή υπεύθυνος της ασφάλειας αυτής ή εργαζόμενος ή συνεργάτης, ή όταν από την πράξη προκαλείται κατάσταση κοινής ανάγκης) είτε αυξημένη ενοχή (π.χ. όταν ο δράστης αποβλέπει να προσπορίσει στον εαυτό του ή σε άλλον παράνομο περιουσιακό όφελος).

(ζ) Η εκλογίκευση των ποινών του κεφαλαίου και ο αναλογικός συσχετισμός τους με αυτές των εγκλημάτων κοινού κινδύνου, για όσες πράξεις έχουν τυποποιηθεί ως κοινώς επικίνδυνες αξιόποινες συμπεριφορές.

(η) Και τέλος, η πρόβλεψη των θεσμών της έμπρακτης μετάνοιας και της δικαστικής άφεσης της ποινής για τα εγκλήματα των επικίνδυνων παρεμβάσεων στη συγκοινωνία και την επικίνδυνη οδήγηση, που είναι τυποποιημένα ως κλασικά εγκλήματα κοινής διακινδύνευσης, αφού η παροχή ενός ισχυρού κινήτρου ενεργοποίησης του δράστη είναι σ' αυτές τις περιπτώσεις σημαντική για την άρση του κινδύνου και τον ουσιώδη περιορισμό των συνεπειών της πράξης.

I. Εγκλήματα κατά των συγκοινωνιών

Άρθρο 290

Το έγκλημα των επικίνδυνων παρεμβάσεων στην οδική συγκοινωνία απαιτεί, όπως και στον ισχύοντα Ποινικό Κώδικα, τη διατάραξη της ασφάλειας της συγκοινωνίας στους δρόμους ή στις πλατείες. Η διάταξη αναφέρεται ωστόσο μόνο σε «εξωγενείς» επικίνδυνες παρεμβάσεις στην οδική συγκοινωνία, δηλαδή σε επικίνδυνες συμπεριφορές πέρα από την οδήγηση ενός συγκοινωνιακού μέσου, αφού οι αξιόποινες επικίνδυνες μορφές της τελευταίας τυποποιούνται διακριτά στο δεύτερο άρθρο του κεφαλαίου. Πέρα απ' αυτό το καινοτόμο στοιχείο, σημαντικό νεωτερισμό αποτελεί επίσης ότι στο συγκεκριμένο έγκλημα ορίζονται πλέον οι τρόποι πρόκλησης της διατάραξης. Έτσι, αυτό δεν μπορεί να θεμελιωθεί πλέον από οποιαδήποτε συμπεριφορά θα κρινόταν ως διατάραξη της ασφάλειας της συγκοινωνίας, χωρίς να αποτελεί μια ουσιωδώς επικίνδυνη πράξη γι' αυτήν. Ειδικότερα, η διατάραξη της ασφάλειας της συγκοινωνίας απαιτείται να επέρχεται με: (i) καταστροφή, βλάβη ή μετακίνηση εγκαταστάσεων ή οχημάτων, (ii) με τοποθέτηση ή διατήρηση εμποδίων, (iii) με αλλοίωση σημείων ή σημάτων ή με τοποθέτηση ή διατήρηση εσφαλμένων σημείων ή σημάτων ή (iv) τέλος, με παρόμοιες, εξίσου επικίνδυνες για τη συγκοινωνία, πράξεις. Η απαρίθμηση των τριών πρώτων κατηγοριών πράξεων διατάραξης βοηθά τον εφαρμοστή του δικαίου να ερμηνεύσει και την τελευταία, μάλλον αόριστη έννοια, των παρόμοιων πράξεων, αφού αυτές πρέπει κατά νόμο να είναι εξίσου επικίνδυνες με τις προηγούμενες, στοιχείο που παραπέμπει σε μια αμεσότητα κινδύνου που οι συγκεκριμένες πράξεις πρέπει να δημιουργούν για την ασφάλεια της συγκοινωνίας. Οι πράξεις αυτές τιμωρούνται βέβαια μόνο αν προέκυψε κοινός κίνδυνος σε ξένα πράγματα ή κίνδυνος για άνθρωπο, στοιχείο που σε σύγκριση με την ισχύουσα διάταξη του άρθρου 290 ΠΚ διαφέρει ενόψει της θεμελίωσης αξιοποιήσιμης ακόμη και αν ο κοινός κίνδυνος περιορίζεται στα ξένα πράγματα. Παράλληλα, οι επικίνδυνες «εξωγενείς» παρεμβάσεις στην οδική συγκοινωνία τιμωρούνται με αυξημένες ποινές, ως διακεκριμένο έγκλημα, αν η διατάραξη των συγκοινωνιών που οφείλεται σ' αυτές προκάλεσε κίνδυνο για άνθρωπο, και ως εκ του αποτελέσματος διακρινόμενα εγκλήματα, αν προκληθεί παραπέρα βαριά σωματική βλάβη ή θάνατος ανθρώπου. Αν προκλήθηκε θάνατος μεγάλου αριθμού ανθρώπων το δικαστήριο μπορεί να επιβάλει ισόβια κάθειρξη. Η πράξη τιμωρείται και όταν τελείται από αμέλεια με την ήπια ποινή της παρ. 2 (φυλάκιση μέχρι δύο έτη), η οποία εφαρμόζεται ακόμη και αν η διατάραξη της ασφάλειας της συγκοινωνίας ή η δυνατότητα πρόκλησης κινδύνου καλύπτεται από δόλο.

Άρθρο 290Α

Η επικίνδυνη οδήγηση έρχεται να συμπληρώσει, με την αυτοτελή τυποποίησή της στο δεύτερο άρθρο του κεφαλαίου, τις αξιόποινες επικίνδυνες παρεμβάσεις στην οδική συγκοινωνία. Τυποποιούνται δύο κατηγορίες επικίνδυνων συμπεριφορών οδήγησης: (i) αυτή που οφείλεται στην κατάσταση του ίδιου του οδηγού, μολονότι δεν είναι σε θέση να οδηγήσει με ασφάλεια λόγω της κατανάλωσης οινοπνεύματος, χρήσης εξαρτησιογόνων ουσιών ή λόγω σωματικής ή πνευματικής εξάντλησης και (ii) αυτή που οφείλεται στον ειδικότερο τρόπο οδήγησης, και συγκεκριμένα: είτε σε οδήγηση σε εθνικές ή περιφερειακές οδούς αντίστροφα στο ρεύμα της εκάστοτε κατεύθυνσης ή σε πεζόδρομους, πεζοδρόμια ή πλατείες, ή οδήγηση οχήματος που είναι τεχνικά ανασφαλές ή με ανασφαλή τρόπο φορτωμένο ή προβαίνει σε οδήγηση με επικίνδυνους ελιγμούς ή μετέχει σε αυτοσχέδιους αγώνες. Έτσι, από τη διάταξη καθίσταται σαφές ότι το έγκλημα της επικίνδυνης οδήγησης δεν αφορά κάθε σχετική με την οδήγηση παραβίαση του ΚΟΚ, αλλά μόνο ορισμένες πολύ επικίνδυνες συμπεριφορές που σχετίζονται με αυτήν, εφόσον βέβαια και εδώ από την πράξη προέκυψε κοινός κίνδυνος για ξένα πράγματα ή κίνδυνος για άνθρωπο. Με αυτόν τον τρόπο αποφεύγεται να καταλήγει κάθε παράβαση του ΚΟΚ, που έχει ως παραπέρα αποτέλεσμα την από αμέλεια θανάτωση άλλου, σε εκ του αποτελέσματος διακρινόμενο έγκλημα επικίνδυνης οδήγησης που τιμωρείται με την υψηλή ποινή κάθειρξης. Για την επικίνδυνη οδήγηση, όπως και για τις επικίνδυνες εξωγενείς παρεμβάσεις στην οδική συγκοινωνία τυποποιούνται εξάλλου τα ίδια διακεκριμένα και εκ του αποτελέσματος διακρινόμενα εγκλήματα (με τα ίδια αποτελέσματα: βλάβη σε κοινωφελείς εγκαταστάσεις, βαριά σωματική βλάβη, θάνατος) και με τις ίδιες ποινές. Εξομοιωμένα από άποψη απειλούμενης ποινής είναι εξάλλου αυτονόητα και τα αντίστοιχα εγκλήματα αμέλειας.

Άρθρο 291

Στο άρθρο αυτό τυποποιήθηκαν ειδικά οι επικίνδυνες παρεμβάσεις στη συγκοινωνία μέσω των σταθερής τροχιάς, πλοίων και αεροσκαφών. Παρά την σε μεγάλο βαθμό ενιαία λογική που παρουσιάζουν οι επικίνδυνες παρεμβάσεις στα συγκεκριμένα πεδία συγκοινωνιών με τις αντίστοιχες συμπεριφορές στο πλαίσιο της οδικής συγκοινωνίας, κρίθηκε ότι η απόδοσή τους στην ίδια διάταξη δεν είναι νομοτεχνικά σκόπιμη, επειδή υπάρχουν πάντως τυπικοί κίνδυνοι που απορρέουν από διαφορετικά είδη πράξεων στα επιμέρους πεδία (βλ. π.χ. τις ειδικές μορφές επικίνδυνης οδήγησης στην οδική συγκοινωνία ή τον ειδικό ρόλο της τήρησης των κανόνων τεχνικού ελέγχου στην αεροπορική συγκοινωνία). Πάντως εδώ τυποποιήθηκαν σε ένα και μόνο άρθρο τόσο οι «εξωγενείς» επικίνδυνες παρεμβάσεις στη συγκοινωνία των σιδηροδρόμων, πλοίων ή αεροσκαφών (παρ. 1) όσο και η επικίνδυνη οδήγηση των συγκεκριμένων συγκοινωνιακών μέσων (παρ. 2), αφού η τελευταία δεν παρουσιάζει την πολυμορφία που συναντάμε στις οδικές συγκοινωνίες. Κατά τα λοιπά η διάταξη δομείται με τον ίδιο ακριβώς τρόπο που περιγράφηκε πιο πάνω για τις επικίνδυνες παρεμβάσεις και την επικίνδυνη οδήγηση στην οδική συγκοινωνία. Πάντως ως αξιόποινη επικίνδυνη οδήγηση τιμωρείται εδώ μόνον η επικίνδυνη οδήγηση που οφείλεται στην κατάσταση του οδηγού, αφού αυτή κατ' ουσία είναι και η κύρια μορφή επικίνδυνης οδήγησης που εμφανίζεται στην πράξη σε σχέση με τα συγκεκριμένα συγκοινωνιακά μέσα.

Άρθρο 292

Στη διάταξη για την παρακώλυση συγκοινωνιών, κρίθηκε ότι για την τέλεση του αδικήματος πρέπει να παρεμποδιστεί η λειτουργία κοινόχρηστου συγκοινωνιακού

μέσου. Έτσι, επιχειρείται να λυθεί το πρόβλημα της ασάφειας που δημιουργεί το ισχύον άρθρο 292 ΠΚ με την αναφορά σε «παρεμπόδιση της λειτουργίας κοινόχρηστης εγκατάστασης που εξυπηρετεί τη συγκοινωνία, και ιδίως σιδηροδρόμου, αεροπλάνου κ.λπ.» (βλ. σχετικά *Ε. Συμεωνίδου-Καστανίδου*, Εμβάθυνση στο Ουσιαστικό Ποινικό Δίκαιο, 2008, σ. 489 επ.). Το έγκλημα δεν μπορεί να θεμελιωθεί, λοιπόν, χωρίς την παρεμπόδιση της λειτουργίας των ίδιων των συγκοινωνιακών μέσων. Εξάλλου, παρεμπόδιση υπάρχει όταν ματαιώνεται η συγκοινωνία (βλ. σχετικά *Μ. Καϊάφα - Γκμπάντι*, Εμβάθυνση στην ποινική νομολογία, σ. 485 επ. και *Ε. Συμεωνίδου - Καστανίδου*, ο.π., σ. 491). Στη διάταξη προστίθενται ωστόσο και οι ανάλογης απαξίας περιπτώσεις της σοβαρής διατάραξης της λειτουργίας των συγκοινωνιακών μέσων, δηλαδή αυτής που γίνεται σε μεγάλη έκταση ή για μεγάλο χρονικό διάστημα. Σε καμία περίπτωση πάντως δε αρκεί για το αξιόποιο μια απλή δυσχέραση της λειτουργίας τους. Η πράξη τιμωρείται βέβαια και όταν τελείται από αμέλεια.

II. Εγκλήματα κατά των τηλεπικοινωνιών και άλλων κοινωφελών εγκαταστάσεων

Άρθρο 292Α

Στο άρθρο 292^Α υιοθετείται κατά βάση η δομή και το περιεχόμενο της ισχύουσας διάταξης. Στο άρθρο τυποποιείται ειδικότερα ως έγκλημα: (α) Η χωρίς δικαίωμα πρόσβαση σε σύνδεση ή δίκτυο παροχής υπηρεσιών τηλεφωνίας ή σε σύστημα λογισμικού, που χρησιμοποιείται για την παροχή τέτοιων υπηρεσιών. Αν ο υπαίτιος είναι εργαζόμενος ή συνεργάτης του παρόχου υπηρεσιών τηλεφωνίας η ποινή επαυξάνεται. (β) Η παραβίαση από τον πάροχο τηλεφωνίας ή τον νόμιμο εκπρόσωπό του διάταξης της ΑΔΑΕ ή όρου Γενικής Άδειας ή του δικαιώματος χρήσης ραδιοσυχνότητας ή αριθμού. (γ) Η παράλειψη από τον πάροχο τηλεφωνίας να λάβει τα αναγκαία μέτρα αποτροπής της υπό στ. α' πράξης.

Ως διακεκριμένη μορφή τυποποιείται η τέλεση της πράξης με σκοπό πορισμού παράνομου περιουσιακού οφέλους ή η πρόκληση ζημίας σε άλλον. Αν το συνολικό όφελος ή η συνολική ζημία υπερβαίνει το ποσό των 120.000 ευρώ, επαυξάνεται επίσης η ποινή. Το ίδιο ισχύει σε περίπτωση που από την πράξη τίθενται σε κίνδυνο θεμελιώδεις αρχές και θεσμοί του πολιτεύματος ή απόρρητο που αναφέρεται στην ασφάλεια του κράτους ή εγκαταστάσεων κοινής ωφέλειας. Τέλος, όπως και στην ισχύουσα διάταξη τιμωρείται όποιος αθέμιτα διαθέτει στο εμπόριο ή προσφέρει προς εγκατάσταση μέσα για την τέλεση των πράξεων ή δημόσια διαφημίζει ότι τα προσφέρει.

Άρθρο 292Β

Στο άρθρο 292Β, διατηρείται κατά βάση η ισχύουσα διάταξη. Το έγκλημα τελεί εκείνος που χωρίς δικαίωμα παρεμποδίζει σοβαρά ή διακόπτει τη λειτουργία συστήματος πληροφοριών με την εισαγωγή, διαβίβαση, διαγραφή, καταστροφή, αλλοίωση ψηφιακών δεδομένων ή με αποκλεισμό της πρόσβασης στα δεδομένα αυτά (παρ. 1). Στην παρ. 2 διαμορφώνονται διακεκριμένες μορφές εγκλημάτων, όταν (α) η πράξη τελέστηκε με τη χρήση εργαλείου που έχει σχεδιαστεί κατά κύριο λόγο για πραγματοποίηση επιθέσεων που επηρεάζουν μεγάλο αριθμό συστημάτων πληροφοριών ή επιθέσεων που προκαλούν σοβαρές ζημιές και ιδίως επιθέσεων που προκαλούν μεγάλης έκτασης ή για μεγάλο χρονικό διάστημα διατάραξη των υπηρεσιών των συστημάτων πληροφοριών,

οικονομική ζημιά ιδιαίτερα μεγάλης αξίας ή σημαντική απώλεια δεδομένων, (β) η πράξη προκάλεσε σοβαρές ζημιές και ιδίως μεγάλης έκτασης ή για μεγάλο χρονικό διάστημα διατάραξη των υπηρεσιών των συστημάτων πληροφοριών, οικονομική ζημιά ιδιαίτερα μεγάλης αξίας ή σημαντική απώλεια δεδομένων και γ) όταν η πράξη τελέστηκε κατά συστημάτων πληροφοριών που αποτελούν μέρος υποδομής για την προμήθεια του πληθυσμού με ζωτικής σημασίας αγαθά ή υπηρεσίες.

Στο Σχέδιο δεν περιλήφθηκε η ισχύουσα διάταξη της παρ. 3, καθώς έγινε δεκτό ότι πρέπει στις περιπτώσεις αυτές να λειτουργούν οι κανόνες της συρροής. Δεν προβλέφθηκε επίσης διάταξη για την κατ'έγκληση δίωξη της πράξης, καθώς πρόκειται για έγκλημα που αφορά ευρύτερο αριθμό ατόμων και για το λόγο αυτό η πράξη πρέπει να διώκεται αυτεπαγγέλτως. .

Άρθρο 292Γ

Με το άρθρο αυτό τιμωρούνται προπαρασκευαστικές πράξεις για την τέλεση του εγκλήματος του άρθρου 292Β. Τιμωρείται ειδικότερα όποιος παράγει, πωλεί, προμηθεύεται προς χρήση, εισάγει, κατέχει, διανέμει ή με άλλο τρόπο διακινεί: α) συσκευές ή προγράμματα υπολογιστή, σχεδιασμένα ή προσαρμοσμένα κυρίως για το σκοπό της διάπραξης των εγκλημάτων του άρθρου 292Β, β) συνθηματικά ή κωδικούς πρόσβασης ή άλλα παρεμφερή δεδομένα με τη χρήση των οποίων είναι δυνατόν να αποκτηθεί πρόσβαση στο σύνολο ή μέρος ενός πληροφοριακού συστήματος.

Άρθρο 292Δ

Στο άρθρο αυτό τυποποιείται ως κοινώς επικίνδυνο έγκλημα η *προσβολή του απορρήτου των τηλεπικοινωνιών του κοινού* με την απόκτηση πρόσβασης σε σύνδεση ή σε δίκτυο παροχής στο κοινό υπηρεσιών τηλεφωνίας ή ηλεκτρονικής επικοινωνίας ή σε σύστημα υλικού ή λογισμικού που χρησιμοποιείται για την παροχή τέτοιων υπηρεσιών. Η διάταξη απαιτεί για τη θεμελίωση αξιοποιήσιμου να μπορεί να προκύψει *κοινός κίνδυνος* για το απόρρητο είτε του περιεχομένου των τηλεφωνικών επικοινωνιών είτε των στοιχείων της θέσης ή κίνησης αυτών. Έτσι, από τη διάταξη όχι μόνο προκύπτει με σαφήνεια το προστατευόμενο έννομο αγαθό, αλλά ορίζονται με ακρίβεια και τα στοιχεία της αξιόποινης πράξης. Η ταυτότητα του εγκλήματος ως κοινώς επικίνδυνου θα οδηγεί εξάλλου, σε περίπτωση που μέσα από τη συγκεκριμένη πράξη βλαφθεί το απόρρητο της επικοινωνίας συγκεκριμένων προσώπων, σε αληθινή συρροή εγκλημάτων, αφού το συγκεκριμένο κοινώς επικίνδυνο έγκλημα δεν μπορεί να απορροφήσει τη βλάβη του απορρήτου αλλά ούτε και το αντίστροφο μπορεί να συμβεί. Και τούτο γιατί η βλάβη αφορά το απόρρητο της επικοινωνίας συγκεκριμένων προσώπων, ενώ η προσβολή του απορρήτου των τηλεπικοινωνιών του κοινού αναφέρεται στη διακινδύνευση του απορρήτου αόριστου αριθμού ανθρώπων. Και στο έγκλημα αυτό, όπως και στα υπόλοιπα του κεφαλαίου που τελούνται είτε σε βάρος μιας κοινωφελούς εγκατάστασης είτε με μέσο αυτήν, προβλέπονται διακεκριμένες περιπτώσεις είτε εξαιτίας της ιδιότητας του δράστη (:ως παρόχου υπηρεσιών τηλεφωνίας ή ηλεκτρονικής επικοινωνίας ή νόμιμου εκπροσώπου αυτού ή μέλους της διοικήσεώς του ή υπευθύνου της διασφάλισης του απορρήτου ή εργαζόμενου ή συνεργάτη του παρόχου) που υποδηλώνει αυξημένο άδικο, είτε λόγω στοιχείου που οδηγεί σε αυξημένη ενοχή, δηλαδή σκοπού προσπορισμού παράνομου περιουσιακού οφέλους). Μολονότι πρόκειται για κοινώς επικίνδυνο έγκλημα η πράξη δεν τιμωρείται όταν τελείται από αμέλεια, γιατί η απόκτηση πρόσβασης σε

σύνδεση ή σε δίκτυο παροχής στο κοινό υπηρεσιών τηλεφωνίας είναι μια επιλεγμένη συμπεριφορά και όταν δεν καλύπτεται από δόλο δεν δικαιολογείται η ποινική καταστολή της.

Άρθρο 292Ε

Στο άρθρο αυτό τυποποιείται η παρακώλυση των τηλεπικοινωνιών ως έγκλημα βλάβης του κοινωνικού αγαθού των εγκαταστάσεων τηλεπικοινωνιών με τις οποίες παρέχονται στο κοινό υπηρεσίες τηλεφωνίας ή ηλεκτρονικής επικοινωνίας και ιδίως όταν αυτό συμβαίνει μέσω του διαδικτύου (για την έννοια της εγκατάστασης πρβλ. *Ι. Μανωλεδάκη*, Ερμηνεία κατ' άρθρο των όρων του ποινικού κώδικα, σ. 85, 95). Το αποτέλεσμα της πράξης πρέπει να είναι εδώ είτε η παρεμπόδιση της λειτουργίας της εγκατάστασης, δηλαδή η πλήρης ανακοπή (ματαίωση) της λειτουργίας αυτής, είτε η αντίστοιχης απαξίας σοβαρή διατάραξη της, δηλαδή μια διατάραξη που γίνεται σε μεγάλη έκταση ή για μεγάλο χρονικό διάστημα. Ωστόσο τα αποτελέσματα αυτά για να είναι αξιόποινα, θα πρέπει να προέρχονται από πράξεις αθέμιτης παρέμβασης είτε σε πράγμα είτε σε σύστημα πληροφοριών είτε σε ηλεκτρονικά δεδομένα που εξυπηρετούν τη λειτουργία μιας τέτοιας εγκατάστασης. Και στο αδίκημα αυτό προβλέπονται ως απλά διακεκριμένες μορφές οι περιπτώσεις αυξημένου αδικού ή ενοχής που οφείλονται στην ιδιότητα του δράστη ή σε υποκειμενικά στοιχεία. Η παρακώλυση τηλεπικοινωνιών προβλέπεται εξάλλου ως αξιόποινη και όταν τελείται από αμέλεια.

Άρθρο 293

Τελευταίο έγκλημα του κεφαλαίου αποτελεί παρακώλυση της λειτουργίας των άλλων κοινωφελών εγκαταστάσεων. Τούτο είναι δομημένο όπως και το έγκλημα της παρακώλυσης των τηλεπικοινωνιών, τόσο ως προς τις βασικές (έγκλημα δόλου και αμέλειας) όσο και ως προς τις διακεκριμένες μορφές του. Εδώ τυποποιείται όμως η παρεμπόδιση ή η μεγάλης έκτασης ή για μεγάλο χρονικό διάστημα διατάραξη της λειτουργίας εγκατάστασης που εξυπηρετεί την παροχή στο κοινό ταχυδρομικών υπηρεσιών ή νερού, φωτισμού, θερμότητας ή κινητήριας δύναμης (για την έννοια της κοινωφελούς εγκατάστασης και το απαιτούμενο στοιχείο της αμεσότητας για την εξυπηρέτηση των συγκεκριμένων αναγκών του κοινού βλ. *Ι. Μανωλεδάκη/Ν. Μπιτζιλέκη*, Εγκλήματα κατά της ιδιοκτησίας, 13η έκδ., σ. 348, *Χ. Μυλωνόπουλου*, Ποινικό δίκαιο, Ειδικό Μέρος, Τα εγκλήματα κατά της ιδιοκτησίας και της περιουσίας, β' έκδ., σ. 357, *Σ. Παύλου*, Εγκλήματα κατά της ιδιοκτησίας, σ. 213). Το αξιόποινο θεμελιώνεται εξάλλου και στο πλαίσιο του εγκλήματος αυτού μόνο όταν το συγκεκριμένο αποτέλεσμα επιτυγχάνεται με αθέμιτη παρέμβαση σε πράγμα, σε σύστημα πληροφοριών ή σε ηλεκτρονικά δεδομένα που εξυπηρετούν τη λειτουργία της κοινωφελούς εγκατάστασης.

Άρθρα 294 – 297

Τα άρθρα 294 έως 297 καταργούνται

Άρθρο 298

Για τα αδικήματα κατά της ασφάλειας των συγκοινωνιών, τα οποία όπως ειπώθηκε έχουν δομηθεί ως κοινώς επικίνδυνα εγκλήματα, προβλέπεται έμπρακτη μετάνοια με ευθεία παραπομπή στην αντίστοιχη διάταξη των κοινώς επικίνδυνων εγκλημάτων, αφού και εδώ το ενδιαφέρον του νομοθέτη εστιάζεται στην αποτροπή του κινδύνου για τη διάσωση των εννόμων αγαθών. Στο μέτρο που αυτή γίνεται με την ελεύθερη θέληση του δράστη

και εφόσον πρόκειται για εγκλήματα αμέλειας, δικαιολογείται δικαιοπολιτικά η υποχρεωτική ατιμωρησία στην οποία οδηγεί η έμπρακτη μετάνοια ως λόγος εξάλειψης του αξιοποιήσιμου.

Πέραν αυτού όμως παρέχεται και εδώ, και μάλιστα είτε πρόκειται για επικίνδυνες παρεμβάσεις στη συγκοινωνία από δόλο είτε για τέτοιες από αμέλεια, με την ίδια λογική που έχει επιλεγεί και στα κοινώς επικίνδυνα εγκλήματα, ένα επιπλέον ισχυρό κίνητρο στο δράστη για την αποτροπή της εξέλιξης του κινδύνου με την πρόβλεψη *δικαστικής άφεσης της ποινής*, δηλ. δυνατότητας μη επιβολής της ποινής ανάλογα με τα χαρακτηριστικά της κάθε συγκεκριμένης περίπτωσης, και εφόσον αυτά εμπίπτουν στα γενικότερα στοιχεία που δικαιολογούν τη δικαστική άφεση της ποινής κατά το άρθρο 104B του Γενικού Μέρους.

ΔΕΚΑΤΟ ΠΕΜΠΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Εγκλήματα κατά της ζωής και προσβολές του εμβρύου

Ι. Εγκλήματα βλάβης της ζωής του ανθρώπου

Άρθρο 299

Στα εγκλήματα βλάβης της ζωής την πρώτη θέση κατέχει βέβαια το έγκλημα της ανθρωποκτονίας με δόλο (άρθρο 299), το οποίο, διατήρησε την υπάρχουσα στον ισχύοντα Κώδικα μορφή του. Έτσι, όπως και σήμερα, η ανθρωποκτονία διακρίνεται στη λεγόμενη «βαριά» ανθρωποκτονία, η οποία αποφασίζεται ή εκτελείται σε ήρεμη ψυχική κατάσταση και στην ανθρωποκτονία που κυριαρχείται από τον βρασμό ψυχικής ορμής. Μεταξύ των πράξεων των δύο παραγράφων της ανθρωποκτονίας με δόλο δεν υπάρχει επομένως σχέση γενικού προς ειδικό - ή διαφορετικά, βασικού προς προνομιούχο έγκλημα - αλλά στην κάθε παράγραφο περιγράφεται μια διαφορετική μορφή του εγκλήματος της ανθρωποκτονίας, ώστε οι δύο παράγραφοι αθροιζόμενες να καταλαμβάνουν όλες τις πιθανές μορφές τέλεσης ενός εγκλήματος ανθρωποκτονίας από δόλο. Με δεδομένο, δηλαδή, ότι για να τιμωρηθεί κάποιος με κάθειρξη ισόβια ή πρόσκαιρη τουλάχιστον δέκα ετών πρέπει να έχει αποφασίσει ή εκτελέσει την ανθρωποκτονία σε ήρεμη ψυχική κατάσταση, είναι προφανές ότι στην έννοια του βρασμού ψυχικής ορμής δεν υπάγεται μόνο η αιφνίδια υπερδιέγερση συναισθήματος ή πάθους, όπως κατά κανόνα υποστηρίζεται, αλλά *κάθε* υπερδιέγερση συναισθήματος ή πάθους εφόσον αποκλείει την ήρεμη σκέψη, ανεξαρτήτως του λόγου που την προκάλεσε.

Άρθρο 300

Αναλλοίωτη διατηρείται στο άρθρο αυτό η ίδια διάταξη του ΠΚ, για την ανθρωποκτονία με συναίνεση, στην οποία αλλάζει μόνο ο τίτλος. Ως έγκλημα περιγράφεται η «ανθρωποκτονία κατ' απαίτηση» και όχι η «ανθρωποκτονία με συναίνεση», ώστε πλέον ο τίτλος του άρθρου να αντιστοιχεί προς το περιεχόμενό του.

Άρθρο 301

Σημαντικές επεμβάσεις γίνονται στο έγκλημα της συμμετοχής σε αυτοκτονία, το οποίο περιγράφεται στο άρθρο αυτό. Το αξιόποινο της συγκεκριμένης πράξης διατηρείται, μολονότι σε άλλες χώρες η πράξη αυτή, ως συνδρομή στη μη αξιόποινη αυτοκτονία,

παραμένει ατιμώρητη. Κρίθηκε ωστόσο ότι καθώς το αξιόποιο περιορίζεται μόνο στις περιπτώσεις που ο δράστης φαίνεται να ελέγχει ένα άτομο το οποίο βρίσκεται σε αδύναμη θέση, η ποινή απειλείται όχι για τη συνδρομή του, αλλά για την αυτοτελή προσβολή του αδύναμου ατόμου. Στο πλαίσιο αυτό, διατηρήθηκε μεν ως τρόπος τέλεσης του εγκλήματος η κατάπειση για την τέλεση της αυτοκτονίας, εφόσον αυτή τελέστηκε ή έγινε απόπειρά της, ενώ σε ό,τι αφορά την παροχή βοήθειας κατά την τέλεση της πράξης, προβλέπεται πια ότι τιμωρείται μόνο εκείνος, χωρίς τη βοήθεια του οποίου η τέλεση της αυτοκτονίας δεν θα ήταν εφικτή.

Άρθρο 302

Στην ίδια ενότητα αναλλοίωτη μένει η διάταξη του άρθρου 302 (ανθρωποκτονία από αμέλεια). Η μόνη παρέμβαση που γίνεται στη διάταξη είναι ότι πλέον διαγράφεται η δεύτερη παράγραφός της, καθώς η συγκεκριμένη πρόβλεψη του λόγου δικαστικής άφεσης της ποινής έχει ενταχθεί ως γενικός κανόνας δυνητικής δικαστικής άφεσης της ποινής, στο άρθρο 104B.

Άρθρο 303

Διατηρείται αναλλοίωτη η ίδια διάταξη του ΠΚ για την παιδοκτονία.

II. Προσβολές του εμβρύου

Άρθρο 304

Στην δεύτερη ενότητα του Κεφαλαίου (άρθρα 304 και 304A) τυποποιούνται οι προσβολές του εμβρύου. Σε αυτές περιλαμβάνεται αρχικά η τεχνητή διακοπή της κύησης, που περιγράφεται και σήμερα ως αξιόποινη πράξη στο άρθρο 304 ΠΚ. Η πράξη παραμένει κακούργημα όταν τελείται χωρίς τη συναίνεση της εγκύου (παρ. 1), ενώ αν υπάρχει συναίνεση της ίδιας ή των προσώπων που έχουν τη γονική μέριμνα ή επιμέλειά της, αν αυτή είναι ανίκανη να συναινέσει, προβλέπεται πλημμεληματική ποινή (παρ. 2). Καταργείται εξάλλου η διακεκριμένη μορφή της κατά συνήθεια τέλεσης της πράξης, όχι μόνο γιατί η διάταξη παραπέμπει σε πρότυπα συμπεριφοράς προηγούμενων αιώνων, αλλά και γιατί επιπλέον η κατά συνήθεια τέλεση εγκληματικών πράξεων έχει γενικά καταργηθεί ως αυτοτελής λόγος επιβάρυνσης της ποινής. Ως διακεκριμένη μορφή τεχνητής διακοπής της κύησης με τη συναίνεση της εγκύου προβλέπεται ωστόσο πλέον η κατ' επάγγελμα τέλεσή της.

Στην ίδια διάταξη τιμωρείται επίσης η έγκυος που μετά την εικοστή τέταρτη εβδομάδα της εγκυμοσύνης της την διακόπτει ή επιτρέπει σε άλλον να τη διακόψει, μια πράξη που θεωρείται ως ιδιαίτερα σκληρή και γι' αυτό μη ανεκτή (παρ. 3). Σημαντικές επεμβάσεις έχουν γίνει και κατά την περιγραφή των ενδείξεων, ως λόγων άρσης του αδίκου. Προβλέπεται, ειδικότερα, ότι δεν είναι άδικη πράξη η τεχνητή διακοπή της εγκυμοσύνης όταν συντρέχουν οι προβλεπόμενες από το νόμο ενδείξεις όχι μόνο όταν η πράξη ενεργείται από ειδικό γιατρό, αλλά και στην περίπτωση που τελείται από την ίδια την έγκυο. Διευρύνονται επίσης τα χρονικά περιθώρια για την εφαρμογή της λεγόμενης ευγονικής ένδειξης, η οποία λειτουργεί ως λόγος άρσης του αδίκου μέχρι το τέλος της κύησης, κατά το πρότυπο άλλων ευρωπαϊκών Κωδίκων, όπως του αυστριακού. Με τον τρόπο αυτό επιχειρείται να αντιμετωπιστεί το πρόβλημα που απασχολεί σήμερα την πράξη, στις περιπτώσεις που τα προβλήματα υγείας του εμβρύου διαπιστώνονται μετά

την 24^η εβδομάδα της κύησης (παρ. 4). Τέλος, η διακοπή της κύησης ή η θανάτωση του νεογνού από αμέλεια τιμωρείται με φυλάκιση ως τρία έτη ή χρηματική ποινή, εφόσον έγινε κατά τον προγεννητικό έλεγχο μετά την εικοστή εβδομάδα της κύησης ή κατά τη διάρκεια του τοκετού και πριν από την εμφάνιση του παιδιού στον εξωτερικό κόσμο (παρ. 5).

Άρθρο 304Α

Στην παρ. 1 τιμωρείται όποιος βιαιοπραγεί σε βάρος εγκύου ή της χορηγεί φάρμακα ή άλλες ουσίες με αποτέλεσμα βαριά βλάβη της υγείας του εμβρύου ή εμφάνιση στο νεογνό βαριάς πάθησης του σώματος ή της διάνοιας. Μειωμένη ποινή προβλέπεται αν ο υπαίτιος είχε αμέλεια ως προς το αποτέλεσμα αυτό της πράξης του. Στην παρ. 2 απειλείται με ποινή όποιος κατά την πραγματοποίηση προγεννητικού ελέγχου μετά την εικοστή εβδομάδα της κύησης ή κατά τη διάρκεια του τοκετού και πριν από την εμφάνιση του παιδιού στον εξωτερικό κόσμο, προκαλεί από αμέλειά του βαριά βλάβη στο έμβρυο ή γίνεται υπαίτιος στο να εμφανίσει το νεογνό βαριά πάθηση του σώματος ή της διάνοιάς του.

Άρθρο 305

Η διάταξη καταργείται, αφενός γιατί είναι παρωχημένη και αφετέρου γιατί εμφανίζονται ασαφή τα όρια μεταξύ (θεμιτής) ενημέρωσης ή υγειονομικής διαφώτισης και διαφήμισης.

III. Εγκλήματα διακινδύνευσης της ζωής

Άρθρα 306

Το έγκλημα διατηρείται ως έγκλημα συγκεκριμένης διακινδύνευσης της ζωής, όπως προβλέπεται και στην ισχύουσα διάταξη, με έναν εξορθολογισμό μόνο των ποινικών κυρώσεων.

Άρθρο 307

Στο άρθρο αυτό διατηρείται ως έγκλημα η παράλειψη λύτρωσης από κίνδυνο ζωής, όπως και στην ισχύουσα διάταξη.

ΔΕΚΑΤΟ ΕΚΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Εγκλήματα κατά της σωματικής ακεραιότητας

Το προστατευόμενο έννομο αγαθό του κεφαλαίου αυτού είναι η υλική υπόσταση του σώματος και η εσωτερική του λειτουργία. Ως «σωματική βλάβη» τυποποιείται η «σωματική κάκωση», που αναφέρεται στην εξωτερική εμφάνιση του σώματος και η «βλάβη της υγείας» που αφορά τη λειτουργία των εσωτερικών του οργάνων. Η σωματική κάκωση μπορεί να είναι ταυτόχρονα και βλάβη της υγείας, αντίστοιχα η βλάβη της υγείας μπορεί να επέλθει και χωρίς σωματική κάκωση. Συνεπώς το έννομο αγαθό που προστατεύουν οι διατάξεις των άρθρων 308 – 315Α ΠΚ είναι η «σωματική ακεραιότητα» του ανθρώπου, ως μορφική και λειτουργική παράλληλα ακεραιότητα του ανθρώπινου οργανισμού, η οποία μπορεί να θιγεί τόσο με την πρόκληση σωματικών κακώσεων όσο

και με τη βλάβη της υγείας (*Ε. Συμεωνίδου – Καστανίδου, Εγκλήματα κατά προσωπικών αγαθών, 2016, σελ. 125 – 127*).

Άρθρο 308

Στο άρθρο αυτό διατηρείται ως βασική μορφή εγκλήματος η πρόκληση απλής σωματικής βλάβης, μαζί με την προνομιούχα μορφή της πρόκλησης εντελώς ελαφράς σωματικής βλάβης. Προστίθεται δεύτερη παράγραφος, με την οποία προσδιορίζεται ο τρόπος δίκης του εγκλήματος, ενώ οι ισχύουσες παρ. 2 και 3 αναριθμούνται σε 3 και 4.

Άρθρο 308Α

Το άρθρο 308^Α καταργείται, όχι μόνο λόγω της ευρύτατης διατύπωσης των διατάξεών του αλλά κυρίως της καταχρηστικής εφαρμογής του.

Άρθρο 309

Η επικίνδυνη σωματική βλάβη είναι έγκλημα βλάβης, αλλά και διακινδύνευσης, διότι είτε δρομολογεί μια διαδικασία η οποία οδηγεί αυτοδύναμα σε βλάβη της ζωής ή βαριά σωματική, είτε θέτει τους όρους κινδύνου των έννομων αυτών αγαθών.

Άρθρο 310

Ουσιώδεις αλλαγές έχουν υιοθετηθεί στο έγκλημα της βαριάς σωματικής βλάβης. Καταργείται, ειδικότερα, η διάκριση μεταξύ των παραγράφων 1 και 3 του άρθρου αυτού, στο οποίο, όπως είχε επισημανθεί (βλ. σχετικά *Λ. Μαργαρίτη, Σωματικές βλάβες, β' έκδ., 2000, σ. 393 επ. και 493 επ.*), παρέμενε εκτός του κειμένου του νόμου η βαριά σωματική βλάβη από άμεσο δόλο β' βαθμού και ενδεχόμενο δόλο. Προβλέπεται πλέον ένα ενιαίο έγκλημα βαριάς σωματικής με δόλο στο πρώτο εδάφιο της πρώτης παραγράφου, ενώ απειλείται αυξημένη ποινή στην περίπτωση που διαπιστώνεται άμεσος δόλος α' βαθμού.

Αντίθετα δεν τυποποιείται ως αυτοτελές έγκλημα η απλή σωματική βλάβη που έχει ως αποτέλεσμα τη βαριά σωματική βλάβη από αμέλεια του υπαιτίου, η οποία εντάσσεται σήμερα στο άρθρο 310 παρ. 1 ΠΚ. Η πράξη αυτή κρίθηκε ότι μπορεί ευχερώς να αντιμετωπιστεί κατά την επιμέτρηση της ποινής της επικίνδυνης σωματικής βλάβης.

Άρθρο 311

Στο άρθρο 311 διαμορφώνεται ως εκ του αποτελέσματος έγκλημα η θανατηφόρα σωματική βλάβη, με τη μορφή που έχει και στην ισχύουσα διάταξη.

Άρθρο 312

Σοβαρές αλλαγές έχουν υιοθετηθεί για το έγκλημα του άρθρου 312 ΠΚ. Τροποποιείται αρχικά ο τίτλος του άρθρου, ώστε να αποσαφηνιστεί ότι η διάταξη καταλαμβάνει πλέον όλες τις πράξεις σωματικής βλάβης που στρέφονται κατά αδύναμων ατόμων, εφόσον βρίσκονται υπό την επιμέλεια ή την προστασία του δράστη βάσει νόμου, δικαστικής απόφασης ή πραγματικής κατάστασης, συνοικούν με τον δράστη ή έχουν μαζί του σχέση εργασίας ή υπηρεσίας. Έτσι η νέα διάταξη φιλοδοξεί να καλύψει και το έγκλημα της ενδοοικογενειακής βίας, το οποίο με τη μορφή που του έχει δοθεί στο ν. 3500/2006, εγείρει σοβαρά δογματικά προβλήματα (βλ. σχετικά *Ε. Συμεωνίδου – Καστανίδου, Το νομοσχέδιο για την ενδοοικογενειακή βία, ΠοινΔικ 2006, σ. 1051, Α. Χαραλαμπίκη, Ο ν. 3500/2006 για την αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας, ΠΛογ 2008, σ. 720*). Στην

προτεινόμενη διάταξη απειλούνται αυξημένες ποινές για όλες τις μορφές της σωματικής βλάβης όταν τελούνται κατά των προσώπων που αναφέρθηκαν πιο πάνω (απλή, επικίνδυνη, βαριά και θανατηφόρα), χωρίς να θεωρείται πλέον αναγκαία η διαπίστωση συνεχούς σκληρής συμπεριφοράς. Διευρύνεται άλλωστε η εφαρμογή του νόμου ώστε να επιβάλλονται οι ποινές αυτές για πράξεις που στρέφονται σε βάρος όλων των ανηλίκων και όχι μόνο εναντίον αυτών που δεν συμπλήρωσαν το δέκατο έβδομο έτος. Καταργείται επιπλέον η κακόβουλη παραμέληση των υποχρεώσεων, ως αυτοτελής τρόπος τέλεσης του εγκλήματος. Το έγκλημα μπορεί βεβαίως να τελεστεί με παράλειψη, εφόσον υπάρχει ιδιαίτερη νομική υποχρέωση δράσης. Έτσι η αναφορά στην κακόβουλη παραμέληση κρίθηκε περιττή.

Προβλέπεται επίσης η επιβολή αυξημένων ποινών για τις σωματικές βλάβες που προκαλούνται σε βάρος του συζύγου κατά τη διάρκεια του γάμου ή σε βάρος του συντρόφου κατά τη διάρκεια της συμβίωσης, χωρίς να χρειάζεται να αποδειχθεί ότι τα συγκεκριμένα άτομα βρίσκονται σε αδύναμη θέση. Στις περιπτώσεις αυτές η αδύναμη θέση θεωρείται ως δεδομένη, εξαιτίας των δεσμεύσεων που δημιουργεί η συμβίωση. Προβλέπεται ακόμη ότι η τέλεση της πράξης σε βάρος εγκύου συνιστά επιβαρυντική περίπτωση, όπως και ότι με την πρόκληση απλής σωματικής βλάβης σε βάρος ανηλίκου εξομοιώνεται και η τέλεση των σωματικών βλαβών ενώπιόν του. Αντίθετα, εξομοιώνεται με βαριά σωματική βλάβη η τέλεση βασανιστηρίων σε βάρος των αδύναμων προσώπων στα οποία αναφέρεται ο νόμος.

Άρθρο 313

Στο άρθρο 313 διατηρείται αναλλοίωτο το έγκλημα της συμπλοκής, ως έγκλημα γενικής διακινδύνευσης της ζωής και της σωματικής ακεραιότητας.

Άρθρο 314

Στην παρ. 1 τυποποιείται ένα βασικό έγκλημα σωματικής βλάβης που τελείται από αμέλεια και μια προνομιούχα μορφή του εγκλήματος (όλως ελαφρά). Η πρώτη τιμωρείται με παροχή κοινωφελούς εργασίας ή χρηματική ποινή ή φυλάκιση έως δύο έτη, η δεύτερη με παροχή κοινωφελούς εργασίας ή χρηματική ποινή.

Στην παρ. 2 ορίζεται ότι η σωματική βλάβη από αμέλεια διώκεται κατ' έγκληση του παθόντος, εκτός αν ο υπαίτιος ήταν υπόχρεος λόγω της υπηρεσίας ή του επαγγέλματός του να καταβάλει ιδιαίτερη επιμέλεια ή προσοχή. Διευκρινίζεται, ότι ο οδηγός οχήματος εμπίπτει στο προηγούμενο εδάφιο μόνο όταν μεταφέρει επιβάτες ή πράγματα με σκοπό βιοπορισμού. Ακόμα όμως και όταν δεν συντρέχει η προϋπόθεση αυτή, η δίωξη σε βάρος του οδηγού παραμένει αυτεπάγγελτη, προκειμένου να διευκολυνθεί η συλλογή στοιχείων ακόμη και χωρίς την υποβολή έγκλησης, κυρίως στις περιπτώσεις που αυτή δεν είναι άμεσα εφικτή. Στην περίπτωση πάντως αυτή, διατηρείται η ισχύουσα και σήμερα ρύθμιση, βάσει της οποίας ο εισαγγελέας, με διάταξή του, απέχει από την ποινική δίωξη αν ο παθών δηλώσει ότι δεν επιθυμεί την ποινική δίωξη του δράστη. Αν η δήλωση υποβληθεί μετά την άσκηση ποινικής δίωξης, το δικαστήριο παύει οριστικά αυτήν.

Άρθρο 315

Η διάταξη του άρθρου 315 καταργείται, διότι έχει ουσιαστικά ενσωματωθεί στις διατάξεις των άρθρων 308 και 314.

Άρθρο 315Α

Το άρθρο αυτό καταργείται, διότι αφενός αναφέρεται στο άρθρο 308^Α που έχει καταργηθεί και αφετέρου προβλέπει έναν επιμετρητικό κανόνα ο οποίος δεν δικαιολογείται για συγκεκριμένο μόνο έγκλημα. Το προβλεπόμενο για τις σωματικές βλάβες πλαίσιο ποινής είναι τόσο ευρύ, ώστε ο δικαστής να μπορεί με ευχέρεια να εφαρμόζει τον γενικό επιμετρητικό κανόνα του άρθρου 79 ΠΚ.

ΔΕΚΑΤΟ ΟΓΔΟΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ Εγκλήματα κατά της προσωπικής ελευθερίας

Στο δέκατο έβδομο Κεφάλαιο του Ειδικού Μέρους (άρθρα 322 – 334) έχουν ενταχθεί τα εγκλήματα κατά της προσωπικής ελευθερίας, τα οποία περιλαμβάνονται στο σχετικό κεφάλαιο του Ειδικού Μέρους του Ποινικού Κώδικα. Οι αλλαγές που έχουν γίνει στο Κεφάλαιο αυτό είναι σημαντικές. Αρχικά διαγράφηκαν ως απαρχαιωμένες οι διατάξεις των άρθρων 323 (εμπόριο δούλων), 327 (ακούσια απαγωγή γυναίκας) 328 (εκούσια απαγωγή ανήλικης γυναίκας) και 335 ΠΚ (απατηλή διέγερση σε μετανάστευση). Επίσης καταργήθηκε η διάταξη του άρθρου 332 ΠΚ (εξαναγκασμός σε παύση εργασίας), διότι κρίθηκε ότι επαρκώς αντιμετωπίζεται η πράξη με τη διάταξη για την παράνομη βία. Η διάταξη του άρθρου 323B ΠΚ, που είχε προστεθεί στο Κεφάλαιο με το άρθρο δεύτερο παρ. 5 ν. 3625/2007, μεταφέρθηκε στο άρθρο 348 παρ. 2, καθώς το προσβαλλόμενο αγαθό μέσω της οργάνωσης ταξιδιών προς τέλεση γενετήσιων πράξεων, δεν είναι η προσωπική ελευθερία, αλλά η ανηλικότητα. Με τη μετακίνηση αυτή επιχειρείται να αποσαφηνιστεί πως το κοινό προσβαλλόμενο από τις πράξεις αγαθό είναι η προσωπική ελευθερία, ως ελευθερία αυτοπροσδιορισμού του ατόμου.

Άρθρο 322

Ως βασική αξιόποινη πράξη στο Κεφάλαιο αυτό διατηρείται στο άρθρο 322 η αρπαγή, όπως περιγράφεται σήμερα στην αντίστοιχη ισχύουσα διάταξη. Τροποποιήσεις υιοθετήθηκαν μόνο στη διακεκριμένη μορφή του εγκλήματος. Ως διακεκριμένη μορφή παραμένει βέβαια εκείνη κατά την οποία η πράξη τελείται με σκοπό να εξαναγκαστεί ο παθών ή κάποιος άλλος σε πράξη, παράλειψη ή ανοχή για την οποία δεν υπάρχει υποχρέωσή του (παρ. 1). Στη διάταξη έχει τεθεί ρήτρα σχετικής επικουρικότητας, ώστε όταν η συρροή μεταξύ της αρπαγής και άλλων εγκλημάτων, (όπως της βίας κατά πολιτικών προσώπων, δικαστικών λειτουργών, υπαλλήλων ή οποιουδήποτε άλλου προσώπου) αποδίδει αυξημένο πλαίσιο ποινής, να εφαρμόζονται οι διατάξεις για τη συρροή. Στην παρ. 2 τιμωρείται ο υπάλληλος ή πρόσωπο ή ομάδα που ενεργούν με την άδεια, υποστήριξη ή συναίνεση κρατικής αρχής που εξαφανίζουν βιαίως το θύμα της αρπαγής με αυξημένη ποινή, που επιβαρύνεται όταν τελέσθηκε εις βάρος εγκύου, ανηλικού ή ατόμου που δεν μπορεί να υπερασπιστεί τον εαυτό του. Αυξημένη ποινή ορίζεται για όποιον ως προϊστάμενος έδωσε εντολή για τη βίαιη εξαφάνιση του θύματος (παρ. 3), ενώ ηπιότερα τιμωρείται όποιος, ως προϊστάμενος δεν έλαβε όλα τα αναγκαία και εύλογα μέτρα για την πρόληψη ή καταστολή της βίαιης εξαφάνισης προσώπου, εάν η πράξη του δεν τιμωρείται βαρύτερα με τις διατάξεις περί συμμετοχής (παρ. 4). Η επίκληση των άρθρων 20 έως 25 δεν μπορεί να άρει τον άδικο χαρακτήρα των πράξεων

των παρ. 2 και 3 (παρ. 5). Η καταδίκη υπαλλήλου για τις πράξεις των παρ. 2, 3 και 4 επισύρει αυτοδικαίως αποστέρηση της θέσης που κατέχει και αν οι πράξεις αυτές τελέσθηκαν υπό καθεστώς σφετερισμού του δημοκρατικού πολιτεύματος, η προθεσμία της παραγραφής αρχίζει μετά την αποκατάσταση της νόμιμης εξουσίας (παρ. 6).

Άρθρα 322^Α - 323

Τα άρθρα 322Α, 322Β και 322Γ καταργούνται, διότι το περιεχόμενό τους ρυθμίζεται από το άρθρο 322 (αρπαγή). Το άρθρο 323 καταργείται αφού το εμπόριο δούλων καλύπτεται από τη διάταξη του άρθρου 323Α για την εμπορία ανθρώπων.

Άρθρο 323Α

Στο έγκλημα της εμπορίας ανθρώπων, που περιγράφεται στο άρθρο 323Α ΠΚ, επήλθαν οι ακόλουθες αλλαγές. Η πρώτη (παρ. 1) αφορά το σκοπό για τον οποίο τελείται η πράξη. Στις ισχύουσες διατάξεις ορίζεται ως σκοπός του εγκλήματος το περιεχόμενο της «εκμετάλλευσης» του θύματος, που περιγράφεται στην παρ. 5 με μεγαλύτερη σαφήνεια. Σκοπός του εγκλήματος είναι ο πορισμός παράνομου περιουσιακού οφέλους από (α) την εργασία ή την επαιτεία του θύματος (εργασιακή εκμετάλλευση), (β) την τέλεση εγκληματικών πράξεων από αυτό, (γ) την αφαίρεση οργάνων του σώματος του ή (δ) την τέλεση από αυτό γενετήσιων πράξεων, πραγματικών ή προσποιητών, ή την παροχή εργασίας ή υπηρεσιών που έχουν ως αποκλειστικό σκοπό τη γενετήσια διέγερση (γενετήσια εκμετάλλευση). Έτσι, ως κεντρικής σημασίας στοιχείο της εμπορίας ανθρώπων ορίζεται σε κάθε περίπτωση ο πορισμός παράνομου περιουσιακού οφέλους από την εκμετάλλευση του σώματος ενός άλλου ανθρώπου.

Αλλαγές έχουν υιοθετηθεί και κατά την περιγραφή της αξιόποινης συμπεριφοράς. Περιγράφονται επίσης με μεγαλύτερη σαφήνεια τα μέσα τέλεσης του εγκλήματος που δεν περικλείουν βίαιο εξαναγκασμό. Διευκρινίζεται έτσι ότι το έγκλημα της εμπορίας μπορεί να τελεστεί χωρίς τη χρήση εξαναγκαστικών μέσων όταν ο δράστης (α) παρασύρει με εξαπάτηση το θύμα ή (β) αποσπά τη συναίνεση του θύματος, το οποίο, ευρισκόμενο σε ευάλωτη θέση, δεν έχει πραγματική ελευθερία επιλογής. Προστίθεται εξάλλου ένα επιπλέον μέσο τέλεσης της εγκληματικής πράξης που είναι η εξασφάλιση με την πληρωμή χρημάτων ή άλλων απολαβών της συναίνεσης προσώπου που ασκεί εξουσία στο θύμα (παρ. 1 και 2).

Αυξημένη ποινή απειλείται όταν (α) η πράξη τελείται κατ' επάγγελμα, (β) τελείται από υπάλληλο ο οποίος κατά την άσκηση της υπηρεσίας του ή επωφελούμενος από την ιδιότητά του αυτή διαπράττει ή συμμετέχει με οποιονδήποτε τρόπο στην πράξη, (γ) συνδέεται με την παράνομη είσοδο, παραμονή ή έξοδο του παθόντος από τη χώρα, (δ) είχε ως αποτέλεσμα τη βαριά σωματική βλάβη του παθόντος ή (ε) είχε ως αποτέλεσμα το θάνατο του θύματος (παρ. 3). Με την αυξημένη αυτή ποινή προβλέπεται ότι τιμωρείται η πράξη της εμπορίας όταν στρέφεται κατά ανηλίκου, ακόμα κι όταν τελείται χωρίς τη χρήση των εξαναγκαστικών ή απατηλών μέσων που είναι αναγκαία για την πραγμάτωση της βασικής μορφής του εγκλήματος, ενώ τέλος η αυξημένη αυτή ποινή απειλείται και όταν κάποιος στρατολογεί ανήλικο με σκοπό τη χρησιμοποίησή του σε ένοπλες επιχειρήσεις (παρ. 4).

Στην ίδια διάταξη ως αυτοτελές έγκλημα τυποποιείται και η εργασιακή απασχόληση ενός προσώπου που είναι θύμα εμπορίας, δέχεται τις υπηρεσίες του, τελεί μαζί του γενετήσια πράξη ή δέχεται τα έσοδα από την εκμετάλλευση του. Αξιοποίητη πράξη είναι, σύμφωνα με την έβδομη παράγραφο του άρθρου και η εξώθηση σε επαιτεία ανηλίκων, ακόμη κι όταν τελείται χωρίς να έχουν χρησιμοποιηθεί τα μέσα των δύο πρώτων παραγράφων του άρθρου, εφόσον η πράξη τελείται με σκοπό την εκμετάλλευση των εσόδων τους από την επαιτεία.

Άρθρο 323B

Το άρθρο 323B καταργείται, διότι εντάχθηκε στο άρθρο 348 παρ. 2.

Άρθρο 324

Στο άρθρο 324 τυποποιείται το έγκλημα της αρπαγής ανηλίκων. Τιμωρείται ως πλημμέλημα η αφαίρεση ανηλίκου ή η υποστήριξη της εκούσιας διαφυγής του από τους γονείς ή όποιου δικαιούται να μεριμνήσει για το πρόσωπό του. Αυξημένη ποινή προβλέπεται όταν από τη στέρηση της επιμέλειας ο ανήλικος διέτρεξε σοβαρό κίνδυνο ζωής ή βαριάς βλάβης της υγείας του (παρ. 1). Τιμωρείται ως κακούργημα η τέλεση της πράξης της παρ. 1 αν ο ανήλικος δεν έχει συμπληρώσει τα δέκα τέσσερα χρόνια του, εκτός αν η πράξη τελέστηκε από ανιόντα, οπότε εφαρμόζεται η παρ. 1 (παρ. 2 εδ. β'). Αν ο δράστης τέλεσε την πράξη από κερδοσκοπία ή με το σκοπό να χρησιμοποιήσει τον ανήλικο σε ανήθικες ασχολίες ή να μεταβάλει την οικογενειακή τάξη του ανηλίκου, τιμωρείται με κάθειρξη έως δέκα ετών (παρ. 2). Αν, τέλος, ο δράστης είχε σκοπό να ζητήσει λύτρα ή να εξαναγκάσει σε πράξη ή παράλειψη επιβάλλεται κάθειρξη. Στην περίπτωση που ο δράστης με τη θέλησή του και πριν εκπληρωθεί οποιοσδήποτε όρος ή αξίωσή του απελευθέρωσε τον ανήλικο υγιή και σώο επιβάλλεται φυλάκιση (παρ. 3).

Άρθρο 325

Στο επόμενο άρθρο έχει ενταχθεί η διάταξη του άρθρου 325 ΠΚ, όπου τυποποιείται το έγκλημα της παράνομης κατακράτησης. Στο έγκλημα αυτό έχει ενσωματωθεί ως διακεκριμένη μορφή και η κατακράτηση κατά παράβαση του άρθρου 6 του Συντάγματος (άρθρο 326 ΠΚ).

Άρθρα 326 - 329

Τα άρθρα 326 έως 329 έχουν καταργηθεί το πρώτο διότι εντάχθηκε στο άρθρο 325 και τα υπόλοιπα αφενός ως παρωχημένα και αφετέρου ως καλυπτόμενα από τις διατάξεις των άρθρων 322 και 324.

Άρθρο 330

Στο άρθρο 330 έχει ενταχθεί το έγκλημα της παράνομης βίας, το οποίο σήμερα τυποποιείται στο ίδιο άρθρο του ΠΚ και αποτελεί το βασικό έγκλημα προσβολής της ελευθερίας δράσης ενός ατόμου. Στο άρθρο 330 διατηρήθηκε κατ' αρχήν αμετάβλητη η ισχύουσα διάταξη για την παράνομη βία, στη δεύτερη ωστόσο παράγραφο του άρθρου αυτού εντάσσεται για πρώτη φορά στον Ποινικό Κώδικα η πράξη της παράνομης βίας όταν στρέφεται σε βάρος ανηλίκων ή προσώπων που δεν μπορούν να υπερασπίσουν τον εαυτό τους, εφόσον τα πρόσωπα αυτά βρίσκονται υπό την επιμέλεια ή την προστασία του δράστη βάσει νόμου, δικαστικής απόφασης ή πραγματικής κατάστασης, συνοικούν με τον δράστη ή έχουν μαζί του σχέση εργασίας ή υπηρεσίας. Η ίδια ποινή επιβάλλεται

όταν η πράξη τελείται σε βάρος συζύγου κατά τη διάρκεια του γάμου ή σε βάρος συντρόφου κατά τη διάρκεια της συμβίωσης. Με τον τρόπο αυτό ενσωματώνονται στον Ποινικό Κώδικα πράξεις προσβολής της ελευθερίας που τελούνται στο πλαίσιο της ενδοοικογενειακής βίας, στο μέτρο βέβαια που τα θύματα έχουν πράγματι ανάγκη αυξημένης προστασίας.

Άρθρα 331 - 332

Στο άρθρο 331 τυποποιείται το έγκλημα της αυτοδικίας, ως μία ακόμη πράξη προσβολής της ελευθερίας δράσης. Στη διάταξη αυτή δεν υιοθετούνται αλλαγές στη νομοτυπική μορφή του εγκλήματος που περιγράφεται σήμερα στο άρθρο 331 ΠΚ, ενώ αμετάβλητος παραμένει και ο τρόπος δίωξης του εγκλήματος με έγκληση, εξαιτίας της μικρής ουσιαστικής απαξίας της πράξης. Η προβλεπόμενη, όμως, ποινή είναι η παροχή κοινωφελούς εργασίας, εναλλακτικά με χρηματική ποινή.

Το άρθρο 332 καταργείται για τους λόγους που εκτέθηκαν στην αρχή.

Άρθρο 333

Το έγκλημα της απειλής τυποποιείται και σήμερα στο άρθρο 333 ΠΚ (παρ. 1). Η πράξη αυτή διώκεται κατ' έγκληση. Στη δεύτερη ωστόσο παράγραφο του άρθρου αυτού προστίθεται διακεκριμένη μορφή του εγκλήματος της απειλής, με την οποία καλύπτονται πράξεις σε βάρος ανηλίκων και αδύναμων ατόμων, εφόσον βρίσκονται υπό την επιμέλεια ή την προστασία του δράστη βάσει νόμου, δικαστικής απόφασης ή πραγματικής κατάστασης, συνοικούν με τον δράστη ή έχουν μαζί του σχέση εργασίας ή υπηρεσίας. Η ίδια ποινή επιβάλλεται όταν η πράξη τελείται σε βάρος συζύγου κατά τη διάρκεια του γάμου ή σε βάρος συντρόφου κατά τη διάρκεια της συμβίωσης. Και στην περίπτωση λοιπόν αυτή ενσωματώνονται στον Ποινικό Κώδικα οι πράξεις προσβολής της ελευθερίας που τελούνται στο πλαίσιο της ενδοοικογενειακής βίας, στο μέτρο βέβαια που τα θύματα έχουν πράγματι ανάγκη αυξημένης προστασίας, στο μέτρο, δηλαδή, που αυτά βρίσκονται σε αδύναμη θέση.

Άρθρο 334

Τέλος, στο άρθρο 334, με το οποίο ολοκληρώνεται το Κεφάλαιο των εγκλημάτων κατά της προσωπικής ελευθερίας, περιγράφεται το έγκλημα της διατάραξης της οικιακής ειρήνης, μέσω του οποίου προσβάλλεται η ελευθερία του ατόμου να προσδιορίζει το ίδιο ποια πρόσωπα μπορούν να εισέρχονται ή να παραμένουν στην κατοικία ή στο χώρο της εργασίας του ή σε άλλο χώρο περικλεισμένο που κατέχει. Η ποινική δίωξη, λόγω της μικρής βαρύτητας του εγκλήματος, παραμένει κατ' έγκληση, όπως και στο ισχύον άρθρο 324 ΠΚ, ενώ αυτεπάγγελτη γίνεται η δίωξη όταν οι πράξεις διατάραξης της οικιακής ειρήνης ή πράξεις βίας εναντίον προσώπων ή πραγμάτων και πράξεις φθοράς ξένης ιδιοκτησίας, γίνονται με σκοπό να παρεμποδίσουν την έκδοση και την ελεύθερη κυκλοφορία εφημερίδων ή περιοδικών, καθώς και την ελεύθερη κυκλοφορία βιβλίων (παρ. 2) ή σε κατάστημα ή χώρο δημόσιας, δημοτικής ή κοινοτικής υπηρεσίας ή νομικού προσώπου δημοσίου δικαίου, που προκαλεί διακοπή ή διατάραξη της ομαλής διεξαγωγής της υπηρεσίας (παρ. 4).

ΔΕΚΑΤΟ ΕΝΑΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ
Εγκλήματα κατά της γενετήσιας ελευθερίας και εγκλήματα οικονομικής
εκμετάλλευσης της γενετήσιας ζωής

Στο δέκατο ένατο Κεφάλαιο του Ειδικού Μέρους έχουν ενταχθεί τα εγκλήματα κατά της γενετήσιας ελευθερίας και τα εγκλήματα κατά της γενετήσιας ζωής, τα οποία σήμερα τυποποιούνται στα άρθρα 336 – 353 ΠΚ.

Οι αλλαγές που έχουν υιοθετηθεί στο Σχέδιο είναι σημαντικές. Αρχικά καταργήθηκαν μια σειρά πράξεων οι οποίες δεν προσβάλλουν κανένα έννομο αγαθό και έχουν αναχθεί σε εγκλήματα προκειμένου ο νομοθέτης να εκφράσει με την επιβολή της ποινής την ιδεολογική του τοποθέτηση απέναντι σε συγκεκριμένες επιλογές ζωής, ενώ καταργήθηκαν επίσης πράξεις η τυποποίηση των οποίων ανταποκρινόταν στις ανάγκες παλαιότερων εποχών και δεν έχουν επομένως λόγο ύπαρξης στις σύγχρονες κοινωνίες. Εδώ ανήκουν:

(α) Το έγκλημα της απατηλής επίτευξης συνουσίας (άρθρο 341 ΠΚ), το οποίο είχε διαμορφωθεί στο πλαίσιο των κοινωνικών αναγκών του 19ου αιώνα, όταν οι σύζυγοι μπορεί να γνώριζαν ελάχιστα ο ένας τον άλλο και οι άνδρες έλειπαν για μεγάλα χρονικά διαστήματα, ώστε να δικαιολογείται η πιθανή δημιουργία πλάνης σχετικά με την ταυτότητά τους και η μέσω αυτής απατηλή επίτευξη της συνουσίας. Η πράξη αυτή δεν έχει ασφαλώς λόγο ύπαρξης σε έναν σύγχρονο Ποινικό Κώδικα.

(β) Το έγκλημα της παρά φύση ασέλγειας μεταξύ αρρένων (άρθρο 347 ΠΚ) έχει καταργηθεί με τον ν. 4356/2015. Όταν βεβαίως η πράξη στρέφεται κατά ανηλικού μπορεί να θεωρηθεί ότι θίγεται η ανηλικότητα, ενώ όταν γίνεται με κατάχρηση μιας σχέσης εξάρτησης θίγεται ασφαλώς η προσωπική ελευθερία. Για την αντιμετώπιση όμως των πράξεων αυτών δεν είναι αναγκαία η ειδική αναφορά στην παρά φύση ασέλγεια μεταξύ αρρένων. Με το δεδομένο αυτό, ακόμα κι όταν η πράξη γίνεται κατ' επάγγελμα για τον πορισμό εισοδήματος δεν παύει να είναι μια ποινικά αδιάφορη πράξη. Η τυποποίησή της αποτελεί τυποποίηση ενός τρόπου ζωής και δεν προστατεύεται με αυτή κανένα έννομο αγαθό (βλ. σχετικά και Γ. Νούσκαλη, Παρατηρήσεις, ΠοινΔικ 2003, σ. 292).

(γ) Το έγκλημα της διευκόλυνσης της ακολασίας άλλων, όπως περιγράφεται στο άρθρο 348 παρ. 1 ΠΚ. Το ουσιαστικό άδικο της πράξης αυτής είναι δύσκολο να βρεθεί. Υποστηρίζεται, ότι στη συγκεκριμένη περίπτωση δε θίγεται βέβαια η γενετήσια ελευθερία, υπάρχει όμως μία εκμετάλλευση της γενετήσιας ζωής, η οποία αποδοκιμάζεται από το δίκαιο. Η άποψη αυτή υιοθετήθηκε και από το νομοθέτη, ο οποίος ήδη στον τίτλο του δέκατου όγδοου Κεφαλαίου αναφέρεται σε εγκλήματα κατά της γενετήσιας ελευθερίας ή εγκλήματα εκμετάλλευσης της γενετήσιας ζωής. Το στοιχείο ωστόσο της εκμετάλλευσης, που θα μπορούσε να δικαιολογήσει την επιβολή ποινής για την προστασία της περιουσίας ατόμων που βρίσκονται σε αδύναμη θέση, δεν υπάρχει στο κείμενο του νόμου. Ούτε μπορεί να θεωρηθεί ότι βρίσκονται σε αδύναμη θέση δύο ενήλικα άτομα που συμφωνούν να τελέσουν ασελγείς πράξεις και αναζητούν ένα χώρο για την τέλεσή τους. Η διάταξη λοιπόν του άρθρου 348 παρ. 1 ΠΚ, φαίνεται να τιμωρεί έναν τρόπο ζωής, και όχι να προστατεύει ένα πραγματικό έννομο αγαθό.

(δ) Το έγκλημα της εκμετάλλευσης πόρνης (άρθρο 350 ΠΚ). Με την τυποποίηση του εγκλήματος αυτού, ο νομοθέτης φαίνεται ότι κατά κύριο λόγο θέλει να προστατεύσει την περιουσία των γυναικών που πορνεύονται, τις οποίες αντιμετωπίζει ως άτομα που βρίσκονται σε αδύναμη θέση (βλ. σχετικά Ν. Παρασκευόπουλου, Οι έννοιες των ηθών και

της ασέλγειας, 1981, σ. 182, Α. Ψαρούδα - Μπενάκη, Η πολιτική αγωγή στην ποινική δίκη, σ. 89/90). Ωστόσο σε ευάλωτη θέση μπορούν να βρίσκονται πολλά ακόμα άτομα, όπως κατά κύριο λόγο ηλικιωμένοι που μένουν μόνοι. Η τυποποίηση δεν οφείλεται λοιπόν μόνον ούτε κυρίως στην επιθυμία του νομοθέτη να προστατεύσει τις γυναίκες που εκδίδονται, αλλά στην αρνητική του τοποθέτηση απέναντι σε έναν τρόπο ζωής που θεωρεί απαξιωτικό και έναν τύπο ανθρώπου που θεωρεί απεχθή. Η διάταξη έχει επομένως κατά κύριο λόγο ιδεολογικό χαρακτήρα.

(ε) Το έγκλημα της πρόκλησης σκανδάλου με ακόλαστες πράξεις (άρθρο 353 παρ. 1 ΠΚ). Το ουσιαστικό άδικο της πράξης αυτής έχει αμφισβητηθεί στη θεωρία, καθώς όμως, κατά την επικρατήσασα άποψη, προσβαλλόμενο μέγεθος στην περίπτωση αυτή είναι η «γενετήσια ευπρέπεια» συγκεκριμένων ατόμων, ενώπιον των οποίων τελείται η ακόλαστη πράξη που ενεργείται δημόσια (βλ. σχετικά Γ. - Α. Μαγκάκη, Τα εγκλήματα περί την γενετήσιον και την οικογενειακήν ζωήν, 1967, σ. 165, Ν. Παρασκευόπουλου, Οι έννοιες των ηθών και της ασέλγειας στα εγκλήματα κατά των ηθών, 1981, σ. 187), το έννομο αγαθό ταυτίζεται τελικά πλήρως με εκείνο που προστατεύεται στη δεύτερη παράγραφο του ίδιου άρθρου, το οποίο όμως επαρκώς προστατεύεται στο πλαίσιο της παραγράφου αυτής.

Ο Ποινικός Κώδικας αντιλαμβάνεται ως έγκλημα κατά της γενετήσιας ελευθερίας κάθε κάμψη της βούλησης του προσώπου στο πεδίο της γενετήσιας αυτοδιάθεσης, προκειμένου αυτό να ενεργήσει ή να ανεχθεί γενετήσια πράξη. Δέχεται ότι το δικαίωμα αυτό δεν απεμπολείται ποτέ ούτε αδρανεί έστω και προσωρινά και γι' αυτό είναι από άποψη αδικού δυνατή η τέλεση αδικήματος κατά της γενετήσιας ελευθερίας ακόμα και στο πλαίσιο διαπροσωπικής ή νομικής σχέσεως όπου οι γενετήσιες πράξεις είναι κοινωνικά αναμενόμενες, καθώς η προς τούτο συναίνεση δεν μπορεί ποτέ να θεωρηθεί αμετάκλητη. Για το λόγο αυτό, άδικο μπορεί να στοιχειοθετηθεί ακόμα κι αν το πρόσωπο αποσύρει τη συναίνεσή του καίτοι έχει τελέσει τέτοιες πράξεις όλως προσφάτως ή καίτοι έχει αρχίσει ήδη να τελεί τέτοιες αλλά στην πορεία αποσύρει τη συναίνεσή του.

Ο όρος που δηλώνει την αξιόποινη κάμψη της βούλησης του παθόντος είναι αυτός του "εξαναγκασμού", με την ένταση του οποίου συνδέεται και η κλιμάκωση του αδικού. Εκκινεί από την πλήρη εξαφάνιση αυτής με την άσκηση φυσικής βίας ή με την απειλή σοβαρού και άμεσου κινδύνου σώματος ή ζωής, ήτοι τον "εν στενή εννοία" βιασμό. Σε βαρύ πλημμέλημα τυποποιείται στην παρ. 5 του αρθ. 336 ο εξαναγκασμός που αφήνει στο θύμα περιθώριο σταθμίσεως του απειλούμενου κινδύνου, όταν η απειλή αφορά άλλα έννομα αγαθά του η προσβολή των οποίων επίσης τυποποιείται ποινικά και αυτοτελώς (όπως δηλ. συμβαίνει με την παράνομη βία και την απειλή) ώστε να το οδηγή να απεμπολήσει τη γενετήσια αυτοδιάθεσή του προκειμένου να αποφύγει την απειλούμενη αξιόποινη βλάβη.

Ως περιπτώσεις εξαναγκασμού μικρότερης έντασης, στο αρθ. 343 παρ.β' τυποποιούνται σε προσβολές της γενετήσιας ελευθερίας ακόμα και πράξεις που γίνονται με την εξωτερική μεν "συναίνεση" του θύματος, αφού αυτό δεν προβάλλει φυσική αντίσταση ή και προσέρχεται μόνο του για να συμμετάσχει στην πράξη, όχι όμως ως συνέπεια της ελεύθερης βούλησής του (κατ' αρθ. 36§2 της Σύμβασης της Κων/πολης) αλλά εξαιτίας ψυχολογικής αδυναμίας αντίδρασης λόγω της επιβολής που διατηρεί πάνω του ο δράστης ή αισθήματος φόβου που του προκαλεί. Όμοια είναι η ratio της παρ. α' όπου ο επιβολή ή ο φόβος πηγάζει από σχέση υπηρεσιακής εξάρτησης ή από την πίεση

άμεσης βιοτικής ανάγκης, που πρέπει φυσικά να είναι γνωστή στο δράστη, προκειμένου να καλύπτεται από το δόλο του.

Από την άλλη πλευρά, πρέπει να διευκρινιστεί ότι ο ποινικός νόμος δεν φτάνει μέχρι του σημείου να τυποποιήσει ποινικά κάθε διάσταση μεταξύ γενετήσιας επιθυμίας και γενετήσιας πράξης που γίνεται με κίνητρο λχ περιουσιακού οφέλους, επαγγελματικής ή κοινωνικής ανέλιξης ή προβολής, αποδεχόμενος ως μέρος του δικαιώματος γενετήσιας αυτοδιάθεσης και την τέλεση γενετήσιων πράξεων με κίνητρα εκτός του πεδίου της γενετήσιας επιθυμίας.

Αποτελεί έτσι έργο των εφαρμοστών του δικαίου το να διακρίνουν τις περιπτώσεις όπου το άτομο παρέχει γενετήσια ικανοποίηση στο πλαίσιο υπηρεσιακής ή εργασιακής σχέσης ή και προς σύναψη τέτοιας αποσκοπώντας σε απολαβές χωρίς να τελεί υπό το κράτος φόβου ή επιβολής, από αυτές όπου ο φόβος, η επιβολή ή η άφευκτη ανάγκη παραβιάζουν την ελευθερία της βούλησής του.

Ουσιώδεις όμως αλλαγές έχουν υιοθετηθεί και σε ό,τι αφορά την προστασία της ανηλικότητας. Παρά το γεγονός ότι κατά τη θέσπιση του Ποινικού Κώδικα η ανηλικότητα προστατευόταν σε συγκεκριμένες διατάξεις του Κεφαλαίου, ως αυτοτελές αγαθό, με αποτέλεσμα όταν εκτός της ανηλικότητας προσβαλλόταν και άλλο αγαθό να λειτουργούν οι κανόνες της συρροής, τα πράγματα έχουν πλήρως ανατραπεί τα τελευταία χρόνια. Ο νομοθέτης, σε μια προσπάθεια να δείξει το μεγάλο ενδιαφέρον του για την προστασία της ανηλικότητας, πρόσθεσε σε όλες σχεδόν τις διατάξεις του δέκατου όγδοου Κεφαλαίου του Ειδικού Μέρους του Ποινικού Κώδικα και κάποια διακεκριμένη μορφή εγκλήματος, στην περίπτωση που η πράξη στρέφεται κατά ανηλικού, με αποτέλεσμα να μην μπορούν πλέον να λειτουργήσουν οι κανόνες της συρροής. Το αποτέλεσμα της πρακτικής αυτής είναι αφενός η συχνή παραβίαση της αρχής της αναλογικότητας και αφετέρου – συχνά – η συρρίκνωση, αντί για τη ζητούμενη διεύρυνση, της ποινικής προστασίας που προσφέρεται στους ανηλικούς. Το πρόβλημα αυτό αντιμετωπίζεται με την πλήρη ανεξαρτητοποίηση των διατάξεων που αφορούν την ανηλικότητα από τις διατάξεις που στρέφονται κατά της γενετήσιας ελευθερίας του ατόμου, έτσι ώστε σε κάθε περίπτωση να λειτουργούν οι κανόνες της αληθινής συρροής. Για τη διαμόρφωση του περιεχομένου της ενότητας αυτής έχουν ληφθεί υπόψη και οι διατάξεις της Οδηγίας 2011/92/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την καταπολέμηση της σεξουαλικής κακοποίησης, της σεξουαλικής εκμετάλλευσης παιδιών και της παιδικής πορνογραφίας, με την οποία καταργείται η απόφαση - πλαίσιο 2004/68/ΔΕΥ (COM/2010/0094 τελικό).

Με τα δεδομένα αυτά, στο δέκατο ένατο Κεφάλαιο (άρθρα 336 - 353) ρυθμίζονται σοβαρές προσβολές της προσωπικής ελευθερίας στην περιοχή της γενετήσιας ζωής, προσβολές της ανηλικότητας στον γενετήσιο χώρο, πράξεις οικονομικής εκμετάλλευσης της γενετήσιας ζωής και πράξεις που θίγουν τη γενετήσια αξιοπρέπεια και τη γενετήσια ευπρέπεια. Η ρύθμιση των προσβολών αυτών έγινε με βάση τις σύγχρονες αντιλήψεις, όπως αυτές αποτυπώνονται στην καθημερινή ζωή και συμπεριφορά των κοινωνιών. Η επιλογή του όρου «γενετήσια» αντί «σεξουαλική» προτιμήθηκε, διότι πρόκειται για έννοια, η οποία ορίζει τόσο τη διαδικασία της αναπαραγωγής (γένεσις) όσο και τις σχετικές ή παράλληλες με αυτήν πράξεις, διαθέσεις και ορμές, την ερωτική ζωή των ανθρώπων. Λόγω της «γενικότητας» της υιοθετήθηκε στη σύγχρονη επιστημονική και κοινή γλώσσα. Παρ' ότι ο αρχικός τίτλος του κεφαλαίου αυτού στον Ποινικό Κώδικα είχε

τον τίτλο «εγκλήματα κατά των ηθών», γινόταν δεκτό, σύμφωνα με τις κατά την εισαγωγή του αντίληψεις, ότι είναι «τα αναγόμενα κυρίως εις ενεργείας σχετικές με την γενετήσιον ορμήν, εις συμφώνους τη φύσει εκδηλώσεις αυτής, αλλά και εις παρά φύσιν τοιαύτας και άλλας διεστραμμένας συνηθείας» (Ν. Μπουρόπουλος, ΕρμΠΚ, τ. Β', 1960, σελ. 578). Ο όρος «γενετήσια πράξη» έχει την έννοια που προσδιορίζει η νομολογία και η επιστήμη. Πρόκειται για τη συνουσία και άλλες πράξεις με την ίδια βαρύτητα, από πλευράς προσβολής του εννόμου αγαθού της γενετήσιας ελευθερίας, όπως είναι η «παρά φύσιν» συνεύρεση, ο ετεροαυνανισμός ή πεολειξία και η αιδιολειξία ή η χρήση υποκατάστατων μέσων. Ως χειρονομίες «γενετήσιου χαρακτήρα» νοούνται πράξεις ή σπονδος βαρύτητας, οι οποίες όμως προσβάλλουν την γενετήσια αξιοπρέπεια, όπως χειρονομίες ή θωπείες ή ψεύσεις του σώματος, που δεν εξικνούνται σε γενετήσια πράξη. Τέλος πράξη γενετήσιου χαρακτήρα είναι συμπεριφορές ή χειρονομίες, οι οποίες κατά την κοινή αντίληψη υπαινίσσονται ή καταδεικνύουν ή παρωθούν σε γενετήσιες πράξεις.

Άρθρο 336

Στο άρθρο αυτό έχει ενταχθεί το έγκλημα του βιασμού, το οποίο σήμερα τυποποιείται στο ίδιο άρθρο του ΠΚ. Ως μέσο τέλεσης του εγκλήματος διατηρείται η σωματική βία, ωστόσο εξειδικεύεται σε σημαντικό βαθμό το περιεχόμενο της απειλής. Για την περιγραφή του εγκλήματος η επιτροπή δεν θεώρησε επαρκή την αναφορά στην απειλή σπουδαίου και άμεσου κινδύνου - αναφορά που δημιούργησε συχνά προβλήματα στην πράξη ως προς το περιεχόμενο των δύο αυτών όρων - αλλά έκρινε αναγκαία τη ρητή αναφορά στον προσδιορισμό των αγαθών που πρόκειται να πληγούν. Για την τέλεση του εγκλήματος είναι, λοιπόν, αναγκαία η απειλή σοβαρού και άμεσου κινδύνου για τη ζωή ή τη σωματική ακεραιότητα. Επιπλέον, αντί για την αναφορά στην ασελή πράξη, της οποίας το περιεχόμενο έχει διαχρονικά δημιουργήσει σοβαρά ερμηνευτικά προβλήματα (βλ. σχετικά Ν. Παρασκευόπουλου, ό.π.) στο κείμενο της νέας διάταξης γίνεται πλέον λόγος για επιχείρηση ή ανοχή γενετήσιας πράξης, για το περιεχόμενο της οποίας έγινε ήδη λόγος. Η ποινική κύρωση του βιασμού (κάθειρξη) διατηρείται.

Ως διακεκριμένη μορφή του εγκλήματος παραμένει πάντως ο ομαδικός βιασμός που απειλείται με κάθειρξη τουλάχιστον δέκα ετών, ενώ στο ίδιο άρθρο έχει ενταχθεί και το εκ του αποτελέσματος έγκλημα του θανατηφόρου βιασμού για το οποίο απειλείται ισόβια κάθειρξη.

Άρθρο 337

Με το άρθρο αυτό τιμωρείται όποιος με χειρονομίες γενετήσιου χαρακτήρα, με προτάσεις που αφορούν γενετήσιες πράξεις, με γενετήσιες πράξεις που τελούνται ενώπιον άλλου ή με επίδειξη των γεννητικών του οργάνων, προσβάλλει βάνουσα την τιμή άλλου με φυλάκιση ως δύο έτη ή χρηματική ποινή. Η πράξη αυτή διώκεται κατ' έγκληση (παρ. 1). Αν ο παθών είναι ανήλικος νεώτερος των δώδεκα ετών η πράξη τιμωρείται με ποινή τριών μηνών έως δύο ετών (παρ. 2). Ενήλικος που προβαίνει μέσω διαδικτύου ή άλλων μέσων ή τεχνολογιών σε χειρονομίες ή προτάσεις και προσβάλλει την τιμή ανήλικου στο πεδίο της γενετήσιας ζωής τιμωρείται με φυλάκιση τουλάχιστον δύο ετών και αν επακολούθησε συνάντηση τουλάχιστον τριών ετών (παρ. 3). Τιμωρείται επίσης όποιος προβαίνει σε χειρονομίες γενετήσιου χαρακτήρα ή διατυπώνει προτάσεις για τέλεση γενετήσιων πράξεων σε πρόσωπο που εξαρτάται εργασιακά από αυτόν ή εκμεταλλευόμενος την ανάγκη ενός προσώπου να εργαστεί. Για την ποινική δίωξη των

πράξεων αυτών απαιτείται έγκληση, όπως άλλωστε συμβαίνει με όλα τα εγκλήματα κατά της τιμής (παρ. 4).

Άρθρο 338

Στο άρθρο αυτό έχει ενταχθεί το έγκλημα της κατάχρησης ανικάνου προς αντίσταση, όπως κατά βάση αυτό τυποποιείται σήμερα στο ίδιο άρθρο του ΠΚ. Ως ανίκανο προς αντίσταση νοείται όχι μόνο το πρόσωπο που αδυνατεί λόγω ασθενείας, νάρκωσης κλπ να προβάλλει να προβάλλει αντίσταση, αλλά και αυτό το οποίο βρίσκεται σε τέτοια κατάσταση έστω και προσωρινά, λόγω της επιβολής που ασκεί πάνω του ο δράστης ή του σοκ στο οποίο έχει περιέλθει από την ίδια την εκτυλισσόμενη ή επικείμενη γενετήσια πράξη. Το βασικό έγκλημα απειλείται, όπως και σήμερα, με κάθειρξη έως δέκα έτη, ενώ έχει διατηρηθεί και η διακεκριμένη μορφή της ομαδικής κατάχρησης του ανικάνου προς αντίσταση, η οποία απειλείται με κάθειρξη. Όπως και στο βιασμό, η ομαδική κατάχρηση προϋποθέτει εναλλαγή των δραστών στην τέλεση των σεξουαλικών πράξεων και δεν καλύπτει κάθε μορφή συναυτουργίας. Τέλος, στο ίδιο άρθρο έχει ενταχθεί και το εκ του αποτελέσματος έγκλημα της θανατηφόρας κατάχρησης, για το οποίο, σε περίπτωση ομαδικής τέλεσης της πράξης, απειλείται φυλάκιση ισόβια ή πρόσκαιρη από δεκαπέντε ως είκοσι έτη.

Άρθρο 339

Στην τρίτη ενότητα του δέκατου ένατου Κεφαλαίου έχουν ενταχθεί όλα τα εγκλήματα που θίγουν την ανηλικότητα. Στο πρώτο άρθρο της ενότητας αυτής τυποποιείται ειδικότερα η τέλεση γενετήσιων πράξεων με ανηλικούς. Στη διάταξη περιγράφεται κατά βάση το έγκλημα της αποπλάνησης ανηλίκων του άρθρου 339 ΠΚ. Η ποινική κύρωση διαβαθμίζεται ανάλογα με την ηλικία του παθόντος α) αν αυτός δεν συμπλήρωσε τα δώδεκα έτη, ο δράστης τιμωρείται με κάθειρξη τουλάχιστον δέκα ετών, β) αν ο παθών συμπλήρωσε τα δώδεκα αλλά όχι τα δέκα τέσσερα με κάθειρξη έως δέκα έτη και γ) αν συμπλήρωσε τα δεκατέσσερα με φυλάκιση τουλάχιστον δύο ετών. Οι γενετήσιες πράξεις μεταξύ ανηλίκων κάτω των δέκα πέντε ετών δεν τιμωρούνται, εκτός εάν η μεταξύ τους διαφορά ηλικίας είναι μεγαλύτερη των τριών ετών, οπότε το δικαστήριο μπορεί να επιβάλλει αναμορφωτικά ή θεραπευτικά μέτρα. Τέλος, αξιόποινη είναι η πράξη εξώθησης ανηλίκου που δεν συμπλήρωσε τα δεκαπέντε έτη να παρίσταται σε γενετήσια πράξη μεταξύ άλλων, έστω και αν δε συμμετέχει σε αυτήν.

Άρθρα 340 - 341

Τα άρθρα 340 και 341 καταργούνται.

Άρθρο 342

Στο άρθρο αυτό τυποποιείται το έγκλημα της κατάχρησης σε βάρος ανηλίκων, το οποίο σήμερα είναι ενταγμένο στο ίδιο άρθρο του ΠΚ. Όπως και στη σημερινή του μορφή, το έγκλημα αυτό είναι ιδιαίτερο και μπορεί να τελεστεί μόνο από ενήλικους. Πιο συγκεκριμένα, στο άρθρο 342 τιμωρείται ο ενήλικος ο οποίος τελεί γενετήσιες πράξεις με ανήλικο, τον οποίο του έχουν εμπιστευθεί για να τον επιβλέπει ή να τον φυλάσσει, έστω και προσωρινά. Η ποινή, αν ο παθών δε συμπλήρωσε τα δεκατέσσερα έτη, είναι κάθειρξη, ενώ αν έχει συμπληρώσει τα δεκατέσσερα έτη, όχι, όμως και τα δέκα οκτώ έτη, φυλάκιση τουλάχιστον τριών ετών. Στην παρ. 2 τιμωρείται ο ενήλικος ο οποίος απευθύνει χειρονομίες, προτάσεις ή εξιστορεί ή απεικονίζει ή παρουσιάζει πράξεις γενετήσιου

χαρακτήρα σε ανήλικο που του έχουν εμπιστευθεί για τον επιβλέπει ή να τον φυλάσσει και στην παρ. 3 ο ενήλικος, ο οποίος μέσω διαδικτύου ή άλλων μέσων αποκτά επαφή με ανήλικο, στον οποίο απευθύνει προτάσεις ή παρουσιάζει πράξεις γενετήσιου χαρακτήρα.

Άρθρο 343

Με το άρθρο αυτό τιμωρούνται: α) όποιος υποχρεώνει άλλον σε επιχείρηση ή ανοχή γενετήσιας πράξης, με κατάχρηση σχέσης εργασιακής εξάρτησης οποιασδήποτε φύσης, β) όποιος υποχρεώνει άλλον σε επιχείρηση ή ανοχή γενετήσιας πράξης, εκμεταλλευόμενος την ανάγκη του να εργασθεί, γ) οι διορισμένοι ή οπωσδήποτε εργαζόμενοι σε φυλακές ή άλλα κρατητήρια, σε αστυνομικές υπηρεσίες, σε σχολές, παιδαγωγικά ιδρύματα, νοσοκομεία, κλινικές ή κάθε είδους θεραπευτικά καταστήματα ή σε άλλα ιδρύματα προορισμένα να περιθάλπουν πρόσωπα που έχουν ανάγκη από βοήθεια αν, με κατάχρηση της θέσης τους, υποχρεώσουν σε γενετήσια πράξη πρόσωπο που έχει εισαχθεί σ' αυτά τα ιδρύματα.

Άρθρο 344

Στις περιπτώσεις των άρθρων 337 παρ. 1 για την ποινική δίωξη απαιτείται έγκληση του παθόντος. Στην περίπτωση του άρθρου 336 η ποινική δίωξη ασκείται αυτεπαγγέλτως, αλλά αν το θύμα δηλώσει ότι δεν επιθυμεί την ποινική δίωξη, ο εισαγγελέας μπορεί να απέσχει της άσκησης της ποινικής δίωξης ή, αν την έχει ασκήσει, να υποβάλει πρόταση και το αρμόδιο δικαστικό συμβούλιο ή δικαστήριο μπορεί να παύσει οριστικά την ποινική δίωξη.

Άρθρο 345

Η γενετήσια πράξη μεταξύ συγγενών εξ αίματος ή από υιοθεσία, ανιούσας και κατιούσας γραμμής και μεταξύ αμφιθαλών ή ετεροθαλών αδελφών τιμωρείται α) ως προς τους ανιόντες με κάθειρξη τουλάχιστον δέκα ετών αν ο κατιών δεν είχε συμπληρώσει το δέκατο πέμπτο της ηλικίας του, με κάθειρξη αν ο κατιών είχε συμπληρώσει το δέκα πέμπτο, αλλά όχι το δέκατο όγδοο έτος της ηλικίας του, β) ως προς τους κατιόντες με φυλάκιση έως δύο έτη και γ) μεταξύ αδελφών με φυλάκιση έως δύο έτη. Συγγενείς κατιούσας γραμμής ή αδελφοί μπορούν να απαλλαγούν από κάθε ποινή, αν κατά το χρόνο της πράξης δεν είχαν συμπληρώσει το δέκατο όγδοο έτος.

Άρθρο 346

Καταργείται, διότι ενσωματώθηκε στο άρθρο 345.

Άρθρο 347

Έχει καταργηθεί με τον ν. 4356/2015.

Άρθρο 348

Με το άρθρο 348 εισάγεται στον Ποινικό Κώδικα μια νέα διάταξη για την προστασία των ανηλικών από πράξεις διακινδύνευσης της ανηλικότητας, όπου τυποποιούνται πράξεις διευκόλυνσης προσβολών της ανηλικότητας. Ακριβέστερα αντικαθιστά τη διάταξη για το έγκλημα της διευκόλυνσης της ακολασίας άλλων, το οποίο δεν τυποποιείται πλέον για τους λόγους που εξηγήθηκαν εισαγωγικά. Πιο συγκεκριμένα, με το άρθρο αυτό τιμωρείται όποιος κατ' επάγγελμα ή από κερδοσκοπία επιχειρεί να διευκολύνει, έστω και συγκαλυμμένα, με τη δημοσίευση αγγελίας ή εικόνας ή αριθμού τηλεφωνικής σύνδεσης

ή με τη μετάδοση ηλεκτρονικών μηνυμάτων ή με οποιονδήποτε άλλο τρόπο τη γενετήσια πράξη με ανήλικο (παρ. 1).

Όποιος κατ' επάγγελμα οργανώνει ταξίδια με σκοπό την τέλεση γενετήσιων πράξεων σε βάρος ανηλίκου ή τη συμμετοχή στις πιο πάνω πράξεις από τους συμμετέχοντες σε αυτά τιμωρείται με κάθειρξη έως δέκα έτη. Με ποινή φυλάκισης τουλάχιστον ενός έτους τιμωρείται όποιος με τον παραπάνω σκοπό μετέχει στα ταξίδια αυτά, ανεξάρτητα από την τέλεση άλλων αξιόποινων πράξεων (παρ. 2).

Άρθρο 348Α

Με τις διατάξεις του άρθρου αυτού τιμωρείται όποιος με πρόθεση παράγει ή εισάγει, ή διανέμει ή πωλεί κλπ. υλικό παιδικής πορνογραφίας (παρ. 1), ενώ η ποινή αυξάνεται όταν η πράξη τελείται μέσω του διαδικτύου (παρ. 2). Στην παρ. 4 τιμωρείται όποιος πορίζεται οικονομικό όφελος από τη συμμετοχή ανηλίκου σε πορνογραφική παράσταση, ενώ ποινή προβλέπεται ακόμη για τον θεατή, ο οποίος εν γνώσει, έχοντας καταβάλει σχετικό αντίτιμο, παρακολουθεί πορνογραφική παράσταση στην οποία συμμετέχουν ανήλικοι. Τέλος, αυξημένες κυρώσεις επιβάλλονται για τους δράστες των εγκλημάτων που περιγράφονται στις δύο πρώτες παραγράφους του άρθρου αν οι πράξεις αυτές συνδέονται με την εκμετάλλευση της ανάγκης ή της αδυναμίας ή με χρήση βίας κατά ανηλίκου ή τη χρησιμοποίηση ανηλίκου που δεν έχει συμπληρώσει το δέκατο πέμπτο έτος της ηλικίας, με την έκθεση σε σοβαρό κίνδυνο της ζωής του ανηλίκου και την εκτέλεσή του από πρόσωπο στο οποίο είχαν εμπιστευθεί τον ανήλικο για να τον επιβλέπει ή να φυλάσσει έστω και προσωρινά. Ποινή απειλείται και για εκείνον ο οποίος αποκτά πρόσβαση σε υλικό παιδικής πορνογραφίας μέσω πληροφοριακών συστημάτων.

Άρθρο 348Β

Όποιος με πρόθεση, μέσω πληροφοριακών συστημάτων, προτείνει σε ανήλικο που δεν συμπλήρωσε τα δεκαπέντε έτη, να συναντήσει τον ίδιο ή τρίτο, με σκοπό τη διάπραξη σε βάρος του ανηλίκου των αδικημάτων των άρθρων 339 παράγραφοι 1 και 2 ή 348Α, όταν η πρόταση αυτή ακολουθείται από περαιτέρω πράξεις που οδηγούν σε μία τέτοια συνάντηση, τιμωρείται με φυλάκιση τουλάχιστον δύο ετών και χρηματική ποινή.

Άρθρο 348Γ

Στο άρθρο αυτό τυποποιείται το έγκλημα για τη διαμόρφωση του οποίου, πέραν της ίδιας διάταξης του ΠΚ, έχουν συνυπολογισθεί οι προβλέψεις της Πρότασης Οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την καταπολέμηση της σεξουαλικής κακοποίησης, της σεξουαλικής εκμετάλλευσης παιδιών και της παιδικής πορνογραφίας, με την οποία καταργείται η απόφαση - πλαίσιο 2004/68/ΔΕΥ(ΟΜ/2010/0094 τελικό). Έτσι, στο άρθρο 348Α τιμωρείται στην παρ. 1 όποιος εξωθεί ή παρασύρει ανήλικο να συμμετάσχει σε πορνογραφικές παραστάσεις ή διοργανώνει αυτές. Η απειλούμενη ποινή ορίζεται σε κάθειρξη τουλάχιστον δέκα ετών αν ο παθών δεν συμπλήρωσε τα δώδεκα έτη, σε κάθειρξη έως δέκα έτη αν ο ανήλικος συμπλήρωσε τα δώδεκα, αλλά όχι τα δεκατέσσερα έτη, σε φυλάκιση τουλάχιστον δύο ετών αν ο παθών συμπλήρωσε τα δεκατέσσερα, αλλά όχι τα δέκα πέντε έτη και σε φυλάκιση τουλάχιστον ενός έτους αν ο παθών συμπλήρωσε τα δέκα πέντε έτη. Στην παρ. 2 ορίζεται, ότι, εφόσον οι πράξεις της παρ. 1, τελέστηκαν με τη χρήση εξαναγκασμού ή βίας ή απειλής ή με σκοπό επιδίωξης

οικονομικού οφέλους, τιμωρούνται με αυξημένη ποινή σε βαθμό κακουργήματος. Στην παρ. 3 παρατίθεται ο ορισμός της «πορνογραφικής παράστασης».

Άρθρο 349

Στο άρθρο αυτό τυποποιείται το έγκλημα της μαστροπείας, το οποίο σήμερα περιγράφεται στο ίδιο άρθρο του ΠΚ. Στο άρθρο αυτό, μετά την τροποποίησή του με το ν. 3064/2002, περιλαμβάνονται τρεις παράγραφοι, από τις οποίες οι δύο πρώτες αναφέρονται στην προστασία ανηλίκων, ενώ η τρίτη στην «προστασία» ενηλίκων γυναικών, οι οποίες προάγονται στην πορνεία. Ωστόσο το έννομο αγαθό το οποίο προστατεύεται με τη διάταξη αυτή αμφισβητείται σοβαρά στο χώρο της θεωρίας. Αν η γυναίκα εξαναγκάζεται παρά τη θέλησή της να εκπορνευτεί, η πράξη αυτή, ακόμη κι όταν δεν έχει την ένταση του εγκλήματος του βιασμού ή κάποιου άλλου εγκλήματος κατά της σεξουαλικής ελευθερίας, μπορεί πάντα να αντιμετωπιστεί ως μια μορφή παράνομης βίας. Δεν φαίνεται, λοιπόν, να υπάρχει κάποιο αυτοτελές αγαθό, που θα άξιζε να προστατεύεται κατά την τυποποίηση του εγκλήματος της μαστροπείας. Αν άλλωστε υπήρχε κάποιο πραγματικό έννομο αγαθό, θα ήταν αναγκαία σε κάθε περίπτωση η επέκταση του αξιοποιίνου και στα δύο φύλα και όχι μόνο στις γυναίκες.

Με τα δεδομένα αυτά, το έγκλημα της μαστροπείας περιορίστηκε σε πράξεις που στρέφονται κατά των ανηλίκων. Ωστόσο οι πράξεις που μπορεί να στοιχειοθετούν το έγκλημα της μαστροπείας είναι σε σημαντικό βαθμό διαφορετικές από εκείνες που συναντώνται σήμερα στο άρθρο 349 ΠΚ, προκειμένου να συμπεριληφθούν εδώ και πράξεις οι οποίες εμπεριέχουν ουσιαστικό άδικο προσβολής της ανηλικότητας και προβλέπονται ως αξιόποινες και στην Πρόταση Οδηγίας που αναφέρθηκε πιο πάνω. Πιο συγκεκριμένα, μαστροπεία τελεί αρχικά, όπως και σήμερα, όποιος προάγει ή εξωθεί στην πορνεία ανήλικο ή υποθάλπει ή εξαναγκάζει ή διευκολύνει ή μετέχει στην πορνεία ανηλίκων. Αυξημένες ποινές απειλούνται επίσης όταν το έγκλημα εναντίον προσώπου νεότερου των δεκαπέντε ετών, με τη χρήση απατηλών μέσων, από τον ανιόντα συγγενή εξ αίματος ή εξ αγχιστείας ή από θετό γονέα, σύζυγο, επίτροπο ή από άλλον στον οποίο έχουν εμπιστευθεί τον ανήλικο για ανατροφή, διδασκαλία, επίβλεψη ή φύλαξη, έστω και προσωρινή ή από υπάλληλο, ο οποίος είτε κατά την άσκηση της υπηρεσίας του, είτε επωφελούμενος από αυτήν διαπράττει ή συμμετέχει με οποιονδήποτε τρόπο στην πράξη ή με τη χρήση ηλεκτρονικών μέσων επικοινωνίας ή με προσφορά ή υπόσχεση πληρωμής χρημάτων ή οποιουδήποτε άλλου ανταλλάγματος.

Άρθρο 350

Το άρθρο αυτό καταργείται για τους λόγους που αναφέρονται στα Εισαγωγικά του κεφαλαίου αυτού.

Άρθρο 351

Η πράξη της σωματεμπορίας έχει ενταχθεί στο άρθρο 323^A και τυποποιείται μαζί με την εμπορία ανθρώπων. Έτσι, στο άρθρο 351 μεταφέρεται η διάταξη του ισχύοντος άρθρου 351^A, δηλαδή η γενετήσια πράξη με ανήλικο έναντι αμοιβής.

Άρθρο 352

Το άρθρο αυτό καταργήθηκε διότι αναφέρεται σε μέτρα ασφαλείας, τα οποία δεν διατήρησε ο Ποινικός Κώδικας.

Άρθρο 352Α

Το άρθρο αυτό ρυθμίζει ζητήματα ψυχοδιαγνωστικής εξέτασης και θεραπείας του δράστη και του θύματος εγκλημάτων κατά της γενετήσιας ελευθερίας και της οικονομικής εκμετάλλευσης της γενετήσιας ζωής. Εισήχθη στον ΠΚ με τον ν. 3625/2007 και σχετίζεται με την κύρωση του Προαιρετικού Πρωτοκόλλου στη Σύμβαση του ΟΗΕ για τα δικαιώματα του παιδιού.

Άρθρο 352Β

Τιμωρείται η δημοσιοποίηση περιστατικών από τα οποία θα μπορούσε να προκύψει η ταυτότητα του ανηλίκου θύματος εγκλήματος κατά της γενετήσιας ελευθερίας και οικονομικής εκμετάλλευσης της γενετήσιας ζωής από την καταγγελία της πράξης ως την έκδοση αμετάκλητης απόφασης.

Άρθρο 353

Όποιος εν γνώσει προσβάλλει βάνουσα τη γενετήσια ευπρέπεια άλλου με πράξη γενετήσιου χαρακτήρα που ενεργείται ενώπιόν του τιμωρείται με φυλάκιση έως έξι μηνών ή με χρηματική ποινή. Αν η πράξη αυτή ενεργείται ενώπιον προσώπου νεότερου των δεκαπέντε ετών τιμωρείται με φυλάκιση. Για την ποινική δίωξη των πράξεων αυτών απαιτείται έγκληση.

ΕΙΚΟΣΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Εγκλήματα σχετικά με την οικογένεια

Άρθρο 354

Τιμωρείται η νόθευση ή συγκάλυψη της οικογενειακής τάξης άλλου καθώς και η υποβολή τέκνου.

Άρθρο 355

Το άρθρο 355 (απάτη σχετικά με το γάμο) καταργείται ως παρωχημένο, με τη σκέψη επιπλέον ότι ακόμη και όταν θα μπορούσε κατ' εξαίρεση στη σύγχρονη εποχή να πραγματοποιηθεί η συγκεκριμένη πράξη, η απαξία της συμπεριφοράς μπορεί να αντιμετωπιστεί με τις διατάξεις του αστικού δικαίου.

Άρθρο 356

Τιμωρείται, όπως και στον ισχύοντα ΠΚ, η διαγαμία και εξομοιώνεται με τον γάμο το σύμφωνο συμβίωσης, ώστε η σύναψη νέου γάμου ή νέου συμφώνου συμβίωσης, παρ' ότι ο προηγούμενος γάμος δεν έχει λυθεί ή ακυρωθεί ή το προηγούμενο σύμφωνο δεν έχει επίσης λυθεί ή ακυρωθεί.

Άρθρο 358

Διατηρείται η ισχύουσα ρύθμιση για την κακόβουλη παραβίαση της υποχρέωσης διατροφής, με φραστικές βελτιώσεις.

Άρθρο 359

Διατηρείται η ισχύουσα ρύθμιση για την εγκατάλειψη εγκύου σε απορία.

Άρθρο 360

Η παραμέληση της εποπτείας ανηλίκου εξορθολογίζεται α) ως προς την ηλικία του ανηλίκου (νεώτερου από δέκα πέντε, αντί των δεκαοκτώ ετών, όπως ισχύει) και β) η παράλειψη της παρεμπόδισης του ανηλίκου αφορά την τέλεση από αυτόν αξιόποινης πράξης (και όχι και της επίδοσής του σε πορνεία, περίπτωση που διέπεται από τις διατάξεις για την προστασία του ανηλίκου από γενετήσια εκμετάλλευση).

Άρθρο 360Α

Η διάταξη αυτή τυποποιεί

α. την υιοθεσία ανηλίκου, η οποία γίνεται με σκοπό να απασχοληθεί σε εργασίες επικίνδυνες για την υγεία του,

β. την υιοθεσία και τη μεσολάβηση σ' αυτήν με αποκόμιση ή προσπορισμό σε άλλον αθέμιτου οφέλους και

γ. Την κατ' επάγγελμα τέλεση των παραπάνω πράξεων, ως επιβαρυντική περίπτωση, που τις ανάγει σε κακούργημα.

ΕΙΚΟΣΤΟ ΠΡΩΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Εγκλήματα κατά της τιμής

Η κατάστρωση των εγκλημάτων κατά της τιμής ακολουθεί στα βασικά της σημεία τις διατυπώσεις του ισχύοντος Π.Κ., οι οποίες έχουν πλούσια θεωρητική και νομολογιακή επεξεργασία. Παράλληλα επιδιώχθηκε ο εξορθολογισμός ορισμένων διατάξεων προς δύο κατευθύνσεις α) την κατάργηση διατάξεων που είτε δεν εμπεριέχουν πλέον ουσιαστικό άδικο είτε αποτελούσαν «έκτακτες» νομοθετικές ρυθμίσεις που διασπούσαν την συνοχή του Π.Κ. και β) την τυποποίηση νέων εγκλημάτων και την πρόβλεψη επιβαρυντικών περιστάσεων.

Ειδικότερα :

1 . Στα εγκλήματα κατά της τιμής α) καταργείται το άρθρο 361Α Π.Κ. (απρόκλητη έμπρακτη εξύβριση), το οποίο ουσιαστικά αποτελεί «έκτακτη νομοθετική ρύθμιση», που διασπά την βασική παραδοχή της προσωπικής προσβολής της τιμής και της κατ' έγκληση δίωξής της και δημιούργησε πολλά ερμηνευτικά προβλήματα κατά την εφαρμογή του και β) καταργείται το άρθρο 364 Π.Κ. (δυσφήμιση ανώνυμης εταιρείας) λόγω έλλειψης ουσιαστικού ποινικού αδίκου και της δυνατότητας αυτοτελούς επιδίωξης αστικών αξιώσεων λόγω αδικοπραξίας.

2. Καταργείται το άρθρο 361Β Π.Κ. (που είχε προστεθεί με το άρθρο 29 του Ν 4356/2015) με το οποίο τιμωρείται ως ρατσιστική διάκριση «ο αποκλεισμός οποιουδήποτε ανθρώπου από μη συναλλακτική παροχή αγαθών ή υπηρεσιών εξαιτίας καταφρόνησης λόγω των χαρακτηριστικών που θεμελιώνουν το ρατσιστικό έγκλημα καθώς και η δημόσια αναγγελία τέτοιας διακρίνουσας παροχής που αποκλείει τα πιο πάνω πρόσωπα εξαιτίας των ιδίων λόγων», αφενός μεν γιατί η συστηματική ένταξή του στα εγκλήματα κατά της τιμής ως αυτοτελούς πράξης ρατσιστικής διάκρισης χωρίς οποιονδήποτε άλλο

συσχετισμό με τα λοιπά εγκλήματα ρατσιστικής βίας κ.λπ. δημιουργεί σοβαρά ερμηνευτικά προβλήματα αφετέρου δε το στοιχείο του ρατσιστικού χαρακτήρα οποιουδήποτε εγκλήματος, εντάχθηκε στη διάταξη του άρθρου 82Α. Προβλέπεται επιβαρυντική περίπτωση στα εγκλήματα των άρθρων 361, 362 και 363 Π.Κ. αν η πράξη τελείται δημόσια με οποιονδήποτε τρόπο ή μέσω του διαδικτύου λόγω επίτασης της προσβολής του προστατευόμενου αγαθού.

4. Απλοποιείται η διάταξη του άρθρου 366 παρ. 1 Π.Κ. ως προς την διατύπωσή της καθώς η υπάρχουσα διάταξη δημιούργησε σοβαρά ερμηνευτικά προβλήματα.

Άρθρο 361

Η ρύθμιση ακολουθεί την ισχύουσα, αλλά η χρηματική ποινή δεν μπορεί να σωρευθεί στην ποινή φυλάκισης. Καταργείται η εξύβριση ως πταίσμα (παρ. 2 του ισχύοντος άρθρου 361).

Άρθρο 362

Επισημαίνεται η επιβαρυντική περίπτωση τελέσεως της πράξης δημόσια ή μέσω του διαδικτύου.

Άρθρο 363

Η αναλήθεια του δυσφημιστικού γεγονότος αποτελεί την ειδοποιό διαφορά της συκοφαντικής από την (απλή) δυσφήμιση. Ισχύει όμως και σ' αυτήν την περίπτωση η επιβαρυντική περίπτωση τελέσεώς του δημόσια ή μέσω του διαδικτύου.

Άρθρο 365

Στη διάταξη αυτή για την προσβολή της μνήμης νεκρού τυποποιείται και η προσβολή της τιμής του αφάντου, χωρίς και στις δύο περιπτώσεις να απαιτείται η προσβολή να έγινε «με βάνουση ή κακόβουλη εξύβριση», όπως η ισχύουσα διάταξη επιβάλλει.

Άρθρο 366

Οι τροποποιήσεις σε σχέση με την ισχύουσα διάταξη είναι οι ακόλουθες:

α. Δεν απαγορεύεται πλέον η απόδειξη της αλήθειας του γεγονότος, αλλά η πράξη μένει ατιμώρητη αν το γεγονός είναι αληθινό, εκτός αν αυτό αφορά αποκλειστικά σχέσεις του ιδιωτικού βίου που δεν θίγουν το δημόσιο συμφέρον.

β. Το γεγονός θεωρείται αληθινό αν αφορά πράξη για την οποία έχει εκδοθεί καταδικαστική απόφαση (αμετάκλητη).

γ. Αν το γεγονός είναι αληθινό, η δυσφήμιση τιμωρείται μόνον αν προκύπτει ειδικός σκοπός εξύβρισης.

Άρθρο 367

Η νομολογία και η θεωρία έχουν ασχοληθεί εκτεταμένα με τον ειδικό λόγο άρσης του άδικου χαρακτήρα της προσβολής της τιμής άλλου, που έγινε από δικαιολογημένο ενδιαφέρον, διότι οι άλλες περιπτώσεις καλύπτονται και από τη γενική διάταξη του άρθρου 20.

Άρθρο 368

Τα εγκλήματα κατά τιμής ως προσωποπαγή (εν μέρει στην περίπτωση του άρθρου 365), διώκονται κατ' έγκληση.

Άρθρο 369

Κατ' εφαρμογή της διάταξης του άρθρου 67 προβλέπεται δυνητικά η δημοσίευση της καταδικαστικής απόφασης, ως παρεπόμενη ποινή σε βάρος του δράστη εγκλήματος κατά της τιμής.

ΕΙΚΟΣΤΟ ΔΕΥΤΕΡΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Προσβολές του ατομικού απορρήτου και της απόρρητης επικοινωνίας

Στο εικοστό Κεφάλαιο (άρθρα 370 – 371) τίθεται ο τίτλος, με βάση τα έννομα αγαθά που προστατεύονται από τις περιεχόμενες σ' αυτό διατάξεις, ως ακριβέστερος: «Προσβολές του ατομικού απορρήτου και επικοινωνίας» (βλ. σχετικά *Ι.Μανωλεδάκη*, Το έννομο αγαθό, 1998, σ. 361 επ.). Η ενσωμάτωση στο Κεφάλαιο διατάξεων σχετικά με την προσβολή των προσωπικών δεδομένων - με μεταφορά από τους ειδικούς ποινικούς νόμους - είναι ανέφικτη εξαιτίας του εκτεταμένου κανονιστικού πλαισίου που σήμερα υπάρχει στους ειδικούς νόμους και αποτελεί προϋπόθεση για τη νομοτυπική μορφή των εγκλημάτων, τα οποία προβλέπονται στις ποινικές διατάξεις των νόμων αυτών. Ενδεχόμενη επιβάρυνση του Ποινικού Κώδικα με ορισμούς και διατάξεις διαδικαστικού - διοικητικού χαρακτήρα θα αλλοίωνε τη φυσιογνωμία του Κώδικα.

Άρθρο 370

Το άρθρο 370 αφενός εκσυγχρονίστηκε, δηλαδή διευρύνθηκε η αξιόποινη συμπεριφορά ώστε το έγκλημα της παραβίασης του απορρήτου των επιστολών, που τυποποιείται στην παρ. 1, να τιμωρείται πλέον, με τη διάταξη της παρ. 2, όταν τελείται με αθέμιτη πρόσβαση σε ηλεκτρονικό μήνυμα ή ηλεκτρονική αλληλογραφία άλλου, και αφετέρου, με την τρίτη παράγραφο, εντάχθηκε σ' αυτό ως διακεκριμένη μορφή η τέλεση του εγκλήματος όχι μόνον από «ταχυδρομικό» ή «τηλεγραφικό» υπάλληλο (άρθρο 248, 249 ΠΚ), αλλά (γενικότερα) από υπάλληλο οργανισμού ή επιχείρησης παροχής ταχυδρομικών, τηλεγραφικών ή ηλεκτρονικών υπηρεσιών. Η τελευταία αυτή η διάταξη του Σχεδίου αναφέρεται ουσιαστικά στην προσβολή της απόρρητης επικοινωνίας, ωστόσο περιέχει και προσβολή του ατομικού απορρήτου. Για την ποινική δίωξη των πράξεων των παρ. 1 και 2 απαιτείται έγκληση (παρ. 4).

Άρθρο 370Α

Ως προς το έγκλημα της παραβίασης του απορρήτου της τηλεφωνικής επικοινωνίας και της προφορικής συνομιλίας, στο άρθρο 370Α επιχειρήθηκε γενικά ο εξορθολογισμός των απειλούμενων ποινών, που είχαν επαυξηθεί με το Ν. 3674/2008 κατά παράβαση της αρχής της αναλογικότητας, και προστέθηκε στη δεύτερη παράγραφο (παραβίαση του απορρήτου της προφορικής συνομιλίας) η παρακολούθηση προφορικής συνομιλίας τρίτων που δεν διεξάγεται δημόσια (όπως την είχε υιοθετήσει και ο νομοθέτης του Ν. 2172/1993) και η αποτύπωση σε υλικό φορέα μη δημόσιας πράξης άλλου ή της συνομιλίας του δράστη με άλλον, χωρίς τη ρητή συναίνεση του τελευταίου. Με βάση την παραδοχή ότι «απόλυτη προστασία της ιδιωτικότητας στις μεταξύ ισότιμων πολιτών σχέσεις θα σήμαινε ενδεχομένως να τεθεί σε κίνδυνο η προσωπική ελευθερία και η τιμή (και όχι μόνο αυτά τα αγαθά) ενός άδικα κατηγορουμένου, για να προστατευθεί η ιδιωτικότητα ενός συκοφάντη ψευδομηνυτή», ορίζεται ότι η χρήση πληροφορίας ή

υλικού φορέα επί του οποίου αυτή έχει αποτυπωθεί με τρόπο που συνιστά παραβίαση του απορρήτου της τηλεφωνικής επικοινωνίας ή προφορικής συνομιλίας πρέπει να γίνει αθέμιτα. Απόκειται στο δικαστήριο ή την ανακριτική αρχή να κρίνει αν συντρέχει λόγος που αίρει το άδικο, ιδίως αν πρόκειται για το μοναδικό αποδεικτικό μέσο που αποδεικνύει την αθωότητα του κατηγορουμένου. Το στοιχείο αυτό απαιτείται και για τη στοιχειοθέτηση των εγκλημάτων των παρ. 1 και 2 (ΣυμβΑΠ 1622/2005, ΑΠ 42/2004).

Στην παρ. 4 ορίζεται, ότι επιβάλλεται ποινή τουλάχιστον τριών ετών και χρηματική ποινή αν ο δράστης των εγκλημάτων των παρ. 1, 2 και 3 είναι πάροχος υπηρεσιών τηλεφωνίας ή νόμιμος εκπρόσωπος αυτού ή μέλος της διοίκησης ή υπεύθυνος διασφάλισης του απορρήτου ή εργαζόμενος ή συνεργάτης του παρόχου ή ενεργεί ιδιωτικές έρευνες ή τελεί τις πράξεις αυτές κατ' επάγγελμα ή απέβλεπε στην είσπραξη αμοιβής. Ακόμη, απαλείφθηκε η διάταξη που περιέχεται στο άρθρο 370Α παρ. 5 ΠΚ γιατί κρίθηκε επαρκής η ποινική προστασία που παρέχεται με τα άρθρα 146, 147, 148 και 149 (παραβίαση των μυστικών της Πολιτείας, κατασκοπεία).

Άρθρο 370Β

Στο άρθρο 370Β έχει ενταχθεί το έγκλημα που τυποποιείται σήμερα στο άρθρο 370Γ. Τυποποιείται ειδικότερα το έγκλημα της παράνομης πρόσβασης σε πληροφοριακό σύστημα ή σε ηλεκτρονικά δεδομένα (παρ. 1 και 2) (όπως αυτά ορίζονται στο άρθρο 13 στ. στ' και ζ') και προβλέπεται αυξημένη ποινή αν η πράξη αναφέρεται σε επιστημονικά ή επαγγελματικά απόρρητα του δημόσιου ή ιδιωτικού τομέα (παρ. 3) και αν ο δράστης είναι στην υπηρεσία του νομίμου κατόχου των στοιχείων καθώς και όταν το απόρρητο είναι ιδιαίτερα μεγάλης αξίας, οπότε ορίζεται σωρευτικά και χρηματική ποινή, η οποία στα εγκλήματα των παρ. 1 και 2 προβλέπεται εναλλακτικά με την ποινή κατά της ελευθερίας (παρ. 4). Στις περιπτώσεις των παρ. 1 και 4 απαιτείται έγκληση.

Άρθρο 370Γ

Στο άρθρο αυτό έχει ενταχθεί το έγκλημα που τυποποιείται σήμερα στο άρθρο 370Β. Τιμωρείται όποιος αθέμιτα αντιγράφει, αποτυπώνει, χρησιμοποιεί, αποκαλύπτει σε τρίτον ή οπωσδήποτε παραβιάζει στοιχεία ή προγράμματα υπολογιστών, τα οποία συνιστούν κρατικά, επιστημονικά ή επαγγελματικά απόρρητα ή απόρρητα επιχείρησης του δημοσίου ή ιδιωτικού τομέα. Διευκρινίζεται το περιεχόμενο της έννοιας των απορρητών, αυξάνεται η ποινή όταν ο δράστης είναι στην υπηρεσία του κατόχου των στοιχείων και ορίζεται ότι η πράξη τιμωρείται μόνο κατ' έγκληση.

Άρθρο 370Δ

Στη διάταξη αυτή τιμωρείται όποιος χωρίς δικαίωμα αντιγράφει ή χρησιμοποιεί προγράμματα υπολογιστών (παρ. 1), καθώς και όποιος χωρίς δικαίωμα αποκτά πρόσβαση στο σύνολο ή τμήμα πληροφοριακού συστήματος ή σε στοιχεία που μεταδίδονται με συστήματα τηλεπικοινωνιών, παραβιάζοντας απαγορεύσεις ή μέτρα ασφαλείας που έχει λάβει ο νόμιμος κάτοχος του, τιμωρείται με φυλάκιση (παρ. 2).

Άρθρο 370Ε Στο άρθρο αυτό έχει ενταχθεί το έγκλημα που και σήμερα τυποποιείται στη συγκεκριμένη διάταξη. Τιμωρείται όποιος, αθέμιτα, με τη χρήση τεχνικών μέσων, παρακολουθεί ή αποτυπώνει σε υλικό φορέα μη δημόσιες διαβιβάσεις δεδομένων ή

ηλεκτρομαγνητικές εκπομπές από, προς ή εντός πληροφοριακού συστήματος ή παρεμβαίνει σε αυτές με σκοπό ο ίδιος ή άλλος να πληροφορηθεί το περιεχόμενό τους.

Άρθρο 371

Τέλος, στο άρθρο 371 διατηρείται κατά βάση αναλλοίωτο το έγκλημα της παραβίασης επαγγελματικής εχεμύθειας, που τυποποιείται σήμερα στο ίδιο άρθρο ΠΚ. Επήλθαν, όμως, καίριες φραστικές βελτιώσεις στη διάταξη και, κυρίως, αναδιατυπώθηκε η δεύτερη παράγραφος του άρθρου, που εμφάνιζε εκφραστικό έλλειμμα.

ΕΙΚΟΣΤΟ ΤΡΙΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Εγκλήματα κατά περιουσιακών αγαθών

Στο κεφάλαιο αυτό ενοποιήθηκαν το εικοστό τρίτο και το εικοστό τέταρτο κεφάλαια του ΠΚ (εγκλήματα κατά της ιδιοκτησίας και εγκλήματα κατά των περιουσιακών δικαιωμάτων αντίστοιχα). Διατηρήθηκε η βασική δομή του ισχύοντος ΠΚ. Εκ παραλλήλου, επιδιώχθηκε η απλούστευση και ο εξορθολογισμός των διατάξεων, πολλές των οποίων έχουν υποστεί διαδοχικές (και όχι πάντοτε επιτυχείς) τροποποιήσεις, ιδίως κατά τις τελευταίες δύο δεκαετίες.

Ειδικότερα:

-Οι κακουργηματικές μορφές των βασικών εγκλημάτων στηρίζονται σε ενιαίο ποσοτικό κριτήριο (αξία του αντικειμένου ή ζημία άνω των 120.000€). Το εν λόγω κριτήριο παρέχει ασφάλεια δικαίου η οποία αντισταθμίζει τα επισημανθέντα κατά καιρούς μειονεκτήματά του.

-Οσάκις τα κατά τα ανωτέρω κακουργήματα στρέφονται αμέσως κατά του νομικού προσώπου του Ελληνικού Δημοσίου ή νομικού προσώπου δημοσίου δικαίου ή οργανισμού τοπικής αυτοδιοίκησης, προβλέπεται βαρύτερη ποινή (κάθειρξη τουλάχιστον δέκα ετών). Τούτο, σε συνδυασμό με την επιμήκυνση του χρόνου της παραγραφής (είκοσι έτη αντί δεκαπέντε), εξασφαλίζει την μείζονα προστασία της πράγματι δημόσιας περιουσίας και καθιστά περιττό τον απαρχαιωμένο και άκρως προβληματικό Ν. 1608/50, ο οποίος καταργείται.

-Διευρύνεται η κατ' έγκληση δίωξη ορισμένων εκ των εγκλημάτων του κεφαλαίου εν όψει του ατομικού χαρακτήρα των πληττομένων εννόμων αγαθών. Εκ παραλλήλου, προβλέπεται ότι σε ορισμένα εκ των αυτεπαγγέλτως διωκόμενων εγκλημάτων η εναντία δήλωση του παθόντος συνιστά λόγο οριστικής παύσης της ποινικής δίωξης. Με τη ρύθμιση αυτή εξυπηρετούνται πρακτικές ανάγκες (π.χ. επ' αυτοφώρω καταλαμβανόμενες κλοπές ή φθορές) αλλά λαμβάνεται υπόψη και ο ατομικός χαρακτήρας των προσβαλλόμενων αγαθών. Για την κακουργηματική απιστία του άρθρου 390 παρ.1 εδ. β' διατηρήθηκε τελικώς η αυτεπάγγελτη δίωξη κατόπιν των σοβαρών επιφυλάξεων που διατυπώθηκαν κατά τη διαβούλευση επί του Σχεδίου σε σχέση με το ενδεχόμενο καταχρηστικής μη υποβολής εγκλήσεως για την πράξη αυτή, ιδίως σε επιχειρηματικούς φορείς μεγάλου μεγέθους εκ μέρους των οργάνων της διοίκησης των ιδίων.

-Διευρύνεται η εξάλειψη του αξιοποίνου λόγω έμπρακτης μετάνοιας ή κατόπιν της πλήρους ικανοποίησης του παθόντος, ώστε να διευκολυνθεί η κατ' αυτόν τον τρόπο πολλαπλώς ωφέλιμη διευθέτηση των υποθέσεων με περιουσιακό αντικείμενο. Κατά τη

συζήτηση στην επιτροπή διατυπώθηκε η άποψη, η οποία δεν επικράτησε, ότι η διεύρυνση της «έμπρακτης μετάνοιας», ώστε να είναι εφικτή η εξάλειψη του αξιοποίνου ακόμη και μετά την άσκηση της ποινικής δίωξης και μέχρι την ολοκλήρωση της αποδεικτικής διαδικασίας, εξανεμίζει την αποτρεπτική ισχύ των σχετικών ποινικών διατάξεων, κυρίως μάλιστα όταν η ποινική δίωξη μπορεί να παύσει με δήλωση του παθόντος. Το μήνυμα που εκπέμπει ο νομοθέτης είναι, σύμφωνα με την άποψη αυτή, ότι ο καθένας μπορεί ελευθέρως να προσβάλει την ιδιοκτησία ή την περιουσία των άλλων, γιατί ακόμη και αν συλληφθεί, έχει πάντα τη δυνατότητα να επιστρέψει την αξία των αντικειμένων και τους τόκους υπερημερίας και να εξαλειφθεί έτσι ο αξιόποινος χαρακτήρας των πράξεών του, χωρίς να ενδιαφέρει η γνώμη του παθόντος.

-Συμπληρώνεται η διάταξη του άρθρου 386Α για την απάτη με υπολογιστή και προστίθεται ως άρθρο 387 νέα διάταξη για την απάτη σχετική με τις επιχορηγήσεις, ώστε να καλυφθούν οι αντίστοιχες μορφές εγκληματικής συμπεριφοράς.

-Οι διατάξεις των άρθρων 375 και 390 για την υπεξαίρεση και την απιστία αντιστοίχως, καταλαμβάνουν και τις περιπτώσεις που οι εν λόγω πράξεις στρέφονται κατά του νομικού προσώπου του Ελληνικού Δημοσίου, νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου ή οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης (με την πρόβλεψη ιδιαίτερας διακεκριμένων μορφών), ώστε να καθίσταται περιττή η διατήρηση των μη γνησίων υπηρεσιακών εγκλημάτων της υπεξαίρεσης και της απιστίας στην υπηρεσία, η οριοθέτηση των οποίων έναντι των κοινών έχει προκαλέσει πλείστα προβλήματα στην νομολογία και την θεωρία.

-Έντασσεται στο παρόν κεφάλαιο η δωροδοκία στον ιδιωτικό τομέα. Η ένταξή της στα υπηρεσιακά εγκλήματα στον ισχύοντα ΠΚ, μολονότι ιστορικώς εξηγήσιμη, είναι πάντως συστηματικώς αντικανονική, δεδομένου ότι η οικεία εγκληματική συμπεριφορά εκτυλίσσεται αποκλειστικώς στον ιδιωτικό τομέα και δεν έχει σχέση με την δημόσια υπηρεσία. Και είναι μιν αληθές ότι η ένταξή της στο παρόν κεφάλαιο δεν είναι συστηματικώς ορθόδοξη, αφού η βλάβη της περιουσίας δεν αποτελεί στοιχείο της, συγχωρείται εν τούτοις προς αποφυγή δημιουργίας ξεχωριστού κεφαλαίου και εν όψει της ήδη υφιστάμενης διατάξεως του άρθρου 396 ΠΚ για την παρακώλυση συναγωνισμού, η οποία, ομοίως, δεν απαιτεί την πρόκληση περιουσιακής βλάβης.

Η διάταξη αποδίδει αυτήν του άρθρου 7 της Σύμβασης Ποινικού Δικαίου του Συμβουλίου της Ευρώπης για ποινικοποίηση της δωροδοκίας στον ιδιωτικό τομέα. Σύμφωνα με την αιτιολογική έκθεση της Σύμβασης, η ποινικοποίηση της σε αυτό περιγραφόμενης συμπεριφοράς επιδιώκει να εξυπηρετήσει τρεις σκοπούς: α) την προστασία της πίστης και της εμπιστοσύνης στις ιδιωτικές συναλλαγές, β) το σεβασμό του υγιούς ανταγωνισμού και γ) τη διατήρηση της ποινικής προστασίας σε τομείς δραστηριοτήτων οι οποίοι μέχρι πρότινος αποτελούσαν αντικείμενο κρατικών παροχών, αλλά μέσω ιδιωτικοποιήσεων μεταφέρονται σταδιακά στη διαχείριση ιδιωτικών επιχειρήσεων.

Σε σχέση με την έννοια των όρων που χρησιμοποιούνται σημειώνεται ότι:

α) Ο «όρος επιχειρηματική δραστηριότητα» (business activity) εκφέρεται με ευρεία έννοια, ώστε να περιλάβει κάθε δραστηριότητα που διεξάγεται με σκοπό το κέρδος, ιδίως την εμπορία αγαθών και την παροχή υπηρεσιών.

β) Η διατύπωση «εργάζεται ή παρέχει υπηρεσίες» (work for, in any capacity) σκοπείται επίσης να περιλάβει κάθε πιθανή σχέση συνεργασίας, στην οποία υφίσταται το στοιχείο του καθήκοντος, με την έννοια της υποχρέωσης πίστωσης ή της σχέσεως εμπιστοσύνης, η οποία δεν περιλαμβάνει μόνον μισθωτούς αλλά και συνεταιίρους και συνεργάτες με σύμβαση παροχής υπηρεσιών, όπως λχ δικηγόρους⁸) Καταργούνται, λόγω

της μικρής πρακτικής σημασίας τους ή της πρόβλεψης της οικείας συμπεριφοράς σε παράλληλα νομοθετήματα τα άρθρα 398 έως 403 του ισχύοντος ΠΚ.

ΣΤ. ΜΕΤΑΒΑΤΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ

Άρθρο 460

Καθορίζεται ο χρόνος έναρξης ισχύος του παρόντος Ποινικού Κώδικα.

Άρθρο 461

Από την έναρξη ισχύος του Κώδικα αυτού καταργείται ο Ποινικός Κώδικας που κυρώθηκε με τον ν. 1492/1950 και με βάση το άρθρο 460 άρχισε να ισχύει από την 1.1.1951, όπως έκτοτε τροποποιήθηκε και ισχύει κατά τη δημοσίευση του νόμου που κυρώνει τον παρόντα Ποινικό Κώδικα.

Άρθρο 462

Από την έναρξη ισχύος του παρόντος Ποινικού Κώδικα καταργείται ο νόμος 1608/1950, που άρχισε να ισχύει την 1.1.1951, όπως έκτοτε τροποποιήθηκε και ισχύει κατά τη δημοσίευση του νόμου που κυρώνει τον παρόντα Ποινικό Κώδικα.

Άρθρο 463

1. Όπου ειδικοί νόμοι παραπέμπουν σε άρθρα του καταργούμενου ποινικού κώδικα, οι παραπομπές αυτές από την έναρξη ισχύος του παρόντος ποινικού κώδικα θεωρείται ότι γίνονται στις αντίστοιχες διατάξεις αυτού.
2. Όπου σε ειδικούς νόμους απειλείται ποινή φυλάκισης, προστίθεται διαζευκτικά και η χρηματική ποινή, όπως αυτή προβλέπεται στο άρθρο 57 του παρόντος κώδικα.
3. Όπου σε ειδικούς νόμους απειλείται κάθειρξη έως δέκα έτη, επιβάλλεται ποινή μειωμένη κατά το άρθρο 83 περ. γ' και η πράξη διατηρεί τον κακουργηματικό χαρακτήρα της. Η μεταβατική αυτή ρύθμιση κρίθηκε αναγκαία προκειμένου να προσεγγίσει το ποινολόγιο των ειδικών ποινικών νόμων αυτό το νέου Κώδικα, χωρίς όμως τις μαζικές παραγραφές, στις οποίες θα οδηγούσε η συλλήβδην μετατροπή σε πλημμελήματα όλων των κακουργημάτων που τιμωρούνταν με ποινή καθείρξεως μέχρι δέκα έτη. Περαιτέρω μείωση των μειωμένων αυτών ποινών είναι δυνατή σύμφωνα με το άρθρο 85.
4. Όπου σε ειδικούς νόμους απειλείται μόνο ποινή ισόβιας κάθειρξης, προστίθεται διαζευκτικά και η πρόσκαιρη κάθειρξη τουλάχιστον δέκα ετών.
5. Από την έναρξη ισχύος του παρόντος Κώδικα καταργούνται όλες οι διατάξεις που περιέχονται σε ειδικούς νόμους με τις οποίες καθορίζονται παρεπόμενες ποινές ή άλλες συνέπειες που καταργούνται με αυτόν.

Άρθρο 469

Με τη μεταβατική αυτή διάταξη η μη καταβολή επιβληθείσας χρηματικής ποινής καταργείται ως αυτοτελές αδίκημα, δηλ. ως περίπτωση μη καταβολής χρεών προς το Δημόσιο, αφού το ενδεχόμενο αυτό ρυθμίζεται πλέον από τη διάταξη του άρθρου 80 παρ.6. Θεραπεύεται επίσης το άτοπο της διπλής αξιολόγησης αξιοποιώντων φορολογικών παραβάσεων και τα ποσά που αποτελούν το αποκομισθέν ή επιδιωχθέν προϊόν αυτών αποκλείονται από την αντικειμενική υπόσταση του αδικήματος της μη καταβολής χρεών

προς το Δημόσιο, αφού η μη καταβολή αυτών τυποποιείται ήδη ποινικά από το άρθρο 66 του Κώδικα Φορολογικής Διαδικασίας. Το γεγονός δε ότι το Δημόσιο χρησιμοποιεί τη διαδικασία της ταμειακής βεβαιώσεως για να επιδιώξει την είσπραξη των ποσών που στερήθηκε ως συνέπεια του φορολογικού αδικήματος δεν επιτρέπεται να χρησιμοποιηθεί για τον εκ νέου κολασμό του αδικήματος αυτού, καθώς τόσο η πράξη που προκάλεσε την οφειλή όσο και η ζημία του Δημοσίου παραμένουν οι αυτές. Η αντικειμενική υπόσταση του αδικήματος δεν θίγεται ως προς άλλες απαιτήσεις του Δημοσίου, για τις οποίες δεν υπάρχει αυτοτελής ποινική προστασία.

Αθήνα 3.6.2019

ΟΙ ΥΠΟΥΡΓΟΙ

ΕΞΩΤΕΡΙΚΩΝ

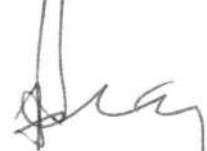
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΚΑΤΡΟΥΓΚΑΛΟΣ

ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ

ΟΛΓΑ ΓΕΡΟΒΑΣΙΛΗ

ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ, ΔΙΑΦΑΝΕΙΑΣ
ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ
ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ

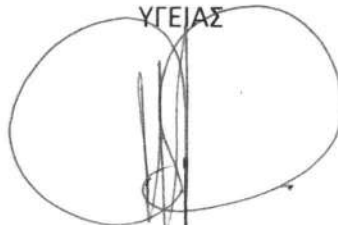
ΜΙΧΑΗΛ ΚΑΛΟΓΗΡΟΥ

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ

ΕΥΚΛΕΙΔΗΣ ΤΣΑΚΑΛΩΤΟΣ

ΥΓΕΙΑΣ

ΑΝΔΡΕΑΣ ΞΑΝΘΟΣ

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ
ΑΝΑΣΥΓΚΡΟΤΗΣΗΣ

ΜΑΡΙΑ - ΕΛΙΖΑ
ΞΕΝΟΓΙΑΝΝΑΚΟΠΟΥΛΟΥ

ΟΙ ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΕΣ ΥΠΟΥΡΓΟΙ

ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ, ΔΙΑΦΑΝΕΙΑΣ
ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΠΑΓΓΕΛΟΠΟΥΛΟΣ

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΧΟΥΛΙΑΡΑΚΗΣ

Η ΥΦΥΠΟΥΡΓΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ

ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ ΠΑΠΑΝΑΤΣΙΟΥ